MEHMET ALİ BİRAND

APO VE PKK

4. BASKI

Milliyet
YAYINLARI

APO ve PKK
Mehmet Ali Birand

MİLLİYET YAYINLARI: 154

●

© Milliyet Yayın A.Ş. 1992

Kefeliköy Caddesi, No: 35, 80890, Büyükdere, İstanbul
Tel: 262 92 45 (5 hat), Fax: 262 46 90

●

Kapak: Erkal Yavi

●

Birinci Basım: Kasım 1992
İkinci Basım: Kasım 1992
Üçüncü Basım: Kasım 1992
Dördüncü Basım: Kasım 1992
ISBN 975-506-110-x

Bu kitap Milliyet Yayın A.Ş.
Ofset Tesislerinde
dizilip basılmıştır.

Mehmet Ali Birand

APO ve PKK

Milliyet
YAYINLARI

AMACIM NEDİR?

Bir tek amacım var. O da, Kürt sorunu ile PKK örgütünün gelişmesine, birbirini nasıl etkilediklerine ışık tutabilmektir. Bu kitabı 4 yılda tamamlayabildim.

Öncelikle Kürt sorununun Türkiye'de nasıl geliştiği, hangi aşamalardan geçtiği, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında Devleti yönetenlerin nasıl bir yaklaşım uyguladıklarını inceledim, 1940-50'lerde görev almış insanlarla konuştum.

Kürt sorununun Türkiye'deki gelişmesini sağlıklı şekilde görebilmek için, aynı sorunun bölgedeki (Irak, İran ve Suriye) gelişmesinin de ele alınması kaçınılmazdı. Bundan dolayı ben de diğer Kürt liderlerle uzun görüşmeler yaptım. Washington, Londra, Bonn ve Paris'teki resmi ve resmi olmayan kaynaklardan diğer Batılı ülkelerin tutumlarıyla ilgili bilgiler topladım.

Nihayet, PKK'nın gelişmesini de Abdullah Öcalan ile önce 1988'de Bekaa vadisindeki kampında, 1991'de de Şam'daki evinde gerçekleştirdiğim söyleşilere dayandırdım. PKK hareketinin yaratıcısı ve tek yönlendiricisi konumundaki APO sadece kendini değil, aynı zamanda örgütün geçtiği tüm aşamaları son derece ayrıntılı biçimde anlattı. Başka Kürt örgütlerle ve diğer ülkelerle ilişkilerini ve onlar hakkındaki değerlendirmelerini de verdi. Sonunda da ne istediğini ortaya koydu.

Bu kitap sizlere Kürt sorunu ve PKK konusunda temel bilgileri vermekle yetinmiyor. Bunun da ötesine giderek sorun ile ilgili görüşlerinizi

zenginleştirmeniz ve daha sağlıklı bir fikir edinebilmeniz için yeni veriler getirmeyi amaçlıyor.

Benim için en önemli unsur, Türkiye'mizin toprak bütünlüğüdür. Bunun herhangi bir şekilde tehlikeye girmemesinin tek yolu da, karşımızdaki sorunu doğru ve sağlıklı bir biçimde öğrenmektir. Bağnazlık, çağ dışı kalmış saplantılarla bir yere varılamayacağına inanıyorum. Bir Türk olarak bu topraklarda ne kadar hak sahibi isek, kökeni ne olursa olsun, diğer vatandaşlarımızın da aynı hakka sahip olduğuna inanıyorum.

Eğer bugün bir Kürt sorunuyla karşı karşıya isek, bunun kendiliğinden veya sadece dış kışkırtmalar ve PKK gibi bir örgütün kanlı kampanyasıyla ortaya çıkmadığını, bu noktaya gelişimizde bizim de hatalarımızın olduğunu göstermek istiyorum.

Türkiye'nin, Kürt sorunu ile PKK terörünü birbirinden ayırmadığı, kendini Kürt görenlerin de insan gibi muameleye layık olduğunu kabul etmediği, refah pastasından paylarını vermediği sürece bugünkü çıkmazdan kurtulabileceğine de inanmıyorum.

Terörle mücadelede ne kadar duyarlıysak, sorunu içlerinde yaşatan insanların beklentilerini karşılamakta da aynı duyarlılığı göstermemiz gerekmektedir.

Tek umudum, oğlum Umur'un birbirine düşman kesilmiş değil, barışmış insanların ülkesi Türkiye'de yaşayabilmesidir.

M. ALİ BİRAND
İstanbul 3/10/92

Nerede olduğumuz ve nereye gittiğimizi bilmiyordum. Altımızda epey gün görüp geçirmiş bir Mercedes vardı. Kızgın bir güneşin altında Lübnan'ın Bekaa vadisinde ilerliyorduk.

Üç kişiydik.

Önde, adının Halit olduğunu söyleyen şoför ve ben, arkada da fotoğraf makineleriyle Coşkun Aral.

Bekaa vadisi, hiçbir yasal gücün bulunmadığı hemen her köşesinde bir kampın yaşadığı ve güçlü olanın ayakta durabildiği yer.

Dümdüz ve alabildiğine uçsuz bucaksız bir vadi. Güneş yükseldikçe etraftaki renklerin değiştiği ve her dönemeçte bir sürprizle karşılaşılan bir bölge.

Ana yoldan ayrıldık. Tamamen kayalardan oluşmuş binlerce küçük küçük tepeciklerin arasından yılan gibi kıvrılan bir yola girdik. Bu tepecikler yüksek değildi. İleri doğru baktığınızda tamamen taşlık, kurak bir bölge izlenimi veriyordu. Ancak virajlardan birini dönünce tepelerin çok şeyi gizlediği anlaşılıveriyordu.

Bir süre sonra, bu taşlık tepeciklerin üzerinde çömelip oturur gibi duran, ellerinde silah, bazı gölgeler belirmeye başladı. Sanki geçtiğimiz yolun her iki tarafına dizilmişler ve bizim arabayı uzaktan izliyorlardı.

Hiçbir anlam veremedim.

Daha da garibi, yolun sol tarafında gördüğüm biri, araba onun hizasından geçtikten sonra kayboluyor ve aynı anda bu defa yolun sağ tarafında bir başkası görülüyordu.

Sanki bizimle hiçbir ilgileri yokmuş gibi, uzağa doğru bakıyorlardı.

Ancak uzaktan izlendiğim açıkça ortadaydı.

Öğle güneşinin 40 dereceye varan sıcağı, vadinin sessizliğini daha da arttırıyordu. Sadece bizim sesimiz, bir de geçişimizden korkup acayip sesler çıkararak kaçışan kuşlar.

Daha önceleri gördüğümüz tek tük köyler de artık yok olmuştu. Bir labirentin içine girmiş ve durmadan dönüyor gibiydik. Hiç beklemediğim anda, keskin bir viraj aldık ve o kayalık tepeler birden bire aralanıverdiler. Araba tozu dumana katarak, oldukça geniş bir meydanın ortasında durdu.

Tozlar dağıldıkça önce, bulunduğumuz alanın etrafını çepeçevre saran aynı tip tepelerin üzerinde, ayağa kalkan silahlı insanları gördüm.

Ardından da, taş bir binanın hemen yanında, beyazlar içinde bir insan çıktı.

Bize doğru yürümeye başladı.

Halinden, adımlarını atışından, etrafındakilerle konuşurken hareketlerinden bir başkalığı olduğu hemen anlaşılıyordu.

Halit bana doğru eğildi.

Sesi değişmişti.

Etrafta çıt çıkmıyordu.

- İşte Başkan geliyor, dedi.

APO ile karşı karşıya idim.

1. AYRIM:
APO'DAN HABER GELİYOR

Telefondaki insanı uzun süredir tanıyordum. Avukat Hüseyin Yıldırım, PKK'nın Avrupa'daki sözcüsü idi. Bürüksel başta olmak üzere çeşitli başkentlerde düzenledikleri basın toplantılarında sık sık gördüğümüz insandı.

- Başkanla temas kuruldu, sizinle görüşmeyi kabul ediyor, dedi PKK'nın üst düzeyi Abdullah Öcalan'a "Başkan" der.

Rütbeler küçüldükçe "liderimiz" sözcüğü kullanılır.

Kimse Apo veya adıyla, Abdullah Öcalan demez.

- Hüseyin Bey, koşullarımı iyice anlattınız mı? Ben söyleşi yapacaksam, tek başıma giderim. Başka gazetecilerle birlikte grup tedavi yapar gibi, söyleşiye girmem.

- Her şeyi kabul etti. Önce siz gideceksiniz. Ardınızdan bir hafta sonra bazı Avrupalı ve iki de Türk gazetecisi gelecek. Siz tek başınıza konuşacaksınız. İstediğiniz süreyle, istediğiniz soruyu soracaksınız.

Doğrusunu söylemek gerekirse, o aşamada bunun gerçekleşebileceğine hiç inanmamıştım.

15 Ağustos 1984 tarihinde PKK ilk silahlı saldırısını yapıp bütün Türkiye'nin gündemine, ağırlıklı şekilde girdiği günden bu yana APO'yu kovalıyordum.

Benim gibi yüzlerce Türk ve yabancı gazetecinin rüyası da, APO ile söyleşi yapabilmekti.

Ancak PKK lideri özellikle ilk yıllarda adı ve varlığı etrafında bir esrar perdesi oluşturmuştu. Nerede bulunduğu, Türkiye'de mi, yoksa başka bir ülkede mi belli değildi. Gerillalarını nasıl eğitiyor, nereden silah buluyordu?

PKK ve APO tamamıyla bir sır idi.

Sadece köy basıyorlar ve yok oluyorlardı.

1984'e kadar Güneydoğu'da "Apocular" adıyla anılan bir grubun bulunduğu bilinirdi. Gazeteler, daha çok kulaktan dolma bilgilerle, Apo'cuların adı birer hırsız, iyi örgütlenmiş bir haydut grubu olduğunu anlatırlardı. Aslında bu bilgilerin büyük bir bölümü de, çeşitli Kürt derneklerden veya gruplardan gelirdi.

Apo'cular arada bir banka soyarlar, karayolunu kesip otobüs yolcularının paralarını alırlar veya yükte hafif pahada ağır malları götürürlerdi.

Apo'cuların birer haydut olduğu söylentisinin yayılması güvenlik kuvvetlerinin de işine gelirdi. Bu şekilde adi suçlu peşinde koşmanın rahatlığı içinde işlerine devam ediyorlardı. Oysa Apo'cuların gerçekte hırsız olma-

dıkları, onun ötesinde bir işlerin döndüğü hissediliyor ancak ne olduklarına tam teşhis konamadığından kimse ağzını açıp düzeltmeye kalkamıyordu.

15 Ağustos 1984 günü, aynı anda iki ilçeye birden yapılan koordineli saldırı, her şeyi değiştiriverdi. İşin şakası olmadığı, PKK'nın amacının bambaşka olduğu kamuoyuna yansıdı.

Aradan aylar ve yıllar geçtikçe, Apo ve PKK daha sık ve her defasında kamuoyunu daha da sarsan biçimde vurmayı sürdürdü.

Apo ve PKK, tüm güvenlik önlemlerine rağmen durdurulamıyor, durdurulamadıkça da kamuoyunun daha fazla ilgisini çekiyorlardı.

Kimdi bu PKK?

Kimdi bu Apo?

Ne yer, ne içerdi?

Nasıl bir insandı?

Türkiye'den gerçekte ne istiyordu?

Türkiye'nin gündemine böylesine ağırlıklı şekilde giren esrarengiz bir örgüt ve liderini ararken, PKK'nın silahlı saldırıları "Kürt sorununu"da ön plana çıkarmaya başlamıştı.

Oysa o günlere kadar kimse "Kürt sorunu"ndan söz etmez, adeta görmezlikten gelinirdi.

Bir bozukluk olduğu, bazı işlerin doğru gitmediği hissedilir ancak yaraya parmak basılmazdı.

PKK ise yarayı deşiyordu.

Apo'ya hemen her kanaldan haber göndermeye başlamıştım. Ancak, en iyi kanalın yine de Almanya'daki büroları ve sözcü durumundaki avukat Yıldırım vasıtasıyla olacağını da biliyordum.

Brüksel'deki bir basın toplantısından sonra uzun uzun konuştuk.

"Türk yasalarının izin verdiği oranda söyleşinin tamamını yayınlama güvencesi verebilirim... Benim yazılarımı izliyorsanız, Türkiye'nin kimseye verecek toprağı olmadığını ve böyle bir söyleşiyi de gazetecilik çerçevesinin dışında başka bir amaçla yapmayacağımı herhalde tahmin edersiniz."

Yıldırım "Biliyoruz" dedi.

"Sizin bütün yazılarınızı ve kitaplarınızı izliyoruz. Bizim görüşlerimi-

zi paylaşmadığınızı da biliyoruz. Amacımız ne yapmak istediğimizi, politikamızı ve düşüncelerimizi doğru dürüst anlatabilmektir. Yoksa bize inanmayan kimseleri yanımıza çekmek amacında değiliz."

Bu konuşma 1987 yılının başında oldu. Sonra araya uzunca bir sessizlik dönemi girdi.

PKK vurdukça olaylar büyüdü, olaylar büyüdükçe kamuoyunun, dolayısıyla benim bu insana ve PKK'ya ilgim daha da artar oldu.

Ancak PKK'nın saldırıları açık cinayete, çoluk çocuk dahil adeta toplu bir katliama dönüştükçe bu söyleşinin belirli risklerinin de olacağı hissi giderek yaygınlaşmaya başlamıştı.

Nisan 1988'de Hüseyin Yıldırım aradı. Apo ile buluşmaya nihayet gidecektim.

- Apo nerede?
- Şam ile Lübnan arasında gidip geliyor.
- Nerede buluşacağız?
- Şam'daki merkezde görüşeceksiniz.

Bir an için garibime gitmişti.

1987'de Başbakan Özal'ın Suriye'ye yaptığı resmi geziye katılmıştım ve Türk heyetinin tüm ısrarlarına rağmen Suriyeli yetkililer ısrarla "PKK'nın burada kampı yok. Apo da Şam'da değil" demişlerdi.

Heyette MİT'in o dönemde en üst düzey kişilerinden olan Hiram Abas ise aksine iddialıydı. "Yalan söylüyorlar. Apo burada. Karargahının yerini dahi biliyoruz. İsterlerse adresini verebiliriz" diyordu.

Şimdi bu söyleşinin Şam'da yapılması, Suriyeli'lerin gerçekten yalan söylediklerini ortaya çıkaracaktı. Suriye gizli istihbaratının buna nasıl izin vereceğini anlamamıştım...

Biraz midem bulandı.

Avukat Yıldırım "Biz, her şeyi hazırladık. Tüm önlemler alındı" dedi.

PKK'nın sadece Türkiye'de değil, bulunduğu her yerde çok iyi örgütlenmiş görüntüsü vardı.

Ne kadar yanıldığımı kısa süre sonra anladım.

Haziran'nın ilk haftasında Şam'da buluşmak üzere yola çıkmadan önce Ankara'da Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz ile yemek yedik. Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hasan Cemal de vardı. Benim randevum artık kesinleşmişti. Bir gazetecinin rüyası sayılacak bir söyleşiye hazırlanıyordum.

Hasan Cemal'e yakında Apo ile konuşacağımı söyleyemezdim. Çok i-

yi arkadaşım olmasına rağmen, ondan saklamak zorundaydım.

Bu arada nasıl bir risk aldığımı da düşünmüyordum.

Türkiye'de her gün gözü kapalı insan öldüren, silahlı ve korkusu olmayan bir grubun içine giriyorum. Geri dönmenin heyecanıyla, "ilk görüşen olmanın" tadı her şeyi unutturmuştu.

Adeta gözüm kararmıştı.

Yemekte bir ara, Hasan Cemal masadan ayrılınca Mesut Yılmaz'a Apo ile randevum olduğunu söyledim. İrkilivердi;

- Sen deli misin? Kendini böyle bir tehlikeye atmanın ne gereği var?

- Ben bir risk görmüyorum.

- Bu durumdan kimseye haber verdin mi?

- Neden vereyim? Milliyet için gidiyorum. Benim işim bu. Ancak, senden bir ricam var.

- Ben ne yapabilirim?

- Beklenmedik bir gelişme olur ve ben Suriye'de kaybolursam, nerede olduğumu bil ve Şam'ın peşini bırakma. Ses çıkmayınca "Vah vah kayboldu" deyip dosyayı kapatma. Tek ricam bu...

- Sen merak etme.

Doğrusu Ankara'nın ne yapacağından pek emin değildim.

Hasan Cemal masaya gelince, başka konulara geçtik. Mesut Yılmaz ayrılırken kolumu sıktı, yavaşça "Kendine dikkat et" diye fısıldadı.

Frankfurt Havaalanı'nda bütün bunları düşünüyor ve bir yandan da Coşkun Aral ile beraber Avukat Hüseyin Yıldırım'ı bekliyorduk.

Geleceğini hiç sanmıyordum.

"Birlikte gideceğiz" demişti, ancak son dakikada mutlaka bir aksilik öne sürüp vazgeçeceği hissindeydim.

"Her şeyi biz halledeceğiz" demişlerdi ancak Suriye'ye giriş vizesini dahi ben bizzat uğraşım ile almıştım. Hatta, Suriye'nin Ankara'daki Büyükelçisi Rıfai'ye iş bozulmasın diye doğruyu söylememiştim. Çok kibar bir insandı. "Aman yazılarınızda bizim terör grupları özellikle de PKK ile hiçbir ilgimiz olmadığını anlatın" demişti. Oysa şimdi gittiğim iş, her şeyi altüst edecekti.

Lufthansa'nın Şam uçağının yolcuları çağırılırken, benim hayret ve şaşkın dolu bakışlarım arasında avukat Yıldırım beliriverdi.

"Ekonomik bölümde yer kalmamış, mecburen birinci sınıf bilet almak zorunda kaldım. Gidiş-dönüş 4 bin Mark para vermek zorunda kaldım."

Hüseyin Yıldırım yol boyunca bizi yalnız bırakmadı...

Heyecan içindeydi. O da yıllardır Avrupa sözcülüğünü yapmasına rağmen kampa ilk defa gidiyordu. Apo ile de ilk defa karşı karşıya gelecekti.

"Kampta yabancı sigara falan içilmezmiş. En basit tütün, en basit giysiler... Yani tam bir devrim yatağı." diyordu.

Gözünde bambaşka bir ortam düşlüyordu.

"Oraya gidenler hep mutlu dönüyor. Başkan'ı dinleyenin havası değişiyor ve devamsız dalgalar halinde yayılıyor..."

Bir ara "Hüseyin Bey biz oraya nasıl gideceğiz? Siz yolu biliyor musunuz?" dedim.

Bilmiyordu ancak "Gözleriniz bağlanacaktır. Öyle elini kolunu sallayarak gidemeyiz. Kampa girince baştan aşağı arayacaklar. Zaten hava alanında ayağımız karaya basınca hemen gelip bizi alacaklar" dedi.

İşin hiç de böyle olmayacağını o sırada bilemezdik.

Ne zaman böylesine önemli bir işe gitsem, hele uzun süreli bir uçak yolculuğu ise, büyük bir zevkle notlarımı düzenler, yanıma aldığım ve yapacağım işle ilgili yazıları okurum.

Adeta ameliyata hazırlanan bir doktor gibi hissederim kendimi. Hangi soruyu ne zaman soracağımı, hangi konulara değineceğimi, görüşme süresine göre bir öncelik listesi hazırlarım. İş başladığı andan itibaren öylesine yoğun bir çalışma gerekir ki, o zaman unutabileceğim her şeyi yazarım.

Bu defa da öyle oldu.

Coşkun Aral ile birlikte gitmeyi ön koşullar arasında saymıştım. Son derece profesyonel ve Suriye, özellikle de Lübnan'ı avucunun içi gibi bilen bir gazeteci. Güç durumlara kolaylıkla uyum sağladığı ve bu tip çalışmalarda büyük deneyimi olduğundan dolayı ısrar etmiştim.

Apo'nun kampına bir fotoğrafçı sokmak istemeyebileceğini düşünüyordum.

Siz olsanız düşünmez misiniz? Böylesine gizlilik içinde çalışan ve kendini Türk güvenlik yetkililerine göstermemeye uğraşan bir grubun fotoğrafa kapılarını açmayacağını sanıyordum.

Tam aksi oldu.

"İstediğini getirsin" demiş.

Şaşırdım.

Şam havaalanına indiğimizde hafif bir ürperti geçirdim. Hedefe birkaç adım kalmıştı.

Polis kontrolünden geçtikten sonra, bizi karşılamasını beklediğimiz PKK temsilcisini aramaya başladık.

Ortada kimseler yoktu

Hüseyin Yıldırım da meraklandı. Kimin geleceğini o da bilmiyordu. Uzun muamelelerden sonra, gümrükten de çıktık ve ortada kalıverdik.

Bir ara "galiba vazgeçtiler" diye düşünmeye başladım.

Suriye birçok Filistinli örgütün yaşadığı bir yer. Bu grupların temsilcileri özel kartlarıyla istedikleri gibi girip çıkabilirler ve davet ettiklerini karşılarlar.

Baktık ki, beklemenin yararı yok, Şam oteline gitmek üzere taksi ararken iki kişi Hüseyin Yıldırım'ın yanına yaklaştı.

Meğer onlar da, gelen yolcuları karşılayanların arasındaymışlar. Daha ileri geçememişler.

Rahatladım.

Önce "bizim misafirhanemiz var, sizi orada misafir edeceğiz" dediler. Benim birçok telefon etmem gerektiğini, bundan dolayı otele yeğlediğimi söyleyince, ısrar etmediler.

- Ne zaman görüşeceğiz?

- Yarın sabah gelip sizi alacağız ve Başkan'ın bulunduğu yere götüreceğiz, dediler ve ayrıldılar.

Coşkun ile yemek yiyip yatmaktan başka çaremiz kalmamıştı.

Ertesi sabah erkenden kalkıp beklemeye başladık.

Saatler geçiyor, kimseden ses çıkmıyordu. Kiminle temas kuracağımızı da bilmiyorduk. İçime yavaş yavaş bir kuşku düşmeye başladı.

"Coşkun bu işin içinde bir pislik var" dedim.

Zira Suriye'nin bu görüşmenin Şam'da yapılmasına göz yumabileceğine ihtimal vermiyordum. Apo ile bir Türk gazetecisi ilk defa görüşecekti. Mutlaka siyasi yansımaları olacak ve Suriye ister istemez "Apo'yu koruyan ülke" görünümüne girecekti. Oysa o ana kadar, böyle bir görüntü vermemeye büyük özen göstermişlerdi. Şam'a girdiğimizi biliyorlardı.

"Apo ile Suriye gizli servisleri arasında şu anda mutlaka pazarlık yapılıyor. Son anda görüşmeyi iptal edebilirler."

Bu kadar yakınına kadar geldikten sonra, söyleşinin iptal olma olasılığı çok rahatsız etti.

Aynı zamanda, Suriyeli makamlarla PKK arasındaki ilişkilerin dışardan tahmin edildiği gibi büyük bir uyum içinde olmadığı hissi doğdu.

Normal olarak, bir ülkenin topraklarını kullanan bir örgütün o ülkenin dış ilişkilerini etkileyebilecek bir adım atarken mutlaka resmi yetkililere danışmış olması gerekirdi. Şam'ın, Apo'yu memnun etmek için veya Apo istedi diye, Türkiye ile ilişkilerinin zedelenmesini istememesi gerekirdi.

Bizim otel odasında oturup telefonun veya kapının çalmasını bekleyerek geçirdiğimiz birkaç saat sonunda durum kesinleşmişti.

Akşam üstü 17.00 civarında geldiler.

- Görüşme Şam'da olmayacak...

Fark ettirmedim ancak biraz sarsıldım. Korktuğum başıma mı geliyordu?

Bir dakika, görüşmenin nerede olup olmayacağından önce bana kesin bir noktayı açıklayın... Görüşme olacak mı?

- Evet.

İçimden derin bir nefes aldım. Rahatlamıştım. Bundan sonra daha kolay pazarlık edebilirdim.

- Apo Şam'da değil. Dün gece buradan ayrılmak zorunda kaldı.

- Nerede?

- Bekaa'ya geçti. Sizi kampta bekliyor. Yarın sabah erkenden gelip sizi alacağız ve Lübnan'a gideceğiz.

İşte şimdi her şey yerine oturmuştu.

Benim yorumuma göre, Suriye'nin görüşmenin Şam'da yapılmasına karşı çıkmıştı. O zaman da geriye tek seçenek olarak Bekaa'daki kamp kalmıştı. Kamp'ta konuşulduğunda Suriye elini yıkayıp işin içinden sıyrılabilecekti.

Coşkun'a döndüm:

- Şimdi bu görüşmenin olacağından eminim.

Aslında Şam'ın bir mahallesinde kupkuru bir söyleşi yerine, Apo'yu kendi çevresi içinde görmek, nerede nasıl yaşadıklarını hissedebilmek çok daha çekiciydi.

Böylesine gizlilikte yaşayan bir örgütün kapılarını açmasının arkasındaki gerekçeyi doğrusu pek anlayamamıştım, ancak işin o tarafı o an için

önemli değildi.

Aklıma bir başka sorun takıldı.

"Şimdi Lübnan'a gideceğiz ancak benim Lübnan vizem yok. Ayrıca, Lübnan'dan sonra yine Şam'a dönüp oradan geri gidiş için de vize gerekiyor."

Coşkun eski Lübnancı olduğu için onun sürekli vizesi vardı. Benim yoktu.

"Hiç merak etmeyin. Bizim arkadaşlar bütün bu işleri halledecekler. Suriye'ye geri dönüşünüzü de biz çözümleriz."

Eh, bunca süredir buralarda çalışan bir örgütün bu kadar küçük bir sorunun altından kalkması çok doğaldı.

Ertesi sabah 07.00'de buluşmak üzere anlaştık.

Tam dışarı çıkarlarken dikkatimi çektiler:

Birkaç gün süreyle bütün dünya ile ilişkiniz kesilecek. Gideceğimiz yerde telefon falan yok. Hiçbir yerle temas kuramazsınız.

Yutkundum.

Aklıma kötü şeyler getirmemeye çalıştım.

Akşam evi aradım. Eşim Cemre'ye hiç renk vermeden, sanki bir yerlerde alış verişe gitmek kadar olağan bir havada, "Seni arayamayabilirim. Geri dönünce hemen haber veririm" dedim.

Cemre o noktada patladı.

- Şimdiye kadar bir şey söylemedim ancak, galiba bir oğlun, bir evin olduğunu unutuyorsun. Bu adamlar tavuk boğazlar gibi insan öldürüyorlar. Sen neye güvenerek, elini kolunu sallayıp aralarına giriyorsun. Ya seni tutarlarsa ne olacak?

Doğruydu.

Yaptıkları her hareket, her saldırı kamuoyunu etkilemeyi, sansasyon yaratıp dikkatleri üzerlerine çekmeyi amaçlıyordu. Kimseden korkuları olmadığı da açıkça ortadaydı. Beni ve Coşkun'u kampa alıp "sizleri bir süre burada tutacağız" diyebilirlerdi. Kamuoyunda da, bilmem ne köyüne yöneltilmiş bir cinayet operasyonu kadar da etki yapabilirlerdi.

Benim de aklımın köşesinde olan, ancak yüksek sesle söyleyemediğim bir kuşkuydu... Ancak bir yandan da, içimden böyle bir şeyin gerçekleşebileceğine hiç inanmıyordum.

- Cemre, niyetleri bu olsa vizeler aldırıp davetiyelerle davet etmezler.

- Herhalde senin gazetecilik diye gözünün nasıl dönebileceğini biliyor olsalar gerek...

- Merak etme...

- Ne olur, sen etmiyorsun, bari ben merak edeyim.

Telefonu kapattıktan sonra konuyu hemen unutuverdim.

Yapacağım konuşmanın, gideceğim yerin heyecanı, bu tip kuşkulardan çok daha büyüktü. Türkiye'nin ve dünyanın en fazla merak ettikleri bir örgüt ve liderini "ilk defa" görüp konuşacaktım. İnsanlara bilmedikleri bir şeyi anlatacaktım.

O geceyi uyumaya çalışarak geçirdim.

Sabah 07.00'de yola çıktık.

Pırıl pırıl bir gün.

Eskice model bir Mercedes ile gelmişlerdi.

Arabayı kullanan, güler yüzlü son derece kibar bir genç. Adının Halit olduğunu söyledi.

Ben yanına oturdum. Arkaya Coşkun Aral ve iki gece önce bizi havaalanında karşılayan PKK'lı bindi.

Şam, ilk defa gidenleri hayretler içinde bırakacak güzellikte bir kent. Tüm çevresi kurak ve adeta çöl kaplı ancak tam ortada yemyeşil, ağaçlıklı bir şehre giriveriyorsunuz. Dümdüz, muntazam sokaklar, ılık bir hava...

Sokaklarını geçerken, yüzyıllarca Osmanlı yönetiminde kalmasına rağmen, daha çok Fransız stilinin izlerine rastlanıyor. Osmanlı döneminin tahta evleri ya bakımsızlıktan veya ilgisizlikten yok olmuş. Fransızların taş binaları ise dimdik duruyor. Bazı caddeleri Beyrut'u ve tabii Paris'i andırıyor.

Suriye yönetiminin en güçlü yönü gizli servisidir. Sinek uçsa haberleri olur. Adı "İstihbarat". Bazı binaların etrafındaki sivil giyimli gençten adamları, hiçbir şeyle ilgilenmiyormuş gibi etrafa bakınmalarından ve arka ceplerindeki şişkinlikten hemen kendilerini ele veriyorlar.

Halit'e sordum:

- Bunlarla sorununuz var mı? Yoksa sizi rahat bırakıyorlar mı?

- İşlerine geldiği sürece rahat bırakırlar. İstemedikleri bir şey oldu mu, insanın üzerine yürürler. Hiç güvenilmez bu adamlara.

Halit Türkiye'den Lübnan'a iş aramak için gelmiş. Uzun süre de çalışmış ve ailesini rahat ettirecek duruma koymuş. PKK hareketi başlayınca, öylesine heyecanlanmış ki, neyi var neyi yoksa satıp örgüte katılmış. A-

po'nun gözdeleri arasındaydı.

Şam'dan ayrılır ayrılmaz her şey değişiverdi.

Yeşillik yok oldu ve iki yanı tepelik geniş bir yola girdik. Lübnan'a giden modern bir yol. Suriye'nin Bekaa'da ve Lübnan'a kadar uzanan bölgede 40 bini aşkın askeri var. Bir gidiş bir de gelişli, son derece güzel yapılmış bu yol boyunca, sık sık askeri kamyonlarla karşılaştık. Kimi asker, kimi cephane taşıyordu. Zırhlı araçlar, tanklar ardı ardına Lübnan ile Suriye arasında mekik dokuyordu.

Avukat Hüseyin yok olmuştu.

"Nerede?" diye sordum. Halit "o önceden gitti." dedi.

Şam'dan ayrılalı yaklaşık bir saate yakın bir süre geçmişti ki, Halit arabayı yolun kenarına yanaştırdı. Bizi hava alanında karşılayan genç "Hadi eyvallah" dedi ve arabadan inip dağlara doğru yürümeye başladı.

Etrafta ne in ne cin vardı.

Çok meraklandım.

- Nereye gidiyor?

- Kampa.

Yürüyerek mi gidecek? Neden bizimle gelmiyor?

- Bu yol belki çok daha uzun ve çetin ancak vize filan gerekmiyor.

Dimdik bir dağa doğru tırmanan PKK'lı bir süre sonra gözden kayboldu. Etrafıma bakındım, tek gözüme çarpan kocaman bir kule oldu. Üzerinde TV ve telefon konuşmaları için kullanılan çanak şeklinde antenler vardı...

Aklımın bir köşesine not ettim.

Halit daha fazla bilgi vermedi.

Tekrar yola koyulduk.

Kısa bir süre sonra Suriye-Lübnan hududuna geldik.

Bu yoldan Lübnan'a geçmemiş olanlar için yaşanması gereken bir şey.

Hayatımda hiçbir zaman bu kadar iyi bir örgütlenme ile rüşvet alındığını görmedim.

Gidecek olanlara önerim, yanlarında bol miktarda bozuk para götürmeleridir...

Sorunumuz, Lübnan vizesini sınırda alıp içeri girmekti. Meğer asıl sorun başkaymış.

Halit bizim pasaportları alıp işi halletmek için içeri gitti. Dönmez ve

dönmez... Arada bir geliyor, yanımızda duruyor ve tekrar içeri giriyor.

- Ne oluyor Halit?

- Adamların etrafının boşalmasını bekliyorum.

- Neden?

- Size çıkış müsaadesi vermiyor.

- Nasıl olur? Bizim normal vizemiz var. İstediğimiz zaman girer ve çıkabiliriz.

- Rüşvet istiyor.

Hayatımda ilk defa resmi bir vize ile çıkabilmek için rüşvet istendiğini duyuyordum.

- Halit sizin burada adamlarınız yok mu? Hep girip çıkıyorsunuzdur. Yoksa siz de mi rüşvet veriyorsunuz?

- Biz kapıyı pek kullanmayız. Daha çok dağ yolunu tercih ederiz. Burada tanıdıklar vardı, ancak bulamadım.

Tam bir buçuk saat sonra, büyük pazarlıklar sonucunda ve 800 Suriye lirasına çıkış damgası alabildik.

Sıra, Lübnan'a girmeye gelmişti.

Yine beklemeye başladı. Bir yandan haziran ayının kızgın güneşi tepemizde kasıp kavuruyor, öte yandan da profesyonel dilencilerden kurtulmaya çalışıyorduk.

Sınırda iki kapı var. Biri askeri ve diplomatik arabaların geçtiği, diğeri de normal yolcuların. Öbür kapıdan zaman zaman önünde ve arkasında içi makineli tüfeklerle donatılmış koruyucuların arasında içi görünmeyen, kapkara arabalar geçiyordu.

Kimi Filistin Kurtuluş Ordusu'na, Cehpe veya Lübnan'daki grupların yetkililerine aitmiş. Onların böylesine gösterişli ve özel bir yer verilerek geçirilişine bakıp, bir de bizim dışarı çıkmak için rüşvet vermek için mücadele edişimize...

Lübnan vizesini elde edebilme süresi çok daha uzun oldu. Vize kağıdını almak için 100 lira, kağıdı okuyan adama 100 lira, damgaya götürecek memura 100 lira... Nihayet vize damgasının da 500 liraya hallolacağının haberini aldık ki, yeni bir engel doğdu:

- Memur damgayı da yanına alıp gitmiş. Bir işi varmış akşama gelecekmiş.

Ekmek parasını da beraberinde götürmesi ilginçti. Ancak biz ödemeyi yaptığımız için damga da önemini kaybediverdi:

- Siz şimdi damgasız girin. Ben kapıya söylerim. Tabii onlara da bir hediye verirsiniz. Akşam pasaportu getirin damgalarız.

Resmen damga dahi olmadan Lübnan'a girdik.

Tabii dört kişiden daha geçip, dört değişik rüşvet daha verip gümrük kapısına ulaşabildik. En son noktada kağıtları toplayan kapıcı dahi, hediyesini almadan bizi bırakmadı.

Halit'e bu rüşvet panayırına bizim de katılabileceğimizi söyleyince kızdı:

- Başkan bizim misafirimiz olduğunuzu ve hiçbir masraf yaptırmamamızı söyledi.

Dört saatlik bir gecikmeyle gümrükten çıkıp Lübnan'a adım attığımızda, bütün ihtişamı ve içinde sakladığı sırlarla Bekaa vadisi önümüze dikiliverdi.

Sadece güçlü ve silahlı olanın yasalarının geçerli olduğu bir vadi. Her bölümü bir başka grup tarafından paylaşılmış durumda. Ne polis var, ne de yasa.

Etrafı, boğucu sıcağın çıkardığı yanık ot kokusu sarıverdi. İlerledikçe bu koku ve renk değişiyordu. Vadi, göz alabildiğine uzanıyor. Etrafı yüksek dağlarla çevrili. Şuf dağları bunlar. Asıl silahlı çatışmalar oralarda geçiyor. Eğer riski göze alabiliyorsanız veya çok iyi silahlandırılmış koruyucularınız varsa, biraz da şansınız yaver giderse, o dağları aşıp Beyrut'a gidebilirsiniz.

Bekaa bir yanda tüm tarihi kucaklamış, öte yanda Lübnan'ı karargah gibi kullanan terör örgütlerinin gelirlerini sağlayan uyuşturucu madde yetiştirdikleri, bölgenin tüm silah ticaretinin yapıldığı, kaçırılan rehinelerin saklandığı yer.

İnsanı büyüleyen bir sessizlik içinde, dünyanın en kanlı yöresi... Büyükçe bir bölümü Suriye ordusunun kontrolü altında. Ancak öylesine taksim edilmiş ve öylesine bir işbirliği kurulmuş ki, Suriye istediği anda kıskacı sıkıştırabilecek konumda. Örgütler, belirli koşullara uydukları sürece Suriyeliler de onlara karışmıyorlar.

Gümrükten çıktıktan sonra sağlı sollu küçük köyleri geçiyorsunuz.

Her kavşakta üniformalı Suriyeli asker var. Genel olarak sigara içip etrafı seyrediyorlar. Kontrol emri geldiği zaman ise sinek uçurmuyorlar.

Biz hemen ilk kavşaktan sola saptık.

Bekaa'nın kalbine doğru girdiğimizi hissettim. Yavaş yavaş insan yoğunluğu yok olmaya ve yerlerini birkaç evlik köylere bırakmaya başladı.

Bir bölümü toprak, diğer bölümü kötü asfalt bir yol. Kıvrıla kıvrıla gidiyor. Epeyce ilgimi çeken, yavaş yavaş toprak yapısının değişmesiydi. Garip bir yalnızlık hissi veriyor insana. Renkler pastelleşiyor, toprak kayalaşıyor ve civardaki tepeler artıyordu.

Tepeler öylesine serpilmiş ki, uzaktan baktığınızda hiçbir şey göremiyorsunuz. Yoldan giderken de, karşınıza çıkacak virajı ancak son anda fark edebiliyorsunuz. Birini geçtikten sonra diğer viraj birden bire ortaya çıkıyor.

15-20 kilometre daha gittik.

Yenta köyünün yanından geçerken, son derece yeni, kıpkızıl kiremitler ve tuğlalarla yapılmış, zengin bir yapıyla karşılaştık.

Halit "İşte Demokratik Cephenin yeni kampı" dedi.

Burada herkes herkesi tanıyor. Kimse kimseye karışmıyor. Tek koşulu, kimsenin kimsenin ayağına basmaması...

Bitmek bilmeyen virajlardan birini dönünce, yolun yanındaki bir çadırın içinden iki kişi fırladı. Sivil giysiler içindeydiler. Sırtlarında Klaşnikof makinalı tüfekler. El sallayıp durmamızı işaret ettiler.

- Kimdir bunlar? Sizden mi?

Yoo, Suriye istihbaratı. Bütün buralarda noktaları var. Sürekli kontrol ederler.

Halit önce kimlik kartını verdi.

PKK'nın damgasını taşıyan, üstünde resim. Suriyelilerin onayladıkları kartmış bunlar ve her örgüt kendi kartını veriyormuş. Kartlar yanlış kullanılırsa sorumluluk da örgüte ait.

Çadırın içinden telsiz çatırtıları geliyordu. Hemen kapının yanında da çay fokurduyor ve bir başkası da uyukluyordu.

Adam arkayı açtırdı.

Bizim valizlerin içini, kameraları inceden inceye araştırdı. Sonra ara-

bının içine girdi ve koltukları yokladı.

- Ne arıyor?

- Silah olup olmadığına bakıyor.

- Yoook yasaktır.

- Anlamadım?

- Kampın dışında silah taşımamızı yasakladılar. Yakalanırsak başımız derde girer.

Bekaa'da insanlar dişlerinden tırnaklarına kadar silahlıyken, bunlar silah kontrolü mü yapıyorlar?

Kampın dışında biz taşımıyoruz. Alsak dahi gizliyoruz. Bu kurala uyma emrini aldık Başkandan.

- Peki diğerleri?

- Onlar kendileri bilir...

Suriyeli istihbaratçı sonunda geç işaretini verdi ve hemen telsizinin başına gitti. Biz de yolumuza devam ettik...

Bu kontrol noktaları giderek artmaya başladı. Her defasında da aynı kontroller yapılıyordu. Kimi sigara istiyor, kimi çikolata sorup hediyelerini de ihmal etmiyorlardı.

Kilometreler geçtikçe, kampa biraz daha yaklaştığımızı hissetmeye başladım.

Tepelerin üzerindeki kıpırdanmalar ilk işareti verdi.

Belirli belirsiniz, gölgede kalmış kıpırdanmalar başladı.

Kayalık tepelerin üstünde sanki kartal gibi tünemiş, ne yana baktığını tam seçemediğiniz bu siluetler, bizim araba geçince yok oluveriyorlardı. Bir an soldaki tepede, bir an sağdaki tepede görülüyor ve biz bir virajı dönmek üzereyken yerlerinden doğruluyorlardı. Başları, PKK'lıların kullandıkları keyfeyle sarılıydı.

Güvenlik önlemleri artıkça, Halit'e sordum "Bunlar kim?"

Gülümsedi. "Artık buraların hesabı bizden sorulur." dedi.

Suriyeli istihbaratçılar yollardaydı, PKK ise tepeleri kontrolüne almıştı.

Bu yolda beni rahatsız eden bir diğer unsur, gittiğimiz yerin açıkça görülmesiydi. Türk güvenlik kuvvetleri tarafından böylesine aranan bir kampa bu şekilde açıkça ve günlük güneşlik bir havada gitmekten hoşlanmamıştım.

Avukat Yıldırım bana "Belki hava kararınca gideriz. Gözlerinizi de bağlayabilirler. Zira kampın tam yerini bilmenizi istemezler" demişti.

Oysa burada kimsenin umurunda dahi değildi.

Ya kendine büyük güven veya önemsemezlik vardı.

Son kontrolden geçeli 15 dakika kadar olmuştu. Birden bire, sol taraftaki dağların ötesinde çok iyi tanıdığım bir manzara ile karşılaşıverdim. Coşkun'u dürtükledim:

- Bak, Şam'dan gelirken gördüğümüz TV/Radyo anten kulesi. Hani o arkadaşı bıraktığımız yerde fark etmiştik.

Hiç de uzağımızda değildi.

Demek ki, Şam'dan Lübnan sınırına giden karayoluna paralel şekilde gidiyorduk ve yürüyerek dağlara vuran PKK'lı bu şekilde kampa gitmişti. Bizim de kampa çok yakınlaşmış olmamız gerekirdi.

Halit de doğruladı. "Yakınlaştık" dedi.

Demek ki kamp ile Şam'da bulunan Apo'nun karargahı arasındaki trafik bu yoldan gerçekleşiyormuş. İnsanın temposuna göre değişen, ortalama 45 dakikalık son derece çetin bir yol...

Yine bir tepenin etrafını döndük ve birden bire karşımıza futbol sahası büyüklüğünde bir meydan çıkıverdi. Dışardan görülmesine imkan olmayan , çok iyi gizlenmiş bir alan.

Halit hemen yavaşladı.

Sağımızda hurdalaşmış, lastikleri patlamış uçaksavarı andıran bir topun yanından geçip meydanın ortasında durduk.

Motor durunca, şaşkınlık içinde etrafıma bakındım.

PKK'nın kalbindeydim.

Oraya gelmemiz sanki çok doğalmış gibi, uzaklarda ikişer üçer kişilik gruplar halinde, sırtlarında silahlarıyla insanlar gidip geliyorlar, kimi bir şeyler okuyor, kimi bir şeyler taşıyordu.

Hafifçe yutkundum.

Her tepenin üstünde birer gölge ayağa kalktı.

İşte bu hareketin anlamını o zaman daha iyi öğrendim. Zira, uzaktan beyazlar giyinmiş bir insan bize doğru gelmeye başlamıştı.

Halit yavaşça fısıldadı:

- İşte Başkan geliyor.

Esmer, orta boylu, uknaz, beyazlar içindeydi.

Etrafını silahlı beş altı kişilik bir grup çevirmişti. İçlerinden biri yanı-

başında yürüyor ve diğerlerinden farklı bir yaklaşımdaydı. Başkan ile daha rahat konuşuyor, emir alırmış gibi değil de, danışırmış gibi bir hali vardı.

Beyazlar içindeki adamın yürüyüşü, yanındakilerle konuşması da başkaydı. Her halinden bir lider havası vardı. Meydanın ortasında Apo ile karşı karşıya geldik.

Sayısız insanın ölüm fermanını imzalamış kişi. Tek bir işaretiyle, hedeflere saldırılıyor, bir başka işaretiyle idamlar yapılıyor.

Gülümseyerek yaklaştık.

Elini uzattı.

- Hoşgeldiniz? Yorucu mu oldu?

Gözüm birden ayağındaki Adidas ayakkabılara takıldı.

Bize tarif edilen veya filmlerde resimlerde gördüğümüz gerilla örgütü liderlerine pek benzemiyordu...

Gazetelerde gördüğümüz onca cinayet, öldürülmüş çocuk, kadın, genç insanın sorumlusu ile nihayet karşı karşıya idim.

Bir baktım karşılaşmamız ve tüm konuşmalarımız sürekli şekilde Video filme alınıyor.

Avukat Hüseyin Yıldırım ve sabah aradan çıkıp dağlara doğru yürüyerek yok olan genç de oradalar... Onların kestirme yolu neden tercih ettiklerini daha iyi anladım.

- Yorucu değil de, biraz pahalı oldu, dedim.

Meydanın bir köşesindeki taştan binayı gösterdi.

- Sizi orada misafir edeceğiz. Pek konforlu değil. Ancak umarım her şeye rağmen fazla rahatsız olmazsınız.

- Hiç önemi yok. Ne zaman çalışmaya başlarız?

Sesi toktu. Sinekkaydı tıraş olmuş (traşsız pek görmedim zaten) pos bıyıklı, kendinden emin bir konuşma şekli vardı...

- Siz yerleşin, yemek yiyin biraz sonra başlarız.

Kalmamız için gösterilen yer, taştan 10-15 metrekarelik bir oda idi. Havanın öldürücü sıcağına rağmen, içeri girince özel bir havalandırma teşkilatı varmış gibi serindi. Taştan yapılmış ve öyle bir yere oturtulmuş ki, yüksekte açılmış pencerelerinden sürekli hava alıyordu.

Üç yatak. Ortada bir masa, ve etrafına dizilmiş beş sandalye.

Bizimle birlikte geldi.

- Burayı daha çok misafirlerimiz için kullanıyoruz, dedi.

Kampın büyüklüğü bulunduğumuz yerden pek belli değildi. Meydanı çevreleyen aynı büyüklükteki kayalık tepeler her şeyi gizliyordu. Dikkatlice bakınca bu kayalıklara serpiştirilmiş kovuklarda veya tek tük ağacın altında çadırlar görülüyordu.

Kampa girmemizle birlikte yüzlerce gözün üzerimize çevrildiğini hissetmemeye imkan yoktu.

Kimi meraklı, kimi hafif kuşku, kimi de pek dost olmayan bakışlar...

Kaldığımız yerin üstünde partinin amblemi, biri partinin, diğeri cephenin olmak üzere iki bayrak vardı. Dışa bakan duvarın üstünde de, elle yapılmış temsili büyük bir resim ve büyük harflerle "Mahsum Korkmaz Akademisi" yazılmış.

Avukat Yıldırım'a baktım.

Ne eşyalarımız aranmış, ne gözlerimiz bağlanararak getirilmiştik. Etrafta bol bol sigara içiliyordu. Hem de Amerikan, İngiliz sigaraları. Yıldırım'ın suratındaki şaşkınlığı ilk defa orada fark ettim.

Apo her yere koruyucularıyla gidiyor.

Sürekli bir koruma altında. Bizim odaya girdiği zaman, sadece biri bizi izledi. Diğerleri dışarda kaldılar. Etrafa yayıldılar.

- Bizim burada rahat çalışabilmemiz için, nasıl hareket edeceğimizi, nereden resim çekebileceğimizi de iyice anlatın ki, sonradan anlaşmazlık çıkmasın.

Apo pek önemsemedi.

- İstediğiniz gibi hareket edin, ancak önceden ne yapmak istediğinizi arkadaşlara söyleyin.

Havlular, elimizi yüzümüzü yıkayabilmemiz için ibriklerde sular getirdiler.

Pek yemekle vakit kaybetmeye niyetim yoktu.

Biran önce söyleşiye başlamak istiyordum.

Herhalde o da fazla zaman harcamaktan hoşlanmıyor olacak ki, akşam üstüne doğru geldi...

Söyleşiyi biz iki ayrı teybe alıyorduk. Onlar da ayrıca kendileri için teybe aldıkları gibi, oldukça yeni bir makine ile kampa geldiğimiz andan, ayrılana kadar her şeyi çektiler.

Apo dolaşırken yanında daima bir fotoğrafçı, bir de videocusu var. Sürekli resim ve film çekiliyor. Hem kendi arşivlerine konuyor hem dünya

üzerindeki yayınlarına dağıtılıyor, hem de Türkiye'deki gerilla grupları veya Apo'yu bu şekilde dinleyemeyenlere yollanıyormuş. Her adımı, her konuşması tespit ediliyor.

Masanın etrafına oturduk.

Çaylar geldi.

Teypler açıldı ve üç gün sürecek söyleşimiz başladı....

1. BÖLÜM

"Annem çok kavgacıydı."

"Doğum tarihimi tam bilmiyorum. 1947/48 veya 1949. Üçünden biri... Ailemin en önemli özelliği, otoritesi son derece kırılmış bir anne ve babanın bulunmasıydı. Kendimi bildim bileli aile içinde kavgacıydık. Şiddetli huzursuzluk vardı. Ailede baba otoritesi gelişme olanağı bulamamıştı. Annemin kavgacı yönü ağır basıyordu. Bu da babamı geriletmişti. Babam silik bir duruma gelmişti. İhtiyardı ve aileyi yönetme dirayetini gösteremiyordu. Bazen bir denge unsuru olarak bizi yanlarına almaya çalışırlardı. Üçü erkek, dördü kız olmak üzere yedi kardeştik. Urfa Halfetinin Ömerli köyünde doğdum. Çiftçi ailesiydik. Daha ortaokul sıralarındayken, birkaç yıl Adana'da ırgatlık yaptım. Pamuk topladım. Tarlamız da vardı ancak zor bela idare eden bir aileydik... İlkokulu bize yakın bir köyde okudum. O köyde Türkçe konuşuluyordu, bizim köyde ise Kürtçe konuşulurdu. Tam beş yıl süreyle her gün bir saat gider, bir saatte de geri dönerdim. Çevremizde üç dört Türk ve üç dört tane de Kürt köyü vardı. Yani daha erken yaşlarda bir kimlik sorunu ortaya çıkmaya başladı. Ortaokulu Nizip'te okudum... Kişiliğimin ilk çizgileri daha köydeyken belirmeye başladı. Köyde kavgacılık hakimdi. Anne tarafımız da bizi sürekli kavgaya itiyordu. Yani biri bize tokat vursa, mutlaka onun intikamını al-

mak zorundaydık. Alamazsak, ekmek yoktu. Bu da bizi silik bir yapıya itiyordu. Bize çok zor gelmesine rağmen, annemin istediğini yapmazsak, iflah etmezdi.

Aslında ben kavgacı değildim. Amma baskı vardı. Mesela "Ailenin namusu için bir şey yapmıyorsun. Dayak yiyorsun, karşılık vermiyorsun. Böyle evlat olmaz" derlerdi hemen. Bu durum baştan itibaren bende endişe yarattı. Yani beni mutlaka intikam almaya itiyorlar, ben de "ben nasıl alacağım" diyorum. Çekingen bir şekilde kavgaya giriyorum, kafa göz yarılıyordu. Nasıl taş yediğimi hatırlarım. Daha çocukken bu bende ciddi bir sorundu."

Gözleri çakmak çakmak olmuştu.

Çok gerilere gidip kökenini ve geçirdiği güç günleri anlatmaktan sıkılmıyor, hatta aksine adeta bir doktor gibi analizini yapıyordu. Geçmişinin ilerdeki tutumunu nasıl etkilediğini kendi kendine epey incelediği, konuşmasındaki rahatlıktan sezinleniyordu.

Böylesine "intikam almaya" itilen bir insanın küçük yaştan itibaren elini silaha atması gerekmez mi? diye düşündüm.

- O yaşlarda hiç silah kullanmadınız mı?

"Hayır. Hiç kullanmadım ve hiç taşımadım. Silaha o kadar değer vermedim. Baştan beri silahla işlerin halledilebileceğine inanmıyorum. Kendimi fazla bulaştırmadım."

- Ama şimdi silah kullanıyorsunuz...

"Hayır. Bir tekniktir. Bazı işler için başvurulabilir. Çocukken silaha değil, yüce inanışlara yöneldim. Mesela, İslamiyet nasıl doğdu? Mesela Hz.Ali nasıl cenk etti?

Kuran'ın ayetlerini epey ezberledim. 33 sureye kadar ezberlediğimi hatırlıyorum."

- Dinle ilginiz ne kadar sürdü, hala dindar bir insan mısınız?

"... Şimdi o ezberlediklerimden bir tane bile bilmiyorum. Amma o zaman öylesine bir dini yücelme olayına girmiştim ki, köyün imamı "Sen bu hızla gidersen, uçarsın" diye bana takılırdı... Zaten her Kürt köylüsünde dini duygular, ilk düşünce ve inanç sistemi olarak yerleşmiştir. Dini bilinç o zaman, çevrede tutarlı, temiz, kendine hakim bir insan olmanın gereği olarak görülürdü... Dolayısıyla o zamanlar din, benim için en yüce olaydı... Şimdi, Tanrı'dan da öteye, felsefenin temel kavramlarına ilişkin bir şey var mı, diye sorular oluyor. Şimdi bilimsel felsefeye ulaşmış durumdayım. Ona bağlıyım yani..."

- Köyden ne zaman ve neden ayrıldınız?

"Köyden ilk ayrılışım aile içi kavgalar sonucu oldu. Ailede çok dayak yedim. Annem iki eliyle gırtlağımı sıkar, üç defa öylece kaldırır indirirdi "tövbe de... 40 defa tövbe diyeceksin" diye sıkıştırırdı. "Şunu yapmayacağım, bunu yapmayacağım" diyerek tövbe ederdim. Tabii kurtulur kurtulmaz da dışarı fırlar ve evi taş yağmuruna tutardım.

Babamla olan bir kavgayı da hatırlıyorum. Adamı taşlaya taşlaya, kovalaya kovalaya eve kadar getirdik. Köyün ortasında bağıra çağıra kavga.

Küstük tabii.

Sonra eve gittim, babamın çantasını buldum ve içinden 10 lira aldım. İşte o anda köyü terk etmeye karar verdim.

Aslında bu bir isyandı. Yoksa kimse, babası dövdü diye öyle kolay kolay köyden çıkmaz.

Kaçıp, köyleri yürüyerek aştım ve sonunda Nizip'e geldim.

Bir iş bulup çalıştım. İki gün içinde ellerim şişti.

Tabii çaresiz kalıp tekrar köye döndüm...

Aile içindeki bu isyancılık, köyde bir "hayırsız evlat" sözünün yayılmasına yol açıyordu. Bende ise, hayırsız evlat olmadığını göstermek için köylülerin hayal bile edemeyeceği okullarda okuma arzusu uyandı.

Okumak ve hep birinci olmak.

Bunda yaşam koşullarının da etkisi vardı. Daha sonra, lise yıllarında da bunun etkisini gördüm. Sürekli bir çekingenlik içindeydim. Köy ortamında kusurlu olmaktan çekinirdim.

Elbiselerim de galiba biraz eskiydi.

Acaba cemaat bana bakar mı, bir ayıbımı görür mü diye eve kavisler çizerek giderdim.

Camiye gidiyorsun, zorlanıyorsun.

Okula gidiyorsun, zorlanıyorsun.

Hep değer verme gereğini duyuyorsun. Ta o günlerden beri kendimi tartar, ölçer biçerim. Hemen olur olmaz, rap diye oturmam. Lafa hemen öyle girmem. Çok sıradan silik bir şeysem, kesinlikle öyle yaklaşmamalıyım. Kimsenin de bana öyle yaklaşmasına izin vermemeliyim.

Köyde dalga geçen bakışlar çok güçlüdür.

Adam yerine koymamak, kesin olarak düşürmek isterler. Buna karşı çok ihtiyatlı olmak ve aşmak zorundasınız. Bu da beni okumaya ve okulda hep birincilik almaya yöneltti. O çekingenlik beni en önemli konuların içine girmekten alıkoymadı.

Gergin tuttu, takipçisi yaptı."

- O günlerde, okul yıllarında, içinizde bugünkü konumunu gelebileceğiniz hissi veya düşüncesi var mıydı?

"Çok garip birtakım şeylerin çıktığını hatırlıyorum. Arkadaşlarıma, Türk Silahlı Kuvvetlerinden etkilenerek roller dağıtırdım. Kimini Kara, kimini Hava Kuvvetleri komutanı yapardım...

Ta ilkokuldayken.

Ortaokuldan sonra da askerlik tutkusu gelişti. Askeri liseye gitmeyi çok istedim. Ama yaş meselesi çıktı. Yaşımı tashih ettirdiğim (kesin tarihi bilemediğimden dolayı) için almadılar. Bunun üzerine de büyük şehre gitme tutkusu onun yerini aldı."

Artık derin bir konuşmaya dalmıştık.

Etrafta kimin olduğunu, ne yaptıklarının dahi farkında değildim.

Oysa Öcalan her şeyin farkındaydı.

Kapının önünden biri geçse, hemen bakıyor. Bir hareket olsa hemen ilgileniyordu.

Benim amacım da, her insanın en önemli dönemini oluşturan yetişme çağlarını öğrenerek, bugünkü kişiyi bulabilmekti. Söyleşinin başında, kendini kendine anlattırmak, gereksiz ayrıntıya girmeden bugüne getirebilmekti. Anlattıkları da öylesine ilgimi çekiyordu ki, kesmek istemiyordum.

"Ankara'nın benim hayatımda çok önemli etkileri var. Tapu Kadastro Meslek Lisesini seçmemde de Ankara'nın payı var. Ankara gerçeği ile tanışmam, benim yaşamımda önemlidir.

Beni çok seven bir öğretmenimle (1966 yaz ayları) yola çıktık. O da benim gibi Ankara'ya ilk defa geliyordu. Tabii, kasabadan öteye büyük bir yer görmemişim. Gidip okulu bulacağım ve orada imtihana gireceğim. Öğretmenim bana okulu gösterecekti. Adeta onun eteğini tutuyordum.

Ulus'taki Atatürk heykelinin yanına geldiğimizde sanki donup kaldım.

İki de bir adamı dürtüyorum, "Heykele bak, şuna bak..." diye.

O kadar çarpıcıydı ki, heybetli bir heykeldi. O an beni çok etkiledi. Atatürk heykeli olduğunu biliyorum amma, o güne kadar gözümde somutlaştıramamıştım.

- Ankara sizi nasıl etkiledi?

"Lise döneminde de çok yalnızdım.

Gençler futbol oynar, eğlenirlerdi. Çeşitli oyunları vardı. Ya da tartışırlardı. Amma ben onlara çok uzaktım. İnsanlarla kolay anlaşamazdım..."

Ankara'daki lise yılları Abdullah Öcalan için, hayatının en güç dönemini simgeliyor. Belirli bir ortamdan çıkıp gelmek ve yeni bir ortama kendini alıştırabilmenin zorlaması olduğu gibi, dikkatimi çeken nokta, kendini değiştirme ve mücadele azmiydi.

"... Bir inanç sisteminden veya dinsel olgulu kişilikten daha sonrasına geçmek buhranlı oldu... Bazı değer yargılarını aşmanın bunalımını çok yaşadım. Kafamdaki soruları sonuçlandırmak istediğimde çok bunaldım. En son, Tanrı kavramında çelişkiye düştüm. Lise döneminde bu durum adamakıllı gelişti. Yani (kafamda), Tanrı'ya ilişkin öyle sorular çıktı ki, ne yapacağımı şaşırdım. Ancak bu bunalımı da aştım. Aşamasaydım, yaşamak bile son derece güç olacaktı... Tabii güçlük sadece din olayından kaynaklanmıyordu.

Bir yaşam tarzı değişikliği söz konusuydu.

Feodal etkilerin biçimlendirdiği yaşam tarzından, kapitalist etkilerin ağır bastığı ortama ne kadar intibak edeceğim?

Büyük zorluklar vardı, yani.

Daha sonra bir de sol-sağ çıktı.

Onu da liseden itibaren gördüm. Hepsi birbirine bindi.

Benim özelliğim, bunları sakız gibi çiğneyip atmama engeldi.

Ya mutlaka sonuna kadar yaşayacağım veya doğru şekilde aşacağım. Kesin bir saplantı durumu çıkmadı.

Ama aşmak da çok sancılı geçti.

Çok zor."

- Gençliğinizde çok çekingen bir insan tablosu çiziyorsunuz. Peki, nasıl oluyor da, son derece girginlik (liderlik) gerektiren bir örgütü kurabiliyor ve başına geçebiliyorsunuz?

"Baştan beri büyük çelişki burada zaten. Bu büyük çelişki örgütlenmeye götürüyor. İkisi içiçe. Bütün ilişkilere yüksek değer biçiyorsun, noksanlığını gidermek zorunda kalıyorsun."

Karşımda kendinden son derece emin şekilde oturan, geçmişinin analizini çekinmeden yapan, zayıflıklarını anlatan bugünkü Abdullah Öcalan'ı daha da merak etmeye başlamıştım.

Biran için geçmişi bırakıp bugüne gelmek istedim.

Çocukluğundan bugüne taşan neler kalmıştı?

Örneğin, kindar bir insan mıydı?

"Beni inatçı bulurlar.

Haklı-haksız ayırımında bu yönüm çok güçlüdür. Yani, yutmam ve aldanmam. Sonucunu almada da yoğunlaşırım.

Mesela bir tokat meselesini hatırlarım.

Çocukken bir iki fıstık mı ne çalmıştık. Bu tabii iyi değildi.

Adamın biri, iki tokat patlattı.

Öyle vurmamalıydı.

Çocukken en iyi kuş tutan bendim. Dağlarda tuzaklar kurardım.

Aslında kuşları severdim. Mesela güvercinlerim vardı. Epeyi güvercin beslemek istiyordum. Amma güvercin konusunda çok kindardım. Hatta güvercinlerle kavga bile ederdim.

Bir gün benim güvercin, gitti başka bir evdeki güvercinle eşleşti...

Gittim, onu tuttum ve yoldum. Kanatlarını çırılçıplak bıraktım.

Güvercinin hatasını böyle affettim. Bana göre güvercin iyi hareket etmedi.

- Her-iyi hareket etmediğini gördüğünüzü yolar mısınız?

"Böyle bir olay daha var.

Evimizde köpek de beslerdik.

Bir gün bir de baktım, başkasının bağını bekliyor.

Hayret ettim. Bu köpek bizim evden çıkmıştı. Böyle iri yarı bir köpekti. Gelir beni aldatır, bir şeyler yer içer, sonra gidip gizlice komşunun evine girerdi.

Biz o kadar değer verdik, o bizim ilgimizi kötüye kullandı.

Tabii taşladım köpeği.

Sadakatsiz biri oldu mu, hoşgörüm yok."

- Örgütte ikinci adamınız var mı, yoksa siz hep bir numara mısınız?

"Yok , bir numara olayını yükseltmemek gerekiyor. Olay bizde hizmetle ölçülmeli. Ben her zaman önümde birisinin olması gerektiği biçimde mücadele ederim. Bu çok önemli. Bunu alçak gönüllülük değil, bir realite olarak belirtiyorum. Bilirsiniz Makyavel "Hükümdar" kitabında prensin nasıl olması gerektiğini ortaya koyuyor. Yani halka karşı, ülkeye karşı prens nasıl olmalıdır.

Çok güzel ortaya koyuyor.

Daha hepsini okumadım. Şimdi onu okudukça öyle yakınlaştı ki, Makyavel'in prense yaptırmak istediği işi biz militana yaptırmak istiyoruz.

Ha oralardaki prens, ha bizdeki militan.

Şimdi dikkat edin, halk bir bekleyiş içinde.

Halk bir iktidar, bir sorumluluk arayışına çözüm getirmiş.

Bu benim çabalarımın sonucudur ve çok ciddi bir gelişmedir.

20 yıla yakın bir çabanın sonucudur.

Benim için "ben" olmamdan daha önemlidir.

Şimdi benim o şeye oturup oturmayacağım da çok tartışmalıdır. Yani ben bu beklentinin adamı olabilir miyim? Bu tartışmalıdır ve bu tartışmayı da ben yarattım. Yani "benim şeyimde (kişiliğimde) kesin tercih yapmayın. Bana dayanan bir model içinde olmayacaksınız, dedim."

Yani liderliği bırakabileceğinizi mi söylüyorsunuz?

"Ben o liderlik şeyinde (merakında) değilim... Benim görevim son derece emekçi bir yaklaşımla adım adım, insanları temel sorunların üzerine yöneltmek. Kesinlikle çözümü kendimde görmüyorum. Esas olan, çözümü halka yaptırmaktır. Öyle olmazsa iki adım atamazsınız."

Ya siz olmazsanız, yarın liderliği bırakmak zorunda kalsanız ve ya bıraktırılsanız, ne olacak?

"Kesin oluşumlar olacak. Ben onu hesaplamadan nasıl adım atabilirim? Türkiye'de örnekleri çoktur.

(Lider) örgütün kaderini kendisiyle birlikte görür. Gerçekten hemen hepsi öyledir. Dolayısıyla bir oluşumun sahibi değillerdir.

Şimdi PKK'nın başına "çözüm benim" diyen bir kişi oturtsan, gerçekten PKK biter.

İşte PKK var. Zaten iktidara talip. Böylesine başı almış gidiyor."

- Ya günün birinde vurulsanız, ne olacak?

"Durum şu; ortada bir miras var. O arayışın biteceğini hiç sanmam. Tam aksine şiddetlenecek... Binlerce ihtilaf noktaları yarattık. Binlerce uzlaşma noktaları yarattık.

Bu noktada ölümü de düşünmüyoruz.

Yani, fiziksel varlıkla özdeşleştirmiyoruz. Fiziki olarak ne kadar yaşadığımız bile tartışmalıdır. Fiziksel bir olay yaşanmıyor. Siyasi yoğunluk yaşanıyor."

- Kendinizi, geldiğiniz noktayı beğeniyor musunuz, yoksa idealinizde olmak istediğiniz bir insan var mı?

"Ben ideal denilen olayın peşindeyim. Türkiye'nin yiğit direnişçileri vardı, değil mi? Mahir'ler, Deniz'ler. Şimdi onların hepsinin idealize edilmesi sözkonusu. Şimdi o adamlar, yiğitlik kahramandık, dediler ve vurulup gittiler. Ben de kendime bir kahramanlık paycsi seçmiş olsaydım, kesin öyle (vurulup) giderdim. Belki PKK'da da böyle yüzlerce tip adam var.

Beni, bu çabadan başka bir şey doyurmuyor. Fakat bu çok yüklü endişeler ve tedirginlikler getiriyor.

Mesela, militanlarımız bir eylemde başarısız mı oldu, küfürden tutalım en ağır şeye kadar yönetiyorum. (yenilgi) bir hakaret gibi geliyor bana.

"Bu adam bunu nasıl yapar, benim sorumluluğumun altından bu nasıl çıkar" diye yerim kendimi.

Benim (sorumlu olduğum) sahada birisi hafiflik mi yaptı, "nasıl yaptı bunu, çılgın mıdır bu" diyorum. Biraz politik davranırız ancak, onu hiç yedirmem. Belirgin özellikler olarak büyük savaşımlar vardır. Aynı zamanda biraz kendi çelişkilerimin çözümüdür, derim...

Zaten her şey çözümlenmiş olsaydı bu tiplerin peşinde uğraşmaya gerek olmayacaktı... Dikkat edilirse, kesin politik sonuçlar yaratmasını biliyorum.

Bu, reddedilemez artık.

Bendeki yaşamın dönüp dolaşıp, din ideoloji, bir yığın duygular, öfkeler, kinler, yoğun gerginliklerin çözümü politikada oluyor.

Yani korkunç bir yaşam çözümü politikada aranıyor.

Benim niye birkaç silaha esir olmadığım da anlaşılıyor.

Silaha esir olsaydık, durumlar çoktan biçimlenmişti.

Askeri kafa ile ben de gitmiştim.

Yalnız ideoloji ile de olmuyor.

Yalnız ulusçulukla hiç olmuyor.

Bir politik durum ortaya attım. Herkes bu güce şaşıyor. Çok büyük mücadelenin sonucudur bu.

Hâlâ diyorum ki, ben bir numara değilim, iki numarayım."

- Bir numara kim?

"Bilmiyorum. Amma bir numaraya yer açılıyor."

- Yani ilerde gerçek bir lider mi gelecek?

"Liderin ortamı hazırlanıyor. Ben bu işi Atatürk gibi çözmedim. Atatürk kolay çözüme gitti.

Onun koşulları farklıdır.

Paşa olması, General olması onu baştan beri bir güç haline getiriyor. Sultanlık gidiyor, kendi yüzde yüz Cumhurbaşkanı oluyor.

Benim öyle bir durumum da yok, öyle bir yetişme tarzım da yok.

Kendimi çok mu beğenmişim?

Hayır.

Ne münasebet. Nefes alamayacak durumdayız. Amma buna rağmen, kendi sistemimin güzelliğine, yaratıcılığına çok büyük tutkum var."

- Kendi sisteminizi beğeniyorsunuz yani...

"Eğer bundan güzel bir şey olmasaydı, elle tutulur bir şey bu kadar insanı nasıl çekebilirdim? Önemli hususları biraz biriktirdik sanıyorum.

Biraz bunlardan rahatım. Çözüme yakın ipuçları var.

O rahatlatıyor."

Abdullah Öcalan'ın Atatürk'ten söz ederken yüz hatlarına dikkat ettim. Başkaları hakkında konuşurken gerilim yoktu. Atatürk'ün İstiklal Savaşı sırasında Kürtlerle ilişkilerini çok ayrıntılı şekilde incelemiş. Kürtlerin bu savaş döneminde Atatürk'e verdikleri destekten sonraki beklentilerini ve hayal kırıklıklarını uzun uzun anlattı.

Bir ara kendini dolaylı şekilde Atatürk ile karşılaştırmaya başladı. Kendinin de Atatürk gibi bir mücadele verdiğini ileri sürdü ve şöyle devam etti:

"... Mustafa Kemal'in gerçek bir Türk, bir burjuva önderi olduğunu, bir burjuva ulusçu olduğunu belirtmek gerekiyor... Kendine göre akıllı bir burjuva ulusçusudur. Kesinlikle Türk ulusunun kurtuluşundan yanadır. Bunu da, gerçekten şu güce veya bu güce sığınarak değil, Türk ulusuna güvenerek gerçekleştirmiştir. Atatürk en gelişmiş, en gelişmiş olduğu kadar da en gerçekçi Türk milliyetçisidir. Diğerlerinin Turancılığını filan ciddiye almamak gerekir. Türklük için, Anadolu Türklüğü için yapabileceğinin azamisini yapmıştır. Zaten böyle olmasa Türkiye Cumhuriyeti doğmazdı."

Apo bu sözlerinden sonra bir ara durdu.

Aklından bir şeylerin geçtiği belliydi. Adeta "söyleyeyim mi, söylemeyeyim mi" diye düşünür gibi bir hali vardı.

Hafifçe gülümsedi. Muzipçe bir gülümsemeden sonra, dayanamadı.

"Şimdi tuhaftır, zaman zaman (kendi durumumla) karşılaştırma yapıyorum. Karşılaştırma yaparken, en çok çatıştığımız bu insanla, diyorum bazı benzerlikler çıkıyor.

Şu anlamda yani... Kritik anda, zor noktalarda politika nasıl yapılıyor. Gerçeklerin bilincine nasıl ulaşılır?

Bu alanda epey benzerlikler oluyor. Bir ulusal birlik için mesela hata yapmamak. Örgüt açısından çok duyarlı yaşamak gerekiyor.

Atatürk'ün o dönemlerde mesela bir telefon, telgraf şeyine yapışması var. Birlik için şu konuda, şu generale yolladığı mektuplar var.

Bu konuda bir de azmi görmek gerekir. Kendini tam olarak verme olayını görmek gerekiyor."

- Atatürk'ün yaklaşımlarından, tutumlarından ders aldığınız oldu mu?

"Bazı çağrışımlar, istemesem de geliyor. Gayet tabii büyük farklılıklarımız var. İdeolojiden tutun, ulusal özelliklere kadar... Bir politik olay olarak, bir Milliyetçilik önderi olarak şimdi onu çok daha iyi anlıyorum."

- En büyük Türk Milliyetçisiydi...

"Tabii, saygı duyulması gerekir. Kendi Ulusal kurtuluşu için büyükbir değer. Tutarlıdır, bağımsızlıkçıdır. Çıkış için şuna dayanalım, buna dayanalım dememiştir... Benim Atatürk'e yönelik eleştirilerim sadece bir halka (Kürt) karşı uyguladığı politikadan kaynaklanır."

Öcalan'ın bu ılımlı veya olumlu gibi görünen görüşlerinin ardından Türkiye'nin İstiklal Savaşını kazandıktan sonraki politikalarıyla ilgili büyük eleştirileri var. Kürt halkının aldatıldığını, verilen sözlerin yerine getirilmediğini anlatırken gerçek hisleri ortaya çıkıyor.

"... Halklar her zaman aptal yerine konulmayı da kabul etmezler. Burada sınıf tanımayan bir burjuva milliyetçiliğinin zararlarına değinmek gerekir. Yani zor günde vaziyeti kurtardıktan sonra, aklıma gelen her şeyi yaparım ve benim yanımda kâr kalır mantığını ben fazla ileri görüşlü bir politika saymam. O yılları inkar etmemek gerekir. 1919-21 arasında Mustafa Kemal başta olmak üzere Kürtlerle sağlıklı bir ilişki için büyük dikkat harcanıyor. Sonra..."

Sonrası çok kanlı, çok acı olaylarla dolu.

Hayal kırıklıkları, son derece kötü anılar.

Tam bu sırada dışardan önce bir tek patlama sesi geldi. İster istemez irkildim.

"Merak etmeyin, jeneratörü çalıştırdılar" dedi.

Havanın kararmaya başladığını o zaman fark edebildim.

Bütün günün yorgunluğu ve ilk seans konuşmanın yoğunluğunu hissettim.

Kampın elektrik gereksinmesi kendi olanaklarıyla karşılanıyordu.

Voltajın zaman zaman düşüp çıkmasından da belli oluyordu.

Gece belirli bir saate kadar ışık yanıyor, sonra kapatılıyormuş.

Saate baktım 20.00'ye yaklaşıyordu.

Gerillaların meydanın diğer ucundaki bir yere gruplar halinde gittiklerini gördüm. Mutfakmış.

Yemeklerini alıp çadırlarına çekiliyorlardı.

- Buradaki insanlar hem politik, hem de silahlı eğitim mi görüyorlar? Yani burada komutan mı yetiştiriliyor, yoksa sadece militanlar için mi kullanıyorsunuz?

"Komutan da olabilirler, er de... Yani komple durumları söz konusu. Sıradan bir savaşçı değil, militan yetişiyorlar. Hepsi de hazırlar..."

- Bu kişilere verdiğinizin (politik ve idcolojik yönden) karşılığını politik yönden alabiliyor musunuz?

"Sınırlı olarak. Tam dengeli, uyumlu, istediğim sonuçları tam alabildiğimi söyleyemem."

- O zaman silah eğitimine mi ağırlık veriyorsunuz?

"Hayır, silaha da ağırlık verilmiyor, politikaya da. Çok büyük emekleme var. Yine de söylüyorum. Olayın gelişimi kapsamlıdır. Bu sözlerimle birçok yanlış anlamayı önlemek istiyorum. Bunlar önemli. Biraz gerçeğe yaklaşmak. Tabii bu bir maraton.

- Maraton diyorsunuz ancak, herkes girdiği bir işin sonunu görmek ister. Siz görebileceğinize inanıyor musunuz?

"Yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalışmak, hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için çalışmak. İkisine de hazırlıklıyım. Birçok sonucu gördüm. Mesela eskiden ben köyün en çekingen en alay konusu olan tipiydim. Dalga geçerlerdi. Etki, otorite, para diyeceksiniz. Şu anda milyarlar benim için sorun değil. İnsanların üzerinde sözümü geçerli kılma gücüne sahibim."

- İnsan psikolojisini biliyor musunuz?

"İnsan psikolojisini bilmeden bunu yapmak güçtür... Benim arkadaşlarımın güçlü yanları var. Benim bile cesaret edemeyeceğim kadar güçlü yönleri var. Bizim yapımızda cesaret, fedakarlık çok ileri düzeydedir.

Ama ustalık mı diyelim, taktik öge mi, kesintisizlik mi... Bu da önemlidir.

Bizim bu durumumuzu Mustafa Kemal'in durumuyla karşılaştırabiliriz. Sürekli akışkan bir zihniyet. Günlük yönetimi elden bırakmama devlet adamı olmaya götürüyor. Diğerlerinde (diğer Kürt gruplardan söz edi-

yor) bunlar yok. Kendileri adeta görünmez bir kuvvet tarafından idare ediliyorlar. Yönetici bile değiller, aslında. Amma Mustafa Kemal'de böyle şeyler yok.

Bizim durumumuzda da yönetici olacaksan, böyle olacaksın. Haybeden olmak yok yani.

Her şeyle oyna... İdeolojiyle oyna, arkadaşlarınla oyna, politikayla oyna, şeyi (zoru) gördün mü vazgeç.

Bu bizde yok.

Kesin demokratik ögeyi çalıştıracaksın. Yani burada herkes biraz sende kendini bulacak. Sanki o konuşuyor gibi, sen elamanının bütün özlemlerinin sahibiymişsin gibi durum yaratıyorsun..."

Gözleri zaman zaman çakmak gibi oluyor, sesini yükseltiyor, zaman zaman gülümseyerek ve sesini yumuşatarak konuşuyordu. Saatlerce sürmesine rağmen hiçbir yorulma işareti vermemişti.

Aksine konuştukça daha fazla açılıyordu.

Adeta konuşarak düşünüyor ve konuştukça aklındakileri derinleştiriyordu.

Sadece politika, silah tedariki, bültenler hazırlama, bizim için "cinayet" onun için "baskın" diye nitelendirilen saldırıların planlanması, militan bulmak için çalışmalar, para kaynaklarıyla temas...

Bambaşka bir dünyanın içinde yaşıyordu.

Tam 10 yıldır aynı tempo, aynı beklentiler. Kimi zaman umut ışıklarının doğduğu, kimi zaman büyük hayal kırıklıklarının yaşandığı 10 yıl.

Gözüm dışarı kaydı.

Silahlı militanlar yavaş yavaş etraftaki tepeciklere dağılmış olan çadırlarına çekilmeye başlamışlardı.

Vadiye gecenin hüzünü çöküyordu.

Birden merak ettim.

Acaba Abdullah Öcalan'ın tek dünyası bu muydu?

Başka şeylerin de olduğunun farkında mıydı?

Mesela hiç aşık olmuş muydu? Kadınlarla ilişkileri neydi?

Soruyu sorunca, etrafta bizi dinleyen militanların yüzü buruştu. Liderlerine böylesine hafif diye nitelediklerı bir soru nasıl sorulabilirdi, diye düşünmüş olacaklar...

Apo da önce biraz tereddüt etti, sonra yanıtladı:

"Kadın olayı üzerinde de duruyorum. Bütün kadınları yeniden şekillendirecek kadar, kendime güveniyorum. Aynen bir sanatkar gibi... Bu

konuda değerlendirmelerim var.

Ortaçağlarda kadın kayboldu. Kapitalizmin gelişmesi ve sosyalizmle birlikte gün yüzüne çıkarıldı biraz... Amma kadın denilen olay devam ediyor... Kadına sadece bir ihtiyaç nesnesi olarak bakıldı mı ve o pratik geliştirildi mi, işte Avrupa'da hatta Doğu ülkelerindeki sonuçlar ortada.

Bakıyorsunuz boşanmalar korkunç. Büyük bir tatminsizlik gelişmiş. Bu durum da çözümün öyle insani yönden, bilmem cinsel ihtiyaçların tatmini ile ilgili olmadığını göstermiyor mu?

İhtiyaç giderme konusunda sınırsız bir gereksinme var. O konu hemen hemen iki sistemde bir olanak yaratmış. Fakat problem orada (Batıyı kastediyor) daha fazla gelişmiş. Bu da boyutun cinsellikte aranmayacağı gerçeğini ortaya koyuyor.

Ciddi sorundur."

Ben soruyu sorarken bambaşka şeyler duymak istemiştim. Abdullah Öcalan ise, manifesto yazan bir liderin bakışıyla yanıtlamıştı. Yanıtı, kafasının nasıl çalıştığının, her şeyi nasıl tek boyutlu gördüğünün en tipik örneği idi.

Biraz daha sıkıştırdım.

- Hiç aşık olmadınız mı?

"Var. Amma birçok erkekte zayıflık olarak değerlendiririm. Ciddi bir zayıflık olarak görürüm..."

Belli ki olmuş. Ancak aşık olmayı kurallara yerleştirmiş. Belirli bir şekilde aşık olmayanlardan nefret ediyor. Kendi görüşüne göre bir "aşık" tipi var... Yanıtına şöyle devam etti:

"... İki konu çok önemli. Kadın gerçeği karşısında duyarsız kalan erkeği çok aptal, basit, öküzün teki gibi değerlendiririm. Heyecanlanmayan, duymayan, değer vermeyen, incelemeyen araştırmayan, aşık olmayan... Bütün bunlar aynı kategoriye girer... Öte yandan -ki bu söyleyeceğim Türkiye'de çok fazladır- bütün o güzelim yaşamını, bir kadına bir katil gibi yaklaşmakta kullananlar vardır.

Hani buna karasevda da denir.

İster evlenir, ister aşık olur, ister katleder.

Bu erkeğe de çok acıyorum ve nefret ediyorum.

Kadını aldın, malın yaptın. Avrat oldu. Çoluk çocuk, zürriyet. Bu yaklaşımın yavanlığı beni çok etkiler."

Apo'nun kendini aşık olabilen, ancak birlikte olduğu kadını sadece bir "ihtiyaç giderme" unsuru gibi görmeyip, inceleyen, heyecanlanan bir

insan konumuna koyması ilginçti.

Ancak etrafınıza bakındığınızda sadece erkeklerden kurulmuş bir dünyada yaşadığı izlenimi vardı.

Bu gözlemimi kabul etmedi...

"Pek öyle sandığınız gibi erkekler dünyasında yaşamıyoruz. Kesinlikle bu da önemli.

Ben öyle bildiğiniz erkeklerden değilim. Hani şey anlamında değil. Çeşitli yaklaşımlar geliştiriyorlar ya..."

Bu sözleri söylerken artık rahatsız olmaya başladığını, etrafındaki insanların böyle şeyler duymasını gereksiz bulduğunu izlenimini edindim. Biran önce şu konuşma bitse de, konuyu kapatsak, der gibi bir hali vardı...

" Ben ne öyle çarpıcı erkek, ne tam feodal erkek mi diyeyim, yoksa kadın üzerinde hakimiyet peşinde olan erkek mi diyelim, öyle şeylerin çoğunu halletmişim.

Yok."

Ben de bu konunun bir daha açılmayacağını bildiğimden daha üzerine gittim...

- Evli misiniz?

"Benim deneyimimde, öyle "evli misin, değil misin"den ziyade bir olay yaşanıyor. Olayda siyasal, sınıfsal etkenler yaşanıyor. Yani bir bayanla ilişkide onun tüm bir dünyası var. Onun bu dünyası ile kendi dünyamın veya onun beklentilerinin bir yığın şeyi çıkar ortaya. Ona karşı çok ihtiyatlı olmaya gidiyorum.

Şimdi, bir erkeğin arkasında bir kadın vardır, derler. Bu bana bir zayıflığı hatırlatır. Böyle erkeği erkek olarak kabul etmem. Bir kadına dayanan erkeği kabul edemiyorum. Bu noktada kadınlara düşkünlüğü görüyorum.

Bir erkek bunu niye kabul eder?

Öyle düşkünce bir ilişkiye dayanarak yükselmek ister de ondan. Biz ise ilişkilerde eşitliğe ulaşmak istiyoruz. Büyük problem tabii...

Tam ulaşırız veya ulaşamayız, yine de harekete epey sayıda kadın çekiyoruz."

- Çocuğunuz var mı?

"Yok canım. Ben o tip yönelimler, eğilimler içinde değilim."

- Neden? Çocuk sahibi olmak o kadar kötü bir şey mi? Bence dünyanın en güzel ve insancıl bir hissi. Hatta ihtiyacı.

"Onu demek istemiyorum, çocuk yetiştirmeyi hor görmüyorum... Kesinlikle böyle bir şey yok. Fakat kendi çocuk durumunda olan bir halkı büyütmek bana daha ciddi bir iş olarak geliyor... İnsanlar bana haddinden fazla çocuk gibi geliyor.

Yani çocuk büyütmek büyük bir mesele.

Anama söylediğim bir söz vardı. On yaşında var veya yoktum.

O ikide birde "Biz seni doğurduk, seni böyle besledik" deyip durdukça, ben de tavuğu gösterir "Bak civcivine öncülük ediyor. Su içiriyor, tane bulabilecekleri yere götürüyor" diye cevap verirdim.

Şunun için söylüyorum... Tepkim vardı. Annem benim üzerimde, hakkı hukuku var diye egemenlik kurmak istiyordu.

Bundan hoşlanmadım.

"Falan kişinin falan oğlu, filan kişinin hayırlı oğlu" gibi laflar hiç hoşuma gitmedi. Bunlardan hep sıkıntı duydum.

Onun için bu gibi şeylerden kaçmak istiyorum. Amma aynı zamanda da diyorum ki, "iyi bir evlat olmaya çalışıyorum..."

Ayağa kalktı.

Hem bu konunun kesilmesini istiyor, hem de ilk günün söyleşi bölümünü bitirmeyi amaçlıyordu.

Saatine baktı. "Oooo 20.00'ye geliyor. Hemen gitmeliyim" dedi.

Meğer her gün en büyük titizlikle izlediği şey radyolarmış. TRT'nin 19.00 bülteni ve İngiliz BBC radyosunun Türkçe servisini hiç kaçırmazmış.

"Sizinle ben önce BBC radyosuna verdiğiniz yorumlar, ardından Milliyet'teki yazılarınızdan tanıştım" dedi.

Onun kalkışıyla birlikte dışardaki hareketlenme hemen artıverdi. Koruyucuları çıkış yolunun etrafında pozisyonlarını aldılar.

Teypler kapatıldı, videonun ışıkları söndü. Bunca video kasetini ne yaptıklarını hâlâ düşünürüm.

"Yemeğe geleceğim, birlikte yeriz" deyip ayrıldı.

İlk gün, karşımdaki insanın kişiliğini çözmeye çalışmıştım.

PKK'ya doğru giden yolda nasıl ilerlediğini, hangi aşamalardan geçtiğini sormadan önce, karşımdaki insanı öğrenmeye, hakkında ipuçları almaya çabalamıştım.

Yanıtlarının bazılarında kendini, daha doğrusu içini gösterdi, ilginç ipuçları verdi, kimilerinde kendini başka türlü gösterdi, veya göstermek zorunda kaldı.

• Fakat içindeki başarılı olma hırsı, tüm zorlukları, hatta komplekslerini yıkıp bir hareketin başına geçme isteğine şaşırmışım... Böylesine güçlü bir hırs beklemiyordum.

Kapıdan çıkarken arkasından baktım... Aslında yapayalnız, kendi kendine bir dünya kurmaya çalışan ve bunu gerçekleştirmek için de her şeyi yapmaya kararlı bir insan gördüm.

Notlarıma göz gezdirdim.

Sık sık "Yalnızlık"/"Hırslılık"/"Başarma hırsı"/"Kendini aşma hırsı", diye notlar düşmüşüm.

Biran için, Türkiye'de tam o sıralarda ne olup bittiğini düşündüm. Belki biz burada karşılıklı oturup konuşurken, bazı köylere, mezralara baskınlar yapılıyor ve masum insanlar korku içinde beklerken, diğerleri hayatlarını kaybediyorlardı.

Bütün emirler de bulunduğumuz yerden çıkıyordu.

İnsani hisleri, görüşleri ve yapmak zorunda olduğu iş arasında bırakan çelişkili bir durum.

Bu ilk seans sırasında Abdullah Öcalan'ın çocukluğundan bugüne kadarki kişiliği önemli oranda şekillenmiştir. Yarın artık örgütü nasıl kurduğundan başlayarak, güncel duruma doğru gidebilirdim.

Yemekten önceki güçlük, tuvalet ihtiyacının giderilmesiyle ortaya çıktı.

Tuvalet, kaldığımız taş odadan çıktan sonra, aşağıya doğru derince bir setin altındaydı. Aslında buna tuvalet demek de güç. Üç tarafı tahtayla çevrilmiş, tepesi açık, kapı yerine de kalınca bir bez asılmıştı. Yerde ise, bir çukur ve etrafında dört tahta. Bu dekora bir de çılgınlar gibi uçuşan binlerce karasineği eklemek gerekiyor tabii.

Benden önce girmiş olanların çok iyi nişançı olmadıkları ve kendilerini tam ortalayamadıkları, tahtaların renginden belliydi.

Odadan çıkıp tuvalete gidince, bize yardım edenler kazara başkaları gelmesin diye ileride gözetlediklerini görüp biraz rahatladım... Oldukça güç ve aynı nişancılık başarısızlığını gösterip kanter içinde dışarı çıktığımda, kamptan ayrılana kadar bu konuda yeni denemelere girmememin daha yararlı olacağını anladım.

Elimi, yüzümü uzatılan ibrikten yıkadım, aynı anda yemek geldi.

Hepimiz, kısa bir süre önce teyplerimizi doldurduğumuz masanın etrafına geçtik...

Bol domates, salatalıklı salata, soslu ve son derece lezzetli tavuk, pilav ve bol meyve getirdiler.

Mutfağın derme çatma olmadığı anlaşılıyordu.

"Belki de bizim için özel olarak yapmışlardır" diye düşündüm. Sonradan öğrendim ki, misafirlere ayrı yemek yapılmıyormuş. Militanlar ve Başkan ne yiyorsa herkese aynı mönü çıkarılıyormuş.

Apo da gecikmeden geldi.

Zaten kampta hayat en geç 21.30-22.00 arasında bittiği ve elektriğin kesildiğini söylemişlerdi.

Öcalan gayet iştahlı yemek yiyor. Hem de bol yiyor. Zaten hafifçe göbeklenmesinden de belli oluyordu. Atletik bir yapısı yoktu.... Bütün gün boyunca da sürekli koka kola, su ve diğer meşrubatlardan içerek hararetini dindirmişti.

Artık teypsiz bir konuşma ve tartışmaya geçildi.

Dünyadaki her gelişmeden haberdardı. Kendinden ve PKK'dan başka konulara girdi. Durmadan sorular sordu. Özellikle Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri merak ediyordu.

Yaptığı yorumlar ve değerlendirmelerden, Moskova ile arasının hiç de iyi olmadığı izlenimini edindim. "Öldürmeyecek kadar veriler bunlar" diyor ve Sovyetler'in tarihi bir hata işlediklerini söylüyordu.

Günlük yaşamında Suriye ile ilişkileri sorduğum zaman, hafifçe gülümseyerek "gelirken yoldaki kontrolleri görmüşsünüzdür. İşte karşılıklı birbirimize dikkat ederek yaşıyoruz" dedi ve kesti.

Ertesi gün konuşma sırasında bu konulara değinmeyi unutmamak için not ettim.

Bu konularda rahatsızlıkları olduğu belliydi.

Çok kalmadı.

"Okuyacak birçok şey birikti. Sabah da erken kalkarım" dedi ve gitti.

Onun ayrılmasından kısa bir süre sonra da ışıklar söndü.

PKK kampı derin bir sessizliğe büründü.

Benim ise uzunca bir süre gözüme uyku girmedi.

2.BÖLÜM

Kürt Sorununda Nereden Nereye Gelindi?(*)

Abdullah Öcalan'ın sözünü edeceği dönemleri ve koşulları bilmek için biraz geriye gidip, bu sorunun nereden nereye geldiğine bakmak ve çok özet şekilde hatırlamakta yarar var.

Tarihçileri okuduğunuz zaman, ayrıntılar üzerinde değişik veriler ve birbirinden farklı yaklaşımlarla karşılaşılıyor. Ancak bazı belli başlı dönemler var ki, hemen herkes kabul ediyor.

Buradan, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi politikasında belirtildiği gibi gerçekten bir Kürt ırkının olup olmadığı, hatta Kürt dilinin dahi bulunmayıp Farsça ile Arapça'nın bir karışımından kaynaklanan bir çeşit lehçeden ibaret sayılması gerektiğinin tartışmasına girmek istemiyoruz. Kendine

(*) Bu bölümdeki derlemeler şu kaynaklara dayandırılmıştır:
Joyce Blau (Le probleme Kurde)/Lucien Rambout (Les Kurdes et le Droit)/Bernard Vernier (La question Kurde) VW. Minorsky (Les Kurdes)/M.A. Beningsen (Kurds in USSR)/Orta Doğu Uzmanlarının Uluslararası Kongresinin yayınları/Sir A. Wilson (Mesopotamia)/Sevr ve Lozan anlaşmalarının zabıtları/W.Eagleton (The Kurdish Republich of Mahabad)/Ergun Gökdeniz (Özel notları)/Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları.

"Kürt" diyen, kendini Kürt olarak görüp niteleyen kişileri "Kürt" kabul ederek yola çıkıyoruz.

Nereden gelirlerse gelsinler yüzyıllardan beri Ortadoğu'da dağılmış şekilde yaşayan bu insanlar, özellikle 15'inci asırdan itibaren belirgin biçimde bölgede kendilerini hissettirmeye başlamışlardır. Araplar, İranlılar ve Osmanlılar (ardından Türkiye'nin) arasında daima bir "sorun" olarak görülmüşler, bölgede istediklerini elde etmek isteyen yabancı güçler tarafından sürekli biçimde kullanılmışlardır.

"Kürt sorunu" birçok bilimadamı tarafından, "benzine batırılıp ateşlenmiş bez" benzetilir. Kim komşusunda yangın çıkartmak istiyorsa, yandaki bahçede bulanan kuru çalıların arasına attığı bir bez...

Kürtler Ortadoğu'nun dört ülkesine dağılmış durumdalar. Nüfusları kesin olarak bilinmiyor. Doğum oranının son derece yüksek olması ve bölgede sayımlarda Kürt unsurunun dikkate alınmaması nedeniyle sadece tahminlerde bulunuluyor.

Genellikle kabul edilen rakamlar da şöyle:

Türkiye (8-10 milyon arası. Toplam nüfusun yüzde 19-22'si)

İran (4-6 milyon arası. Toplam nüfusun yüzde 10-16'sı)

Irak (3-4 milyon arası. Toplam nüfusun yüzde 23-25'i)

Suriye (1-2 milyon arası. Toplum nüfusun yüzde 14-15'i)

Ayrıca Lübnan'da 400 bin, Sovyetler Birliği'nde de (Ermenistan Cumhuriyeti ve Azerbaycan'da) 600 bin kadar Kürt'ün yaşadığı bilinir.

Kürtler'in "bize ait" diye iddia ettikleri toprakların toplamı 500 bin kilometre kare ile İspanya'ya yakındır. Kerkük ve Musul bölgesinde petrol başta olmak üzere, bu bölgede kömür, demir, magnezyum gibi doğal zenginlikler bulunmakta.

Kürtler'in hemen hemen tamamı tarım ve hayvancılıkla meşgul olurlar.

Bugün yoğun olarak yaşadıkları bu bölgelerin dışına da dağılmış olan bu insanlar, ne Türkçe ne tam Farsça ne de Arapça'ya benzeyen bir dil konuşurlar. Tümünün bir karışımı ve daha çok Farsça'nın izlerinin görüldüğü bir dil.

Tamamına yakın bölümü de Sünni Müslümandır.

Kürtler bizim hayatımıza Yavuz Sultan Selim döneminde, 1515'te

Çaldıran Savaşı'ndan sonra girmiştir. En önemli tarihlerden biri olarak nitelendirilen bu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortadoğu'da genişlemesini simgeleyen savaş İran'ın kapılarına kadar dayanmasıyla sonuçlanır.

Bölgenin Osmanlılar ile İranlılar arasında paylaşılması anlamına gelen bu gelişme Kürtler'i de ikiye ayırır. Bundan böyle İran ve Osmanlılar bölgenin egemenliğini ellerine alırlar.

Yavuz, buralarda yaşayan ve kendilerini Kürt olarak gören bu insanların kendi yapılarına dokunmaz ve 42 ayrı sancak altında toplanmalarını sağlar. Kiminin başında bir Ağa veya aşiret reisinin bulunduğu bu sancakların belirli oranda özgürlükleri vardır. İçişlerine kimse karışmaz ancak Ali'ye vergi öderler ve savaş döneminde asker yollarlar. Bu hareket serbestileri, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme döneminde artar. Ancak 17'nci asırda Viyana kuşatmasıyla birlikte başlayan gerileme dönemi her şeyi değiştirir.

1804'ten itibaren Osmanlı İmparatorluğu'na karşı ardı ardına isyanlar başlar. Bunun başlıca nedeni de, Osmanlılar'ın Batı'daki yenilgileri üzerine, doğusundaki Kürt sancaklarının o döneme kadarki özgürlüklerinin boyutlarını arttırmalarından duyduğu rahatsızlık ve tüm imtiyazları kaldırması.

Özellikle vergileme ve çeşitli imtiyazlarını kaybeden Kürt ağalar, zaten sarsıntı dönemine girmiş olan Osmanlılar'a karşı başkaldırırken yanlarında buldukları destek Çarlık Rusyası'dır. İmparatorluktan bir parça koparabilmek için harekete geçen Rusya, Doğu'daki bu potansiyeli silah ve para ile ayaklandırırken "size özgürlük vereceğiz" vaadinde bulunmayı da unutmuyordu.

1806-1912 arasında aralıklı şekilde 12 isyan yaşandı ve her biri sert şekilde bastırıldı.*

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflaması oranında artan bir isyan dalgası yaşanırken, bu hareketlerin Milliyetçilik veya Kürtlük adına değil, daha çok bir pastanın paylaşılması, daha fazla pay elde edebilmek amacıyla yapıldığı dikkatten kaçırılmamalı.

* Abdurrahman Paşa isyanı (1806)-Ahmet Paşa isyanı(1812)-Zaralar isyanı (1820)-Yezidiler isyanı (1830-33)-Bedirhanlılar isyanı (1831-1845)-Şerif Ahmet Han isyanı (1834)-Garzanlılar ayaklanması (1830)-Bedirhan Osmanlı Paşa ve kardeşi Hüseyin Kenan paşa isyanı (1877)-Abdullah isyanı (1881)-Bedirhan Emin Ali isyanı (1889)-Bedirhaniler, Halil ve Ali Remo ağa isyanı (1912)-Şeyh Selim, Şahabettin ve Ali isyanı 1912).

Nitekim 7 Mayıs 1918'de bir bölüm Kürt liderleri, İngiltere'yi Kerkük'e davet ederler. Amaçları, İngiliz korumasında bir hükümet kurabilmek ve petrole el koyabilmektir. Osmanlılar'ın en zayıf dönemi olmasına rağmen gösterdikleri büyük tepki karşısında (bir süre sonra geri gelmek üzere) İngiltere çekilir.

Ancak artık İmparatorluğun sonu gelmiştir.

10 Ağustos 1920'de imparatorluğun paylaşılmasını öngören Sevr anlaşması imzalanırken, Batılılar kendilerine yardım eden veya kullandıkları Kürtlere de pastadan bir pay verirler. 62. madde, anlaşmanın yürürlüğe girişinden altı ay sonra "Kürtlerin yoğun şekilde yaşadıkları bölgelere otonomi verilmesi için bir komisyon kurulacağını" belirtir. Hatta 64'üncü maddesinde bir adım daha ileri gidilir ve "Musul Vilayetinde yaşayan Kürtlerin, kurulacak olan bağımsız Kürt devletine katılmasına imzacı ülkeler karşı çıkmayacaklardır" der.

İşte bu aşamada Atatürk'ün başlattığı İstiklal Savaşı Sevr'in değil uygulanmasını, üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapılmasını dahi olanaksızlaştırır.

Sevr anlaşması özellikle Irak Kürtlerine göz kırpıyordu. İranlı Kürtler olsun, diğerleri olsun dikkate alınmamıştı.

Osmanlı döneminde Iraklı veya İranlı Kürt yoktu. Herkesin üzerinde bir "Osmanlılık" şapkası bulunuyordu. Azınlıklara kendi kültür ve dinlerine büyük hoşgörüyle bakan Osmanlı döneminde, sadece "Osmanlı Rumu" veya "Osmanlı Kürtü" - "Osmanlı Ermenisi" vardı. Yaşanan ülkelerin (Suriye, İran) hepsi de Osmanlı toprağı idi.

Anadolu'da yaşayan Kürt prenslikleri veya aşiretleriyle, Irak ve Suriye'de yaşayanlar arasında yine de önemli bir farklılık vardı. Çıkan isyanların hemen hemen tamamı Irak'ta ve petrol bölgelerinde gerçekleşmiş, Anadolu'da yaşayanlar bu başkaldırılara aynı oranda katılmamışlardı. Sevr anlaşması dışında tutulmaları da, aradaki farkı gösteriyor.

İşte Mustafa Kemal Atatürk bu durumu çok net şekilde gördü. Anadolu'daki Kürtleri kendi etrafına toplamasını bildi ve İstiklal Savaşı'nın özellikle ilk aşamalarında bu liderlerden büyük destek aldı.

O dönemle ilgili olarak yayınlanan bazı zabıtlar, görgü tanıklarının anlattıkları ve belgeler, Kürtlerin bu desteği, kurulacak yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin şemsiyesinin altında daha fazla pay alabilmek ve hareket özgürlüğüne kavuşmak için verdiklerini ortaya koyuyor.

Yine bir Kürt milliyetçiliğinden, toprak elde etmek veya bir bağımsız-

lıktan çok, Osmanlı dönemindeki sancakların tatukları rahatlığa kavuşabilmenin izlerini taşıyor. Ancak, kimi dini kimi maddi nedenlerle de olsa bu hareketler halkta bir "farklılık" hissini arttırıyordu.

Sevr anlaşması, 1923'te imzalanan Lozan anlaşmasıyla yırtıldı. Lozan, Türkiye'nin bir zaferiydi.

Bir yanda Anadolu'yu (Misak-ı Milli) sınırlarında bir arada tutup ülkenin bütünlüğünü korumak, öte yandan Kapitülasyonlardan kurtulmak en başta gelen unsurlardı. Sırf bunları elde edebilmek için Irak'ın petrol bölgelerini (Kerkük-Musul) ve Suriye'yi paylaşma telaşındaki İngiltere ve Fransa'nın bu konudaki istekleri kabul edildi.

İsmet İnönü'nün bu konferansta sonuna kadar ısrarla üzerinde durduğu hiçbir ödün vermediği nokta ise, Kürtlerin bir azınlık olarak kabul edilmemesiydi.

"Kürtlerin Türkler'den hiçbir farkı yoktur. Başka bir dil kullanmalarına rağmen, ırk, inanç ve töreleri açısından bizle tek bir vücut oluştururlar" diyen İnönü, Kürtlere hiçbir şekilde "azınlık statüsü verilmeyeceğini" belirtmiş ve kabul ettirmişti.*

Ardından Atatürk'ün şu sözleri, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin bu konuya verdiği önemi ve gösterdiği duyarlığın en ilginç simgesidir.* *

"... Kürt sorunu Türkler'in çıkarları için kesinlikle söz konusu olamaz. Çünkü bizim ulusal sınırlarımız içinde Kürt unsurları öylesine yerleşmişlerdir ki, pek sınırlı yerlerde yoğun olarak yaşarlar. Bu yoğunluklarını da kaybederek ve Türkler'in içine girerek öyle bir sınır oluşturmuşlardır ki, Kürtlük adına bir sınır çizmek istesek, Türkiye'yi mahvetmek gerekir. Örneğin Erzurum'a giden, Erzincan'a, Sivas'a giden, Harput'a kadar giden bir sınır aramak gerekir. Hatta Konya çöllerindeki Kürtler'i de göz önünde tutmak gerekir... Bu nedenle başlı başına bir Kürtlük düşünmekten çok, anayasamız gereğince zaten bir çeşit yerel özerklik oluşacaktır. O halde hangi bölgenin halkı Kürt ise, onlar kendi kendilerini özerk olarak yöneteceklerdir."

* İsmet İnönü'nün bu konuşması Lozan Konferansı zabıtlarından alınmıştır. 23 Ocak 1923 günü yaptığı konuşmadır.

** Atatürk'ün 16-17 Ocak 1923'te, İzmit'te gazetecilerle yaptığı konuşmasından. Ahmet Emin Yalman'ın sorusuna verdiği yanıttır. 6 Kasım 1988 tarihli 2000'e Doğru Dergisi'nde yayınlanan belgelerden.

Atatürk, Lozan'da gösterilen "ülkenin bütünlüğü" konusuna aynı duyarlığı gösterirken, İstiklal savaşı sırasında desteğini aldığı Kürt şeyhlerinin liderlerinin isteklerine bu şekilde yanıt veriyordu.

Temel hedef, Türkiye'nin birlik ve beraberliğini korumaktı.

Ancak bu yoldaki gelişmeler kısa sürdü.

Yine dış kışkırtmalar, bazı Kürt liderlerin fazla beklemek istememeleri, Cumhuriyeti güçsüz görmeleri, diğerlerinin "verilen vaadler tutulmuyor" demeleri ve bu arada genç cumhuriyetin bir yandan aşırı duyarlığı (ülkeyi bir arada tutamama korkusu) öte yandan uygulama hataları birbiri üstüne gelince, 1924'ten itibaren ardı ardına yeni ayaklanmalar yaşanır.*

En önemlileri Şeyh Sait ve Dersim olmak üzere 1940'a kadar toplam 25 isyan, bölgeyi birbirine katar.

Bu olayların tümü incelendiğinde yine çeşitli etkenler ve birbirinden farklı nedenlerle karşılaşılır.

Örneğin, Şeyh Sait dini bir liderdir. Hareketinin dinci unsurlardan kaynaklandığını ileri sürenler olduğu gibi, bunun Kürt Milliyetçiliği olduğunu söyleyen bilim adamları, hatta görgü tanıkları vardır.

Hangi nedenlerle olursa olsun, bu dönem Güneydoğu Anadolu'da kanlı ayaklanmaların kanlı şekilde bastırıldığı, 1925'te çıkarılan ünlü "Takrir-i Sükun" yasası ile her şeyin ve herkesin susturulduğu, bu yasaya dayanarak kurulan İstiklal Mahkemelerinde yüzü aşkın insanın asıldığı 1940'a kadar süren kargaşa devridir.

Kürt liderlerin, aşiret reislerinin veya Ağa'ların bu isyan dizisinde milliyetçilik akımlarıyla fazla ilgisi olmasa dahi, olaylar ister istemez Kürt halkı arasında bir "farklılık" veya devlet kuvvetine silahla karşı çıkmak eğilimini yarattı.

1923-40 arasında yaşanan olayların bugün hala izleri hissediliyor.

Kürtlerin ayaklanması, genç Cumhuriyet'in daha ilk emekleme döneminde ortaya çıkınca tepki çok sert oluyor.

* Nasturi isyanı (1924)-Jilyan isyanı (1925-26)- Şey Sait isyanı (15 Şubat 1925-7 Ekim 1927)-1'inci Şemdinli baskını (25 Mayıs-25 Haziran 1925)-Reşkotan ve Raman isyanı (7-11 Ağustos 1925)-Eruhlu Yakup Ağa isyanı (1926)-Pervari isyanı (1926)-Güyan isyanı ve Cölemerik baskını (1926)-Halo isyanı (1926)-Birinci Ağrı isyanı (16 Mayıs-17 Haziran 1926)-İkinci Şemdinli baskını (Haziran 1926)- Koçuşağı isyanı (1926)-Hakkari isyanı (1927)- İkinci Ağrı isyanı (1927)-Bicar harekatı (1927)- Jilyanlı Resul Ağa isyanı (1928)-Zeylan isyanı (1930)-Tutaklı Alican isyanı (1930)-Üçüncü Ağrı isyanı (1930)-Oramak isyanı (1930)-Büran aşireti isyanı (1935-37)-Abdülkuddüs isyanı (1935-36)-Sason isyanı (1935-39)-Dersim isyanı (1938).

Hiç kimsenin gözünün yaşına bakılmadan isyanlar bastırılıyor. Güneydoğu Anadolu adeta gidilmez, geçilmez bir bölge durumuna sokuluyor.

Başrolü de, dönemin Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak ve emrindeki Jandarma kuvvetleri oynuyor.

Atatürk'ün de bilgisi altında, en sert önlemler alınıyor.

Jandarma kimseye göz açtırmıyor. Sadece Kürt değil en ufak bir muhalifi dahi sert şekilde susturuyor. Zaten Anadolu'da "Jandarma korkusunun" başlangıcı da yine o tarihlere dayanır.

1933'te Fevzi Çakmak'ın imzasıyla tüm birliklere yollanan bir emir dönemin havasını veriyor.

"Kürt diye adlandırılan eşkiyaların Güney Doğu Anadolu'da dolaştıklarının görüldüğü, bu kişilere karşı en sert tedbirlerin alınması gerektiği" belirtilen bu emir aynı zamanda bölge ile ilgili tüm kararların Genelkurmay Başkanlığına bağlanmasını da içerir.

Yol yapımından, okul açılmasına, fabrikadan en basit bir elektrik döşenmesine kadar her şey Genelkurmay'ın görüşü alınarak uygulanabilirdi.

Hâlâ hatırlayanlar anlatır. Fevzi Çakmak'ın bir mavi, bir de kırmızı kalemi varmış. Kırmızı ile RED yazdığı hiçbir şey yapılamazmış.

O günleri içinde yaşayan İhsan Sabri Çağlayangil "O bölgeye ayıracak zaten fazla bir para yoktu. Yani ülkenin olanakları bu kadardı ancak, özellikle de fazla yatırımdan kaçınılırdı. Bunları uyandırmamalıyız. Yol yaparak, okul yaparak milliyet hissi uyandırılmamalı yaklaşımı egemendi" diyen İhsan Sabri Çağlayangil, konuyla ilgili söyleşimizde, başından geçen son derece ilginç anılarını da anlattı.

Devletin isyanları nasıl gördüğünü, nasıl önlem aldığını, özetle yaklaşımını göstermesi açısından son derece ilginç olduğu için bir bölümünü aynen aktarıyorum:*

"Kürtlerle ilgili devletin politikaları Fevzi Çakmak'ın sertlik yaklaşı-

* Sayın Çağlayangil bize anlatıklarını kendi kitabında yazdı ve 18-19 Ağustos 1989 tarihli Güneş gazetesinde Tanju Cılızoğlu ile söyleşisinde de tekrarladı. O söyleşi öylesine daha belgeseldi ki, biz de gazeteki bölümü alıp, kendi notlarımızla tamamladık.

mı ile İçişleri Bakanı Avni Doğan'ın bunların içimizde eritilmesi, kaynaşmaları gerekir. Bunu yapmalıyız. Sertlikle bir sonuç alamayız" yaklaşımı arasında gidip gelmiştir... Benim Güneydoğu'da emniyette çalıştığım dönemlerde dikkatimi çekmişti. Asfalt yolda yürümezlerdi. Yandaki toprak yolda yürürlerdi. Bir gün "neden" diye sordum. "O devlet yolu, biz kendi yolumuzda yürürüz" dendi. Kendilerini hep bizden farklı görürlerdi... Malatya Emniyet Müdürlüğü'nde 2.5 yıl çalıştım. En unutamadığım olay, Seyit Rıza'nın asılmasıdır. 1935-1937 arasındadır.

Yıl 1937. Şükrü Sökmensüer, Atatürk döneminin ünlü emniyet genel müdürlerinden.

Bir gün beni çağırdı.

"Atatürk Diyarbakır'da Singeç Köprüsü'nü açmaya gidecek" dedi.

O tarihte Seyit Rıza, Dersim'in Kürt lideri. Aynı zamanda Peygamber sülalesinden geliyor kendisi. Seyit Rıza'nın bir de dini vasfı var.

Fırat, Şeytan Köprüsü denen mevkide dört metreye kadar daralır. Derinliği de deniz gibi 17 metre olur. Burada bir köprü yapmışlar. Köprünün başında bir karakol. Karakol da da otuz üç askerimiz var. Askerlerin başında İsmail Hakkı adında bir yedek teğmen. Yani ihtiyat mülazım.

Köprüye Dersimliler bir baskın düzenliyorlar. Baskında karakol yakılıyor ve otuz üç askerimiz de şehit ediliyor.

İşte bu olay Dersim İsyanı'nın başlamasıdır.

Atatürk olayla ilgileniyor ve ilgililere kesin talimat veriyor. "Bu meseleyi kökünden halledin" diye.

Elazığ'da o tarihte Müfettiş-i Umum-i Abdurrahman Doğan Paşa var. Malatya Emniyet Müdürlüğü'nden birbuçuk ay kadar önce Ankara'ya tayin edilmişim. Vali İbrahim Etem Akıncı şovalye, çeteci bir adam. Demirci Efe ile birlikte Kurtuluş Savaşı'nda çete kurmuş.

Uzatmayalım biz Ankara'dan müsaade istihsal edilerek Vali Akıncı ile birlikte Elazığ'a varıyoruz. Müfettiş-i Umum-i Abdurrahman Paşa'nın misafiri oluyoruz. İstediğimizi anlatıyoruz. Paşa bize "İyi ki geldiniz. Ben de yarın orada bir mevkiye gideceğim. On beş gün önce tercüman aracılığı ile asilerle konuştum. Kendilerine aşiretlerinin başı olan kişileri teslim ederseniz harekatı durduracağız, barış yapacağız dedim. Yarın da son gün. Gideceğimiz mevki biraz tehlikeli. Ne olacağı belli olmaz. İsterseniz sizi de alabilirim" dedi.

Yola çıktık. Önümüzde ve arkamızda birer kamyon. Biz ortadayız. Kamyonun birinde askerler var. Diğerlerinde fırından yeni çıkmış sıcak

sıcak ekmekler. Yollar devriye dolu. Devriyeler mevzilenmiş.

Gelecceğimiz yere geldik. Yüksek bir yerden aşağıya indik. İndiğimiz yere silahlı askerler dizildi. Abdurrahman Paşa muhtemel bir pusuya karşı önlemler aldırmıştı. Benim yanımda fotoğraf makinesi var.

Bir süre bekledik. Ortalarda kimseler yok. Bağırdık çağırdık bir tercüman çıktı ortaya.

Abdurrahman Paşa;

- Geldiniz mi? Dedi.

- Geldik. Dediler.

Ortaya göğsü bağrı açık, uzun boylu levent adamlar çıktı.

Abdurrahman Paşa gelenlere çuvallarla ekmeği dağıttı. Açtılar. Hemen ekmekleri kırıp yemeğe başladılar. Kalanları da koyunlarına soktular.

Paşa onlara sordu:

- Listede yazılı olanları getirecek misiniz?

- Üç kişi hariç on iki kişiyi getirecceğiz dediler.

Abdurrahman Paşa "Olmaz" dedi. Onlar da son derece kararlı bir biçimde,

- Paşam nidek olmazsa olınaz, dediler.

Asiler dağlara sığınmışlar. Bir mavzerli bir alayı durdurur. Paşa onlara biraz sert: "Devletle baş edemezsiniz!" dedi ve ekledi.

- Niçin teslim etmiyorsunuz?

İçlerinden en uzun boylu olanı öne çıktı.

- Bir kadının tek kocası olur. Şimdi siz hükümetsiniz. Askeriniz var. Bugün buradasınız. Bunları size veririz alır gidersiniz. Biz yarın yine onların elinde kalırız. Bunlar, bu ağalar bizim külümüzü atırırlar. Siz Dersim'e giremiyorsunuz. Jandarmanızı sokamıyorsunuz...

Abdurrahman Paşa, durdu düşündü, sonra tercümana şunları söyledi:

- Yapmayın. Size on beş gün daha izin vereyim. Gidin ve on beş gün sonra bu listedekileri getirin" dedi.

O listede Seyit Rıza da var. Ve teslim etmeyecekleri üç kişiden birisi de Seyit Rıza. Ben de bu olayın resimlerini çektim.

Bu olaylardan sonra Ankara'ya döndüm. On beş günlük ikinci müddet bitmiş Abdurrahman Paşa'ya listedekileri teslim etmemişler.

Aradan aylar geçti Seyit Rıza ve çevresi yakalandı. Muhakemeleri sürüyor. İşte bu sırada Atatürk Diyarbakır'daki yeni yapılan Singeç Köprüsü'nü açmaya gidecek. Elazığ'a gelecek. Karayoluyla Singeç Köprüsü'ne

geçecek.

Emniyet Genel Müdürü Şükrü Sökmensüer Bey bana diyor ki "Atatürk Singeç Köprüsü'nü açmaya gidecek Dersim harekatı bitti. Beyaz donlu altı bin doğulu Elazığ'a dolmuş. Atatürk'ten Seyit Rıza'nın hayatını bağışlamasını isteyecekler buna meydan vermeyelim."

1937 yılında resmi tatil günü cumartesi öğleden sonra. Atatürk pazartesi günü Elazığ'a gelecek. Bizden istenen Atatürk gelmeden "asılacak asılsın" ve Atatürk'ün karşısına beyaz donlular çıktığı zaman iş işten geçmiş olsun.

O dönemde Elazığ valisi Şefik Bey, Savcı Hatemi Senihi Bey, Emniyet Müdürü Serezli İbrahim Bey, savcı yardımcısı arkadaşım. Şükrü Sökmensüer "Sivillerden Emniyet Genel Müdürlüğü'nün siyasi şubesinden istediklerini al. Atatürk'ün istasyondan halkevine kadar korunması da size ait" dedi. Başta Macar Mustafa olmak üzere altı kişi alıp yola çıktım. Trenle Elazığ'a vardım. Emniyet Müdürü İbrahim Bey'e gittim. Savcı için "Kural dışı bir şey yapmaz, mümkün değil" dedi.

Savcıya gittim. Durumu kendisine anlattım. Bana bu konuda hükümetten de şifre aldığını, ama mahkemelerin cumartesi tatil olduğunu, tatilde ise sonuç almanın mümkün olmadığını bildirdi. Ve ekledi. "Ben de mahkemeleri etkileyemem." Oysaki biz mahkemenin kararını Atatürk gelmeden önce vermesini ve gereğinin yapılmasını, Atatürk geldiğinde Seyit Rıza meselesinin kapanmış olmasını istiyorduk. Ben bunu halletmek için hükümet tarafından buraya gönderilmiştim.

Savcı yardımcısı hukuktan sınıf arkadaşım. Bana "Sen valiye söyle bu savcı rapor alsın gitsin ben senin istediğini yaparım" dedi.

Biz mahkemenin tatil günü işlemesini ve alınacak sonucun infazını istiyorduk.

Savcı rapor aldı. Arkadaşım vekil olarak savcının yerine geçti.

Mahkeme hakiminin evine gittim. Gittiğimde hakim mahkemenin aldığı kararı evinde yazıyordu.

Hakimle konuştuk. Kendisi kararı daktiloya çektirmekle meşguldu. Devir CHP devri. Herkes çekiniyor. Hakim bana "Cumartesi mahkeme toplanmaz ancak pazartesi günü mahkemeyi toplar kararı veririz. Salı günü de idam hükümlerini yerine getiririz" dedi.

O zamanlar dördüncü bölgede temyiz hakkı yok.

Abdurrahman Paşa sıkıyönetim kumandanı olarak kararı tasdik edecek. O da "Yukardaki karar tasdik olunur" demiş basmış boş kağıda im-

zasını. Yukarıya "Abdurrahman Paşa'nın idamı" diye yazsanız kendisi idam edilecek.

Hakime dedik ki;

Bu dediğiniz gün Atatürk geliyor. Maksat hasıl olmuyor ki. Hakim "Başkaca bir şey yapılamaz" diyerek kestirdi attı. Ben de kendilerine sordum:

- Sizin saat 05.00'ten sonra davaya devam ettiğiniz olmuyor mu?

- Ooo çok oluyor cevabını verdi.

Ecce sondan beş saat ihlal ediyorsunuz da, baştan beş saat ihlal etseniz olmuyor mu? Yani pazar akşamı sahurdan sonra mahkemeyi açarız.

Hakim

- Elektrikler kesiliyor dedi.

Ona da çare bulduk. Otomobil farları ile hapishaneyi aydınlatırız. Halkevine lüksler koyarız.

Hakim bu defa

- Samiin (dinleyici) yok, dedi.

Ona da çare bulduk Samiin de getiririz.

Kaç kişi asılacak.

- Onu karardan önce söyleyemem dedi. Ama ekledi:

"Savcı 27 kişinin idamını istedi"

- Biz ona göre mi hazırlığımızı yapalım.

- Bilemem dedi.

Ceza infaz kanunu her asılanın ayrı bir yerde asılmasını, asılanların birbirini görmemesini emrediyordu. Bu şartı da yerine getirmeye çalıştık. Her meydana dört beş sehpa kurduk. Vali bir de çingene cellat buldu. Gece 12.00'de hapishaneye gittik. Farlarla çevreyi aydınlattık. Mahkemenin 72 sanığı var.

Sanıkları aldık. Mahkemeye götürdük. Çingene de geldi. Adam başına on lira istedi, "Peki" dedik.

Sanıklar Türkçe bilmiyor. Mahkeme kararı açıklandı. Yedi kişi ölüm cezasına çarptırılmış, sanıklardan bazıları beraat etmiş, bazıları da çeşitli hapis cezaları almıştı.

Kararlar okununca sanıklar ilk anda anlamadılar. İdam "Tunne" diye bir vaveyla koptu.

Biz Seyit Rıza'yı aldık. Otomobilde benimle polis müdürü İbrahim'in arasına oturdu. Jeep jandarma karakolunun yakınındaki meydanda durdu.

Seyit Rıza sehpaları görünce durumu anladı.

- Asacaksınız, dedi ve bana döndü.

"Sen Ankara'dan beni asmak için mi geldin?" Bakıştık. İlk kez idam edilecek bir insanla yüzyüze geliyordum. Bana güldü.

"Savcı namaz kılıp kılmayacağını sordu". İstemedi.

Son sözünü sorduk.

- Kırk liram ve saatim var, oğluma verirsiniz, dedi.

Oğlunun asılacağını da bilmiyordu. Adamın yaşı 57'ye indirilmiş, çocuğunun yaşı da 17'den 21'e çıkarılmıştı.

Bu sırada Fındık Hafız asılıyordu. Asarken iki kez ip koptu. Ben Fındık Hafız asılırken görmesin diye pencerenin önünde durdum.

Fındık Hafız'ın idamı bitti. Seyit Rıza'yı meydana çıkardık. Etrafta kimse yoktu. Ama Seyit Rıza meydan insan doluymuş gibi sessizliğe ve boşluğa doğru bağırdı:

"Evladı kerbelayık. Bi hatayık. Ayıptır. Zulümdür. Cinayettir" dedi. Benim tüylerim diken diken oldu. Bu yaşlı adam rap-rap yürüdü. Çingeneyi itti. İpi boynuna geçirdi. Sandalyeye ayağı ile tekme vurdu ve kendini astı. Gömülecceği yer türbe olmasın diye cenazesi de yakıldı.

Oğlu yaşında bir subayı öldürecek kadar katı yürekli olan bir insanın bu mukadder akıbetine acımak zor. Ama bu cesaretini takdir etmekten kendimi alamadım.

Asabım çok bozuldu. Emniyet müdürüne "Ben üşüdüm otele gidiyorum" dedim.

Seyit Rıza asılırken ilerden oğlu geliyordu.

"Kulun kölen olam. Sığırtmacın olam. Gençliğime acıyın, öldürmeyin beni" diye bağırıyordu.

Ben çok kötü olmuştum. Otele döndüm, iki daktilo sayfası yazı yazdım. Yazının başına da "Bi hatayık, Evlad-ı kerbelayık. Ayıptır. Zulümdür. Cinayettir" yazdım.

İhsan Sabri Çağlayangil'in bu anlattıkları, o dönemde Devletin Kürt isyanlarına nasıl baktığını, olaya nasıl yaklaştığını çok açık şekilde gösteriyor.

Ankara Kürt konusunda öylesine duyarlıydı ki, bu hareketlerin milliyetçilik ve bağımsızlık bayrağının açılması anlamına gelip gelmediğine dahi tam karar verilememiştir.

O dönemdeki yöneticilerden bazıları için "açıkça özgürlük" savaşı veriliyor, kimine göre ise tamamen Ağa'ların kişisel çıkarları veya dincilikten kaynaklanıyordu.

Dikkatleri çeken nokta, bu isyanlardan yüzde 20 kadarının ise, bölgeye "susturun bunları" diye gönderilen Jandarma ve Mülki amirin büyük baskısı, karşısındakilere sürekli ters muamele edişi, dayak başta olmak üzere kötü muameleden kaynaklandığıdır.

Özetlemek gerekirse, isyanların bir değil, birçok nedeni olduğu ve bu olayları sadece "Kürtlerin bağımsızlık mücadelesi" gibi görülmemesi gerekir.

Yine de, hep tekrarladığımız gibi, bölge halkına yapılan (çeşitli gerekçelerle) sürekli baskı, kötü muamele ve Devlet Kuvvetlerine başkaldırılar, ister istemez Kürt-Türk ayırımını yaygınlaştırmıştır.

Rahmetli Ferit Melen, eski Van milletvekiliydi.

Kaybından önce yaptığımız uzun söyleşi sırasında 1950-1960 arasında devletin Kürt konusuna bakışı ile ilgili görüşlerini anlatmıştı. Son derece ilginç ve mutlaka tarihe geçmesi gerektiği için burada özetleyerek yansıtmak istiyorum:*

Benim zamanımda (gençlik dönemlerimde) Ermenilere karşı Türk-Kürt ittifakı vardı. Zaten Ermeniler Osmanlılar'a karşı ayaklanınca, Kürtler'den oluşan Hamidiye teşkilatı kurulmuş, her aşiret reisine bir rütbe verilmiş, aşiret silahlandırılmış ve Ermeni ayaklanması bu şekilde kontrol altına alınmıştı.

Ermenilerin ünlü katliam diye bağırdıkları olaylarda, karşılarında daha çok Kürtler vardı. Türkler değil. Yani Kürtler bu konuda çok etkili olmuşlardı.

Aslında onlara Kürt adını biz taktık. Bunlar ikiye ayrılır. Aşirette yaşayanlara AŞIR denir, dağınık mezralarda yaşayanlara da KIRMANÇ denir. Kendilerine genelde "Kırmanç" derler. O kelimenin Türkçesi de KÜRT'tür.

Ermeniler'e karşı Kürtler saraya bağlı şekilde çok destek verdiler. Tabii karşılığında da imtiyazlar elde ettiler.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Atatürk en büyük desteği yine Kürt-

* Ferit Melen CHP'nin tek parti döneminde Milletvekilliği yapmış, İsmet İnönü'nün çok yakını olmuş, devlet bürokrasisinde üst düzey görevlerde bulunmuş, Maliye Bakanı ve Başbakanlık yapmış bir insandır. Bazılarının ileri sürdüğünün aksine Kürt değildir.

lerden aldı. Ancak bu istekler öylesine büyüdü ve bir süre sonra işin içine yabancı parmağı da girince ilişkiler bozuldu.

Kürtlere Atatürk çok geniş yerel özgürlükler verecekti. İnönü'den duymuşumdur. Ancak ne zaman ki, Cumhuriyeti sıkıştırmak ve isteklerini elde etmek isteyen İngilizler Kürt aşiretleri elde edip ayaklanmalarını sağladı, Atatürk o andan itibaren kesin kararını verdi. "Susturun bunları" dedi.

İsyanlar büyük talihsizlik oldu. Nitekim, Şeyh Sait isyanı bizim Musul Kerkük petrollerini tamamen kaybetmemizle sonuçlanmıştır. Daha önceden elimizi çekmiştik, ancak Şeyh Sait isyanı ile tamamen koptu...

İsyanlar çok kanlı bastırıldı. Ardından da (1940'tan itibaren) 1950'lere kadar büyük bir baskı dönemi yaşandı.

Jandarma kimseye gözünü açtırmazdı. Oraların her şeyi Jandarma Onbaşısı idi. Zaten Güneydoğu Anadolu "memnu bölge" durumuna girmişti. Kimseler gitmez, kimseler geçemezdi.

Kürtler sınırları Anadolu'ya dönük yaşarlardı.

Irak ve Suriye ile kaçakçılık yaparak ve hayvancılık, biraz da tarımla doyarlardı.

Devletin parası da son derece azdı. Yatırımlar Batıya da zorla gerçekleştirilebiliyordu.

Doğu geri planda kalıyordu.

Özellikle eğitim konusunda büyük hata yapıldı.

Hiç unutmam Fevzi Çakmak "Ne okulu" demiş, "Biz cahiliyle başa çıkamıyoruz, okumuşuyla hiç halleşemeyiz."

Zaten Türkiye'nin genelinde eğitim zayıftı, bu bölgeye hiç gelmedi.

Devletin söylenmeyen politikası "zenginleşmesinler, okumasınlar" şeklindeydi. Örneğin askerde yüksek rütbelere pek çıkarılmazlar, devlet dairelerinde belirli bir düzeyin üstüne kattiyen ulaşamazlardı.

Zira devlet korkardı. Yabancılarla isyan etmeleri, genç Cumhuriyeti tehlikeye atmaları herkesi korkutmuştu.

Ben 1951'den itibaren çok daha yakından ilgilendim.

Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte bir rahatlama oldu, tabii. Doğu'nun kalkındırılması hemen her partinin programına girdi. Eldekiler kadar yatırımlar da başlatıldı.

Ancak çok geç kalınmıştı. Erzurum ve Van'a demiryolu gittikten sonra kıpırdanma kendini gösterdi.

Yine de bizim en büyük hatamız Kürtleri sadece susturmak için çaba

harcamamızdı. Sürgünler, hapisler, dayak ve baskı... Hiçbir zaman bu insanları asimile* etme yoluna gitmedik veya gidemedik.

Güney Doğu'daki Türk halkı zaman içinde kaçtı ve oralar Arap ve Kürt kökenlilere kaldı. Gereken karışımı gerçekleştiremedik.

Demokrat parti Kürtçülüğü kışkırttı. Bütün çabalara rağmen partilerüstü bir politika izlenemedi.* *

Ancak Doğu sorunu hep gündemde kaldı.

Kimsenin dokunmak istemediği veya korktuğu bir sorundu.

Askerin (jandarma demek isteniyor) baskısını sevmemekle birlikte siyasi partiler göz yumuyorlardı. Zira kendilerinin hiçbir politikaları yoktu. Devletin de bir politikası yoktu. Sadece askerlerin politikası vardı. O da baskı ve gerektikçe de dayak.

İşte bugünlere bu hatalar sonucunda geldik.

Kürtlerle yıllarca iç içe yaşadım. En milliyetçisini de bilirim, konuştum. Bunlarda (en aşırıları hariç) özellikle de halkta bir ayrılmak ve kendi başına başka yöne gitmek gibi bir istekleri yoktur.

İstedikleri "adam yerine koyulmak" insan muamelesi görmek, dayak yememek, küçük düşürülmemek ve pastadan payını alabilmek.

Kürt sorunu bizim doğurduğumuz ve şimdi de altından kalkılamayacak duruma getirdiğimiz bir sorundur.

Kendi dilimizi öğretmemişiz, içimize almamışız aksine hep uzakta tutmuşuz, ülkenin nimetlerinden yararlandırmamışız, bir bölgeye adeta hapsedip oturmuşuz.

Şimdi "neden memnun değilsin" diye soruyoruz.

Olur mu böyle şey..."

Melen kadar bölgeyi ve devleti iyi bilen bir insanın bu söyledikleri sanıyorum her şeyi özetliyor.

Bizim eski hastalığımızdır. Topluma fazla bilgi vermemek, cahil bı-

* Asimile etmek (Fransızca bir kelimedir), bir toplumu diğerinin içinde eritmek, kaynaştırmaktır.

** Demokrat Partinin dıştan "yumuşama" veya "istismar" olacak görünen yaklaşımı gerçekte Kürtçülüğe ödün verme anlamı taşımıyordu. Nitekim 1959'da 55 ağanın Kürtçülük suçuyla sürülmesi ve bir dizi tutuklama, (244 kişi) devletin bu konudaki duyarlığının sembolüdür.

rakmakla onları daha kolay yönlendirebileceğimizi sanırız. Oysa cehalet iki tarafı da kesen bıçak gibidir. Bugün sizden yana çalışır, yarın sizi de kesebilir.

Diğer hastalığımız, isteklerimizi baskıyla, sertlik ve kabalıkla kabul ettirmeye çalışmaktır.

İnsanlara insan muamelesi yapmamak, başkalarının haklarına saygı göstermemek ne yazık ki en yaygın zaafımızdır.

1960-1975 arası ise, Kürtçülük akımlarındaki yeni bir dönemi kapsar.

Hâlâ Kürt sorunu değil Doğu sorunundan söz edilmekte, hâlâ Kürtçülük anlamına dahi gelebilecek bir söz veya yazı derhal hapishanelerde ve sürgünlerde sonuçlanıyor, hâlâ Jandarma baskısı devam ediyor... Ancak çok partili dönemin başlamasından dolayı, artık kayıtsız şartsız bir sessizlik kalkmış, yerine biraz daha serbesti gelmiş.

Türkiye'deki Kürtçülük akımlarının ilk önemli adımı işte bu dönemde atılır.

Kaynak yine dışardadır.

Irak'tan Barzani adının duyulması ve Türkiye'de de bir bayrak gibi kabul edilmesi, Kürtçülük çabalarının dönüm noktasıdır.

3. BÖLÜM

Türkiye'deki Kürt Hareketinde Başrolü Oynayan Kişi: BARZANİ*

Türkiye'deki Kürtçülük hareketlerini tarihsel boyutlarının içine oturtabilmek için yakın geçmişimiz çok daha önemli ipuçları veriyor.

Bunu ortaya çıkarabilmenin yolu da, Irak'tan geçiyor.

Irak Kürtçülük akımlarının daima en güçlü olduğu bir ülke. Zaten İran, Irak ve Türkiye'deki gelişmeleri üst üste koyduğunuz zaman olaylar arasındaki bağlantılar, hatta paralellikler insanı şaşırtıyor.

Iraklı Kürtler, Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra İngiliz mandasına giren Irak'ta haklarına sahip çıkmak üzere, 1922'de hareket geçerler.

Şeyh Mahmut, kadük kalmasına rağmen Sevr anlaşması sırasında İngilizlerin verdikleri sözü hatırlatarak Süleymaniye kentinde kendini Kürdistan'ın hükümdarı ilan eder. Kendi parasını, pulunu basmaya kadar giden bu bağımsızlık gösterisi 3 Mart 1922'de İngiliz uçaklarının ağır bombardımanı ile biter. Sevr'in bir aldatmacadan öteye gitmediği anlaşılır,

* Bu bölümdeki bilgiler daha önceki belirtilen kaynaklardan derlenmiştir.

ancak Şeyh Mahmut İngilizlerle mücadelesini 1924'e kadar sürdürür.

1925-30 arasında, sanki Türkiye'deki isyanları izliyormuş gibi Irak'taki sessizlik ancak beş yıl sürer. 1930-33 arasında İngilizler Irak üzerindeki yönetimini (petrolleri güvenceye aldıktan sonra) bırakmaya kalkınca, Kürtler yeniden ayaklanır. Bu defa Şeyh Mahmut'un yanında genç ve ünlü Barzan aşiretinin liderlerinden Molla Mustafa Barzani de vardır.

Irak hükümetinin Kürtlere verdiği hiçbir sözü tutmaması üzerine ayaklanan Barzan aşireti, karşısında önce Irak ordusunu, sonra da İngiliz uçaklarını bulur. Büyük bölümü Türkiye'ye kaçarak canını kurtarır.

Bu olaylar 1945 yılına kadar sürer. Asıl büyük savaş 7 Ağustos 1945'te yine Irak ve İngiliz kuvvetlerinin Barzan'lara son bir ders verme amacıyla harekatlenmesiyle çıkar.

Molla Mustafa Barzani'nin giderek egemenliğini yaygınlaştırması ve bölgedeki kontrolü arttırması üzerine 30 bin asker, 12 bin polis ve 25 avcı uçağı 5 köyü yok eder, 50 köyü de yakar. İngilizlerin bu harekata katılmasının nedeni petrol bölgelerinin Kürtlerin eline geçmesini engellemektedir.

Barzani bu savaşta ölümden kıl payı ile kurtulup, Türkiye üzerinden İran'a geçer. Orada Irak ve İranlı 150 Kürt şefi ve Kadı Muhammet ile birlikte KÜRT DEMOKRATİK PARTİ (KDP) kurulur.

Bu gelişmenin üzerinden birkaç ay geçmeden, bu defa Ruslar, geçici olarak İngilizlerle birlikte İran'ın Kuzey Doğu'sunu işgal ederler. Yine kullandıkları insanlar Kürtler olur ve bu destek sonucunda bu defa İran kürtleri 22 Ocak 1946'da Mahabad'da ilk ve son Cumhuriyetlerini kurarlar. Cumhurbaşkanlığına da Kadı Muhammet geçer.

Bu cumhuriyet 11 ay sürüp İranlılar tarafından yok edilmiş, tüm liderleri asılmış, aşiretler silahsızlandırılmışur ancak ilk defa Kürtlerde bir ateşin yanmasına da yol açmıştır.

"Demek ki olabiliyormuş" hissi yerleşmiştir.

Barzani, burada tutunamayacağını anladığı için 1947'de Sovyetler Birliği'ne gider.. Zaten 1955 yılında İran-Irak ve Türkiye arasında imzalanan Bağdat Paktı, bölgeye yeniden derin bir sessizliğin gelmesiyle sonuçlanır.

1955-58 arasında bölgedeki bu sessizlik 14 Temmuz 58 günü Irak'taki rejimi deviren Albay Abdülkerim Kasım tarafından bozulur.

Kasım'ın darbe girişimi bir anda Kürtleri yeniden ümitlendirir. Zira Kasım'ın ilk çağrısı Kürtlere yöneliktir. "Bu ülkeyi birlikte barış içinde yaşatacağız" diyen yeni lider, Kürtlere otonomi sözü verir. Milli Birlik hükümeti kurup, içine Kürt liderleri alır ve genel af ilan eder.

1960'ta, Türkiye'de 27 Mayıs hareketinin olduğu sıralarda Mustafa Barzani de Sovyetler Birliği'nden dönüp "Irak Kürt Demokrat Partisinin" (IKDP) ilk yasal toplantısını yapar.

İstekleri, Kürtçe okulların açılması, kendi radyolarını kurmak, kendi valilerini atamak. IKDP Kongresi bağımsızlık veya ayrılma istemediğini de açıklar.

Aradan geçen süre içinde tüm müzakerelere rağmen bir sonuç elde edilemez. Kasım artık yerleşmiş ve güçlenmiştir. Kürtlerin giderek artan sıkıştırmalarına karşı ilk tepkiyi 11 Eylül 1961 günü büyük bir askeri harekatla gösterir. Tam iki yıl sürecek olan bir savaş başlar. Köyler bombalanır, asker harekatlendirilir ancak Barzani'nin kuvvetleri bir türlü sindirilemez.

8 Şubat 1963'te bu defa Kasım devrilir.

Yerine Irak ordusu ve Baas partisinden oluşan bir koalisyon gelir.

Yine ilk yaptıkları, Kürtlere barış çağrısı ve otonomi isteklerinin kabul edileceğinin bildirilmesidir.

Bu darbenin kısa sürede Nasır'cı bir hareket olduğu ortaya çıkar. Nasır'ın ve Cezayir'de Ben Bella'nın başını çektikleri "özgürlükçü yaklaşımın" kendilerine de yarayacağını düşünen Kürtler yeniden ümitlenirler ve verilen vaatlerin yerine gelmesini beklerler.

Bundan sonrasını, o dönemlerde Barzani'nin yanında genç bir savaşçı olarak çalışmış yönetime ve tüm görüşmelere katılmış olan Celal Talabani'den dinleyelim:*

"Biz Kasım'a karşı savaştığımız için birdenbire gözde bir toplum durumuna giriverdik. Sanki Iraklılar Kürtleri yeniden keşfetmiş gibiydiler.

Bağdat'taki yeni yönetimle tekrar müzakerelere oturduk; kendi iç sorunlarımızı kendimiz halledecek, dış yönden Bağdat'a bağlı otonom bir Kürdistan olacaktık.

* Bugün Kürdistan Birlik Partisi (PUK) lideri ve Kürt Demokratik cephesinin lideri olan Talabani ile yaptığımız iki ayrı söyleşiden derlenmiştir.

Durmadan ümitler verdiler.

Baas hareketinin önderi Nasır idi. Cezayir'de özgürlük içinde ve Ben Bella başlaydı. Bu ikisinden destek gördüğümüz takdirde Bağdat'a koşullarımızı daha iyi kabul ettirebileceğimizi biliyorduk.

Bir heyet ile birlikte Kahire'ye gittim.

Nasır daha ilk karşılaşmamızda "İran Şahı'na dikkat edin. O sizin düşmanınız ve Kürt sorunuyla oynuyor." dedi.

Hiçbir destek vaadinde bulunmadı.

Ardından Cezayir'e geçtik. Ben Bella yeni seçilmişti ve prestijinin en üst düzeyindeydi.

Konuşmanın sonunda birden durdu ve "siz otonomi alamazsınız. Eğer Türkiye ve İran'daki Kürtlerden de destek sağlayabilirseniz bir sonuç elde edebilirsiniz" dedi.

Ortada kalıvermiştik. Kimse otonomiye yanaşmıyordu.

Baas partisi de yine sözünde durmuyordu.

Nitekim gecikmedi ve 1963'ün Haziranı'nda yine bize karşı büyük bir saldırıya geçtiler. Yine bombardımanlar, yine askeri birlikler bizim bölgeyi taramaya başladılar.

Hatta Bağdat'tan yapılan resmi bir açıklamayı daha bugün gibi hatırlarım. "Ordumuz savaşa değil, Kürdistan dağlarında pikniğe çıktı." deniyordu.

Bölgeye hakim olamadılar. Biz güçlü değildik, küçük gruplar halindeydik, ancak bizim yerimiz olduğu için oraları daha iyi biliyorduk. Bizi yok edemediler ancak bundan sonra savaş hiç durmadan devam etti.

Irak bütün Kürt hareketlerinde son derece önemli bir yer tutmuştur. Zira en büyük Kürt grubu Irak'tadır. Üstelik hep aynı bölgede yaşamışız ve bu bölgeyi de hep elimizde tutmuşuzdur. Irak'ta otonomi elde edilmesinin, buradan İran ve Türkiye'ye sıçrayacağından korkulduğu için de daima en büyük baskı bizim üzerimizde olmuştur.

Savaş başlayınca Barzani tarihi bir karar aldı.

Taraf değiştirecekti. SSCB'yi bırakıp Amerika'ya yanaşmayı kararlaştırdı.

O güne kadar Sovyetler Birliği'ne arkasını dayamış ve ona güvenmiş olan lider, Moskova'nın Saddam Hüseyin ile işbirliği yapmasından büyük bir hayal kırıklığına uğramıştı.

Bu tutumunun diğer nedeni de, Barzani'nin kişiliğinden kaynaklanıyordu. Kürt liderlerinin en klasik tiplerinden biriydi. Amerika ve Musevi-

ler'in desteği olmadığı takdirde bu bölgede hiçbir sonuç alınmayacağına inanmıştı;

"Sırtımızı Batıya dayamak zorundayız. Gerçekçi olalım, Sovyetler bize Batı kadar destek vermez" diyordu.

Amerika'nın daha fazla para ve silah verebileceğinden emindi. Hele Saddam Hüseyin'in Sovyetlerle işbirliğine başlamasını bir fırsat olarak görüyor ve Washington'dan bu aşamada daha çok yararlanabileceğine inanıyordu.

Diğer hedefi de, Türkiye ile İran idi.

Amerika'ya yakınlaşması, Türkiye ve İran'dan gelecek baskıları da hafifletebilecek ve Bağdat'a karşı daha rahat bir şekilde mücadele edebilecekti.

"Küçük ülkeler ve küçük halklar tek başlarına bir şey yapamazlar mutlaka bir süper güce dayanmak gerekir" diyordu. Zaten Moskova'da kaldığı süre içinde bu durumu gözlemiş ve geldiğinde Sovyetler'den soğumuştu.

Taraf değiştirip Amerika'ya mesaj yollamakla hayati hatasını yaptı. Zira böylece elindeki bütün yumurtaları bir tek sepetin içine doldurmuş oldu. O sepetin içinde de Şahın ve Amerikalılar'ın elleri vardı.

Barzani'nin şansı ilk yıllarda birden açıldı.

1966'da İsrail ile Araplar arasındaki ünlü 6 gün savaşı patladı. Irak Araplar'ın yanında savaşa girdi.

Böylece bir yanda Irak dahil bütün Arap ülkeleri, öte yanda ise Arap olmayan İran, Amerika ve İsrail vardı.

Sovyetlerle işbirliği yapan ve İsrail'e karşı diğer Araplar'ın yanında hasmane bir politika izleyen Saddam Hüseyin'in cezalandırılması, İsrail ile Amerika'nın temel politikaları arasına girdi.

Öte yandan İran Şahı ile Irak arasında da Şattül Arap suyu ile ilgili sürtüşme giderek artıyordu.

Bu durumda Amerika, İsrail ve İran için Kürtler, Irak'ı en çok rahatsız ettirecek unsur konumuna girdiler.

Barzani Şah ile görüştü, Amerikalılarla temas etti ve bize silah gelmeye başladı.

Biz resmen silahları İran'dan alıyorduk.

Amerika ve İsrail Şaha veriyor, Şah da bize yolluyordu.

Böylece Irak içindeki mücadele giderek yoğunlaştı.

Beyrut'tan Kuzey Irak'a kadar geniş bir örgütlenme başladı.

İstediklerimizi kolaylıkla elde edebiliyorduk.

Bu sıralarda artık Irak'ta BAKR başbakanlığındaki koalisyon çökmüş ve yerine Saddam Hüseyin kişisel yönetimini kurmuştu. Duruma hakimdi.

Kissinger'in o dönemde yürütmeye çalıştığı ortadoğu politikasının en aleyhinde olan ve sürekli biçimde torpilleyen insan yine Saddam idi.

O bu şekilde hareket ettikçe bize silah geliyordu."

Irak'ta Barzani'nin bu mücadelesi kısa sürede Türkiye'ye de yansıdı. Barzani'nin adı adeta bir bayrak oluverdi. Kürt milliyetçileri de bu bayrağa sarılıverdiler. Genelde muhafazakar ve dinci Kürt çevreler hemen her gün Irak'ta olup bitenleri bölgedeki Kürt radyolarından dinlerlerdi.

Zaten o dönemlerde televizyon olmadığı gibi, Ankara'nın sesi (TRT) dahi kolay duyulmazdı. Buna karşılık Irak dağlarından yayın yapan Barzani'nin radyosu, Suriye'deki diğer güçlü yayınlar duruma hakimdi.

İşte bu hava içinde Türkiye'de ilk defa 1965 yılında **Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi** (TKDP) kuruldu. Bu parti ilerde bölünüp Türkiye'de Kürdistan Demokrat Partisi oldu ancak temelde Barzani'nin Irak Kürdistan Demokrat Partisi'nin bir uzantısından başka bir şey değildi.

O yıllarda Beyrut Üniversitesi Kürtçülüğün merkezi gibiydi. Birçok Mardinli Türk de bu üniversitede eğitim gördü. Barzani bunun yanısıra yardımlaşma sandıkları oluşturmuş ve bunlar Türkiye'ye de uzanmıştı.

Türkiye'de Barzani'ye yardımlar toplanır ve savaşa katkıda bulunması için Irak'a yollanırdı. Sınırı geçmek hiçbir sorun değildi. Zaten o bölgede oturanlar birbirleriyle akraba olduklarından dolayı son derece kolay bir haberleşme sürerdi.

Türkiye'deki 27 Mayıs darbesinden sonra yaşanan özgürlük havası da Kürtçülük hareketlerini rahatlattı.

İkinci önemli gelişme, 1969 yılında **Devrimci Doğu Kültür Ocakları**'nın (DDKO) kurulması oldu.*

DDKO kısa sürede Güney Doğu'da ve Ankara İstanbul'da yayıldı.

Bütün bu oluşumlar, 1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) tarafından başlatılan "Doğu mitinglerinin" getirdiği bilinçlenmeden ya-

* Bu dernek 1970'te 12 Mart hareketinden sonra kapatılınca 1971'de bu defa Devrimci Doğu Kültür Dernekleri (DDKD) olarak yeniden kuruldu.

rarlanıyordu.

Yine tüm incelemecilerin üzerinde durdukları nokta, Kürt Milliyetçiliğinin o dönemlerde dergi veya bülten yayınlamaktan ileri gitmediği ve sayılarının da en abartılı şekilde birkaç bini geçmediği.

TİP'in Doğu mitingleri, bölgenin ekonomik gerilikten kurtarılması ile sınırlıydı. Herhangi bir şekilde "KürtçülükKürt Milliyetçiliği" işlenmezdi. Ancak birçok Kürt grup TİP'in şemsiyesi altına girip faaliyetlerini sürdürürken, sol ile Kürtçüleri birbirinden ayırmak olanaksızlaşmışu.

Ancak bu durum da, güvenlik kuvvetlerinin gözünde Kürtçülükle solculuğun karıştırılmasına, her Kürtçünün Komünist, her Komünistin de Kürtçü ve ülkeyi bölmeye çalışan kişi olarak görünmesine yol açmıştı.

Bütün bu faaliyetler 12 Mart 1970 askeri müdahelesi ile kesildi.

Üniversitelerdeki sol akımlardan cesaretlenen Kürt Milliyetçilerinin kurdukları tüm gruplar ve dernekler kapatıldı. Yüzlerce insan tutuklandı.

Çok ilginç bir gelişme, 1970-80'lerdeki Kürtçülük hareketi, 12 Mart sonrasındaki "hapishane döneminde" filizlendi.

"Hepimiz hapishanelere doldurulduk. İlk defa ayrı ayrı görüşlerde olmamıza rağmen bir araya gelmiştik ve konuşup bu görüş ayrılıklarını gidermekten, ardından da yeni planlar yapmaktan başka bir işimiz yoktu. Bomboştuk ve 1970'lerde hangi gruplar kurulduysa Diyarbakır ve İstanbul'daki hapishanelerde oluşturuldu." diyen eski bir Kürt Milliyetçisi hapishanedeki kötü muamelenin de birleşmelerinde belirli bir rol oynadığını saklamadı:

- 12 Mart'ta çok kötü muamele gördük. Zaten hapishaneye giren kimse iyi muamele görmez ancak Kürtlere özellikle sert davranırlardı. Bu durum da ister istemez aramızda bir dayanışma yarattı. Dışarı çıktığımız zaman devletten bunların hesabını sormak için adeta bilenmiş olduk.

Her biri küçük birimlerden oluşan, sık sık kişisel çekememezlikler veya ideolojik sürtüşmeler nedeniyle bölünen bu gruplar, 1970'lerde birden bire adlarını duyurdular.*

Amaçları, Kürt Milliyetçiliğini canlandırabilmek ve kısıtlı toplantılar, arada bir çıkarılan dergi veya bildirilerle toplumu bilinçlendirmekti.

Bu çalışmaları son derece kısıtlı bir çerçevede (genellikle üniversite)

* Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi (TKSP) 1974'te kuruldu, 1980'den sonra yurt dışına çıktı-Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri (DDKD) 1974'te kuruldu-Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) Barzani'nin KDP'sinin sola kayan fraksiyonu-RİZGARİ (Bağımsız Komünist grup)-ALA RIZGARI (Rizgarinin fraksiyonu)-Kawa (Çin yanlısı)-Denge Kawa (Arnavutluk yanlısı)

kalır, hele Güneydoğu halkına pek ulaşamazdı. Önemli bölümü silahlı eyleme girmemeye dikkat eder, entelektüel çabanın dışına çıkılmaz ve güvenlik kuvvetleriyle karşı karşıya kalmamaya özen gösterirlerdi.

Gazetelerde çıkan haberler de daha çok bu grupların kendi aralarındaki çatışmalarla sınırlı kalırdı.

1960-1970'lerde Türk basınına baktığınız zaman Kürt sorununa pek rastlayamazsınız. Hemen hemen bütün hareketler solun şemsiyesi altında görüldüğü ve sol eylemler yoğunlukta olduğundan dolayı basın da "Kürt sorunu"ndan hiç söz etmezdi. Zaten söz etmek de pek iyi karşılanmazdı.

Sadece "doğu sorunu" veya "Güneydoğu'nun fakirliği" tefrika edilir, bunlar da bir süre sonra "kardeşim bırakın şu fakirlik edebiyatını, insanların içini açan şeyler bulun" sözleriyle yönlendirilirdi.

Kürt halkı da aynı dönemde çok ilginç bir değişim içinde görülür.

Özellikle Doğu'nun kent ve kasabalarında oturanlar zenginleştikçe ülkenin batısına göçmeye, yatırımlarıyla birlikte İstanbul, İzmir ve Ankara'ya yerleşmeye başlarlar.

Devletten destek gören aşiretler, Demokrasinin gelişiyle elde ettikleri yeni statü veya güçten yararlanarak durumlarını daha da sağlamlaştırırlar. Ağa'ların artık dedikleri dedik ve etkinlikleri de artmıştır. Kürtçe konuşmanın kötü göründüğü, aksine iyi Türkçe, hatta yabancı dil öğrenme yarışının başladığı dönemdir.

Sadece zenginleşmeye başlayan kesim değil, aynı zamanda fakir kesim de (iş bulmak amacıyla) bu dönemde büyük kentlere doğru önemli bir akına geçmişlerdir.

Bütün bu gelişmeler de, 1974'ten itibaren yine yavaş yavaş artmaya başlayan sol akımlar, gençlik ve işçi hareketleri ve terörist girişimler arasında gelişiyordu.

Aynı dönemde Irak ve İran'daki Kürt hareketleri zaman zaman Türkiye'ye de sıçrıyordu.

O dönemde Dışişleri Bakanlığı yapan İhsan Sabri Çağlayangil'in anı-

ları arasında, konuyla ilgili olarak sık sık karşılaştığı durum, Irak'tan gelen baskılar. Başbakan Bakr Kürtlere karşı bir bombardımana girişeceğini, Türkiye'nin sınırlarını kapaması ve peşmergelerin kaçmasını önlemesini isterdi. Türkiye de buna genelde uyamazdı. Zira sınırların kapatılması binlerce Kürtün ölümü anlamına gelirdi.

Sınırın her kapatılması da, bölge halkı üzerinde son derece ters etkiler yapardı. Başbakan El Bakr ise Irak ordusunun tam Kürtleri yok etmek üzereyken bunların Türkiye'ye kaçmasıyla tüm çabaların boşa gittiğini söyler ve Ankara'nın destek vermesini isterdi.

Çağlayangil o dönemde Irak Başbakanı El Bakr ile bir konuşmasını bize de anlattı:*

"Resmi bir ziyaret için Bağdat'a gittim.

El Bakr Kürt konusunu açtı. Sürekli şekilde rahatsız edildiklerini ve artık bu işe bir son verip Barzani'yi yok etmek istediğini söyledi.

"Ancak..." dedi 'Şah bunu engelliyor. Biz Kürtleri sindirecek güçteyiz. Burada sıkıştırdığımız zaman hemen İran'a geçiyorlar (Türkiye'nin adını anmamakla birlikte, bizi de kastettiği açık) sonra geri geliyorlar. Ne zaman bombardımana başlasak, hemen İran'a sığınıyorlar. Ayrıca Şah sınırda bir de yataklı hastane yapmış yaralananları da tedavi ediyor. Bu Kürtler Türkiye, Irak ve İran'ın başına beladır. Her üçümüz için de büyük tehlikedir. Birimizde yerleşirlerse öbür tarafa sıçrarlar. Sen tanıyorsun, ilişkilerin de iyi, söyle Şah'a desteğini bıraksın.' diye konuştu.

Birkaç ay sonra Şah'a gittim.

'Gerçekten Irak'taki Kürtleri destekliyor musunuz' diye sordum. 'evet' dedi.

Nedenini sordum, gülümsedi. 'Ben bu işi 24 saatte halledeirm. Hiçbirine hayat hakkı vermem. Ancak Irak Şattül Arap konusundaki tutumunu sürdürdükçe, ben de Kürtlere desteğimi sürdüreceğim.' dedi.

'Gelin size yardım edeyim bir uzlaşı arayın' dedim.

İkisi arasındaki bu çekişme ister istemez bizi de etkiliyordu, ancak yapabileceğimiz bir şey yoktu. Karşılıklı olarak kürtleri kullanıyorlardı."

Şimdi tekrar Celal Talabani'ye dönelim ve bıraktığımız yerden, Barzani'nin mücadelesinin 1970'den itibaren nasıl geliştiğini ve sonucunu ağzından dinleyelim:**

"... 1970'lerin ortasına kadar geçen dönemde her şey iyi gidiyordu.

* İ.S. Çağlayangil ile söyleşimizden derlenmiştir.

** Celal Talabani ile yaptığımız söyleşiden derlenmiştir.

Mücadelemizde önemli adımlar atıyorduk. Hemen her yerde örgütlenmiş, iyi silahlanmış ve en önemlisi silah altında rekor düzeyde insan toplayabilmiştik. Peşmergeler büyük kahramanlık gösteriyorlardı. Kuzey Irak tamamen bizim kontrolümüzün altındaydı. Hatta, Amerika ile ilişkiler daha da gelişti. 1972'de bizim bir delegasyonumuz Washington'a gitti ve o dönemde CIA'nın başındaki R. Helms ile toplantı yaptı. İlk resmi buluşmaydı. İhtiyaçlarımız bildirildi, bölgedeki gelişmeler tartışıldı.

Barzani Türkiye'ye çok dikkat ederdi. Türk yetkililerle ters düşmemeye ve peşmergelerin, haberi olmadan Türkiye'ye geçmemesini sağlamaya çalışırdı. Ancak sınırı biliyorsunuz, nerenin Türkiye nerenin Irak olduğunu bilmek dahi güçtür. Ancak yine Molla hep Ankara'yı dinlerdi. Her yerde birden cephe açılmamasını isterdi.

Ancak işler hep böyle iyi gitmedi.

1975'te Orta Doğu'daki dengeler değişmeye başlayınca bu defa bizim ittifaklarımız da etkilendi.

Sonradan haber aldık ki, İran Şahı bir yandan bize silah verirken, öte yandan gizlice İstanbul'da Iraklı temsilcilerle müzakereye oturmuş. Bilmiyorum sizin hükümetinizin bu konuda bir rolü oldu mu? Ancak Şah galiba bunun zaferini Türkiye'ye verdirtmemek için son görüşmeleri Cezayir'e aldırtmış:

Saddam Hüseyin Şattülarap konusunda Şah ile bir anlaşma yaptı.*

Amerikalılar önceliklerini Irak'tan Suriye'ye döndürme aşamasına girdiler. Saddam Hüseyin bu baskıdan kurtulabilmek için, uzlaşıyı seçmişti.

* Bülent Ecevit ile yaptığımız söyleşide, aynı dönemdeki bir anısını şöyle anlattı:

"1960'tan 1975 Nisanına kadar Amerikalılar bölgedeki Kürt hareketlerinin arkasındaydı. 1975 yılında biz hükümetten ayrıldıktan sonra Ankara'ya gelmişti. Görüşmemiz sırasında etraflı bir konuşma yaptık. O sırada kendisine çok açık şekilde, 'Siz bu Irak'taki ayrılıkçı Kürtçülük hareketini destekliyorsunuz. Bunu belki Türkiye'ye karşı yapmıyorsunuz ancak sonunda Türkiye de etkilenecek. Zaten bize de yansıyor. Bütünüyle de bölgeyi rahatsız ediyor' dedim.

Kissinger yalanlamadı. 'Merak etmeyin' dedi. 'Birkaç güne kadar Cezayir'de bir deklarasyon imzalanacak ve bu mesele kapanacak. Biz de elimizi çekeceğiz' dedi.

Gerçekten de, İran ile Irak anlaştı. Sonradan Amerika ne oranda elini çekti bilemiyorum ancak ben 1976'da Washington'a gidişimde Başkan Ford'a aynı sözleri tekrarladım. 'Hayır artık ilgili değiliz' demekle yetindi. 1978'de de Carter aynı şekilde reddetti.

1976'da Libya'nın desteği başlamıştı. Kaddafi ile görüşmemde de buna değindim. 'biz size karşı yapmıyoruz. Türkiye'ye bir kastımız yok' demekle yetindi. Yani herkesin biraz parmağı vardı...

Amerika'nın girdiği yerde SSCB'nin hareketsiz kalması da düşünülemez."

Nitekim bu gelişmeden birkaç hafta sonra Barzani Tahran'a çağırıldı.

Şah "Ben Irak ile anlaştım barış istiyorlar. Ateşi kesmeye hazırlar. Siz devam ederseniz ben de yardımı kesmek zorunda kalırım." demiş.

Aradan bir hafta geçmeden bu defa Amerikalılar'dan haber geldi:

'Biz size Şah istediği için silah yolluyorduk. Bundan böyle yollayamayacağız'

Açıkça ortada bırakılıvermiştik.

Barzani 75 yaşına gelmişti.

Artık mücadele edecek gücü de kalmamıştı.

İşte ikinci tarihi hatasını o zaman yaptı ve ordumuzu dağıtıp silahların teslim edilmesi emrini verdi.

Oysa o sırada silah altında 120 bin Peşmerge bulunuyordu. Bir daha bu kadar gerilla toplayamazdık. Son modele yakın silahlarımız ve büyük oranda da birikmiş cephanemiz bulunuyordu.

Partinin liderleri, Barzani'ye uydular.

Ateş-kes'i kabul ettik. Silahları ve cephanelerin hiç değilse önemli bir bölümünü teslim ettik.

Barzani bir gün hepimizi topladı ve "benim misyonum artık bitti" dedi.

Ardından da bir süre sonra rahatsızlanınca Amerika'ya gitti.

Bu büyük mücadeleyi böylesine acıklı şekilde kapattık.

Ben de partiden (KDP) ayrıldım, KÜRDİSTAN BİRLİK PARTİSİ'Nİ (PUK) kurdum ve Barzani'nin inanmadığı, halka dayanarak mücadeleyi yürütme çabasını başlattım..."

Barzani'nin bu acıklı sonu Türkiye'deki Kürt hareketlerini son derece olumsuz etkiledi. Herkes büyük bir hayalkırıklığı içine düştü.

4. BÖLÜM

PKK'nin Sahneye Girişi (1969-79)

Sabahın kaçıydı, bilemiyorum.

Hava daha alacakaranlıktı.

Birdenbire dışarda bir koşuşturmacadır başladı. İnsanlar birbirlerini kovalıyorlar ve arada bir de bir haykırış duyuluyordu.

Önce tek gözüm açıldı ve dinlemeye başladım.

Hiçbir anlam veremedim.

Acaba bir saldırı mı?

Yoksa bir iç pazarlık çatışması mı?

Herhalde böyle bir durumda bize kimliklerimizi sorup, gazeteci olup olmadığımızı kontrol edecek ve "basın kartını" gösterince serbest bırakacak değillerdi. Üstelik de burası Bekaa vadisiydi ve her şey olabilirdi.

Yavaşça doğruldum.

Sesler hâlâ devam ediyordu. Dikkatlice dinledim...

"Hazırız... Ezeceğiz.. Kazanacağız."

Coşkun Aral ile avukat Yıldırım derin bir uyku içindeydiler.

Kapıya yaklaştım.

Meydanda iki yüze yakın militan silahlarını çatmışlar, koşu yapıyorlardı.

Saate baktım 05.30.

Başlarındaki seslenince onlar da tekrarlıyorlardı.

"Hazırız... Ezeceğiz... Fethedeceğiz."

Kapıyı araladım, sabahın serinliği yüzüme çarptı.

PKK militanları eğitime başlamışlardı.

Orada uzun süre kaldım. Gördüklerime inanamıyordum.

Türkiye'nin bütünlüğüne karşı savaşan insanlar birkaçyüz metre ötemde hazırlanıyorlardı. Belki de birkaç gün içinde buradan hareket edeceklerdi ve belki de benim de bulduğum bir hedefe saldırıp insan öldüreceklerdi.

Sık sık aynı sloganı attılar.... **"Hazırız... Ezeceğiz."**

İçeri girdim.

Artık uyumaya imkân yoktu. Militanlar da tam bir saat sürecek olan koşularına başladılar. Meydandan ayrıldılar ve tepelerin arasında kayboldular.

Tam bir saat sonra yine meydana geri döndüler.

Orada yaklaşık 15-20 dakika bu defa silahların arasında ve yerde jimnastik yaptılar.

Ben de kapının eşiğine oturup onları seyretmeye başladım.

Aralarında atletik yapılı, tam gerillalarda olması beklenen vücutlular vardı. Bir diğer bölümü ise, belli ki ya yeni gelmiş veya ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın kendilerini toparlayamayacak durumda. İri, şişman ve hayatları boyunca bu tip bir fizik eğitimi görmemişler.

İnceciK, hızla koşan, daha önemlisi koşmasını, yerde sürünüp engellerin altından geçmesini bilenler çoğunluktaydı...

Aralarında gencecik kızlar da vardı. Ben 4-5 tanesini sayabildim. Erkeklerden ayırdedilmedikleri gibi, birçok erkekten daha da hızlı ve çeviktiler.

"Hazırız... Ezeceğiz... Kazanacağız."

Bu sloganın daima kullanılıp kullanılmadığını bilemiyorum. Belki de bize gözdağı vermek için yapmış olabilirlerdi...

Saat 07.00'de eğitim bitti.

Hepsi bitap durumdaydılar.

Yine gruplar halinde silahlarını aldılar ve tepelerin üzerindeki çadırlarına, kaldıkları yerlere dağıldılar.

Arkamdaki sesle irkildim.

- Günaydın.

Çay gelmişti.

Güneşin ilk ışıklarıyla, Bekaa vadisinin bir ucunda o sabah içtiğim çayı hiçbir zaman unutamayacağım.

- Kahvaltınız bittiyse Başkan'a haber verelim.

Yağ, zeytin, peynir ve reçelli son derece geniş bir kahvaltı sofrası kurmuşlardı.

- Ben yemediğim için çayla yetinmiş ve Coşkun ile Avukat Yıldırım'ı seyretmiştim.

"M.Ali bey buraya gelince insan kendine geliyor; adeta diriliyor, derlerdi. Doğruymuş" dedi Yıldırım.

Ben ilk defa geliyorum. Daha önce arkadaşları dinlemiştim.. Zaman zaman üst düzey yöneticiler burada fiziki ve siyasi eğitime gelirler. Duruma göre birkaç ay kalıp geri dönerler.

Avukat Yıldırım'da ilk kampa geldiğimiz andaki tutumuyla bugünkü arasında bir farklılık başlamıştı. Başkan ile karşılaşmış olmanın heyecanı geçmiş ve suratına bir hayret ifadesi gelmişti.

Apo'nun anlattıklarına inanamıyormuş gibi bakıyordu. Sık sık da "Kulaklarıma inanamıyorum, size neler anlatıyor. Bunları en yakınları dahi bilmez" diyordu.

O sıralarda neler olup bittiğini anlayamamıştım. Ancak belirli bir gariplik açıkça hissediliyordu.

Yıldırım'da mutlaka bir şeyler vardı...

Acaba ne?

- Başkan biraz sonra geliyor.

İbrikten el yüz yıkama, dişleri uğma ve kahvaltı faslı sırasında güneşin yükselmeye başlamasıyla gecenin o kuru soğunun yerini yavaş yavaş kızgın bir sıcak alıyordu...

Bizim kaldığımız yerin sağ tarafında sadece çatısı görünen evin yanından yine beyazlar içinde ve sivil giysileriyle Apo göründü.

Her zamanki gibi etrafında koruyucularıyla, yavaş yavaş yürüyerek bize doğru geliyordu.

Kaldığı evin tavanında kocaman bir makineli tüfek gördüm.

Rahatlıkla helikopter veya alçak uçan bir uçağı düşürecek çaptaydı. Apo'nun dışarı çıkmasıyla birlikte tepelerdeki militan sayısı da artu.

Yeni bir güne işte bu şekilde başladık.

•

"Nerede kalmıştık?" diye sordu.

- Sizi en son Ankara'ya getirip liseye yerleştirmiştik. İsterseniz o lise yıllarından başlayalım. Nasıldı? Siz Ankara'da nasıl değiştiniz?

"1966-68 yılları arasında Ankara'da meslek okulunda okuyordum. 20 yaşlarında ya vardım, ya yoktum. Çok pasif bir durumdaydım. Ankara'nın da verdiği çelişkiler içinde biraz da muhafazakar bir yapıdaydım. Üstelik bende de birtakım sorular, kuşkular vardı. Feodal değer yargılarıyla kapitalist model ilişkilerinin etkileri altındaydım.

Bu arada, gençliğin yeni çıkışlarını değerlendiriyordum.

Bunlar neyle uğraşıyorlar?

Bunların mesleği nedir?

O sıralarda hakimlerin bir yürüyüşü olmuştu. Çok pasif bir şekilde baktım. Şöyle gururlu gururlu yürüyüşlerini görünce bir öykündüm. Pek güçlü ve sonuç getirecek bir durum yoktu yani...

Ben ise, Necip Fazıl Kısakürek'in konferanslarına gider ve duygusal yönden bayağı da etkilenirdim... Daha çok burjuva felsefesiyle ilgileniyor, bu tip yazar ve kitaplarını okuyordum. Bir yandan da Maltepe Camii'nde namaz kılardım. Din ile felsefenin yer değiştirmeye başladığı bir dönemdi. Devrimci gençlik hareketleri de pek umut vermiyordu. Bir yandan TİP, bir yandan da devrimci gençlik hareketleri başlamıştı. Aslında Türkiye tarihinde önemli bir aşamayı gösteriyordu. Bunlar belki de iradeleri dışında önemli hedeflere oynuyorlardı, devlete oynuyorlardı.

Bol bol tartışıyorlardı. Devleti fazla gözönüne getirmeden yapılan tartışmalardı. TİP'in (Türkiye İşçi Partisi) TKP'den (Türkiye Komünist Partisi) etkilendiği, devlete böyle sağdan yaklaştığı bir gerçek. Ama yine de o fırsâttan yararlanayım diye kendine göre bir sosyalizm anlayışının çabasına girişmişti.

Devrimci gençlik hareketlerinin ise devletle bağı yoktu. Onlar gerçek-

ten sosyalizm için girdiler. Bir art niyet aramamak gerekir.

Önce fikir kulüpleri federasyonu olan sonra Dev-Genç'e dönüşen örgütü bazı kişiler etkilemek istediler ama ruh devrimci kaldı.

Önemli gençlik liderleri vardı.

Mahir Çayan, Deniz Gezmiş nicelik olarak uzun vadeli yaklaşım, savaşım açısından çok büyük bir hareketi gerçekleştirmiş değillerdi ama kısa ömürleri içinde eylemci karakterleri büyüktü. Canlarını ortaya koyacak kadar eylemciydiler. Büyük talihsizlikleri ise, devletin duruma hakim olmasıydı. Ne kadar sosyalist oldukları ayrı mesele ancak inançları kesindi."

- O sıralarda Kürt hareketleri yok muydu?

"Çok cılız bazı hareketler, sesler geliyordu ancak (bende) daha çok ideolojik, felsefi bunalım sözkonusu...

Bu arada bazı gençler geliyorlardı.

Parka giyiyorlar ve Doğu sigarası içiyorlardı. Bitlis sigarası bir semboldü, ancak daha çok solcu olmanın bir sembolüydü. Onların havası hoşuma gidiyordu ancak, mesela bir defasında Siyasal Bilgilere gittim. Kendi kendime "duvarları sloganlarla kirletmiş" dediğimi hatırlarım... Hatta ilginç de bir olaya tanık oldum. Bir toplantıda gençler Bülent Ecevit'i sıkıştırmıştı.

Hırladılar. Anfiden çıkarken hâlâ üzerine gidiyorlardı. Rahşan Ecevit de çantasını sağa sola savurarak ona yol açmaya çalışıyordu.

Benim henüz siyasetle ilgim yoktu. Kürtlük konusuyla ilgileniyorum ancak sözcü olmak filan gibi bir durum söz konusu değil. Arada bir Doğu mitinglerine katılırdım. Ama bir militan gibi gitmezdim. Bu mitinglerin benim üzerimde, cılız dahi olsa bir etkisi oldu. Dev-Genç'in de etkisi cılız kaldı."

- 66'dan 1969'a kadar meslek okulunda okudunuz ve hemen hiçbir harekete de katılmadınız. Değişim ne zaman ve nasıl başladı?

"1969'da meslek okulunu bitirdim ve hemen ardından Diyarbakır'da kadastro memurluğu yaptım. İşte her şeyin dönüm noktası 1970 tarihidir. Çok önemlidir.

O sıralarda elime "Sosyalizmin Alfabesi" diye bir kitap geçti. Kitabı okuduktan sonra her şey değişti. Dinsel eğilim ve burjuva felsefesini terketmeye karar verdim. Benim ideolojik yönelimim böyle başlar.

Kadastro memurluğu sırasında toprak ölçüm-biçim işleriyle uğraşıyordum. Köylülerin yaşantısına yakından eğilme fırsatı buldum. Çok şey

gördüm, duydum. Toprağın dengesiz dağılımını gördüm. Rüşvetçiliğe tanık oldum. Hatta biraz ben de alet edildim.

Diyarbakır'ın öyle özgün bir havası var. Dengesiz çıkar ilişkilerinin yarattığı kirlilik aslında. Biraz da para kazandım."

- Nasıl, rüşvetten mi kazandınız?

"Hayır, hayır memurlukta biriktirdim.

Bir de tabii hediye sistemi vardı. Bir yeri tapulattınız mı, köylüler aralarında para toplayıp getiriyorlar. Bu durumu da, tahmin edebileceğiniz gibi, bizden öncekiler yaratmış.

Başlangıçta kabul etmedim. Hatta sabaha kadar uyuyamadım. Sonunda 'yahu' dediler, 'Bunu herkes yapar'

Bana gülüyorlardı. Rüşvet konusunda beni çok saf buluyorlardı. İstemeye istemeye kabul ettim. Ama o parayı yüksek okul için kullanacağım bir fona dönüştürdüm. O zamanın parasıyla 10 bin lira idi. Bu arada memurluğun verdiği güven de vardı tabii..

Bu şekilde 1970'de İstanbul'a gittim.

Bakırköy'de bir yıl kadastro memurluğu yaptım. Orada, hem parasal gücümü kaybetmemeye çalışıyor, hem de dersaneye gidiyordum. Bu defa hukuka kaydolmuştum. Ama hukuk yerine siyasal bilgiler vardı kafamda. Sanki siyasalda siyaset yapılacakmış gibi bir izlenim vardı. Artık gençlik hareketlerine tam anlamıyla girmeye başlamıştım.

Bir yandan devrimcilik hareketleri, bir yandan sosyalizm ve Kürtlük. Bir yığın soru birikmişti. Bunların cevabını siyasalda bulacaktım.

Tabii o arada hareketler de gelişiyordu. Özellikle İstanbul'da gençlik hareketleri yayılıyordu.

Bir defasında Mahir Çayan'ın bir toplantısına gittim.

Epeyce etkilendim.

Ama ulusal sorun (Kürt sorunu) konusunda geri anlayışlarla eleştiri yapıyordu. Açıkçası oportünistlik yapıyordu.

1970 işte böyle geçti ve ben de siyasala transfer ettim."

Apo Ankara'ya geri dönüp siyasal bilgilere başladığında artık bambaşka bir insan olmuştu.

Din unsuru tamamen bırakılmış, Diyarbakır ve İstanbul'daki yaşamı, okuduklarıyla sosyalizme yönelmişti.

Kürt hareketine de yine aynı dönemlerde yavaş yavaş bulaşmaya başlamıştı. Mahir Çayan'ların Kürt sorununa da açıkça değinmeleri ve sorunu oldukça (o günün koşullarına göre) radikal şekilde ortaya koyuşlarından cesaretlenmişti.

Bir şeylerin kıpırdandığını, Kürt konusunda da bir şeyler yapılma zamanının geldiğini hissediyor, ancak bir türlü ortam bulamıyordu.

Aydınlık, İşçi-köylü dergilerde "Kürt halkı" gibi sözleri gördükçe daha da heyecanlanıyordu.

Bu soruna sahip çıkan DDKO ile kendi arasında sınıfsal çelişki görüyordu.

"O dönemde TC kontrolü kaybetmişti. Resmi ideoloji kırılmıştı. Bu, bizim çıkışımız açısından çok ciddi bir ortamdı. Feodal ideoloji veya resmi ideoloji kırılınca rahat bir nefes almıştık. Türkiye'de henüz tam bir sınıfın kontrolü de kurulamamıştı. Kesin bir direnme ve karşı direnme vardı. Sınıfların birbirlerini altedememesi ve böyle bir kararsızlık döneminde olması bizim çıkışımız için önemli bir ipucudur."

Apo'nun içindeki liderlik ve bir hareketi başlatma arzuları artık yaymdan fırlamıştı. Mutlaka, ya bir hareketin başına geçmeli veya kendi bir hareket oluşturmalıydı.

Tam adımını atmak üzereydi ki, 12 Mart müdahalesi çıktı.

"12 Mart bütün gençlik önderlerini tasfiye ederken, bize sadece ucu dokundu diyebilirim. Eğer bu hareket 6 ay daha geç ortaya çıksaydı, biz de gidecektik. Erken gelmesi bizi, harekete aşırı şekilde katılmaktan alıkoydu."

Bu zamanlama sayesinde Apo daha adını duyuramadan tüm faaliyetler durduruldu. O da olası bir hapisten kurtuldu.

Ancak bu da uzun sürmedi.

Bütün gençlik liderlerinin gözaltına alınması veya hapsedilmesi, alanı Apo'nun önüne açmıştı.

Kürt hareketinin neresinden girerim diye düşündüğü sırada, DDKO'ya üye oldu. Gizli gizli Dev-Genç'in toplantılarını izliyor, DDKO'yu da yokluyordu.

DDKO'da egemen sınıfları, Kürt ağalarının bir örgütü olarak niteledi. Hatta bazı toplantılarında konuşmalar yaptı ve Mahir Çayan'ı taklit edercesine ilk defa "Kürt sorunundan" söz etti...

"O zamanlar DDKO'cular hâlâ 'Doğu sorunu' diyorlardı. Folklor oynarlardı. İlkel şeyler yaparlardı. O zaman hepsi bana kuşkuyla baktılar.

Fabrika, yol ve sudan söz ediyorlar, özgürlükten söz etmiyorlardı.

Ben işin adını koydum.

Fena halde rahatsız oldular.

Beni Kürdistana sınıf mücadelesi sokmakla, büyük bir tehlikenin tohumlarını atmakla suçladılar.

Kuruluşlarının yetersiz, laubali ve tutarsız olduğunu söyledim.

Gerçekten de örgütü çoktan çıkar ilişkilerine dönüştürmüşlerdi. Samimi bir devrimci gençlik olayı yoktu. Devrimci gençlik hareketine karşı da dürüst değillerdi. Zaten daha ilk banka soygunları, şiddet eylemleri geliştiğinde birbirlerine girdiler.

Mesela bir başkanları vardı, Mehmet Tüysüz. Avukat olmuştu. Yeğenini öldürmüştü.... Sonra arazi kan davaları sırasında öldürüldü.

Yani DDKO'nun önderliği ile ters düşmüştük. Onlarla bir şey yapılamayacağından emindim."

Apo'yu o dönemlerde DDKO'da çalışmış, liderlik yapmış olanlar pek hatırlamıyorlar. Hatırlayanlar ise "tek başına gelir, kenarda oturur bazı garip sözler eder ve çekilip giderdi. Yalnız bir insandı" diyorlar.

Gerçekten de Kürt hareketleri tarafından benimsenmemiş.

Zaten tabiyatından gelen çekingenlikle, kimselerin de arasına girmek istememiş.

-"Onlar Kürt sorununun daha adını koyamıyorlardı. Folklor oynayıp, bildiri veya konuşma yapıp işi halletme yönündeydiler. Ben ise bunun tamamen başka bir şekilde çözümlenebileceğini görmüştüm. O yüzden aralarına girmek istemedim" diyor Apo...

İnsanları o dönemlerde ilk defa "Kürt sorunundan" söz ederek şaşırtan bu gencin örgütlenmeye başlaması ise, tarihin garip cilvesine bakın ki, ilk defa girdiği hapishanede başlıyor.

"12 Mart sonrasında ilk defa bir gösteri yaptık. 7 Nisan 1972 idi galiba... 'Kahrolsun Faşizm' diye bağırdık.

Hemen içeri aldılar ve Mamak cezaevinde 7 ay kaldım. Savcı, 8 yıl mı, 12 yıl mı ne istiyordu. Bir tanık eksikliğinden dolayı cezayı veremediler.

Gerçi bu cezayı verseler 1974 affıyla belki çıkabilirdim ama, engelleme de olabilirdi."

Apo'nun örgüt kurma kararı ve bu konudaki ilk adımlar, cezalandırılması için sokulduğu Mamak Cezaevi'nde atılmış.

"... Halen 12 Mart tutuklamaları fırtına gibi sürüyordu. Deniz'ler Ma-

mak'ta idam edildi. Yine az öncesinde Mahir Çayan'lar katledildi.

Mamak'ta ilk defa böyle tutuklu devrimcilerle kaldım.

Türküler söyleniyor, tartışmalar yapılıyordu.

Okuldan da kopmuştuk. Bu, bir yığın yanılgı, beklenti, birçok ütopyadan kopmadır. Memurluk düşüncesinin tamamen ölüşüdür.

Benim profesyonel devrimciliğe geçişimdir.

Tutuklanmışsın, senin için artık öğretiye dayanmaktan başka çare yok... Bu tutukluluk döneminde, çıkarsak neyi nasıl organize edeceğiz, diyorduk. Ulusal sorun (kürt sorunu) sosyalizmin temelinde ele alınacaktı. Bu kararlaştırıldı."

Örgütlenme kararıyla birlikte, diğer önemli adım, bu örgütün bir Kürt örgütü olmaması, sadece Kürtlerden oluşacak bir Kürt milliyetçiliği değil, Türklerle birlikte gerçekleştirilecek bir hareket kararıdır.

Diğerlerin her yönden farklı bir örgütlenme, diğerlerinden daha farklı bir yaklaşım, Deniz Gezmiş-Mahir Çayan'ların yaptığı gibi açıkça, sorunun etrafında dönmeden ortaya koyma daha da önemlisi. artık önder olarak ortaya çıkma kararıydı.... Hapisaneden çıktıktan sonraki aylar bir aranmayla geçti.

12 Mart sonrasında sola karşı girişilen sert önlemler son derece mümbit bir ortamın yeşermesine de yol açmıştı. Hapishanede atılan tohumlar kısa sürede meyvelerini vermeye başladı.

"1973 baharında 5-6 kişiyi, Ankara Çubuk Barajı'na getirdim. Bir ağacın altında örgüt kurma kararı aldık. O kişiler benimle birlikte bir iki ay ya kaldılar, ya kalmadılar. Zaten sınıf kökenleri itibariyle aramızda kalamazlardı.

Ben soruna bir grup karakterinde yaklaşmamız gerektiğini söyledim. 'En kesin sonuç böyle alınır' dedim.

Hangi ağacın altındaydı, şimdi hatırlamıyorum. Örgütün ilk kez Tuzluçayır mahallesinde kurulduğu söylenir, ancak bu yanlıştır...

İlk girişim Çubuk Barajı'nda o ağacın altındadır.

'Benimle var mısınız?' dedim.

Tamamdılar ama ne evet dediler, ne de hayır. Ne de candan bir katılma oldu.

Böyle bir grup çıktı ortaya. Buna bir araştırma grubu dahi diyebiliriz. Yani fikri araştırmalar yapma amacını güden bir grup.

Önümüze öyle ciddi eylem hedefleri koymadık.

Sorun bir ülke meselesi, bir özgürlük meselesiydi. Bu da ancak ba-

ğımsız bir grupla çözülebilirdi.

Olayın heyecanını iliklerime kadar duyuyordum. İşi son derece ciddiye aldık ve gizli yürüttük. Bir taraftan da çekiniyordum. Ankara insanlara yakın bir yerdi. Tehlikeli olabilirdi. Faaliyeti legalleştirmek için Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği'ni (ADYÖD) kurduk.

1974 yılına kadar bu arkadaşları çalıştırabileceğimiz kadar çalıştırdık. Sayı peşinde değildik. 10-15 kişiden fazla da ilerletemedik. Bu arada bazı anlayışlara karşı da bayrak açtık. Bu adeta bize bir Dev-Genç mirasıdır."

- Sizden başka grup yok muydu?

Bu deneme bize etkinlik sağladı. Mesela o sıralarda DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Dernekleri) kuruldu. Onların karşısında bir alternatiftik.

Ben baştan beri buna karşıydım. Yıldızımız barışmamıştı. Bizim grupta Kürt az, tamamen Türk vardı. Onlar bizi, Türk örgütüyle kader birliği yapmıştır diye yalnız bırakmaya çalışıyorlardı. Milliyetçiliği hortlatmak istiyorlardı. Onlarda hiç Türk yoktu.

Devrimci gençlik hareketinin içinde sivrilme bazı olanaklar sağlar. Daha çok kişi tanırsınız. Gelip size danışırlar. Bizim de fikirler kuluçkada, isim de sivriliyordu. Her gün 20-30 kişi gelip akıl soruyordu. Biz de gizli örgüt havasına kaydırmıyorduk. İyi adamlarımız çoğalıyor, Türk gençliği içinde de itibarımız gelişiyordu."

Apo'nun kurduğu ADYÖD 1975'de kapatıldı ve kurucuları yaklaşık altı ay süreyle tutuklu kaldılar.

Apo bu gelişmeden sonra, artık bir araştırma grubuyla veya dernekle bu işin geliştirilemeyeceğini anladı.

Yeni bir yaklaşım gerekiyordu.

İşte bu hava içinde Abdullah Öcalan, kendi deyimiyle "Barzaninin düştüğü durumdan büyük ders alarak" Ankara'nın Dikmen semtindeki bir evde grubunu toplantıya çağırdı. (1975)

"10-15 kişi toplandık. Bu toplantının önemi, hareketi bundan böyle Ankara'dan çıkıp yerinde (Güney Doğu'da) yürütme kararı alındı.

Dikmen toplantısı bu açıdan önemlidir. Artık grupları orada geliştireceğiz. Üniversitenin çatısını bırakıp gruplar kurulacaktı.

Bu toplantıda Apo yaklaşım şeklini de uzun uzun anlattı.

Diğer örgütlerin aksine gazete çıkarmak, bilimsel toplantılar yapmak değil, daha çok eyleme dönüşük bir örgütlenme ve sorunu düşünler arasında değil, tam aksine halka indirip, halkı yanına almak istediğini belirtti.

Ardı ardına da toplantılar başlattı.

Barzani olayı, harekete geçme gereğini ortaya koymuştu.

Batı ile değil, Marksist-Leninist ögelerle mücadele verilmeliydi.

"1976 başlarındaydı. Yine bu tip toplantılardan birine, DDKD'nin Başkanı da geldi. Örgütünden ayrılmıştı. Bize katılmak istiyordu.

Onu da çağırdık.

Ancak toplantının içeriğini görüp, söylenenleri duyunca 'Ben bu işte yokum. Eğer Türkler duyarsa sizi üç ayda duman ettirirler' dedi ve gitti.. Bu arada biz oturup hareketin manifetosunu yazdık. Ben söyledim, Mehmet Ali Durmuş diye bir arkadaş yazdı.

Çok kapsamlıdır. Ancak onu hâlâ basmadık."

Apo bundan itibaren diğer bütün gruplara da çağırılar yaptı, katılmalarını istediyse de kimseden olumlu bir yanıt alamadı.

Diğerleri için böyle bir yaklaşım delilikti. Demek halinde çalışmak, broşür çıkararak görüşlerini açıklamak çok daha az riski olan bir eylem şekli olarak görülüyordu.

"Bizim de artık epey tecrübemiz olmuştu. 7 yıldır Ankara'nın kurdu olmuştuk. Diğer Kürt hareketlerini de çok iyi tanıyorduk.

(Barzani'nin) yenilgisi onların ilkel milliyetçiliğini zayıflatmıştı. Bizim diğerlerine karşı üstünlüğümüz tartışılmaz noktadaydı. Sayımız 20-30'u bulmuştu...."

- Ancak hareketinize hâlâ bir isim koymamıştınız galiba...

"Yoktu hayır..."

- Apo'cular adı nereden kaynaklandı?

"O dönemlerde bazı arkadaşlar (başkalarıyla) kavga ederken, ilk defa 'Apocular' dendi. Mesela arkadaşımız Haki'ye 'Apocu Haki' diyorlardı.

İlk eylemimiz bir cenaze töreninde oldu. Suruçlu bir genç öldürülmüştü. Bizden değildi ama Kürttü. Biz sahip çıktık ve cenazesini Karşıyaka mezarlığından aldık. Hatta Celal Paydaş da vardı, ikimiz götürdük. Polis arkamızdan cenazeyi takip etti. Suruç'a kadar götürdük. Orada 10 bine yakın insan toplanmıştı. Büyük gösteri yaptılar"

Bu ilk eylem ve ardından gelen ardı ardına toplantılar artık Apo'nun adını duyurmaya başlamıştı.

MİT ve Türk güvenlik kuvvetleri de işte bu tarihten itibaren (1976 ikinci yarısı) Apo'cuları sıkı bir biçimde izlemeye aldı.

"MİT'in baskısını artık hissetmeye başlamıştık. İlk olay da, pilot Necati diye adlandırılan biri tarafından gerçekleştirildi.

Necati Kaya gerçekte hava assubayı idi. Ağrılı bir Kürttü. Şimdi nerelerde ve ne yapıyor bilmiyorum. İlginç bir tiptir. Aramıza girmiş ve bizi illa bir şeye doğru çekmek istiyor. Mesela, 'bizim de bir gazetemiz olsun' diye ısrar ediyordu. Mutlaka bir yayın organımızın kurulmasını isterdi.

Oysa biz hareketi diğerlerinin aksine resmi bir kuruluşa bağlamamışız. Yani göçmen gibi bir orada bir buradayız. O sırada bir dergiye veya derneğe karşıyız. Aksine örgütü geliştirmek istiyoruz. Dernek ile tatmin olanlar vardı, ama biz tatmin olmuyorduk. Herkes görüşünü dergiye yazınca rehavete kapılıyor.

Bizim görüşlerimiz tehlikeli. Dergilerde yayınlanamazdı. 'Mücadele diyorsunuz ama hukuk ve siyasal kanunlerinden dışarı çıkmayan sizlersiniz' diyorlardı. Çok eleştiri geliyordu. Dergi çıkarmıyorsunuz, tartışmıyorsunuz, diye...

Bu ortam içinde 1 Ocak 1977'de, Ağrılı Necati'nin tuttuğu bir yerde toplandık.

Çok tedbirliydik.

Sobanın (üstünü) açtık. Bir şey olursa elimizdeki kâğıtları hemen yakacağız.

Geniş bir toplantıydı. Necati'nin ne olduğunu da bilmiyorduk, sanıyorum o zamanki deneyimle kontrgerilladan olabilirdi. Askerden istifa etmişti. Kürt kökenli olduğu için, hukuk dışı bir uygulama ile atıldığını sivil pilotluğa geçtiğini söylemişti. 'Tüm gücümle harekete katılacağım demişti. Durmadan da silahlı eylem yaptırmak isterdi. İlla gidip, bilmem ne işletmecisinin mutemedini soyalun, derdi. 'Emredin ben yapayım' diyordu.

Biz ihtiyatlıydık, yaptırmadık. Yaptırsaydık o zaman bitecektik. Soygun başarılsa dahi hareket büyük darbe yiyecekti.."

1 Ocak toplantısından sonra Apo, Güney Doğu Anadolu turuna çıkar. Ağrı, Kars, Elazığ, Diyarbakır, Bingöl'ü kapsayan 1.5 aylık gezide yirmiyi aşkın toplantı yapılır. Yeni gruplar oluşturulur ve katılımın böylesine artmasından heyecanlanır.

Nisan sonunda Ankara'ya kendinden emin ve heyecan içinde döner... Ancak bu hava uzun sürmez.

Önce İstanbul'daki 1 Mayıs kutlamalarında çıkan olay ve 37 kişinin öldürülmesi, ardından da örgütün kurucularından ve çok yakını olarak bildiği Haki Kara'nın öldürülmesi...

Harekete vurulmuş en büyük darbeydi...

"Haki 18 Mayıs günü Antep'te öldürüldü.

KDP'nin (Barzani'nin partisi) yenilgisinden sonra, bu örgütün içinden türeyen ve kendilerine "Kızılyıldız" adı veren bir grup vardı. Başını da Alaeddin Kaplan çekiyordu. Biz onlara 'beş parçacı' diyorduk. Ama kesinlikle biliyoruz ki, bu grubun oluşumunda MİT'in parmağı var.

Adana'ya gidiyoruz, Adana'da... Antep'e gidiyor biz Antep'teyiz. Elazığ'dayız, onlar da Elazığ'da. Sosyalist Emperyalizm tezini savunuyorlar.

Bu adam (A. Kaplan) daha biz Ankara Yüksek Öğrenim Derneği'ni kurarken çamurlu postallarıyla gelmiş 'Ben gerillacıyım. Biz örgüt kuracağız' demişti.

18 Mayıs'ta Antep'te Haki'nin de bulunduğu kahvede çatışma çıkmış ve arkadaşımız vurulup gitti..."

Bu olayın yarattığı gerilim daha geçmeden ikinci olay patlıyor.

"3 Haziran'da yine bir toplantımız olacaktı.

Bir gece öncesinden Pilot Necati tutturdu 'yarın nerede toplanacağız' demeye başladı. Yanımızda Kemal Pir de vardı.

Kemal 2 Haziran gecesi eve yaklaşırken yakalandı.

Üstü aranınca silah bulundu."

- Siz o sıralarda hiç silah kullanmıyor musunuz?

"Hayır, zaten ömrüm boyunca hiç kullanmadım."

- Ya etrafınızdakiler?

"Onlar kullanıyor. Herkes eğitim gördü, ben görmedim.. Ertesi sabah da biz eve gideceğiz. Şimdi idam verilen Cuma Kuyukan'ın evi.. Gitmeden önce tesadüfen birini yolladım 'git bak eve' dedim.

Dönünce 'Abi evin her tarafı çembere alınmış' dedi.

Şans eseri kurtuldum. Üç dört tane de kirli silah vardı. O silahlarla yakalanacaktık. 30 yıl cezası var.

Sonradan haber aldık, baskını özel harp dairesi yapmış. Mustafa Karasu içeri alındı. Üç de silah yakalandı. En azından 7 yılım gidebilirdi."

Apo için ardı ardına bu iki olay, MİT'in harekete geçtiğinin ve hareketi yok etmeye hazırlandığının simgesiydi. Bir yandan sol örgütleri Apo'nun üzerine yolluyor, öte yandan içerden provakosyonla ezmeyi planlıyordu.

Bu olasılıkları düşünen Apo, hem beraberinde silah taşımıyor, hem de yazılı bir şey tutmuyordu. Polisin delil olarak yakalayabileceği bir şey bırakmamaya özen gösteriyordu. Ancak, panik havası yaygınlaşmaya baş-

lamıştı.

"Tehlike her gün artıyordu. Büyük bir dönüm noktasındaydık. Devam edebilecek miyiz, edemeyecek miyiz?

MİT'i en fazla yakınımızda hissettiğimiz dönemdi. O zaman büyük bir endişe içine girdim. Artık bizim için karar verildiğini ve uygulama safhasına geçildiğini düşünmeye başlamıştım.

Bizim için Haki'nin vurulması bir dönüm noktasıydı.

Artık işin içine kan bulaşmıştı.

O olaydan sonra bazı arkadaşlar geri çekildiler. Bazı arkadaşlar ise toptan intikam için 'kendimizi ateşe atacağız' diyorlardı. Cenaze sırasında polise saldıracağız, diyenler de vardı... Bunun üzerine Ankara'dan hemen çıkmaya karar verdik.

Ancak sürekli izlendiğimi bildiğim için bir taktik hazırladım. Yanıltmak için, aksine 'Ankara'da kalacağız, gazete çıkaracağız' dedik ve yaydık etrafa.

Aslında o zaman MİT mi, yoksa Özel Harp Dairesi'nin midir kendi aralarında çelişkileri, bizim hakkımızda yanılgıları vardı.... Bizim bir elemanımız vurulmuş, iki önemli eleman içeri alınmıştı. Benim için ya ileri veya geri bir adım atmak söz konusuydu.

Arada Ankara'ya da gelirdim, ancak dolaşmaya başladım. Kaydımı fakültede tutarak askerliği de 8 yıl erteletmiştim.

1977'nin Eylül ayında da (1-11 Eylül arasında) Antep'te parti programı üzerinde çalışmaya başladık ve 10 günde bitirdik.

Apo tam sıkışırıldığı sırada ileri fırlamaktan başka bir çaresi olmadığını görmüştü.

1977'nin ikinci yarısından itibaren Apo'culuk artık yaygınlaşmıştı.

Partinin program taslağının yazılmasıyla da bir adım atılmış, ancak çok ihtiyatlı gidip fazla reklam etmekten kaçınmışlardı.

"Harekete isim koymadık hâlâ... Üzerimize gelenler bizi hızlandırmıştı. Gruplara, bu programı dağıtacağımı söylemekle yetindim.

Bu arada Anadolu'da dolaştıkça hareketin yaygınlaştığını hissediyordum. Her toplantıya 40-50 kişi geliyordu. Taraftar sayısı 300'ü bulmuştu.... Birçok olaya müdahele edebiliyorduk. Her şey de bizim inisiyatifimizin altındaydı. Bütün sorumlular bana bağlıydı. Gönül bağı ve disiplin içinde, hepsi çok candan çalışıyorlardı. Bizi uğraştıran ciddi bir iç problem yoktu."

- Neyiniz vardı ki, bu kadar çekici duruma girdiniz?

"Biz herhalde iki şeyi aştık.

Türkiye solunun Kürt sorunu karşısındaki çözümsüzlüğünü iyi değerlendirdik. Çok laçka ve yetersizdiler. Meselelere köklü yaklaşamıyorlardı. (Bunu) iyi değerlendirdik.

Grup biraz inceleme yaptı ve iyi konuşan bir grup haline geldi. Görevini dürüst yaptı. Çoğu yoksul emekçi kesimden geliyordu. Yani sınıf temeli oturtulmuştu.

Bizim önderliğimiz de gerçekleri zorlamıyordu. Ne altından kalkılamayacak işler dağıtıyorum, ne de geride kalınmasına müsaade ediyorum.

Ayrıca çok da dikkatliydik. Köklü bir gizlicilik yapmıyoruz ancak mesela program, tüzük falan ilan etmiyorduk. Belli bir ihtiyatlılık vardı. Resmiyetten önce fiiliyatı oluşturmak, olayın kendini ortaya çıkartmak daha önemliydi.

Ad vererek işi başlatmak değildi önemli olan..."

- Silahı nereden buluyordunuz?

"Piyasada silah vardı. Bir bölümünü biz alıyorduk, bir bölümünü de köylü veriyordu.

Parası nereden geliyordu? Bu işler finansmansız olmaz. O dönemde adımız birçok soyguna da karışmıştı.

"Az birkaç soygun eylemi olmuştur, ama fazla değil. Kendi maaş, burs benzeri paralarla finanse ediyorduk. Bizde halkın finanse etmesi olayı çok uygundur. Halen de durum aynı.

- Bunu benim aklım almıyor..

"Mesela benim hâlâ devlete 60 bin liraya yakın o zamandan kalan borcum var. Diğer 5-6 arkadaşın da durumu aynıydı.

Kesinlikle, meseleye başlarken 10 bin lira ile yola çıkmıştık. Hareketin içinde soygun katkısı azdır."

- Zorla bağış toplamıyor muydunuz?

"Birkaç zorlama oldu. Bir yerden 300 bin lira alındı galiba."

- Hiç dış desteğiniz olmadı mı?

"Çok kulp takılmak istendi, Rusya'ya bağlanmak istendi.

Hiç alakası yok.

Ruslarla hiç ciddi temasımız olmadı.

Ben hareketi alenen yürüttüm. Bir anlamda kendim ayaklı bir gazeteyim.

Etkileme yönüm iyidir.

Şimdi devlet alışmış, Cumhuriyet kurulduğundan beri 'örgütler Rus-

lar tarafından kurulur veya istihbarat örgütleri Türkiye'yi şöyle karıştırmak isterler, bu PKK da olsa olsa böyle bir şeydir' diye yaklaşmaya. Buna ben çok kötü bir yalan derim.

Geçen gün bir general (gazeteye) bu hareketin gerçek bir tehlike haline geldiğini söylüyordu. Uzun süre bir değerlendirme hatası yaptıkları ortada....

Bu hata sadece onlarda mı?

Hayır.

Çalışma stilimiz, başkalarını birçok hataya sevkedebilecek cinsten bir çalışma tarzıdır.

Bizim içimizde de bazıları diyordu ki 'Biz, PKK'lı olduğumuzu bilmem kaç ay sonra fark ettik..'

Hemen hemen herkesten farklı çalışıyordum."

Artık Apo da tam anlamıyla değişmişti.

Ankara'ya meslek okuluna geldiğinde başkentin büyüklüğünden ürken, ardından siyasal bilgiler ve hukuk fakültelerinde ilk adımlarını atan Abdullah Öcalan gitmiş, yerine kendine güveni artmış ve liderliği yüklenme gücünü bulmuş bir Apo gelmişti.

Eskiyle bütün ilişkilerini alıp, kendini yenilemek için büyük hırsla çalışıyordu. En büyük hırsı başarılı olmaktı.

Onun için 'Hayırlı evlat' olmak başarıdan geçiyordu.

Köy meydanında hafif alaycı gözlerle kendini süzenlerin şimdi şimdi ne diyeceklerini merak ediyordu.

Tek değişmeyen ve o çocukluk döneminden kalma yönü ise, ihtiyatlılığı idi. Hatta buna çekimserlik dahi denilebilir. Her şey ve herkesten kuşku etmesi, adımını atmadan önce defalarca hesaplaması aynıydı.

Bu yönü şimdi prim kazandırır olmuştu.

1977'de terörün artışı ve devletin gücünün ortadan kalkışı da çalışmalarında ve hareketlerinde yardımcı oluyor, başka örgütler gibi "adam öldürerek ün sahibi olma" yöntemine girmedikçe, elindeki militanları daha iyi koruyabiliyordu.

Sol örgütler birbirleriyle çatışırken Apo bu tip olayların dışında kalmaya özellikle dikkat ediyordu.

Onun hedefi başkaydı.... O diğerlerinden çok farklı olmalıydı.

1978, terör olaylarının tırmandığı ve Ecevit hükümetinin tüm çırpınmalarına rağmen durumu kontrol altına alamadığı yıl.

Hele 77'nin son günlerindeki Kahramanmaraş olayları ve hemen ardından ilan edilen sıkıyönetim, durumun ciddiyetini arttırmıştı.

Kimin kimi ve neden vurduğu belli değildi.

Devlet güçleri darmadağınık bir durumdaydılar.

Türkiye'nin hemen her köşesinden bir başkasının çekiştirdiği, günde 25 kişiye varan cinayetlerin işlendiği dönem.

Bu dönem Apo'yu hem memnun eder, hem de kaygılandırır. Memnuniyeti, böyle bir ortam içinde çalışma daha kolaydır.

1978'in Mayıs ayında Apo, bu kargaşa havası içinde Ankara'dan tamamen ayrılıp Diyarbakır'a geldi. Bir ev tutup yerleşti.

Artık Apo'cuların eylemlerinden söz ediliyordu.

Adeta bayrak açılmıştı.

"1978 sonuna doğru 30 kişiyi silahlandırabilmişti.

Rakam olarak küçük gelebilir ancak az bir sayı değil. Üstelik silahlarıyla gösteri yapabiliyorlardı.

Nihayet tarihi toplantıyı 27 Kasım 1978 günü Fiş köyünde yaptık. Bunun özelliği tam örgüt olmaya karar verişimiz idi.

Partinin ilan edilmesi..."

Kürdistan İşçi Partisi (PKK) (Partiya Karkeren Kürdistan) bu toplantıda resmen kuruldu, program taslağı kabul edildi ve tüzük modeli geliştirildi.

Partinin örgütlenmesi, merkez komiteye bağlandı.

Güney/Orta/Kuzey eyaletleri ve Ankara bölge temsilciliği oluşturuldu. Bu eyaletlere bağlı bölge komiteleri, il komiteleri, ilçe temsilcilikleri ile alt komitelerden meydana getirildi.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Demokratik Devrim stratejisini benimseyen örgütün stratejisi de şöyleydi:

- Bölge halkının sempatisini kazanmak.
- İdeolojik ve politik çalışmalarla kadroların savaşacak duruma getirilmesi.
- Gerilla savaşı ile Küdristan'ın tanınmasını sağlamak.

Hedefler de şunlardı:

- Ajan ve muhbirler.
- Yakalanmalara neden olan veya soruşturma sırasında işkence yapan güvenlik kuvvetleri mensupları.

- Sosyal şöven tabakayı temsil eden ağalar, aşiret reisleri.
- Saldıran başka örgüt mensupları.

Örgütün görüşlerini açıklayan SERXWEBUN (Bağımsızlık-Diriliş) ve "DOĞRU YOLU KAVRAYALIM"adlı broşürlerin yayınlanması da yine bu toplantıda saptandı.

Artık PKK doğmuştu.

Karanlıktan çıkmış ve bir parti olarak faaliyete geçmişti.

"Partinin adını, arkadaşlara danışarak ben koydum.

Önce 'Emeğin kurtuluşu' diye düşündük. Ama artık grup olmayı aşmıştık. Bu isim idare etmez, dedik.

Parti olarak zayıftık ama bir isim olarak gördük.

Eğer bundan sonra bir şey olacaksa, parti ismiyle olması daha iyi, dedik. Çünkü siyasi bir eylemin içine girmiştik. Bu eylemlere ancak parti öncülük edebilirdi.

O dönemde kimse kendine açıkça Kürt ismini takmaya cesaret edemiyordu.

Bu nedenle atılan adım çok önemliydi."

Bu kararın önemli, ses getirecek bir eylemle duyurulması kararı alındı. Seçilen hedef de Siverek'te Adalet Partisi milletvekillerinden ve bölgenin önemli ağalarından sayılan Mehmet Celal Bucak idi.

Mehmet Celal Bucak aşiretinin ağasıydı ve 500 civarında silahlı koruyucusu bulunuyordu. Kolay kolay alt edilebilinecek bir hedef sayılmazdı.

PKK'nın ise 30 silahlı adamı, vardı.

Tam o sıralarda (1978 sonları ve 1979'un ilk ayları) bir de Süleyman Ağa'nın adamları ortaya çıkmışlı. Bir aşiret ağası olan Süleyman "Bu Apo'cu mudur, nedir söyleyin bu heriflere buradan defolsunlar" diye haberler yolluyordu.

Hatta gözdağı olsun diye de, 18 Mayıs günü, Hilvan'da bir grup PKK'lı afiş asarken, Süleyman Ağa'nın adamlarıyla polis bir baskın yapar. Çıkan çatışmada da Apo yanlılarından biri ölür, diğer üçü yaralanır.

"Bunlar aslında MHP'lilerle çalışıyorlardı.

Bu adamlara mutlaka bir ders vermemiz gerektiğine inanmıştım.

Bize saldırılarını yanlarına bırakmamamız lazımdı.

Sonunda da verdik.

Hilvan'da bir gün sıkıştırdık ve adeta bir savaş oldu.

Halk da ayaklandı. İlk defa bir Ağa otoritesini kırıyorduk. Sanki kitlesel bir hareketti. Nitekim Süleyman'ın adamları Hilvan'dan ayrılmak zo-

runda kaldılar.

Bu olay bizim için son derece önemliydi ve yine dönüm noktası sayılabilecek sonuçları da beraberinde getirdi."

Süleyman Ağa olayından sonra "Bu iş böyle gitmeyecek. Biz ciddi şekilde silahlanmalı ve artık askeri bir örgütlenmeye gitmeliyiz" fikri yerleşmeye başladı.

PKK o döneme kadar, basit silahlarla gücünü göstermekten ileri gidemiyordu. Askeri örgütlenme, ağır silah gerektiriyordu.

Bunun ötesinde, Hilvan olayı Ağa'lara karşı mücadele açıldığı zaman halkın desteğinin nasıl alındığını da göstermişti. Hareketin gözünü parıldatan bir olaydı. Alkışlanmışlar, sırtları sıvazlanmış yiyecek verilip geri yollanmışlardı.

Aldatıcı olmasına rağmen, kendilerini birden bire kurtarıcı gibi görüverdiler. 30 kişilik silahlı grup "kurtarılmış köyler" saptıyor, oradaki Ağa'ların temsilcileri kovalanıyor ve silahlarıyla gösteri yapıyorlardı.

Bir nevi "özgürlük savaşçısı" havasına girmişlerdi.

Gerçek eşkiyaların baskısındaki köylere yardım ediliyor, bir soygun yapılınca civardaki insanlara para dağıtılıyor ve Apo adının "halkın kurtarıcısı" olduğu izlenimi yayılmaya çalışılıyordu.

Tabii bu gelişmelerle birlikte diğer sol örgütler ve aynı bölgelerde çalışan derneklerle de sürtüşmeleri artıyordu.

Kimse bir başkasının kendi sahasına girmesini istemediği ve bu gizli örgütlerin en güçlü oldukları dönemde PKK herkesi rahatsız ediyordu.

Kendine yer açabilmek için diğer örgütleri kovalamaya, olmazsa zorla atmaya çalışıyordu. O zaman da PKK'nin karşısına sadece MİT ve Polis değil, diğer terör örgütleri de çıkıyorlardı.

1978'de KDP'nin saldırısı, arka arkaya gelen ölüm ve tutuklama olayları Apo'yu zaten yeterince rahatsız etmişti.

Ardından Süleyman Ağa olayı ve yine MİT ile polisin çemberini sıkıştırması Apo'daki rahatsızlığı artırır.

Bir de bunun üzerine 1979'un ilk aylarında Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları (KUK) örgütünün saldırısı "bardağı taşıran damla" olur.

KUK eskiden Barzani'nin liderliğini yaptığı Irak Komünist Partisi'nin Türkiye kanadından bir fraksiyon. Barzani'nin çöküşünden sonra aşırı sol

görüşlülerin kurdukları ve çok iyi silahlandırılmış bir grup.

Mardin ve Hakkari bölgesine uzun yıllardır hakimler.

PKK'nın gelişiyle birlikte bu hakimiyetlerinin tehlikeye girebileceğini hissettiklerinden dolayı, 1978'in ikinci yarısından başlayarak 1979'un ilk yarısına kadarki dönemde sık sık silahlı çatışmaya girerler. Amaçları PKK'ya gözdağı vermek ve fazla genişlemelerini engellemektir.

PKK bu sinyallere aldırmadıkça KUK sertleşir.

Aralarındaki çatışmalar sıklaştıkça da PKK'nın kayıpları artar. Ancak yine de gerilemezler.

Apo, KUK'un saldırılarından çok etkilenmiş. Bu grubun arkasında da Türkiye Komünist Partisi'ni görüyor. "Onların perde arkasında parmağı vardı" diyor:

Türkiye Komünist Partisi'nin (KTP) çok klasik oyunlarından biridir. Onlar daima Kürt örgütlerinin kendi kontrolleri altında olmasını isterler. Baş eğmeyeni de ezmeye kalkışırlar. Nitekim KUK'u bizim üzerimize onlar yolladı. Bizi çok zorladı.

KDP'nin ilkel milliyetçi ideolojisi artık bitmişti. Yerine KUK güçlendirilmişti. Bunların yerli işbirlikçilerle ilişkileri de çok yoğundu.

O tarihte Haydar Kutlu Paris'teydi.

"Biz PKK'ya karşıyız" diye yola çıktı. Çeşitli grupları birleştirerek bir sol (Kürt) birliği kurdu. Galiba adı da (UDG) Ulusal Demokratik Güç Birliği. Amacı, Kürt hareketini barajlama, kontrolleri altına alma manevrası. Sanırım bunların (Haydar Kutlu) temel amaçları sonradan yaptıkları gibi Türkiye'ye dönüp seçimlere girmekti.

Böyle bir yeni cephe daha doğmuştu karşımızda. Üzerimize gelenlerin yoğunluğu artıyordu. Her yerden aynı sesleri duyuyorduk.

'Bu grup durursa durur, yoksa silahla durduracağız' diyorlardı. Bu işin içinde MİT ve askerin de olduğundan emindim. Tasfiye edilmemiz için tam bir kampanya başlatılmıştı."

- KUK size önemli bir darbe vurdu mu?

"Mardin'de epey zarar verdirdi.

O aylarda biz birden bire büyümüştük. Etkinliğimiz artmıştı. Mesela Mardin yöresinde 300 köy (ve mezra) ile çok yakın ilişki oluşturmuştuk. Dersim, Bingöl, Elazığ, Antep ve Kars bölgelerinde son derece etkiliydik.

Ancak bir yandan UGD, bir yandan TC, bir yandan da KUK bastırıyordu.

KUK bizim 50'ye yakın adamımızı kaybetmemize yol açtı."

1979'un ilk yarısı PKK ve Apo için son derece önemli bir başka kararın verildiği dönemeçtir.

Kahramanmaraş olayları (78 sonu) ve ardından gelen sıkıyönetim, bölgedeki dengeleri birden bire değiştiriverm iştir. Artık, polisin elinden kolaylıkla kaçma, jandarmanın pek fazla dikkatli olmayan aramalarından sıyrılma giderek güçleşmektedir.

Askerin etkinliği ilk aylardan itibaren çok açık biçimde ortaya çıkmıştır. Böylece bir yandan asker, öte yandan da diğer örgütlerden gelen baskılar Apo'yu bunalıma noktasına getirmiştir.

Abdullah Öcalan bu dönemi, kendi yönünden şöyle anlatıyor:

"1978-79 yılları Türkiye'de klasik cumhuriyet dengesinin önemli oranda bozulduğu, ekonomisinden siyasete kadar derin bir bunalımın her alanda yaşandığı dönem oldu.

Gerçekten yürütülmek istenen mücadeleler, ister iktidar düzeyinde ister muhalefet düzeyinde olsun sonuç vermiyordu.

Partiler çözümleyici politika üretemez durumdaydılar. Parlamentoda, bu tıkanıklık daha da gelişmiş olarak görülüyordu.

Hemen hemen aynı durum sol ve sağ örgütler için de geçerliydi.

Bütün bunlar 1979'da bir çözümsüzlüğün kesin kalıbını ortaya koyuyordu. Zaten 12 Eylül'ün kolayca başarıya gitmesinin bir nedeni de budur.

Ordu sivillerin ve mevcut siyasal güçlerin yetmezliğini görüyor. Hatta kendi meşrutiyetinin temelini hazırlamak için o dönemde üstüne düşeni tam yapma gereğini bile duymuyor. Bir anlamda 'Ne olduklarını anlasınlar, yetmezliklerin, çözümsüzlüklerin altında boğulsunlar, toplumun kurtarıcı bir güce olan gereksinimi ortaya çıksın' diye...

O dönemde ordunun terör olaylarının üzerine yeterince gitmediği ileri sürülür. Özellikle Süleyman Demirel başta olmak üzere çok kişinin bu yönde kuşkusu vardır.

Apo ile konuşurken bu konu aklıma geldi.

Herhalde bu konuda en ilginç hakemlerden biriydi. Zira o dönemden itibaren daima cephenin bir başka tarafında bulunmuştu.

Askerin 12 Eylül öncesinde ve sonrasında terör eylemlerine karşı tutumunda bir değişiklik olup olmadığını sordum:

"Yaklaşım farkı öyle önemli değil. Yani (söylenenler) o kadar gerçek değil... Bizim hareketimiz açısından bakarsak, örgütümüzün gelişme durumu o zaman çok sınırlıydı. Yani ordunun bugünkü gelişmeleri daha o zamandan görmesine imkân yoktu.

Çünkü gerçek, bu biçimde ortaya çıkmamıştı.

Şöyle bir yanlış düşünce var... Sanki o zaman biz tüm gücümüzle her şeyimizi ortaya koymuştuk da, ordu bir şey yapamamıştı.

Bu gerekçe değil, çok büyük saptırmadır..."

Abdullah Öcalan için 1979'un o ilk ayları en çok sıkıştığını hissettiği ve en rahatsız olduğu dönemdir.

Artık rahat rahat dolaşamayacak duruma girmiştir. Her attığı adımın izlendiği ve her an bir saldırı ile karşı karşıya kalacağından emindir.

Yine partinin kurulduğu resmen açıklanmamıştır. Hâlâ gizli tutulmaktadır. Sadece 'Apo'cular adıyla dolaşan bir grup görünüşü içindedirler.

Üstelik, sıkıyönetimin her geçen gün artan arama taramaları ve askerin mevcudiyeti durumu daha gerginleştiriyordu. Diğer gruplar (KUK/UDG) da Türk güvenlik kuvvetleri kadar tehlikeli bir konuma girmişlerdir.

"79'un Ocak-Nisan dönemi çok gerilimliydi.

Gittiğimiz yerlerde ancak 1-1.5 ay kalabiliyorduk. Git Antep'e, oradan Van'a git. Durmadan yer değiştiriyordum. Sıkışma artıkça bu deplasmanlar da artıyordu.

Bu şekilde devam etmenin imkansızlığı ortadaydı. Sıkıyönetim geliştikçe tutuklamalar da başlamıştı. Ordu giderek işin içine giriyordu.

Askerin işe el attığını ve sonunu getireceğine inanmıştım... Koruma olarak da, her gittiğim yerdeki arkadaşlar üstleniyorlardı. Urfa'ya gidince Urfalılar, Mardin'e gelince Mardinliler önlem alıyorlardı."

- Hiç yakalanma tehlikesi geçirmediniz mi?

"Mardin'den Urfa'ya geçerken bir taksiye bindik.

Yolda baktik, askerler barikat kurmuş. Benimle beraber gelen üç ar-

kadaşta da silah vardı...."

Bu olay Apo'nun bundan sonraki tutumunu en çok etkileyen gelişmedir. Zira, yakalanması demek örgütün tamamen parçalanması ve bir daha toplanamayacak şekilde dağılması anlamına gelecekti.

Ne pahasına olursa olsun onun serbest kalması gerekiyordu.

Geriye dönmelerine de imkan yoktu.

Ya bu barikattan geçeceklerdi veya iş bitecekti.

"Silahları öne eğip, saklayarak geçmeye karar verdik.

Eğer durdururlarsa (askerleri) tarayıp geçecektik.

Barikata yaklaştık.

Kontrolü yapan asker tam o sırada sağ tarafına bakıyordu.

Bizi durdurmadı ve hızla oradan uzaklaştık.

Yakalanmaya en yakın olduğum andı...

Zaten bundan sonra da, kırk gün kadar küçük, koridor gibi bir bölgede kaldım. Bizi barındıracak yer kalmamıştı. Bazen ailelerin yanında kalıyorduk.

Nefes nefese geçen günlerdi.

Elazığ emniyeti de peşimizdeydi. Urfa'da olabileceğim haberi alınmış, yer gök aranıyordu.

Fazla dışarı çıkamıyordum. Geceleri karanlıkta dolaşıyordum. Sürekli olarak etrafımda 1-2 kişilik korumam vardı. Fazla bir güvenliğim yoktu.

Zaten örgüt de henüz zayıftı. Bir yandan devlet, öte yanda solun yüklenmesi vardı.

1979'un mayıs ayına gelmiştik ki, bu durumun böyle devam edemeyeceğini anladım.

Türkiye'de birkaç aydan fazla dayanamayacağım ortadaydı.

Dışarıya kaçmayı ilk defa o günlerde düşündüm. Hatta birkaç arkadaşa "Gitme durumum olursa sakın şaşırmayın" dedim. Toplantı meselesi filan yapmadım. Birkaç arkadaşın dışında da kimseye söylemedim.

Ancak artık kararımı vermiştim."

Apo bu adımını, peygamberin Mekke'den ayrılışına benzetiyor.

Kendinin ileri görüşlülük ve ihtiyatlılığının en büyük hediyesi olarak niteliyor.

Bu şekilde hareketi kurtardığına inanıyor.

"Yurt dışına çıkışımızın anlamını ben zaman zaman peygamberin Mekke'de sıkışmış durumuna benzetirim.

Hemen hemen öldürülmek üzeredir. Bir gün geçirse imha edilecektir.

Sonunda Hicret olayını gerçekleştirir ve böylece İslamiyeti kurtarır.

12 Eylül gelmeden önce benim en büyük tedbirliliğimdir. İlk defa dışarı ben çıkmış oldum. Diğerleri benden iki yıl sonra çıktılar. Ancak örgütlerini kaybettikten sonra ayrıldılar. Oysa ben önce çıkarak 12 Eylül gelmeden yüzlerce arkadaşı çekebildim ve 40 kişiyi eğitebildik.

En önemli adım veya kararımız bu oldu."

Abdullah Öcalan "kaçış" fikrini benimsedikten sonra, bunun şeklini ve nereye nasıl gideceğinin hesaplarını yapmaya başlar.

Kolay bir iş değildir.

Nereye, nasıl gideceğini bilmemekte ve üstelik hiç de tanıdığı kimseler yoktur.

Bu, gözü kapalı bir gidiş olacaktı...

Nereye gideceğini bilmiyor, kimle temas edip ne yapacağı hakkında da pek ayrıntılı bilgisi bulunmuyordu. İlk temas edeceği birkaç kişinin dışında bir bağlantı yapılamamıştı.

Tek inandığı nokta, Türkiye'de kalıp yakalandığı takdirde bütün örgütün çökeceği ve bir daha da toparlanamayacağı idi.

Sonuçta "çıkmalıyım, ne pahasına olursa olsun, ne kadar güç olursa olsun yine de kaçmalıyım." tutkusuyla hareket edecekti.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken, Türk güvenlik kuvvetleri ne yapıyordu?

Apo'nun varlığından ve niyetlerinden haberdar mıydı?

Gerçekten Apo'yu yakalama planı var mıydı?

Bu soruları 1960'lardan itibaren MİT'te çalışmış, en üst düzey noktalara çıkmış ve ardından ayrılmış olan bir yetkiliye sorduk?

"MİT için APO Kürt milliyetçisi veya Kürtçü bir akımın lideri değildi. O dönemin (1970-1979) MİT raporlarına baktığınız zaman görürsünüz, Apo dosyalara uzun süre sol faaliyetleri nedeniyle girmişti. Aşırı solcu bir Kürt olarak nitelendirilirdi. Fazla da önemsenmezdi... Zaten Kürt hareketleri 1970'lerde Kürtçülükten çok sol faaliyetler çerçevesinde ele alınırdı. İzlenirler, ne yaptıkları bilinir ancak genelde solun içinde bulunduklarından dolayı, bu yönleri ön plana çıkarılırdı.

Biz MİT olarak gerçeği biliyorduk ancak devleti hiçbir zaman ikna edemedik. Bize inanmadılar veya inanmak istemediler."

MİT Apo'yu 1977'den itibaren yakından izlemeye başlamış.

Öcalan'ın adını ettiği ve "casus olduklarını" söylediği kişilerin MİT tarafından beslendiğini doğrulayan aynı yetkili Apo'nun ellerinden şans eseri kaçtığını da sözlerine ekledi:

"MİT'in görevini devlet hiçbir zaman tam anlamıyla görmek istemedi.

MİT polis değildir. Bizim görevimiz belli bir örgütün içine sızmak, niyetlerini anlamak, dışardan elde ettiğimiz bilgileri değerlendirip kolluk görevi yapanları uyarmaktır. Ancak hiçbir zaman polisi harekete geçirecek değildik. Zira Doğu'da tamamen asker hakimdi. Asker de bize pek inanmazdı. Kuşkuyla bakardı. Bundan dolayı hiçbir zaman doğru dürüst çalışamadık. Verdiğimiz dosyalar dolusu bilgiler oldukları yerde kaldı veya harekete geçtiklerinde o kadar geç olurdu ki, kimseyi bulamazlardı. Kısacası devlet oluşumların farkına varamadı. Biz biliyorduk ancak, sesimizi duyuramıyor ve çarkları çeviremiyorduk."

Doğu olayları tarih boyunca askere ihale edilmiştir.

İstiklal savaşından sonra, başka bir kolluk gücü olmadığı için bölgeye hakim olan jandarma, son dönemlere kadar bu etkinliğini sürdürmüştür.

Eski bir genelkurmay başkanına göre "Jandarma kabadır. Onları suçlayamayız zira bu kabalık milli kültürümüzden kaynaklanıyor. Gidin okullara, hatta gidin meclise öyle konuşmalar ve hareketler görürsünüz ki, o cahil jandarmanın başka türlü hareket etmesini bekleyemezsiniz."

İstiklal savaşından sonraki Kürt ayaklanmaları ve bunların bastırılmasının hem görevi, hem de bundan sonraki yöntemin tamamen askere bırakılması, bugüne kadar sürmüştür.

Adeta siyasi hükümetler bu sorunu askere ihale etmiş gibi, ellerini mümkün olduğu kadar çekmişlerdir. Hiçbir siyasi hükümet Güney Doğu'daki gelişmelerle ilgili olarak bir politika oluşturmamıştır.

1950'de yüksek rütbeli, 1960 ihtilalinin önemli isimlerinden biri sayılan Madanoğlu'nun izlenimleri aynen şöyle:*

"Subayın en çok okuduğu ve en iyi bildiği kitap, harp tarihidir. Bu kitapta da bölücülük çok ayrıntılı işlenir. Hele İstiklal Savaşı'ndan sonraki

* Madanoğlu ile yaptığımız söyleşiden derlenmiştir.

isyanlar subay üzerinde çok etki yapmıştır. Bir daha öyle bir durumla karşılaşılması kaygısı da daima vardır. Hepimizin içine işlemiştir.

Bu ortamda yetişmiş subay için "bölücülük" her şeyden daha önemlidir. Subay ister istemez herkesten çok daha duyarlı olur. Bundan dolayı ordu Kürtçülüğü Türkiye için bir tehdit olarak görür.

Bizim zamanımızda (1950-60'larda) Kürt denmesi kesinlikle yasaktı. Doğulu derdik. Hatta "Doğulular bu tarafa" diye emir verirdik. Onları da mümkün olduğu kadar birbirinden ayırır ve en çabuk biçimde Türkçe öğrenmelerini sağlardık. Zaten ordunun en büyük katkısı bu insanlara Türkçe öğretmesidir. Bir okul gibidir, diyebilirim.

Hiçbir zaman bilimsel şekilde yaklaşamadık. Zaten gördüğümüz eğitim de buna müsait değildi. O dönemlerde Kürt eşkiya idi. Ayrımcılık daha yoktu. Dolayısıyla asker ve jandarma da bir eşkiyaya karşı görev yaparlardı. O bilinçle hareket ederlerdi. Adımlarını öyle atarlar tutumlarını ona göre ayarlarlardı.

1965'te kontenjan senatörleri olarak toplu halde C. Başkanı Sunay'a gittik. Ben Kürt sorununu açtım. Kıpırdanmalar artmıştı. 'dikkatli olmak gerekir' dedim. Verdiği yanıtı hâlâ hatırlarım:

- Doğru bunlara ortaokuldan yükseğini koymamamız gerekir.

Şeyh Sait isyanından sonra bölgedeki okulların kapatılması yaklaşımı ile Sunay'ınki arasında pek bir fark yoktu."

Jandarmanın yıllar boyunca bölgedeki aşırı disiplini, daha doğrusu baskısı bir yandan Kürtçülük faaliyetlerinin kentlerde, özellikle İstanbul ve Ankara'da yoğunlaşmasına ve Güneydoğu'ya girmesini engellemiş olmasına rağmen, yöre halkı üzerindeki olumsuz etkileri, çok daha zararlı olduğu şimdi daha iyi anlaşılıyor.

Yine o dönemde görev yapmış emekli bir orgenerale göre ise "ülkenin başka olanağı yoktu ki... Jandarmadan başkasını yollayamıyordunuz. Ne paranız vardı, ne de emrettiğiniz anda o mahrumiyet bölgesine gidecek memurunuz... Üstelik 1970'lerin sonuna kadar da durum pek değişmemişti. Ne doğru dürüst bir araç ne haberleşme olanağı.... Hiçbir şey yoktu. Bir olay olduğu zaman haberi birkaç gün sonra alırdık. Oraya gidişimiz birkaç gün sürer ve elimiz boş dönerdik... İstihbaratımız da yoktu. Zaten üniformalı askerin istihbarat toplaması olanaksız. MİT topladığını ileri sürüyorsa da, genelde çok afaki şeyler getirirlerdi. Hiç somut biçimde bir şey söylemezlerdi... Yaz aylarında biraz duruma hakim olurduk, ardından kar bastırdı mı kışlaya kapanırdık.

Bu koşullarda güvenliği sağlayabilmek için sertlik yapmaktan başka çare kalmıyor. Jandarma erine psikoloji öğretecek halimiz de yok ki...."

Bölgede (1968'den 1980'e kadarki süreç içinde) sıkıyönetim komutanlığı yapmış, Genelkurmay'da yıkıcı faaliyetler şube müdürlüğünde bulunmuş emekli bir korgeneral hem Genelkurmay'daki bakışı, hem de bölgedeki durumu şöyle anlattı:

"Genelkurmay'da biz Kürtçülüğü kabul etmiyoruz. Bizim resmi görüşümüze göre, Kürtler Orta Asya'dan göç etmiş Türk kollarından bir boy. Zamanla öylesine karışmışlar ki bir başka dil ve insan çıkmış.. Genelkurmay Kürt kelimesini özellikle kullanmaz. Kullandığı takdirde Kürt varlığını kabul etmiş olacağına inanır. Bizim için bunlar Arapça, Farsça, Türkçe karışımı bir dil konuşan Türklerdir. Sıkışınca "dağ Türkleri" deriz.

Siyasi hükümetler soruna eğilmekten hep kaçındığı için de ortaya çıkan boşluğu hep biz doldurmuşuzdur.

Ancak doğrusu asker de aldığı kararları hiçbir zaman sonuna kadar götürememiştir.

Örneğin 1963'te Sunay 10 sayfalık "Devlet Direktifi" hazırlattı.

Direktifin temeli, bütün devlet ünitelerinin Kürt sorunuyla ilgili olarak neler yapacakları yazılmıştı. Milli eğitimden tutun, sosyal işlere kadar. Kimin ne yapacağı ve nasıl hareket edeceği, içişlerinden dışişlerine kadar nasıl davranılacağı belirtilmişti. Bugün bütün bundan geriye bir tek Güneydoğu'da hâlâ yapılan ateşli tatbikatlar kalmıştır. Devletin gücünü göstermeyi amaçlayan bu uygulamanın dışında bir şey olmadı.

Asker de zaman zaman kararlar alır, bir süre sonra sessizlik başlayınca işi yumuşatır ve bir süre sonra da unutulur.

Bu sorunun ne siyasiler yönünden saptanmış bir politikası vardır, ne de sahibi. Koordinasyonunu da kimse yapmaz. Her kafadan bir ses çıkınca da boşluğu doldurmak askere kalır. Oysa hükümetler işe el atsalar asker politikalar oluşturmayı bırakır.

Üstelik bizim bildiğimiz bir şey de değil.

Biz tank gibiyizdir.

Bir yere girer ve ezip geçeriz.

Buna göre eğitilmişizdir.

Hâlâ 'birini as bak diğerleri yapıyor mu?' felsefesi hakimdir.

Asker bu işin altından kalkamayacağını, sorunu çözemeyeceğini 1960-70'lerde de biliyordu, bugün de biliyor.

Ancak hâlâ siyasilerin sorumluluğu almalarını bekliyor."

Abdullah Öcalan Türkiye'den kaçmaya hazırlandığı sırada içişleri bakanlığında bu konuları çok yakından izleyen bir yüksek düzey yetkiliye göre Kürtçülük hareketleri yoğunlaşmakla birlikte henüz yıkıcı ve tehdit edici bir noktaya varmamıştı:

"12 Mart'tan sonra Kürtçülük faaliyetleri alevlendi. Sanki 12 Mart alevlendirmişti. Solun etrafında birikenler daha çok burjuva kesimlere dayanıyordu. Bilimsel şekilde soruna eğiliyorlardı. Kürtçe'nin serbest bırakılması ve biraz da eğitim serbestisini elde ettikleri takdirde hedeflerine varacaklarına inanmışlardı. Olaya sadece kalkınma yönünden bakıyorlardı. 1975'e kadar sadece Barzani akımı varken, bundan sonra işin rengi değişti. Solun da işin içine girmesi tüm boyutları farklılaştırdı... Genelde silahlı bir eylemle kudretli devletin yenilemeyeceğine inanılıyor bundan dolayı da sadece bilimsellikle yetiniliyordu.

Biz Apo'nun farkına veya onun temsil ettiği hareketin ciddiyetine hiç varamadık. Sadece 1970'lerde değil, sonrasında dahi çok geç varıldı... Ancak 1979'a girildiğinde öylesine bir terör havası esiyordu ki, bunların arasında Kürtleri çekip çıkartmak söz konusu değildi.

Apo ilk defa silahlı eylemi düşündüğü için diğerlerinin arasından sıyrıldı ve herkesi şaşırttı... 78-79'da Apo sadece bir "aşırı solcu olan bir Kürt" diye aranıyordu...

II. AYRIM
TÜRKİYE'DEN KAÇIŞ
(7 Temmuz 1979)

Apo, Kahramanmaraş olaylarından sonra başlayan sıkıyönetim bir yandan, diğer solcu Kürt örgütlerden gelen hücumlar öte yandan, 1979 yılında artık tam anlamıyla bunalmıştır.

Etrafındaki çemberin giderek sıkıştığına inanır.

Kalacak yeri de yoktur.

Sürekli şekilde dolaşmakta, bazen evlerde, bazen mağazalarda dahi kalmacasına izini kaybettirmeye çalışmaktadır.

Nihayet 79'un Mayıs ayında "bu iş böyle gitmez" deyip, Türkiye'den çıkma kararı alır.

Tanıdığı da yoktur.

En kolay geçiş olarak aklına Suriye gelmektedir. Oradan da Lübnan'a geçip yeniden örgütlenmeye çalışacaktır.

Bu projesini de etrafındaki en yakın birkaç arkadaşına açar.

Aslında içinde örgütün birdenbire başsız kalması sonunda dağılıp dağılmama kuşkusu da yok değildir ancak, Türkiye'de kalması kendinin tutuklanmasıyla örgütün hepten yok olacağını düşündüğünden dolayı başka bir çıkış yolu görmez.

Haziranda bir arkadaşını görevlendirir: "Git Suriye sınırını kontrol et. İmkanları araştır" der.

Gerçekten de o dönemde Suriye sınırı elini kolunu sallayarak geçilen bir yerdir. Özellikle Türkiye'deki ekonomik kriz nedeniyle bu sınır kaçakçıların artık gece gündüz kullandıkları bir duruma girmiştir.

Kaçakçılardan yararlanmayı planlarlar.

Temmuz ayının 4'üncü günü harekat başlar.

Suriye tarafında da kimse geleceğini bilmiyordur.

"Silah arayan bir kaçakçı gibi sınıra geldik.

Yanımda sadece bir işçi genç vardı.

Akşama doğruydu.

O zamanlar geçişler kolay oluyordu. Bugünkü gibi altılı yedili korkunç engel sistemi yoktu. Ancak yine de tehlikeliydi."

Silah getirip götüren bir kaçakçı rolüne giren Apo için daha önceden kimin nöbette olacağı ve kaç para verileceği de belli olmuştu...

"O zamanın parasıyla 250 lira verdim... İki kişiydik 500 lira saydım."

- Kime jandarmaya mı?

"Evet"

- Jandarma komutanına mı, ere mi?

"Kendisine"

- Geçiş yeri tam olarak neresiydi?

"Suruç tarafı"

- Mayından filan korkmadınız mı?

"Kritikti ancak ama şunun için kritikti, zira hiçbir ilişki yoktu... Gerçekten zor bir geçişti. Yapayalnızdım. Bir tek ahbap, elini uzatacak insan yoktu.

Bir kaçakçının evine misafir gittik.

Kim olduğumu bilmiyorlardı.

Zaten birbirlerini böyle ziyaret ederler, kaçakçılar. O gece de Suriye tarafındaki kaçakçı köye, Türkiye'deki kaçakçılar gelmiş gibi yaptım...

Bir noktaya da çok dikkat ettim.

Geçeceğimi kimse duymadı.

Türk istihbaratı bilemeyeceği gibi, bizim içimizdekilere de hangi gün geçeceğimi dahi söylememiştim. Aniden hareket etmiştim.

Bizden birkaç kişi gideceğimi biliyordu, o kadar."

Apo Suriye'ye geçince önce bir derin nefes alır, ardından da derin derin düşünmeye başlar.

Zira hiç beklemediği bir dünyaya gelmiştir ve bu dünyada hem kendini, hem örgütü ayakta tutması gerekmektedir.

"Suriye'de hiç durmadım ve hemen Lübnan'a geçtim.

Buraya kadar gelişim tamamen bir vatandaş görünümündeydi. Öyle politik ilişkiler kurmaya gelmiş bir kişi görünümünde değildim. Bazı dostluklar oluşturmaya çalışan bir insan gibiydim.

Adım da Ali idi."

Apo Lübnan'a geçince daha rahatlamıştır.

Zira hiçbir yasanın veya güvenlik kuvvetinin bulunmadığı vahşi bir ormana girmiştir. Korkutucu tarafı, ormanda başkaları tarafından yenilmek. Ancak öte yandan da hareket etme kolaylığı vardır.

Apo Türkiye'den ayrılmadan önce, Filistinliler'in özellikle de Abu Cihad'ın Türk örgütlerle ilişki kurmak istediklerinin haberini almıştır.

Filistinliler Türkiye'nin genel politikasından memnun değiller ve biraz sıkıştırmak istiyorlar. Türkiye'de hazır bir örgüt bulabildikleri takdirde, onlara destek, silah verip karşılığında da eylem yaptırma niyetindeler.

Apo'nun Lübnan'da ilk kapısını çaldığı insanlar Filistinliler olur.

"Onlarla ilk defa Lübnan'da karşılaştık.

Türkiye'yi Filistin davasına uygun bir noktaya getirmek istiyorlardı. Bana da tam bir taktik ilişki anlayışı içinde yaklaştılar..."

Bu ilk temaslar Apo'yu ümitlendirmeye yetmişti....

Ancak bir kulağı Türkiye'dedir.

Zira ayrılmadan hemen önce, uzun süredir planlanan ve hazırlanılan eylemin yapılmasını kararlaştırmıştır.

PKK'nın kuruluş bildirisinin dağıtılacağı eylem. Siverek'te Mehmet Bucak'a kesilen ölüm fermanının yerine getirilmesi.

Hatta günü dahi saptanmıştır: 30 Temmuz 1979

Bucak aşiretinin ağası vurulduktan sonra PKK'nın kuruluş beyannameleri dağıtılıp çekilinecektir.

Baskını yapmak üzere 5 araba (hatta biri taksi) tedarik edilmiş (ikisi kaçırılarak, biri silahla zoraki alınarak) ve 15 kişilik silahlı bir grup oluşturulmuştur.

Defalarca nereden girilecek, nereden çıkılacak iyice hesaplanmış ve Mehmet Bucak'ın nerede otürduğu da saptanmıştır.

Mehmet Celal Bucak (Urfa AP Milletvekili) kayınpederi olan CHP belediye başkanı Duru Avcı ile yemek yerken harekat başlamıştır.

Arabalar hızla köyün içine ateş ederek girmişler, etraf toz duman içinde büyük bir silahlı mücadele başlamıştır.

Ağanın da çok sayıda silahlı koruyucusu olduğu için işler istendiği gibi gelişmemiştir. Hele Mehmet Celal'in yemek yediği odaya pencereden atılan bomba patlamayınca, harekat tam anlamıyla çökmüştür.

Mehmet Celal'in hafifçe yaralandığı, oysa 8 yaşındaki oğlunun serseri bir kurşunla düşüp öldüğü baskın tam iki saat sürmüştür.

"Biz bu olayın altından kalkamadık. Çok şehit verdik. Başarılı olamadık. Siverek'i savaş alanına çevirmiştik, bildirilerimizi de dağıtmıştık, eylemde sınıfsal yön ağır basıyor, feodal bir güce karşı çıkılıyordu ancak istediğimiz darbeyi, istediğimiz gibi vuramamıştık."

Ertesi günkü bazı gazetelere bu olay bir sütunluk haber olarak yansıdı. Bazılarında da eylemin Kürdistan İşçi Partisi adına bildiri bırakanlar tarfından yapıldığı yazıldı.

Ancak basın için PKK diye bir şey henüz bilinmiyordu...

Ülkedeki diğer terör örgütlerinin işledikleri cinayetler çok daha ön plandaydı.

Baskındaki başarısızlık, PKK'nın silahlı eylem konusunda oldukça

geri durumda olduğunu da ortaya çıkarmıştı.

Apo bu başarısızlık haberini Lübnan'dayken aldı.

Ancak Türkiye ile haberleşmek giderek güçleşiyordu. Bu nedenle de birkaç ay süreyle örgütün birimleriyle haberleşmesi kesildi. Kimse "Başkan'ın nerede olduğunu" bilemiyordu... Etrafta çeşitli söylentiler dolaşıyordu.

O da bütün gücüyle Lübnan'da Filistinliler'in arasında temaslarını arttırıp Bekaa'da bir yer arıyordu.

"Bizim dışarı gidişimiz 6 ay sonra farkedildi.

Mazlum Doğan'ın elinde bazı belgeler yakalandı. Ona yazdığım mektuplar vardı. Oradan anladılar. O sıralarda ise ben Lübnan'daydım.

Orada Türk ve Kürt aileler vardı. Benim adım hâlâ Ali idi... Bu şekilde 6 ay bir yıl süre geçti.

O zamanlar Lübnan'da örgütler çok, isteyen istediği gibi gelebiliyordu.."

Apo 1979-1980 dönemini işte bu şekilde Filistin örgütleri, öncelikle de Hawatme grubuyla temaslar yaparak geçirdi.

Bu arada Türkiye'de bazı yakalanmaların olduğunu ve işlerin pek de iyi gitmediği haberini almıştı. Biran önce bir yer bulup hareketi dışarıya çekmekten başka çare yoktu. Hawatme grubu da, Türkiye'de ses çıkartmak istiyordu.

İşte Bekaa'ya PKK'dan militanların gelip eğitim yapmalarına yardım konusundaki anlaşma o dönemde ortaya çıktı.

Filistinliler PKK'nın kendilerine bağlanmasını ve onların bir nevi Türkiye'deki silahlı kolu olmasını isterlerken Öcalan bundan kaçınıyordu. İşbirliğini kabul ediyor, ancak ilişkiyi sıkılaştırmak istemiyordu.

1979 sonundan itibaren, Bekaa vadisinin güneyindeki bir yer gösterildi ve PKK militanları (30-40 kadar) buraya gelmeye başladılar.

Artık dışa gitme tamamlanmaya başlamıştı.

Lübnan ve Suriye'deki Kürtler, özellikle eskiden Türkiye'de oturup sonradan buralara göçmüş olan Kürtler arasında bu "Ali" adındaki genç adam tanınmaya başlandı.

Özellikle Avrupa'daki Kürt kökenli taraftarlardan yavaş yavaş para yardımları da geliyordu.

Ancak Hawatme'nin silah ve eğitim desteği, hiçbirinin yerine geçemezdi tabii.

İşte bu dönemde 12 Eylül müdahalesi oldu.

Türkiye'deki tüm örgütler son derece kısa bir sürede tırpanla biçilir gibi biçildi. Kimi liderleriyle birlikte, kimi ellerinde silahları cephaneleriyle yakalanan militanlarının tümüyle içeri alındılar.

12 Eylül ve sonrasındaki gelişmeleri Apo şöyle yorumluyor:

"Bu benim en büyük tedbirliliğimi gösterir.

1979'da dışarı çıkarak ihtiyatlı davranmış oldum. Diğerleri benden iki yıl sonra ve örgütlerini kaybettikten sonra çıkabildiler. Oysa ben 12 Eylül gelmeden çıkarak hem yüzlerce arkadaşı çekebildim, hem de bunları eğitebildik.

Bizim en önemli adım ve kararımız buydu.

Yurt dışına çıkışımızın anlamını ben zaman zaman Peygamberin Mekke'deki sıkışmış durumuna benzetirim.

Hemen hemen öldürülmek üzeredir. Bir gün gecikse imha olacaktır. Sonunda Hicret olayını gerçekleştirir.

Böylece İslamiyeti de kurtarır..."

Bu konuşmalar sürdükçe önüme sürülen çaylardan durmadan içiyordum. Kaç tane bitirdim bilemiyorum, ancak bir ara içimin kalktığını hatırlarım.

Apo ise, durmadan anlatıyordu.

Türkçesi düzgündü ve belli olayları kafasında iyi belirlemiş ve zamanlamayı aksatmadan götürüyordu.

Zaman zaman heyecanlanıyor, zaman zaman kızıyordu.

Yine karşımda birkaç çehreli insan görüyordum.

Bazen hoşgörülü, insanların karşıt görüşlerini kabul eden, bazen ise tam aksine, beslediği güvercininin komşuya kaçması üzerine kanatlarını yolan veya başkasını bekleyen köpeğini döven adam çıkıyordu.

Sigara içmez sanırdım.

Aksine konuşmalarımız sırasında sık sık sigara içti.

Meğer boş yere "ben ayaklı gazeteyim" dememiş.. Bazen günde 5-6 saat hiç durmadan konuşup anlatırmış. Bu konuşmaların neden banda alınıp video teybe çekildiğini o zaman daha da iyi anladım.

Zira bunlar birer mesaj niteliğinde.

Kampa veya Şam'a gelip görüşülemediği için bu metodla yandaşlarına görüşlerini yansıtıyor. Zira bu bantlar ve videolar çözülüp Almanya'ya veya Türkiye'ye yollanıyormuş.

Bir ara oturduğumuz odanın dışında bir hareketlenme oldu.

Hemen baktı. "Ne oluyor? Kim o?"

- Çay getirdiler...

- Tamam peki bırakıp gitsin..

Günlük hayatında spor yapmaya fazla zamanı olmadığını anlattı.

Nefes alabilmek için dışarı çıkmıştık. Hem yavaş yavaş yürüyor, hem de günlük hayatını anlatıyordu.

Sabahtan akşama kadar, gelen bilgileri değerlendirmek, Türk gazetelerini okumak, (en ince satırına kadar, her yazarın en dikkatli okuyucularından biri olduğu belli), raporlar yazmak, Almanya'da çıkan gazetelerine yazı hazırlamak...

Göbekli sayılmamakla birlikte topluca vücudu, fazla bir hareketi olmadığının da işaretiydi. 10 yıldır aynı hayatı yaşadığını ve bunun büyük bir özveri olduğunu anlattı.

Uzunca bir süredir hep etrafındakilerle konuşmaktan sıkıldığı, yeni gelmiş birilerine görüşlerini aktarmaktan bir nevi memnuniyet duyduğu izlenimi edindim.

"Burası ile Şam'daki büro arasında geçiyor hayatım" dedi....

Kampa da çok sık gelmezmiş.

Şam'daki büro hem evi, hem de PKK'nın siyasi merkezi.

Bütün kararlar orada veriliyor ve roller, hedefler, taktikler oradan dağıtılıyor.

Bütün emirleri veren, taktikleri saptayan da yine kendisi.

Örgütte tek adam.

Her şey onun etrafında dönüyor. Bir başkası daha yok.

Türkiye ile nasıl haberleştiğini üzeri kapalı geçti.

Şam'daki evin bütün telefonlarının Suriye'nin muhaberatı (bizim MİT gibi) tarafından dinlendiğini gayet iyi biliyor. Hatta bir ara "hem dinlerler, hem de bizden bir misli telefon faturası alırlar" dedi.

Suriye PKK'ya kolaylık sağlıyor, ancak anlaşılan bu kolaylık orada oturmalarından ve faaliyetlerine göz yumulmasından pek ileri gitmiyor. Yani fatura hemen dayanıyor kapıya...

Telefonlar otomatikleştikten sonra, dinlenmeden kurtulmanın en ko-

lay yolu, sokaklardaki paralı yerlerden yapılan konuşmalar veya gidip gelenlerle haberler yollatmak olarak bulunmuş.

Biraz hava almak için dışarı çıkıp yürümeye başlamamızla birlikte, bir fotoğrafçı belirdi ve Apo'nun sürekli resmini çekmeye başladı.

O da bundan hiç rahatsız görünmüyordu.

Aksine nereden nasıl çekeceğini dahi tarif ediyordu.

Bu da, dışardaki yayın organlarına gönderilmek üzere sürekli şekilde yapılan bir işlev. Böylece liderin nasıl duruma hakim olduğu, kimlerle görüştüğü, militanların arasında neler yaptığı görüntüleniyor.

Konuşmaları ve sürekli resimleriyle Apo'nun muazzam bir yayın arşivi olsa gerek...

Bir ara bizim kaldığımız yerin önündeki büyük meydan hareketlenivermişti.

Nereden çıktıklarını tam anlayamadığı 10-15 militan silahlarını kenara dizdiler, olmayanlar ayaklarına lastik ayakkabılar geçirdiler ve ikişer dirsek diktiler.

Hâlâ aklıma geldikçe hayretler için de hatırladığım futbol maçı sahnesi işte böyle başladı.

Apo'nun tutkusu futbolmuş.

Kampa geldiğinde de en çok fiziki faaliyeti futbol oynamak.

İyi bir oyuncu olduğu söylenemez, ancak büyük bir zevk ve heyecan duyduğu hemen belli oluyor.

Takımlar seçilip ortaya bir de hakem konulunca, Apo da dayanamadı. Takımlardan birine katılıverdi.

Birdenbire Bekaa vadisinin o bir bucağında bağırtılar, çağırtılar, itişip kakışmalarla dolu sıkı bir maç başladı.

Gözlerime inanamıyordum.

O ellerinde silahlarla insan avına çıkan, hedefini bulduğunda gözünü kırpmadan tetiği çekip karşısındakini öldüren insanlar şimdi birbirleriyle haşarı çocuklar gibi ciddi futbol maçı yapıyorlardı.

Apo ne kadar eşitlik, demokrasiden söz ederse etsin, iş maça geldi mi ne demokrasi kalıyor, ne eşitlik.

Zamanında birbirlerini itip ayağındaki topu alanlar, yanlarına başkan yanaştı mı son derce nazik bir şekilde ya toptan uzaklaşıyorlar veya Başkan'a pas verip ortadan yok oluyorlardı.

Ne kadar uzaktan olursa olsun "ver bana" diye ses geldi mi, tam gol atma pozisyonunda dahi bulunsalar hemen pas Başkan'a gidiyordu.

Hele bir de Başkan gol atınca, bir alkıştır kopuyordu.

Bu inanılması güç manzara 15-20 dakika sürdü.

Sonuna doğru Apo nefes nefese, bıraktı.

"Çok hamlaşıyorum" dedi.

- Jimnastiğe de pek zaman ayıramıyormuş.

Hafifçe çıkan göbeğine vurdu, "Bunu atamıyorum" dedi.

Sabahtan akşama kadar büro işinden kafasını kaldıramadığından şikayet etti. "10 yıldır aynı döngü içindeyim."

- Hangi takımı tutuyorsunuz?

Yüzü güldü.

- Galatasaray'ın hastasıyım.

Birden gözüm PKK bayrağındaki sarı kırmızı renklere ilişti.

Acaba, Galatasaray aşkından mı kaynaklanıyordu bu renkler?

Yazık ki, araya başkaları girdi de soramadım. Hâlâ merak ederim.

Ancak Apo'nun Galatasaraylılığı öyle sıradan bir Galatasaray'lılık da değilmiş.

Etrafındakiler anlattı.

Pazar günleri maç olduğunda radyolar büyük dikkatle dinlenip sonucunu öğrenmek istermiş.

Bir ara konuşurken bana da söyledi...

- Galatasaray yenildiğinde, bizimkilerin bir başarısızlıkları gibi rahatsızlık duyarım.

PKK liderinin, onca insanın ölüm emrini vermiş bir kişinin bu yönüyle karşılaşacağımı hiç aklıma getirmezdim doğrusu.

Biz tekrar bıraktığımız yerden devam etmek için taş odaya dönerken, dışardaki heyecan hâlâ sürüyordu.

Başkan ayrıldığından dolayı bu defa kıran kırana ve son derece iddialı bir maç başlamıştı...

1. BÖLÜM:

Dışarda İlk Örgütlenme (1980-1984)

Abdullah Öcalan'ın yurtdışına kaçışı ve hemen ardından gelen 12 Eylül müdahalesi PKK'nın faaliyetlerini durma noktasına kadar getirmişti.

APO bu şekilde kendini kurtarıp örgütün başsız kalmasını engelleyebilmişti ancak, zaten büyük güçlerle yürütülen eylemler yönetimsiz kaldığı için dağılma durumuyla karşılaşmış, bir de buna 12 Eylül ile birlikte sıkılaştırılan sıkıyönetim uygulamaları eklenince nefes alınamaz olmuştu.

İşte bundan sonra çalışmaların yeni bir dönemine girildi: Dışarda örgütlenme.

Abdullah Öcalan Suriye'ye geçtikten sonra kısa bir süre, daha önceden tanıdığı kişilerin yanında kaldı ve doğruca Lübnan'a geçti.

Beyrut'ta geniş bir Kürt kolonisi bulunuyordu. Yıllar öncesinden beri Beyrut, Filistinliler'in olduğu kadar Ermeniler'in ve Kürtler'in de rahatça yaşayabildikleri ve örgütlenebildikleri bir yerdi.

Apo örgütlenme çabalarını buradan yönetti.

Beklenmedik gelişme, 12 Eylül harekatıyla birlikte Türkiye'den kaçmaya başlayan PKK veya diğer Kürt örgütlerin militanlarının da yavaş

yavaş Suriye üzerinden Beyrut yöresine gelmeleri oldu. Adeta kendi kendine yeni bir buluşma ve toparlanma yaşandı.

Türkiye ile temas, yok denecek bir düzeye inmişti. Militanların büyük bir bölümü yakalanmış veya yurtdışına kaçmıştı.

Yapılması gereken ilk iş, dışarı kaçanları kendi etrafında toplayıp yeniden örgütleyebilme ve birlikte eğitim yapılabilecek bir üs bulmak idi.

En örgütlü ve kimselerin karışamadığı gruplar da Filistinlilerdi. Arafat'ın El Fetih'i Türkiye ile iyi geçinmeye öncelik verdiğinden dolayı Apo ister istemez daha radikal olanlara yöneldi.

Hawatme'nin grubuyla ilk temaslar yapıldı. Zaten bunların da militan güce gereksinmeleri vardı. Ancak Apo herhangi bir başka örgütün ek'i olmak istemiyordu. Organik bir bağ kurulmamasına özen gösteriyordu.

Varılan anlaşma, zaten sayıları 25-30 kişiyi pek geçmeyen PKK militanlarının, halen yaşadıkları kampın bir köşesine yerleşmeleri oldu.

Kampta yaşayacaklar, ancak kampın tüm kurallarına uyacaklar ve tüm gereksinmelerini de kendi başlarına karşılayacaklardı. Yani, gösterilen sahada bina yapmaktan tutun, günlük yiyeceklerine kadar her şeyi kendi olanaklarıyla bulacaklardı.

1981 yılının başından itibaren, örgütlenme hem Beyrut'ta, hem de bu kamp sahasında yapıldı.

Yok olmamak için militanlara sahip çıkmak ve günlük yaşam kavgası vermekle geçen aylar, Apo'nun deyimiyle "en güç" dönemlerdi.

Türkiye ile haberleşme de kesilme noktasına gelmişti. Geride bırakılan militan gruplar kendi başlarına hareket ediyor, daha doğrusu kendilerini kurtarmaya çabalıyorlardı. Sıkıyönetim yumruk gibi inmiş ve kimseye göz açtırmaz olmuştu.

Dönüm noktalarından biri, aynı kampta toplanan 1'inci konferans oldu.

Sayıları 100 civarına varmış ve partinin yöneticisi durumunda olanların bir bölümü de Lübnan'a geçebilmişlerdi. Durumu gözden geçirme ve bir strateji çizmek gerekiyordu.

15-26 Temmuz 1981 tarihleri arasında yapılan bu konferans, **"Türkiye'ye geri dönüşü gerçekleştirebilmek için siyasi ve askeri eğitim hazırlıkların başlatılması"** kararını aldı.

Toplantıya katılan herkes, önemli bir dönüm noktasına gelindiğini, ya dışarda kalıp bir propaganda lobisi gibi hareket edileceğini veya etkili olunmak gerekiyorsa faaliyetleri tekrar Türkiye'ye yöneltmenin kaçınıl-

mazlığına dikkat çekti. Ancak söylemesi kolay da, yapması çok güç bir iş olduğu da biliniyordu.

Örgüt paramparça olup dağılmıştı.

Her şeyin yeniden düzenlenmesi ve yeniden örgütlenilmesi gerekecekti. Üstelik henüz yan destekler de yeterli düzeye ulaştırılamamıştı. Türkiye'den kaçıp **"Biz PKK'ya katılmak istiyoruz"** diye gelenlerin önemli bir bölümü de kuşkulu tipli kişilerdi. Apo bunların Türk Milli İstihbarat elemanları olabileceğinden kuşkulanıyor ve her geleni içeri almamaya özen gösteriyordu.

75-80 kişi civarındaki katılımla yapılan parti konferansında temel politikalar çizildi ve hazırlıkların sürdürülmesi görevi de, doğal olarak Abdullah Öcalan'a verildi.

Kısa ve orta vadeli planlar düzenlendi.

İlk üç ayda nasıl bir eğitim verilecek, mücadelede kaç kişi kullanılacak, birliklerin görevleri ve hedefleri neler olacak?

Gerilla savaşının planlaması için hızlı bir çalışma temposuna girildi.

1982 yılı PKK için de oldukça büyük sürprizlerle dolu geçti.

Her şeyin başında, aynı yılın Haziran ayında İsrail'in Lübnan'ı işgali geldi.

İsrail adeta büyük bir tank gibi bu ülkenin üzerinden geçti ve önünde kimi ve neyi bulduysa ezdi. Bu sıralarda Beyrut içinde ve civarında bulunan PKK örgütü Filistinli gruplarla birlikte İsraillilere karşı savaşa katıldı. Aynı zamanda Hawatme ile paylaştıkları kampın korunmasında da kilit rol oynadılar.

İsrail baskınıyla birlikte Filistinliler ellerinde tuttukları pozisyonları bıraktıkları gibi, PKK ile paylaştıkları kampı da boşaltıp İsrail'in ulaşamayacağı bölgelere çekildiler.

Kamp böylece tamamen PKK'ya kaldı.

Ancak hiç de kolay olmadı. Zaten 40-50 kişilik gerillanın 12'si öldüğü gibi, 12'si de İsrailliler tarafından esir edildiler.

Bu savaş sırasında PKK Lübnan'da ve özellikle Bekaa vadisinde kendine bir yer yaptı. Ermeni örgütlerin aksine, Filistinlilerin yanında İsrailllilerle savaşmış olmaları, birçok Filistinli örgüt ve özellikle de Suriye tarafından memnuniyetle karşılandı. Bundan sonraki hareket serbestileri ve

pratik bazı sorunlarını çözme konusunda da büyük rahatlığa kavuşmalarına yol açtı.

Örgüt Beyrut ve civarından ayrılıp tamamen kampa yerleşti. Savaş sırasında elde ettikleri silah ve cephaneleri depoladılar, kampta önemli bir inşaat faaliyetine giriştiler.

Nihayet arkalarından birinin saldırabileceği korkusu olmadan yaşayabilecekleri bir yer bulunmuştu. Kampın özelliği ve avantajı, İsrail hava hücumlarına açık olmasına rağmen, hemen Lübnan-Suriye sınırında bulunduğu için doğal şekilde Suriye'nin şemsiyesi altına girilmişti. İsrail'in oralara kadar uzanması imkânsızdı.

İşte böylesine olumsuz bir ortam içinde bulunulmasına rağmen aynı yıl, 1982'nin 20-25 Ağustos tarihleri arasında bu kampta PKK'nın II. Kongresi toplandı.

Yine önemli dönüm noktalarından biriydi, denilebilir.

II. Kongre **"Silahlı direniş hareketinin başlatılması"** kararını alır.

Yapılan hazırlıklar, hazırlanan taktikler gözden geçirilir ve ülkeye ilk vurucu timlerin gönderilmesi için parti yeşil ışığını yakar.

Aslında henüz tam kıvama varılabilmiş değildi.

Bir yandan İsrail'in Lübnan'ı işgali, öte yandan olanakların kısıtlı düzeyde kalması çalışmaları kolaylaştırmıyordu.

Buna rağmen belirli bir oranda -az da olsa- silah ve cephane birikimi gerçekleştirilebilmiş, savaş nedeniyle İran ve Irak üzerinden Türkiye'ye geçiş olanakları da doğmaya başlanıştı. Sadece Suriye kanalı kullanılmadan da bir trafik oluşturulabilecekti.

Öncelikli olarak Siirt-Van-Hakkari bölgesi pilot alan olarak seçildi. Türkiye'ye girecek gerilla birimleri buraya yoğunlaşacak, ardından diğer bölgelere doğru genişletilecekti.

Buranın seçilmesi, bölgenin elverişliliği yanısıra, partiye bağlı insanlar da diğer bölgelere oranla daha kolay hareket edebiliyorlardı. Nihayet güvenlik kuvvetlerinin de pek iyi örgütlenmedikleri biliniyordu.

II'nci kongre, PKK açısından gerilla savaşının başlama işaretini vermişti. Şimdi geriye, timleri oluşturup ülkeye giriş aşaması kalıyordu ki, Türkiye'deki bir başka gelişme PKK'nın hem moralini yükseltti, hem de önemli bir destek sağlayıverdi.

PKK'yı ilk gününden itibaren içinden izleyen birçok kişi hâlâ aynı kanıyı taşırlar:

"Eğer Diyarbakır direnmeleri olmasaydı, PKK bugünkü aşamaya gelemezdi."

Genel inanç odur ki (buna bölgede görev yapmış ve şimdi emekli olmuş birçok üst düzey askeri yetkili de katılıyor), Diyarbakır hapishanesinde 1981'den itibaren başlatılan işkence ve insan onurunu kıracak derecedeki baskıya karşı direnen PKK'lılar, tutumlarıyla diğer Kürt milliyetçileri arasında büyük prestij kazandılar. Önce hapishane içinde (o dönemlerde PKK pek de o kadar bilinen bir örgüt değildi) PKK adının duyulması, ardından da hapishane dışında PKK'nın adeta 12 Eylül hareketine karşı direnmenin bir sembolü olmasına kadar giden eylemler gerçekleştirdiler.

"Hapishane yönetimi öylesine işkence yapıyor ve öylesine aşağılayıcı bir tutum içindeydi ki, ister istemez insanlar arasında bir dayanışma doğuyor. Bizim grubun Kürtlükle ilgisi yoktu. Buna rağmen, PKK'cıların direnmeleri karşısında hayret ettik. Adamlar birden bire büyüdüler. Onlarla birlikte PKK'nın adı da büyüdü. Yoksa kimse doğru dürüst bunları bilmezdi. Adeta bir Kürt bilinci yarattılar. Direnmenin yarattığı bir akım oldu." diyen, o günleri yaşamış ve halen 25 yıllık cezasını çeken bir hükümlü de aynı şekilde **"PKK'yı Diyarbakır'daki direnme adam etmiştir. Bir başka deyişle devlet işkencesi PKK'nın büyümesine yol açmıştır."** diyor.

Gerçekten de ilginç bir açı...

Bastırmak, silmek için devletin eli ağırdır ancak insan onurunu kırma ve işkence altında kırma noktasına gelindiğinde ters tepiyor. Susturulmak istenenler daha da büyüyorlar.

Tarihi bir yaklaşım hatasının faturaları da sonradan, çok daha ileri bir tarihte ödeniyor.

Diyarbakır direnmesinin ötesinde bir diğer gelişme daha PKK'ya önemli bir destek getiriyor. O da, Avrupa'ya kaçan ve kendilerini Kürt sayan politik kadroların, Almanya ve İskandinav ülkelerdeki faaliyetleriydi.

12 Eylül ile birlikte Türkiye'den Almanya'ya ve İskandinav ülkelerine büyük oranda siyasi iltica olmuştu. Gidenlerin arasında Kürtçüler de

çoğunluktaydı. Avrupa'da 12 Eylül'ü kınayan sosyalist ve sosyal demokrat çevrelerde sempatiyle karşılanan bu kişiler kısa sürede, Kürt kökenli Türk işçileri arasında sağlam bir örgütlenme gerçekleştirdiler.

Avrupa'da en kötü işleri gören, itilip kakılan ve onuruyla oynanan gencecik kişilere bir ideal veren PKK'cılar, 1982'den itibaren birer ikişer Lübnan'a gerilla yollamaya başladılar.

Kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bu Almanyacı Kürtler, PKK'nın vurucu timleri için yepyeni bir itici güç durumuna girdiler.

Bunların yanısıra Avrupa'daki grup beklenmedik şekilde örgütlenme aşamasına girdi. Yine bir "ideal" peşinde koşmanın heyecanı estirildi. 12 Eylül'e karşı olan Avrupalı partilerin ve çeşitli kesimlerin de yardım ellerini uzatmaları, resmi makamların birçok faaliyetlerine göz yummaları PKK'ya yaradı. "Faşist Türk hükümetine karşı mücadele ediyoruz" diye ortaya çıkan PKK'cılar, hem bulundukları yerlerde etkinleştiler, hem de rahatlıkla hareket etme olanağı buldular.

Lübnan'a gerilla yollamanın yanısıra diğer önemli gelişme para yardımını örgütlemeleriydi.

Birbirine çok bağlı ve disiplinli bir çalışma gösteren PKK'cılar özellikle Almanya'da bağışlar yoluyla olsun, düzenledikleri konserler ve yayınlarından elde ettikleri gelirlerle büyük parasızlık çeken Apo'ya o dönemlerde son derece hayati bir "nefes alma" olanağı sağladılar.

12 Eylül hareketi Türkiye'de PKK'yı paramparça etti ancak dışardaki örgütlenmelerini ve yeniden dirilişlerine aksi yönde etki yapmış oldu. Hele Avrupa'daki gelişme, örgüte maddi ve manevi yönde önemli katkıda bulundu.

1982 yılının sonbaharından itibaren Türkiye'ye ilk gerilla grupları (o zamanlar birkaç kişiden oluşuyorlardı) yollanmaya başlandı.

Bu öncülerin görevi geçiş yollarını saptamak, nerelerde konaklama yapılacağını, cephane ve silahın nereden nasıl geçirileceğini düzenlemek ve Türkiye'ye girildiğinde nerelere yerleşileceğini kararlaştırmaktı.

Ancak ilk grup daha Türkiye'ye girmesiyle birlikte baskına uğradı. Irak sınırı boyundaki Hezil çayında 8 kişi Türk güvenlik kuvvetleriyle çatışmaya tutuştu ve tümü öldü. Olay, Türk kamuoyunda duyulmadı.

Adeta ilk uyarıydı bu...

Aynı dönemde PKK içindeki bir muhalefet, APO'nun uyguladığı taktiklere karşı çıktı. Partinin direktiflerini ve pratikteki çalışmaların nasıl olması konusunda çıkan görüş ayrılıkları PKK'yı bölünme noktasına kadar getirdi. Ancak bu kişiler (yaklaşık 10 kişi), Apo tarafından **"ilkel milliyetçilik komplocusu"** olarak suçlandılar.

PKK'nın örgütlenme ve yeniden oluşum aşamasındaki en önemli sorunlarından biri böylece kendi içinde başgösteren görüş ayrılıklarıyla ortaya çıkmıştı. Muhaliflere göre APO kendi başına hareket ediyor ve partiyi hiçe sayıyor, partinin direktifleri yerine kendi yaklaşımını sürdürüyordu.

Apo ise muhaliflerin devrimciliğin çok ötesinde ve geriden gelen gruplar olduklarını, hiçbir şekilde mücadelede yer alamayacaklarını ve tek amaçlarının da partiyi ele geçirmeyi planladıklarını belirtiyordu.

Sonunda teker teker yok oldular.

Bazıları uzaklaştı, diğerleri cezalandırıldılar.

1983 yılında, daha önce denenip başarısızlıkla sonuçlanan hazırlıklara yeniden başlanır.

Artık 12 Eylül'ün sonuna gelinmiş ve kasım ayında genel seçimlerin yapılacağı da anlaşılmıştır. İşte PKK için en önemli unsur budur ve içerde alınan karar, genel seçimler sırasında büyük bir silahlı saldırı düzenlenip kendilerini göstermek şeklindedir.

Bunun son derece önemli bir moral çöküntüsü yaratacağı varsayımından hareket eden PKK yönetimi, tüm planların 1983 kasımına göre düzenlenmesini kararlaştırır.

Hâlâ yeterince hareket yeteneği bulunmayan, sayıları artmakla birlikte 150 kişiyi geçemeyen bir gerilla ordusuyla hedefini bulmaya çalışan PKK, Türkiye'nin içindeki taraftarlarıyla hâlâ yeterli temas kurma aşamasına gelememişti. Lübnan'daki karargah ile Türkiye'deki kısırlı gerilla grupları, yeterince haberleşememektedir.

İkinci iç anlaşmazlık bu tarihte çıktı.

APO 1983 kasımında silahlı büyük bir taarruz ile CEPHE'nin oluşturulduğunu da açıklamayı planlıyordu. Türkiye'ye daha önce girmiş veya belirli bazı bölgeler kontrolüne bırakılmış temsilciler ise henüz yeterince hazırlıklı olunmadığını ve böyle bir saldırı durumunda Türk güvenlik

kuvvetleri tarafından büyük bir zaiyata uğratılacaklarını ileri sürüyorlardı.

"Bırakalım Türk ordusuna küçük darbeler vurup kaçalım. Böylece Güney Doğu'yu onlara bir bataklık durumuna sokarız" diyen komutanların bir bölümü, sorumlulukları altındaki gerillayı yerinden kıpırdatmadı.

Apo ise yeterli oranda hazırlık ve eğitim yapıldığını, beklemenin hiçbir somut sonuç vermeyeceğini söylüyordu.

Apo ile bölge sorumluları arasındaki görüş ayrılıkları o yılın sonuna kadar sürdü ve 1983 yılında elle tutulur hiçbir eylem yapılmadı.

Buna karşılık PKK'nın siyasi eylemleri ve propagandası giderek yaygınlaşıyordu.

Avrupa'da kendi gazetesi çıkmaya başlamış, Türkiye'ye giren gerilla grupları belki eyleme katılmıyorlar ancak varlıklarını bölgedeki köy ve bazı kasabalarda hissettiriyorlardı.

Türkiye ise genellikle henüz PKK olayını hissetmemişti.

MİT tam adını koyamamakla birlikte, PKK'yı ve Apo'yu komünist bir Kürt milliyetçisi diye niteliyor, onun dışında kalan güvenlik birimleri ise hemen hemen hiçbir şey bilmiyorlardı. Onlar için Kürtçülük faaliyetleri adı altında yapılan çalışmalardan biri, hem de en küçüğü PKK idi.

Türkiye 1983 yılında yeniden demokrasiye dönüşün heyecanı içine girmiş, başka kimseyi gözü görmüyordu. Sınırlarının içindeki kıpırdanmaları, Diyarbakır hapishanesinin PKK'ya kadrolar yetiştirdiğinin de farkında değildi. Oysa Diyarbakır 1983 yılında daha da dikkati çeker biçimde PKK'nın hakimiyetine kayıyordu. Bambaşka suçlardan dahi hapishaneye düşenler, baskı altında bir süre sonra yanıbaşlarında direnen PKK'cıları buluyor ve sempati zinciri genişliyordu. Lübnan'da başka, Diyarbakır'da başka bir PKK oluşuyordu. Kürtlükle veya PKK ile hiç ilgisi olmayanlar dahi, işkenceye duydukları tepkiyle PKK'nın saflarına giriyor, PKK'cılar da hapishanede genel stratejilerini, çıktıktan veya kaçtıktan sonra neler yapacaklarını planlıyorlardı.

Türkiye, Turgut Özal'ı seçmeye hazırlanıyordu.

1983 yılında Apo önemli bir yeni karar daha aldı: Silahlı harekat başlamalı.

Türkiye'ye yollanan grupların beklenenı yapamamaları, bütün planlarını altüst etmişti. Oysa gereken hazırlığın tamamlanıp, eğitimin de verildiğine inanıyordu.

Yeni doğan olanakları da değerlendirme zamanı gelmişti. Örneğin Türkiye sınır bölgesindeki Irak topraklarında (bu bölge Barzani'nin denetimindeydi) kamp kurulabilirdi. Aynı şekilde İran artık kullanılmalıydı.

Üstelik Şam'da bir yer tutulmuştu ve Suriye istihbaratı (muhaberat) sesini çıkartmamıştı.

Bir süre için Bekaa'daki kamptan ayrılıp Irak'a geçmeyi kararlaştırdı. Suriye üzerinden geçiş imkansızdı. Zira Saddam Hüseyin'e sadık Arap aşiretler son derece güçlüydü ve buradan sinek dahi uçurmuyorlardı. Irak'ın sınır bölgesine geçiş yine Türkiye üzerinden yapılıyordu.

Bu bölgede rahatça dolaşabilmek ve kamp kurabilmek Barzani'nin izninc bağlıydı. Kuzey Irak, özellikle de Türkiye sınırına yakın bölgelerde faaliyet amacıyla Apo Mesut Barzani ile buluştu ve bir anlaşmaya vardı.

Aslında Barzani'nin temel politikaları ve taktiklerini hiçbir şekilde beğenmezdi. Talabani dahil olmak üzere, Irak yönetimine karşı savaşan peşmerge gruplarının daha çok kendi çıkarları için hareket ettiklerini ve sırtlarını Batıya dayadıklarına inanırdı.

Buna rağmen anlaşmayı (Temmuz 83) imzaladı.*

Temel hedef, kimsenin birbirine karışmaması ve herkesin kendi işlevini yapmasıydı.

Kürt gruplar arasındaki en önemli sorun da budur. Hiçbir zaman birleşememişler ve ortak bir politika yürütememişlerdir. İranlı Kürtler Iraklı Kürtlere ters bakarlar, birinin diğerinin işine karışmasını istemezler.

Mesut Barzani temelde Türkiye'yi üzerine saldırtmamaya daima özen göstermiştir. Babası gibi, Türkiye ile iyi geçinmek ve ilk aşamada Irak'taki yönetimle sorununu çözene kadar Ankara'dan darbe yememeye dikkat sarfetmek istemiştir.

* Anlaşmanın 10'ncu maddesi "karşılıklı olarak örgütler birbirlerinin içişlerine müdahale etmeyecekler ve parti birliğini zedeleyici davranışlarda bulunmayacaklar, partilerin ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığına saygılı olacaklardır" demekteydi. 11'inci maddede ise, ortaya çıkacak anlaşmazlıkların, belirecek "hata ve yanlışlıklar" karşısında tarafların birbirlerini uyaracakları, eğer uyarılar dikkate alınmazsa, iki taraf da çalışmalarında serbest kalacaklardı. Bu açıkça "birbirine karışmama" ancak, bir anlaşmaya vazılamazsa silaha sarılınabileceğini belirten bir anlaşmaydı. Anlaşma 1985 yılından itibaren uygulamada karşılaşılan sorunlar nedeniyle askıya alındı ve 1987 yılında Barzani anlaşmayı tek yönlü bir açıklamayla lağvetti.

Her cephede bir mücadele açmanın sağlıksızlığına inanan Barzani, Türkiye'deki etkinliğini ve Türk sınırı içinde kalan köylerden zaman zaman aldığı yardımları kaybetmenin hatalı bir yaklaşım olacağına inanmıştır.

PKK ile kısa süreli bir anlaşma yapması, bir yandan Türkiye'nin PKK konusunda pek bir sesini çıkartmaması, öte yandan da küçük bir grup gibi görülen PKK'nın vurucu gücünden gerekirse yararlanmak istemesinden kaynaklanmıştı. Suriye'deki Kürt çevrelerden sempatinin artmasına da yol açabileceğini hesaplamıştı.

PKK 1983 sonu ve 1984'te Irak'a bu şekilde yerleşti.

Bir yandan gerilla eğitimine büyük hız verilmiş, öte yandan da taktikler geliştirilmeye başlanmıştı. Apo'nun tek hedefi 1982-83 döneminde bir türlü başlatamadığı silahlı kampanyayı bir an önce uygulamaya sokmaktı.

Kesin karar Temmuz 1984'te Merkez Komitesi toplantısında verildi.

Türkiye sınırına yakın bir yerde toplanan Merkez Komitesi, Kürdistan Kurtuluş Birlikleri (HEZEN RIZGARIYA KURDİSTAN HRK)'nin kuruluşunu ve bunun da eylemle duyurulması üzerinde durdu.*

Türk kamuoyuna PKK'nın varlığını ve artık silahla mücadeleye başladığı bildirilerle veya yabancı gazetelere verilen demeçlerle duyurulamazdı. Kimse ciddiye almayacağı gibi, Türk basınının böyle bir habere fazla önem vermeyeceği düşünülmüştü.

Bundan dolayı Apo ısrar etti:* *

"Hazırlıklarımız yeterli düzeye gelmesine rağmen bir türlü silahla harekete başlayamadık. Kongrede partimizin çizdiği taktik uyulanamadı. Artık vakit harcamamamız gerekir ve bir an önce hareketlenmeliyiz."

Türkiye'deki gerilla gruplarıyla (sayıları kesinlikle bilinmemesine rağmen 100 civarında olduğu tahmin ediliyor) dışardaki başkanlık veya genel karargah arasındaki iletişim bozuk olduğu kadar, atılacak adımlar hakkında da belirli görüş ayrılıkları vardı. Kararlar dışarda alınmasına rağmen, belirli bir bölgenin sorumluluğu verilen komutanlar kendi inisiyatiflerini kullanabilmekte, gerekli gördükleri takdirde, kararları uygulayıp uygulamama konusunda son söze sahip olabilmekteydiler.

* Kürdistan Kurtuluş Birlikleri (HRK) daha önceki gerillanın yerine geçecek ve daha düzgün bir savaş uygulaması yapmak için oluşturulmuştu.

** Bu bölümdeki bilgiler, tırnak içindeki konuşmalar PKK'nın Avrupa'da yayınlanan Serxwebun adlı gazetesinde çıkan çeşitli yazı ve Abdullah Öcalan'ın demeçlerinden, aynı şekilde PKK'lı yetkililerin yaptıkları açıklamalardan derlenmiştir.

Tarih olarak HRK kuruluşu diye saptanan 15 Ağustos tarihi saptandı.

En kolay vurulacağı tahmin edilen Eruh, Şemdinli ve Çatak ilçelerindeki askeri karakollar seçildi. Amaç, içerdeki insanları öldürmekten çok, güvenlik kuvvetlerinin bulundukları yerlerin saldırıya uğrayabileceğini göstermek ve ayrı ayrı üç yerde birden girişilecek eylemlerle sansasyon yaratılabilinecekti.

Üç grup kuruldu: 14 Temmuz Silahlı Propaganda takımı, Eruh'u vuracaktı. 21 Mart Silahlı Propaganda takımı Şimdinli'yi; 18 Mayıs Silahlı Propaganda takımı ise Çatak baskınını gerçekleştirecekti.*

Merkez Komitesi toplantısının bu kararları, daha önce Türkiye'ye geçmiş ve yerleşmiş olan birimlere bildirildi ve gerilimli bir bekleyiş başladı.

Planlandığı gibi 15 Ağustos gecesi Siirt'e bağlı Eruh ilçesindeki jandarma karakol binasına karşı ilk saldırı yapıldı. Binaya dışardan bomba atan ve makineli tüfekle tarayan, kaç kişi oldukları saptanamayan bir terörist grubun harekatı sırasında 1 er öldü, 6 er ve üç sivil de yaralandı.

PKK grubundan yaralanan veya ölen olup olmadığı belli değildi.

Hemen ardından bu defa Hakkari'ye bağlı Şemdinli ilçesindeki jandarma subay açıkhava gazinosu, subay lojmanları ve ilçe jandarma karakolu otomatik silahlarla tarandı. Bir subay, astsubay ve bir er hafif yaralandı.

Ancak Çatak'tan ses çıkmadı.

Bu harekatı gerçekleştirmekle görevlendirilen birimin komutanı yerinden bile kıpırdamamıştı.

Nitekim kısa bir süre sonra tasfiye edildi.

15 Ağustos saldırısı PKK'nın silahlı mücadeleyi resmen başlatmasının tarihi olarak bilinir. O günlerin gazetelerine bakıldığında, olayın ancak 2-3 gün sonra ve küçük birer haber olarak yansıtıldığı görülür.

Olaylardan sonra dağıtılan bildirilerin ne yazdığı dahi yazılmaz. Böl-

* SİLAHLI PROPAGANDA TAKIMI deyimi, silahlandırılmış gerilla gruplarına verilmişti. Silahlarıyla propaganda yapacak gerçekleştirdikleri eylemlerle bu propagandayı yayacaklardı. Bunlar takım ve birlik olarak ikiye ayrılmıştı. Her birinin adı da, daha önceki çatışmalarda ölmüş PKK'cılardan alınmıştı. Örneğin, Şehir Sait Silahlı Propaganda Grubu, Şehir Abdülkadir Çubukçu SPG gibi.

geye giden gazetecilere köylülerin söyledikleri de şöyledir:*

"... 12 Eylül'den önce bizim için hareket ettiklerini söyleyip canımıza, malımıza, ırzımıza göz diken bu canilerin bazıları hâlâ dağlarda barınıyor. Can çekişükleri için bazen köylerimize sızıp pusular kuruyorlar ve koyunlarımızı, keçilerimizi çalıyorlar. Saldırı günü cami hoparlörlerinden konuştular ve bizi de devlete karşı kışkırtmaya çalıştılar. Yanlarında getirdikleri bildirileri dağıttılar. Bazıları asker üniforması giymişti. Aralarında 6-7 kız vardı. Telsiz kullanıyorlardı ve beraberlerinde doktor da getirmişlerdi.."

Türk kamuoyu için bu kişiler 12 eylül öncesinin solcu veya komünist teröristlerinden başkası değildi.

Kürtlük veya PKK'lıktan hiçbir söz edilmiyordu. Hatta henüz "ayrılıkçı güçler" deyimi dahi kullanılmaya başlamamıştı.

Bölgeye hemen İçişleri Bakanı Ali Tanrıyar, Jandarma Genel komutanı Buyruk gidip incelemeler yaptılar.

O sıralarda bölgeyi kontrolü altında tutan 7'nci Kolordu'nun komutanlığını Kor.Gn Kaya Yazgan yapıyordu.

Karşılaştığı durum onu da çok şaşırtmıştı:*

" Beklenmeyen bir olaydı. O zamana kadar biz Apo'yu tanımazdık. Adı duyulmuştu ancak üzerinde fazla durulan bir insan değildi. PKK'cılara da daha çok haydut gözüyle bakılırdı. Kürtleri arkasına almaya çalışan Komünist bir grup, diye nitelerdik... Eruh, Şemdinli olayı bizim jandarma karakollarının ne kadar korumasız ve dışardan gelebilecek bir tehlikenin ortasında olduğunun ilk işaretiydi... Bu olayın büyük bir başlangıcın ilk işareti olduğuna da Ankara'daki siyasi yetkililer bir türlü inanamadılar. 12 Eylül öncesinin kalıntıları olarak nitelendirildi..."

PKK'nın ilk silahlı eylemi örgütte ve gerillalar arasında, kendi deyimleriyle bir "zafer sarhoşluğu" yarattı. Birdenbire savaşın kazanılıverdiği izlenimi doğdu.

Eruh-Şemdinli'nin ardından başkaca bir eylem gelmedi.

Bunun bir nedeni tüm kadroları sarıveren bu gevşeklik ise, diğeri ge-

* 20 Ağustos tarihli Milliyet gazetesinden.

** Kaya Yazgan bu görevinden sonra atandığı Genelkurmay Başkanlığı 2'nci başkanlığından emekliye ayrıldı.

rillaların yetersizlikleriydi. Kendi gazetelerinde dahi, grupların daha yollarını tam olarak bulamadıklarını, zaman zaman günlerce aynı yerlerde dolaşıp kayboldularını, halkla temas kurmakta büyük güçlüklerle karşılaşıldığını, deneyimsizliğin verdiği beceriksizlikler yapıldığını yazıyorlardı.

Bu ilk darbeden sonra yeniden bir araya gelip yeni taktik geliştirmeleri ve ne yapacaklarını saptamaları gerekliydi.

Grupların liderleri Irak bölgesine geri çağırıldılar ve yeniden örgütlenme, silahlı eylemlerin gözden geçirilme çabası başladı.

En çok dikkatleri çeken nokta, 15 Ağustos eylemlerinin sıkıyönetim nedeniyle de kamuoyunda fazla tartışılmaması, bölgedeki fısılu gazetesinin birden patlamasına yol açmasıydı.

O dönemde PKK yöneticileri arasında bulunup sonradan ayrılanlara göre, eylemler birden bire PKK'ya katılma isteklerini arttırıvermişti:

" O ana kadar bize uzaktan bakan diğer Kürt grupların militanları olsun, Kürt milliyetçiliğine eskiden bulaşıp sonradan köşesine çekilmiş olanlar olsun, harekete katılmak amacıyla haberler yollamaya başladılar. Biz o zaman bölgedeki potansiyelin farkına vardık. Demek ki, bir kurşun sıkılması, bir güvenlik kuvvetinin öldürülmesinin büyük anlamı varmış... Apo'nun silahlı mücadele için bu kadar ısrar etmekte haklı olduğu ortaya çıktı... Kimi hapishanede eziyet görmüş, kimi hiç ilgisi olmadığı halde takibata uğramış, kimi de başka nedenlerle ezildiğine inanmış insanlardı. Bu durum bizleri heyecanlandırdı..."

İşte bu hava içinde silahlı harekete daha fazla ağırlık verilmesi bütün kadrolar tarafından benimsendi.

15 Ağustos eylemleri genelde belki Türkiye'nin olguya uyanmasını gerçekleştirmedi ancak, Silahlı Kuvvetlerde 12 Eylül öncesinde artan "Kürt kaygısını" arturıverdi.

Olaydan hemen sonra dönemin genelkurmay başkanı Org. Necdet Uruğ bölgeye gitti. Tam bir hafta süreyle dolaştı, ilgililerle konuştu ve ilk defa Türk ordusu son derece önemli sayıda askeri bölgeye kaydırdı. Bolu'dan komando birliği başta olmak üzere iki tümen asker sevkedildi.

Ancak bu işin askeri önlemlerle çözümlenemeyeceği de çok açıkça hissediliyordu. Nitekim, Eylül 84'te toplanan Milli Güvenlik Kurulu'nda

Genelkurmay Başkanı karşılaştığı durumu anlattı:

".... Güvenlik önlemlerini alırız ancak sadece bu kadarla kalırsak sonuç alamayız. Bölgenin sosyal ve ekonomik yönden kalkındırılması gerekir. Bunu gerçekleştirmek için özel program yapılmalıdır. Hükümet gerekli önlemleri almalıdır... Her şeyden önce oradaki insanlara Türkçe öğretmemiz gerekir. Daha Türk televizyonunu dahi seyredemiyorlar. Örneğin Şırnak bölgesinde dahi sadece Irak televizyonu izlenebiliyor. Sadece Saddam Hüseyin'in yaptıklarını öğreniyorlar, Türkiye ile ilgileri yok..."

Son derece doğru bir teşhis idi.

1984'e gelinmiş ve bölge o güne kadar tamamen unutulmuştu. Ülkenin batı tarafına televizyon ağı örülmüş, buralara ulaşılmamış; batıya yatırımlar ve okullar yapılmış buralar kendi halinde bırakılmıştı.

Üstelik bölgede tarih boyunca her olayda asker kullanılmıştı. Ayaklanmaları durduran, başkaldıranı cezalandıran, güvenliği sağlayan hep askerdi. Şimdi aynı üniformalı insanın karşısındaki gerilla ile başa çıkması, halkla kaynaşması ve halkı kendi yanına çekmesi imkansızdı.

Zorlamayla bir yere varılamayacağı ortadaydı.

Ancak siyasi yönden ne yapılacağına tam bir karar verilemediği için yine aynı metotlar uygulamada tutuldu.

1983'te ilk PKK gruplarıyla Irak sınır boyundaki çatışma, ardından 15 Ağustos 1984 eylemleri ve gelenlerin yine Irak'ın sınır bölgesine geçişleri Ankara'nın bakışlarının Irak'a dönmesine yol açmıştı.

Bu sırada Saddam Hüseyin yönetimi Kuzey Irak'ı kontrolü altından tamamen kaçırmıştı. İran ile savaş, bütün gücünü bu cepheden kaydırılmasıyla sonuçlanmıştı. O zaman da, bölgedeki Kürt gruplar istedikleri gibi hareket edebiliyorlardı.

Nitekim Saddam Hüseyin Kuzey Irak'taki bu belirsizliği bir noktada kontrolü altına alabilmek için Talabani ile görüşmelere başlamıştı. Kürtlere bölgede bir otonomi vermeyi kabul ediyor ve bazı Kürtler hükümete girip koalisyon pazarlığı yapıyordu. Adeta Kasım dönemindeki eskiden verilmiş ve tutulmamış vaatler tekrarlanıyordu. Talabani bu görüşmelere kuşkuyla bakmasına rağmen, yine de önüne çıkan bu olanağı değerlendirmek istiyordu. Saddam Hüseyin İran ile savaştan dolayı sıkışmıştı ve Kürtlerin de bu fırsattan istifade edip bazı haklar elde etmeleri gün meselesiydi.

İşte bu çerçeve içinde PKK işleri bozuyordu.

Türkiye Bağdat'a baskı yapıp PKK'ya karşı harekete geçilmesini istedikçe, Saddam Hüseyin hükümeti de, bu durumda Talabani ve Barzani'ye haber yollatıyordu. Bu arada Ankara Mesut Barzani'ye de dolayı mesajlar göndererek PKK faaliyetleri konusunda sürekli uyarıda bulunuyordu.

"Bölgeye yapılacak bir askeri harekatta sadece PKK değil, sizler de zarar görürsünüz" uyarıları Mesut Barzani'yi rahatsız etmeye başlamıştı.

PKK durumun farkına varınca sert tepki gösterdi.

Talabani'yi, "Kürt düşmanı" ilan ettikleri Irak yönetimi ile pazarlık etmek ve Kürtlere ihanetle suçlarken, Barzani'yi de Türklerle pazarlığa girdiği varsayımından hareket edip ağır bir dille eleştirdi.

PKK ile Kuzey Irak'taki diğer Kürt gruplar arasındaki ilişkiler birden bire gerginleşmeye başladı. PKK bir yandan suçlamalar yapıyor, öte yandan da Saddam Hüseyin ile Talabani arasındaki olası bir anlaşmayı dinamitleme aşamasına girmişti.

Abdullah Öcalan ile ilk defa o dönemlerde tanışan Talabani izlenimlerini şöyle anlattı:*

" İlk defa Beyrut'ta karşılaştık. Son derece genç, çok çekimser ve her hareketinden siyasi bir lider olamayacağı izlenimini veren bir insandı... Bir grubun lideri olamazdı. Karşılıklı neler yapılabileceğini konuştuk. Önce kimsenin diğerinin işine karışmayacağı konusunda anlaştık, ancak bir süre sonra Öcalan hem bana, hem de Mesut'a karşı sert bir kampanya açtı... Hem bizim hakim olduğumuz bölgede yaşayacak, hem de kurallardan hiçbirine uymayacak, olur mu böyle şey..."

Apo 1984 yılındaki ilk eylemiyle kazandığı prestijle harekatının geri kalan bölümlerinin Irak sınırından yürütmeyi arzuluyordu. Ancak Talabani ile Barzani'ye güvenemiyordu. Toprak olarak son derece olumlu bir sahada bulunuyordu. İstediği anda Türkiye'ye girebilecek ve işini bitirdikten sonra da kolaylıkla dağlık bölgeden kimseye görünmeden gerillalarını geri çekebilecekti. Türk Güvenlik Kuvvetleri eylemleri duyup toparlanana kadar, kendi gerillaları sınırı aşmış ve Kuzey Irak'ın içlerinde kaybolmuş olacaklardı.

Böylesine güzel bir ortamı uzun süre elinde tutamayacağını bir süre sonra anladı.

* Talabani ile bu kitap için yapılan söyleşiden derlenmiştir

Ankara için güvenlik açısından en başta gelen unsur, Kuzey Irak bölgesindeki PKK kamplarının temizlenmesi ve bu bölgedeki tehdit yuvalarının ortadan kaldırılmasıydı.

Bağdat'a her başvuruda aynı yanıtla karşılanıyordu:

" Biz o bölgeye kuvvet ayıramıyoruz. İran ile savaş sürdükçe de, buralara hakim olmamız imkansızdır. Başınızın çaresine bakın...."

Irak gerçekten de çaresizdi.

Kürtlerle yürüttüğü pazarlığı da mecburen götürüyordu.

Türkiye ise, 1983'te PKK'nın ilk grupları Türkiye'ye girerken bunları kovalamak için Kuzey Irak'a girip çıkmış ancak hem Irak hem de İran'dan protestolarla karşılaşmıştı. Her defasında Kuzey Irak'a girmesi söz konusu değildi.

Bu durumdan kurtulabilmek için Bağdat'a bir öneride bulunuldu:

"Siz ulaşamadığınıza göre, bizim için son derece önemli bir güvenlik sorunu olan Kürt ayrılıkçı grupları sınır ötesinde izlememize izin verin."

Irak'a ilk defa "sıcak takip" önerisi yapıldığında alınan yanıt olumlu çıktı.

Aslında Bağdat bu durumdan hiç memnun değildi ancak Türkiye'yi yatıştırabilmek ve dolaylı şekilde bölgedeki Iraklı Kürtleri de korkutmanın başka yolu yoktu...

PKK, 15 Ağustos zaferi üzerinde kutlamalar ve yeni taktikler üzerinde çalıştığı sıralarda, 1984'ün ekim ayında Türk Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu başkanlığında bir heyet Bağdat'a resmi bir ziyaret için yola çıktı.

Türk heyetinin oluşumunu dikkatle izleyenler şaşkınlıklarını gizleyemediler. Zira heyetin önemli bir bölümü askerlerden oluşuyordu. Genelkurmay İkinci Başkanı Org. Necdet Öztorun'un beraberinde üst düzey subaylar vardı.

Ankara, Irak hükümetinin Kürtlere otonomi verme hazırlıklarını çok önceden haber almış ve rahatsızlığını da bildirmişti. Bu defaki ziyaretin ana teması dışişleri değil, Iraklılarla "sıcak takip anlaşmasını" gerçekleştirmek ve Kürt konusunda kesin bir anlayış birliğine varmaktı.

Gerçekten de, Vahit Halefoğlu zamanının önemli bir bölümünü Bağdat'ı dolaşmakla geçirirken askerler kendi aralarında son derece sıkı bir pazarlık yaptılar ve sonunda anlaşmayı imzaladılar.

Böylece Ankara, Irak sınırlarının içinde 5 kilometre kadar girip bombardıman yapabilecek, ordu sokabilecekti. Bağdat'a önceden haber ver-

mek yeterliydi.

Aslında Türkiye bu bölgenin çok daha geniş tutulmasını ve çok daha yaygın kolaylıklar sağlanmasını istemişti. Irak hükümeti son dakikaya kadar kesinlikle direndi ve 5 KM'nin ötesine gitmedi.

Türk ordusunun Kuzey Irak'a girip Kürtlere karşı harekat yapması, Irak hükümetini rahatsız ettiği gibi, İran'dan da tepki alıyordu.

İranlılar, Saddam Hüseyin'e karşı destekledikleri grupların Türkiye tarafından korkutulmalarına karşı çıkıyor ve Ankara'nın dolaylı şekilde Irak'a destek sağladığını iddia ediyordu.

Türk Genelkurmayı "yetersiz" bulmakla birlikte, ekim anlaşmasından yine de memnun oldu.

Aynı günlerdeki bir diğer gelişme ise, Talabani'yi hiçbir şekilde memnun etmemişti:*

"... Ekim sonuydu, Bağdat'a gitmiştim. Beraberimde bir de heyet vardı. Saddam Hüseyin ile görüştük. Her şey hazırlanmış ve anlaşmayı imzalayacaktık.

Salı günüydü.

Aynı gün Ankara'dan bir heyetin geldiğini duyduk.

Bize, kimlerin hükümete girmesini istiyorsanız isimlerini hazırlayın, demişlerdi. Son derece memnunduk.

Kürtlere ilk defa bizim partimizin önderliğinde belirli bir otonomi verilecekti.... Güvence olarak da yönetime katılmamız sağlanıyordu. KerkükMusul bölgesini uzun yıllar içinde Araplaştırmışlardı, Kuzey Irak'ta bu politikaları sökmemişti. Böylece Kürt varlığını sürdürebilecektik.

Her şey son derece mükemmeldi ve biz de doğrusu sevinç içindeydik.

Cumartesi günü anlaşmayı imzalamak üzere gittik.

Önce Saddam Hüseyin ile görüşmeyi ve imzayı onunla yapacağımızı sanmıştık.

Ardından Dışişleri Bakanı Tarık Aziz tarafından kabul edildik.

'İşte geldik, hazırız' deyince, bakanın suratı uzayıverdi...

- Bir dakika bekleyin, dedi ve içeri gitti.

Aradan tam bir saat geçti.

Bir şeylerin olduğunu ve garip durum doğduğunu hemen hissettim.

Tarık Aziz geldi ve "Bize pek memnun olmayacağınız bir haberim var" dedi.

- Nedir, diye sorduk.

* Talabani ile özel söyleşiden derlenmiştir.

- Anlaşmayla ilgili çözümlenemeyen bazı noktalar var. Bundan dolayı bugün imzalayamayacağız.

Şaşırmıştık.

- Aman nasıl olur, Saddam Hüseyin söz verdi. Her şeyin tamam olduğunu söylemişti, ne gibi bir anlaşmazlıktan söz ediyorsunuz, dedim.

- Beklenmedik gelişmeler oldu, demekle yetindi.

Aslında ne olduğunu anlamıştım.

Türkiye'nin bu anlaşmadan rahatsızlık duyduğunu ve bizimle böyle bir anlaşma imzalanmasının ilerde Türkiye'ye de sıçrayabileceğini ve bölgede gereksiz bir tırmanmayı başlatabileceğini ileri sürdüğünü işitmiştik. Zaten böyle bir müdahaleden de açıkçası korkuyorduk.

Tarık Aziz'i sıkıştırdım:

- Kim engelliyor? Türkler mi?

- Sadece onlar değil, başkaları da var.

- Amerikalılar mı?

- Evet.

Dayanamadım.

- Neden bunu yapıyorsunuz? Tam bir anlaşmaya varmışken neden sözünüzden dönüyorsunuz? Bundan sonra bir daha kimseyi inandıramayacağınızı bilmiyor musunuz?

Tarık Aziz adeta aciz bir biçimde yanıtladı:

- Ne yapalım, Türkiye'yi dinlemek zorundayız. Dışarı giden tek petrol hattımız onların elinde. Bu konuda da çok duyarlılar.

Daha sonra bir başka Irak hükümeti üyesiyle konuştum, o da bana "Türkler çok baskı yaptılar. Kürtlerle anlaşmayın biz askeri yönden yardımcı oluruz" dediklerini anlattı."*

Bir tek kişi dahi, böyle bir durumdan haberdar olduğunu ve Irak'ın bu konuda dikkatinin çekildiğini söylemedi. Hemen hemen tamamı, adı geçen gezi sırasında sadece sıcak takip konusunun tartışıldığını belirttiler. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu ve Öztorun Paşa'dan başlayarak o dönemde Bağdat'taki Büyükelçilik ve Ankara'da Dışişleri Bakanlığı'nda görev yapmış kişiler, tüm ısrarlı sorularımıza hep aynı yanıtları verdiler.

Bizce, Saddam Hüseyin yönetimi Talabani ile bir anlaşma yapmak ve otonomi vermek istemiyordu. Kuzey Irak'ta biraz rahatlayabilmek için ağızlarına bir parça bal çalmak istedi ve anlaşma konusunu ortaya çıkardı. "Türkiye baskı yaptı" gerekçesini ise, Kürtlerin tepkilerini azaltabilmek

* Talabani'nin anlattığı bu olayın doğruluk derecesini o heyette bulunan kişilerle teker teker konuşarak inceledim

için ortaya attı.

1988 yılında aynı Saddam Hüseyin'in Kuzey Irak'taki Kürtleri bombalaması ve bölgeden kaçmaları için büyük bir askeri harekata girişmesi, 1984 yılındaki gerçek niyetinin otonomi vermek olmadığını da gösterdi.

PKK, 1984 yılının sonlarına gelinirken Kuzey Irak'ta sürekli kalamayacağını ve tekrar Bekaa'daki kampa geri dönmenin kaçınılmazlığını görmüştü.

Türkiye'nin Irak ile anlaşma imzalamış olması yeterince kaygı verici bir durumdu. Her an bir taarruz ile karşı karşıya kalınabilinirdi. Her ne kadar Türk askerleri 5 kilometreden daha ileriye geçemeyeceklerdi ancak, o bölgede kimin kaç kilometre girdiğinin ölçülmesi güç olduğu gibi, havadan yapılacak bombardımanlarla önemli bir risk ile karşı karşıya kalınıyordu.

Ankara ile Bağdat arasında imzalanan anlaşma hem Barzani, hem de Talabani'yi çok rahatsız etmişti.

Bu iki grubun temel çıkarları Türkiye ile sorun yaratmamak ve Kuzey sınırlarını mümkün olduğu kadar açık tutabilmekti. Bağdat ile anlaşma yapılamadığına göre yine askeri çatışmalar başlayacak ve eskiden kaçıp sığındıkları Türkiye'de bu defa karşı ateşle karşılaşabileceklerdi.

Talabani ve Barzani dolaylı ve alt düzeyde Türk resmi yetkilileriyle zaman zaman temas ediyorlardı. Her görüşmede aldıkları mesaj da "PKK ile ilişkilerinizi kesin ve Kuzey Irak bölgesinden çıkartın" şeklinde oluyordu.

Iraklı Kürtler PKK'ya karşı sert hareket ettikleri takdirde bu defa Türkiye'deki bazı Kürt gruplardan tepki göreceklerini de biliyorlardı. Yoksa Ankara'yı tatmin edebilmek için PKK'yı bölgeye dahi sokmazlardı.

Aylarca süren bu karşılıklı dengelemeler sırasında, PKK elemanlarından bazılarının Talabani ve Barzani peşmergeleriyle çatışmaları, hatta bazılarını tutuklamaları ilişkileri daha da gerginleştirdi.

Öcalan, sürekli rahatsızlıklar karşısında zaman içinde Kuzey Irak'tan Lübnan'a dönüş direktifini verdi. İsrail'in baskısı da azaldığı için tekrar eski kamp bölgesinde yoğunlaşılabilirdi.

PKK için Kuzey Irak'ta yoğunlaşmanın son derece büyük avantajları olmasına rağmen, başka bir grup ile bağımlılık yaratmamak ve kendi politikalarını kendi istediği gibi yürütebilmek amacıyla yer değiştirmek gerekli görüldü.

PKK yeni bir döneme girdi. Buna "yaygın saldırı" dönemi denilebilir.

2. BÖLÜM:

Gerilla Savaşı'ndan Ordulaşmaya Geçiş (1985-1989)

PKK'nın yeniden Türkiye'ye dönüşünü, 1985'ten itibaren faaliyetlerini kısaca özetlersek, daha iyi değerlendirebiliriz. Zira 1985, PKK için yepyeni bir atılım döneminin başlangıcı sayıldığı gibi, Türkiye'nin de ilk defa güvenlik önlemlerini ciddi şekilde arttırmaya giriştiği yıldır.

Daha önce belirttiğimiz gibi, 12 eylül müdahalesinden sonra tamamen dağılma aşamasına gelen PKK örgütünün Lübnan'da yeniden toparlanması ve izlenecek stratejinin çizilmesi 1982 ağustosundaki 2. kongrede alınmıştı. Bu stratejiye göre, silahlı harekat ağırlıklı şekilde Irak ve bir miktar da İran hudut boylarında üslenecek gruplar tarafından gerçekleştirilecek ve öncelikle de Hakkari, Van ve Siirt bölgesi hedef alınacaktı.

Bu bölgenin seçilmesinin nedenlerinin başında, arazinin dağlık yapısı ve Türk güvenlik kuvvetlerinin denetiminin son derece zayıf olmasıydı. Ülkenin en az gelişmiş yörelerinden biri olan bu bölgede, yakalanma şansı çok azdı ve kolaylıkla hareket edilebilirdi.

1983 yılında 20'ye yakın küçük grup Türkiye'ye girdi ve bölgeyi hazırladı. Gizlenecek yerler, silah depoları, halkla temas gibi koşullar gözden geçirildi. Ancak bu ön çalışmalar beklenen vermedi. PKK yayınları (Serxwebun gazetesi) öncülerin yollarını kaybettiklerini, halkla doğru dürüst temas kuramadıklarını ve beklenen veremediklerini söyleyerek bu ilk girişimin başarısızlığını ve getirdiği hayal kırıklığını açıkça belirtirler.

1984'ün Şubat ayındaki PKK Merkez Komitesi'nde bu başarısızlık örgüt içindeki sağ elemanlara bağlanıp "silahlı mücadeleye hemen başlanması" kararı alınır.

Aynı yılın ağustosunda Eruh ve Şemdinli'de aynı anda güvenlik kuvvetlerine karşı girişilen baskın ile HRK (Kürdistan Kurtuluş Birlikleri)'nin kurulduğu da ilan edildi. "Silahlı Propaganda Birimleri" olarak adlandırılan bu gruplar, ilk eylemden sonra, PKK yayın organlarının deyimiyle "Zafer sarhoşluğu ve Türk ordusunun ne yapacağı kuşkusu" ile bir daha hiçbir harekata girişmediler. "Bundan sonra ne yapacaklarını" tartışmak üzere geri döndüler.

İşte 1985 yılına bu şekilde girildi.

PKK Merkez Komitesi, son deneyimler ve gelişmeler karşısında nasıl bir stratejı uygulanması gereğini tartıştı.

Önceki güçlüklere rağmen çabaların artırılması ve "mücadele sahasının" daha genişletilerek, Kuzey ve Batı'ya da gerilla mücadelesinin yayılması kararlaştırıldı.

"Bu bir savaş olacak ve yerel ayaklanmalar tahrik edilecek" denilen karar, bütün bu işlerin altından kalkılabilmesi için yeni bir örgütün geliştirilmesini de gerektiriyordu. Artık basit gerilla tipi silahlı propaganda gruplarıyla götürülemezdi.

ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) işte böyle doğdu.

Cephe halindeki mücadele yaygınlaşmayı daha kolaylaştıracaktı ancak, o sıralarda PKK'nın elindeki gerilla sayısı 200-300 civarındaydı. Buna rağmen, cephenin kuruluş açıklamasının 21 Mart günü yapılması, hemen ardından da aşamalar halinde eylemlerin başlaması kararlaştırıldı. Buna göre de, ilkbaharda devrim şehitlerinin anısını yaşatma harekatı, Temmuz-Eylül arasında Kızıl Direniş Harekatı, Kasım ayında da Partiyi Güçlendirme Harekatı yapılacaktı. Özellikle yaz aylarında yerel ayaklan-

malara öncelik verilecekti.

PKK grupları Türkiye'ye yeni bir strateji ve hedeflerle 1985 yılının ilkbaharından itibaren girmeye başladılar. Kiş aylarının büyük engeli kalkmış ve özellikle gece hareket ederek sızılabilir olmuştu.

Ancak, hedeflerine yaklaştıkça beklemedikleri manzaralarla karşılaşmaya başladılar. Türk güvenlik kuvvetlerinin, tahmin edildiğinin aksine durumu ciddiye aldığı ve yoğun bir asker birikimi başladığı hemen ortaya çıkıverdi. Nerede bir çatışma olsa, PKK elemanları kayıplar veriyor ve geriliyorlardı.

Türkiye'de bazı şeyler değişmişti.

"1984'teki Eruh-Şemdinli olayı bizi şaşırtmıştı. Ardından bölgeye asker yığdık ve 1985 yılında baştan başa taradık. Tabii bu kolay bir şey değil. Oraları bilirsiniz, son derece sert bir tabiat örtüsü vardır. Buna rağmen en kritik noktaları gözetlemeye başladık. İlk defa bayrak gösterdik diyebiliriz. Yetersizdi, ancak yine de bizim bölgeye girmemiz ve mevcudiyetimizi göstermemiz, çok şeyi etkiledi."

Dönemin Genelkurmay Başkanı Üruğ ve İkinci Başkanı Öztorun, o dönemlerde alınan önlemleri anlatırlarken, ilk başlarda PKK'nın girişimini bir nevi Dev-Sol tipi hareket sanıldığını, zaman zaman işin ciddiyetinin anlaşıldığını söylerken "daha ilk yıllardan itibaren bu işin sadece askeri önlemlerle çözümlenemeyeceğini görüyorduk" dediler.*

"1985 yılında ilk defa bölgeye yerleşmeye başladık. Halk daha önceleri 'bugün buradasınız, yarın gideceksiniz ve onlar gelecekler' diyordu. Tam 5 tümen asker yığdık. Jandarmayı arttırdık ve polisi de daha aktif şekilde devreye soktuk."

"... Elimizdeki olanaklarla havadan çok iyi resim çekebiliyorduk. Irak sınır boyunca birtakım kampları açıkça görebiliyor ve önlem alabiliyorduk. Iraklılarla anlaşma yaptıktan sonra 1985 yılında yeniden bombardıman yaptık... 200 kadar gerilla öldüğü raporu geldi; ancak bunlardan ne kadarının PKK, ne kadarının başkası olduğunu çıkaramazdık. Yıkılmış binalar gördük o kadar. Zaten bu bombardımanlar yüzünden Barzani PKK'yı sınır boyundan tamamen çıkarttı..."

* Sayın Üruğ ve Öztorun ile bu kitap için yapılan söyleşilerden özetlenerek alınmıştır.

"... Bütün bunlara rağmen yine de istihbarat yeterli değildi. Kimin nereden ve nasıl geldiğini tam anlayamıyorduk. O günlerin gerektirdiği oranda önlemler alındı. Bunun aksinin söylenmesi doğru olmaz..."

Bölgede güvenlik kuvvetlerinin başlattığı ikinci bir harekat "Köy Koruculuğu" müessesesi idi.

Özellikle yerleşim yerlerinden veya asker kontrolünün dışındaki bölgelerdeki köylerde gönüllü "koruyucular" oluşturuldu ve ellerine silah verildi. Aslında son derece yetersizdi. Verilen silahlar eski olduğu gibi, ellerinde hiçbir haberleşme aygıtı da yoktu.

Öte yandan, sivil halkın silahlandırılmasının uzun vadede önemli sakıncaları da olabilecekti. Ancak sayıları ve olanaklar kısıtlı tutulmasına rağmen, caydırıcı bir rol oynadı.

İşte PKK gerillaları 1985 ilkbaharında bölgeye girdiklerinde böyle bir manzara ile karşılaştılar. Önemli kayıplar verdiler.

Serxwebun gazetesinin sonradan yaptığı değerlendirmelere göre gerillalar başarısız kalmışlardı: "Çoğunlukla uygulanması mümkün olmayan işler peşinde koşmak, sadece korunmak için uğraşmak ve olayları seyretmek gibi bir duruma düştüler..."

PKK'nın o dönemden bugüne kadar en başta gelen teknik sorunlarından biri, "gerillaların eğitimi ve askeri stratejilerin saptanıp uygulanması" idi.

En çok merak edilen de, bu çalışmaların kimler tarafından yapıldığı ve nasıl bir yöntem uygulandığı... Abdullah Öcalan ile söyleşi sırasında bu noktayı da sordum. Özellikle 1983-1986 döneminde Türkiye ile nasıl haberleştiği ve eğitimin nasıl gerçekleştirildiği idi:

- O dönemlerde gelişmeleri Türkiye'de kim yönlendiriyordu?

- (Türkiye'deki gruplarla) fazla bir haberleşme olanağımız yoktu. Kendi inisiyatiflerini kullanıyorlardı.

- Siz burada olduğunuza göre, Türkiye'de bir başka sorumlu vardı herhalde?

- O her zaman oluyor, olmuştur. Fakat bazı bölgelere çok zor ulaşılıyor? Bölgeler arasında irtibat yoktu. İlişkiler tam bir merkeze dayalı örgütlenme değil de, dağınık grupların hareketi biçimindeydi. Haberleşme zaten sakıncalıydı.

- Yani siz taktik veriyorsunuz, onlar uyguluyorlar?

- Tabii, taktik önderlik yapılıyor.

- Onlar mı gelip sizden taktik alıyorlardı?

- Mektuplarla da oluyor. Kitaplar da çıkarılmaya başlandı. Epey talimat çıkarttık.

- Siz kimin askeri (stratejisini) taktiğini benimsediniz. Mesela Che Guevera mı?

- Hayır. Biz savaş gerçeğini çok inceledik. Aylarca, yıllarca... Kitaplarımız vardır. Sorunu herhangi bir ekole bağlama durumunuz yok.

- Sizin askeri eğitiminiz neye dayanıyor?

- Kesinlikle kendi kendime. Öyle bir Sovyet generali falan yok. Sovyetler keşke... Sovyetlerin Kürdistan için bir gerilla inançları o temelde yok. Çok büyük bir yanılgı... (teknik yönden) bazı Filistinli hocaların desteği oldu. Amma onlar herkese veriyorlardı. Kendi birliklerini de eğitiyorlar, herkes öğreniyordu. Genel bir eğitim düzenleri vardı.

PKK 1985 yılındaki gelişmelerden beklediğini uzun süre alamadı. Karşısında gördüğü silahlı kuvvetler ve kendi deneyimsizlikleri önemli rol oynamıştı. Yetersizlikler yine su yüzüne çıkmıştı.

Yılın sonuna doğru ise, belirli bir toparlanma görüldü. Özellikle bazı gruplar gözüpek şekilde "vur-kaç" taktikleriyle güvenlik kuvvetlerine ateş edip dikkatleri topluyorlar ve koruculu köylere baskınlar artırmaya başlıyordu.

Nitekim PKK 1985'in sonlarındaki bu canlanmaya "varolma savaşı ve direnişi" adını koydu.

1986 yılı ise, hem olayların, hem de beklenmedik bir katılımın patlama yılı oldu.

PKK yönetimini en çok heyecanlandıran ve pek de beklemedikleri ilk gelişme, gerilla olarak örgüte Türkiye'den katılmaların birdenbire artışıydı.

"Ne zaman bir silah patlasa, nerede bir eylem yapılsa, hemen ardından katılmalar oluyordu" diyen eski bir PKK'cı, bu dönemde Avrupa'dan gelenlerin yavaşlamaya başladığını ve onun yerine Türkiye kaynaklıların aldığına dikkat çekti.

Önemli bir bölümü 12 Eylül sonrasında hapishanede kalmış ve sorgu-

lamalarda olsun, ondan sonraki hapis hayatında olsun işkence görmüşlerdendi. Türk güvenlik kuvvetlerinin sonradan elde ettikleri itiraflar veya pişmanlık yasasından yararlanmak isteyenlerin anlattıklarına göre, devlete başkaldırmak dürtüsüyle hareket eden gençler, silahlı eylemlerden cesaret alarak kendilerini PKK saflarına atar oldular. Rakamları sağlıklı şekilde bilinmemekle birlikte, 1986'dan itibaren bir süre sıkıntısı çekilen "el emeğinde" birden bollaşma gözlendi.

Bir görgü tanığının şu sözleri son derece ilginçtir:

"Bu gelişme bize büyük bir moral verdi. Hemen her köşeden haberler geliyordu. Sanki insanlar silahın patlamasını bekliyorlardı. Kimi, sırf hapishanelerde uğradıkları haksızlıklara isyan etmek için geliyordu. Çok kişi tanırım, tamamen bir söylenti veya kuşku üzerine yakalanmış ve içerde yargılanmadan aylarca tutulmuş. Hiçbir olayla da ilgisi yokken, o hapishanede geçirdiği günler genç çocuğu isyan ettirmiş ve intikam için bize gelmiş... Diğerleri eskiden Kürt örgütlerinde mücadele etmişler ve şimdi PKK'nın ortaya çıkmasıyla birlikte bize yönelmişlerdi.. Tabii bunların arasında maceracı tipler de oluyordu ancak ön elemeden sonra fazla kalmayıp ayrılırlardı.."

Silahlı kuvvet sayısını arttırmak, aynı zamanda bunların eğitimi ve 1985'teki başarısız ERNK ilanı üzerine yeniden strateji ve taktiklerin gözden geçirilmesi çalışmaları ilk aylarda yapıldı.

Nisan ayı ile birlikte yeniden eylemlere girişildi. Adına da "1986 bahar atılımı" kondu.

Gerçekten de "vur-kaç" operasyonlarıyla PKK Türkiye'nin gündemine girmeye başladı. Hele Haziran ayında 12 güvenlik görevlisinin öldürülmesi, çeşitli yerlerdeki köylere ve yardımcı olmak istemeyen meralara karşı saldırılar, sivil-asker 200 üstünde insanın ölümüne neden oldu.

Kimse böylesine yoğun bir harekat beklemiyordu.

Asker, tüm önlemlerine rağmen bir türlü duruma hakim olamıyordu. Her şeyin başında böyle bir mücadele için yetiştirilmemişti. Sayılarının arttırılmasıyla yetinilmiş, başka temele inen bir önlem henüz devreye sokulmamıştı.

"... Her şeyden önce haber alamıyorduk. Bugün de pek bir haber alma olanağımız pek yok ancak o dönemde hiçbir bilgi akışı yoktu. PKK'lı o yörede yaşayan insanlar gibi giyinirdi. Üniforması veya kolunda bir işareti yok ki tanıyalım. Halk da bilgi vermiyordu. Bizden çekiniyorlardı. Şaşkın durumdaydık. Bölge de öylesine geniş ki, baştan sona asker dizse-

niz dahi kontrol altında tutamayacağınız bir yöre... Bir olay çıkınca, haberin bize ulaşması bazen 4-5 saati buluyordu. Ardından biz de asker olarak önce planlamaya başlıyor, nereden hangi kuvvetin kaydırılacağını ve nasıl bir araştırma yapacağımızı saptıyorduk. Bu da 4-5 saati buluyordu. Yani bizim harekete geçmemiz bazen olaydan 10 saat sonra, hatta daha geç oluyordu. Tabii bu durumda da kimseleri bulamıyorduk.. O yıl daha ne doğru dürüst karakollar yapılmış, ne haberleşme ağı kurulmuş, ne de helikopterler bugünkü gibi devreye sokulmuştu... İşin ciddiyetini 1986'nın sonundan itibaren anlamaya başladık. O zamana kadar sert tepkilerle işin altından kalkabileceğimizi sanıyorduk..."*

Asker böyle bir mücadeleye hazırlıklı olmamasına rağmen, Ankara'daki resmi yetkililer, siyasiler durmadan demeç üstüne demeç veriyorlar ve "akan kan yerde kalmayacak" edebiyatını başlatıyorlardı. Olayın ilerde hangi boyutlara ulaşacağı o günlerde tam anlamıyla bilinmiyordu.

Çatışmalar yaygınlaştıkça, PKK da payını almıyor değildi. En önemli kayıpları da Siirt'teki çatışmada ölen cephenin (ERNK) komutanı Mahsum Korkmaz oldu. Korkmaz, Türkiye'deki faaliyetleri koordine eden ve gerillaların çok saygı duydukları bir komutan olarak bilinirdi. Ölümü hemen herkes üzerinde son derece olumsuz etki yaptı, moralleri sarstı. Nitekim bir süre sonra adı, Bekaa'daki kampa verildi.

Abdullah Öcalan, yani APO adı ilk defa en yaygın biçimde bu dönemde duyulmaya, PKK'nın kimliği de kamuoyunda çözülmeye başladı. Daha önceleri ya bir "haydut-eşkiya" grubu veya solcu bir grup olarak sözü edilirken, yavaş yavaş Kürtlükleri ve mücadeleleri basında geniş şekilde yer alır oldu.

Son derece ilginçtir, APO'cular Türkiye'nin gençlinde diğer Kürt örgütler tarafından da 1985-86'lara kadar "haydut" grubu şeklinde nitelendirilirlerdi. Belki kıskançlıklarından, belki bilgisizliklerinden kaynaklanan bu yaklaşım APO'nun hiçbir yerde görünmemesinden, sadece soluk resimlerinin gazetelerde çıkmasından kaynaklanmış da olabilir.

Türkiye daha yeni yeni bu PKK olgusuna uyanırken, Lübnan'ın Bekaa vadisindeki PKK kampında büyük bir faaliyet sürdürülüyordu.

* Bölgede görev yapmış, ardından emekliye ayrılmış Türk Silahlı Kuvvetleri komutanlarından birinin bize anlattıklarından alınmıştır. Adının açıklanmamasını kendi istemiştir.

Artık sayıları artmış, eylemler alıp yürümüştü.

1986'nın 25-30 Ekim tarihlerinde 3. kongreleri toplandı.*

En önemli karar, gerilla düzeyinden ORDU'ya geçiş idi.

HRK (Kürdistan Kurtuluş Birlikleri) lağvedilecek ve yerine ARGK(Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) kurulmasına başlanacaktı. Gerçekte her ikisi arasındaki temel fark sayısaldı. Gerillalardan oluşan HRK küçük sayıda gruplar halinde dolaşırken, ARGK ordu düzeninde ve sayıca daha fazla gerillanın katılmasıyla hareket edecekti. Başlarında da artık bir "komutan" olacaktı.

Kongrenin diğer önemli noktası, halkla ilişkiler ve yeni stratejinin saptanması oldu.

Eylemlerin artmasıyla birlikte, çatışmalar ve ölümler de artmış ancak halktan beklendiği oranda bir destek sağlanamamıştı. Hâlâ birçok yöredeki köy çekimser davranıyor veya Türk güvenlik kuvvetlerine de göz kırpıyorlardı. Bölgeye sokulan gerillalar beklenen ilişkiyi oluşturamamışlardı. Bunda PKK elemanlarının hataları olduğu gibi, köylülerin kuşku ve kaygılarının da payı bulunuyordu.

Kongre sırasında en çok bu nokta tartışıldı. Hatalar tekrarlandı ve nihayet sorumlu görülen yöneticilerden bir bölümü görevden alındı. Görevden alınanlar arasında yönetimin üst düzeyinde bulunan kişiler de vardı. Hatta APO, muhaliflerini saf dışı etmekle suçlandı.

Strateji olarak da, köy korucularını yıldırma çalışmalarının ön plana alınması benimsendi.

Gerçekten de, yetersiz donatılmalarına rağmen köy korucuları PKK'nın işini epey güçleştirmişti. Daha önceleri kolaylıkla, ellerini kollarını sallayarak girdikleri birçok köye şimdi daha dikkatli giriyorlar ve hiç beklenmedik anlarda da ateş ile karşılaşıyorlardı.

1987 stratejisi köy korucularının temelinden yok edilmesi olarak saptandı. Eğer topyekün bir saldırıya geçilirse korucular korkutulabilir ve sindirilebilirlerdi. Korucular aradan kaldırılmadıkça mücadelede beklenen ilerlemeler gerçekleştirilemeyecekti.

Öcalan kongredeki konuşmasında temel stratejiyi de şöyle açıkladı:

"... Yurtdışındaki bu kısa faaliyetimizin ardından ülkeye nihai dönüşü gerçekleştirdik. Artık ülkeye girmek ve bir müddet sonra tekrar yurtdışına çıkmak olmayacaktır. Bir daha sökülmemecesine topraklarımıza yerle-

* Bu kongre ile ilgili detaylar Serxwebun yayınlarından derlenmiştir.

şip kök salmak için dağlarımız ve halkımız uygun bir ortam yaratmaktadır..."

Serxwebun gazetesi de 1987 programını şöyle vurguluyordu:

"Hakkari, Siirt ve Mardin bölgelerindeki coğrafi yapı, gerilla tipi savaşa elverişlidir. Bu bölgelerde taban edinilecek ve bu bölgeler kurtarılarak devrimci savaşımız için sıçrama tahtası oluşturulacaktır. Bunun için de işbirlikçiler (korucular kastediliyor) tamamen sindirilecek ve saflarımıza katılımları sağlanacaktır. Bölge düşmandan temizlendikten sonra ileri harekatımız için sağlam üs haline dönüştürülecektir."*

Amaç 1987 yılında bir daha sökülemeyecek biçimde Hakkari, Siirt, Mardin üçgeninc yerleşmek ve oradan başka yörelere atlayabilmekti.

Son derece hırslı ve cüretli bir yaklaşımdı. Adeta bir "kurtarılmış bölge" oluşturma amacı güdülüyordu. En önemli engel olarak görülen köy korucuları da ilk hedefti.

Köy korucuları kuruluşundan itibaren kamuoyunda tartışmalı bir konu oldu. 4 Nisan 1985 tarihinde Özal hükümetinin (İçişleri Bakanı Akbulut idi) köy yasasına eklediği şu iki madde ile yürürlüğe sokulmuştu: "Olağanüstü hal ilanını gerektiren şiddet hareketlerine ait, ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya her ne sebeple olursa olsun köylünün malına ve canına tecavüz hareketlerinin artması halinde geçici köy korucusu görevlendirilecektir."

Köy korucularına silahın güvenlik kuvvetlerince verilmesi, ayrıca bu görevi yüklenecek kişilere de 42 bin TL aylık bağlanması da yasalaştırıldı.

Bölgedeki işsizlik ve fakirlik gözönüne alındığında ilk aşamada bu meslek çok cazip geldi.

Bunun yanısıra, devlet PKK'ya karşı aşiretleri de kullanmaya başladı. PKK'nın toprak ağalarına karşı hasmane tutumu, Güneydoğu'daki yaygın aşiretçiliğe karşı girişimleri, bu grupların da devlet yanında yer almasına yol açtı. Böylece bir yandan para, öte yandan da aşiret ağalarının cesaretlendirmeleri sayesinde korucu ordusu özellikle 1986'da büyüdü.

G-3 tipi silahlarla donatılan korucular, kısa bir süre sonra sorunlarını da beraberinde getirdiler. Zira bu silahlar sadece köyleri korumak için değil, aynı zamanda kendi iç hesaplaşmalarında hatta aşiretler arası kan da-

* Bu kitapta, PKK yayın organlarından yapılan aktarmalar ve bazı derlemeler Yeni Gündem dergisinin 28/6-4/7-1987 tarihli özel sayısından da yararlanılarak alınmıştır.

valarında da kullanılır oldu.

Yöreyi iyi tanıyan muhalefet ve ANAP milletvekillerinden büyük bir bölümü siviller arasındaki bu silah dağıtımının hiçbir denetim olmadan sürdürülmesinin ilerde büyük sorunlar yaratacağını, aşiretler arası rekabeti artıracağını ileri sürdüler. Güvenliğin sadece güvenlik kuvvetleri tarafından sağlanması üzerinde durdular.

Aslında bu yeni bir buluş değildi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk meclisi, savaş sonrası ortamdan yararlanmak isteyen şakilere karşı 1923 yılında "İzale-i-Şekavet" yasası çıkararak koruculuk uygulamasını başlatmıştı. 1962'de İnönü hükümeti tarafından "anayasaya aykırı" bulunarak kaldırılan bu yasa, 23 yıl sonra yeniden yürürlüğe sokuluyordu.

Yeni yasaya göre, korucuları başvurular arasından ilin valisi seçecek ve İçişleri Bakanlığı da onaylayacaktı. Ancak uygulama böyle yürümedi. Hangi köylerin korucuya gereksinme duyduğunu ve kimlerin korucu olacaklarını aşiret reisleri, muhtarlar ve nihayet jandarma seçiyordu. Nitekim birçok korucu ilk aşamada adeta atanarak seçildi.

Kendi istekleriyle göreve talip olanlar ise, eskiden beri muhbir olarak çalışanlardı. Bunlar daha çok yöreyi iyi bildiklerinden dolayı güvenlik kuvvetlerine yol gösteriyorlar, hatta çatışmalara dahi katılıyorlardı.

Bir yandan aşiretleri kullanmak, öte yandan da "paralı asker" gibi sivillerin kullanılması, tüm eleştirilere ve sayısız aksaklıklara rağmen sürdürüldü.

1987 yılına girilirken, her iki taraf da bilenmiş, hedeflerini saptamıştı.

Fırtına çok geçmeden esiverdi.

PKK artık gelenekselleştirdiği gibi ilkbaharı beklemeden hemen ocak ayından itibaren vurmaya başladı.

Hedef: Korucular...

17 Ocak günü Mardin'in Gercüş ilçesine bağlı Seki köyüne düzenlenen baskında 3'ü korucu 5 kişi yaralandı.

İlk defa bir sivil hedef vurulmuştu.

Bu olaydan dört gün sonra Hakkari Uludere ilçesine bağlı Ortabağ köyünde 8 kişi öldürüldü Yine korucular hedef alınmıştı.

Midyat'ın Gündikkörti mezrasına yapılan saldırıda da korucu ailesin-

den 7'si çocuk 10 kişi hayatını kaybetti. 22 Şubat'ta Uludere Taşdelen köyünde ise 14 kişi öldü.

34 gün içinde düzenlenen beş ayrı saldırıda 35 kişi öldürülmüş, 29 kişi de yaralanmıştı.

Köy korucularının bulunduğu köyler ve bunların ailelerine öncelik veriliyor ve acımasız şekilde katlediliyorlardı. Koruculara karşı girişilen bu saldırılardan masum çocuklar, kadın ve yaşlılar da paylarını alıyorlardı.

Olaylar kısa sürede ülkeyi sarsmaya yetti.

Büyük bir sansasyon doğdu. Bütün basın cinayetlerin resimleri ve ayrıntılarıyla doluydu. Bir tek kişi dahi yakalanamamıştı.

1987 yılı boyunca sivillere ve koruculara karşı bu kampanya sürdü ve en korkuncu olan PINARCIK KATLİAMI ile zirveye ulaştı.

20 Haziran 1987 gecesi, Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Pınarcık köyü 21.30 sularında sessiz şekilde gece yatmaya hazırlanıyordu. 16 evlik köyde 60 kişi yaşardı. Köyün meydanında yemek yenmiş ve 8 korucu nöbet bekledikleri noktalara gitmişlerdi.

İşte tam o sırada karşı yamaçtan megafonla "teslim olun" sesi duyuldu.

PKK olduğunu hemen anladılar.

Bir hafta önce bütün yörede olduğu gibi buraya da haber salmışlar ve korucuların silah bırakmasını istemişlerdi. "Eğer bırakmazsanız hepinizi öldürürüz" mesajı insanları korkutmaya yetmişti.

Korucular, sesin geldiği yere doğru ateş etmeye başlayınca yerlerini de belli ediverdiler. Özel aydınlatma fişekleri patladı ve ardından büyük bir ateş başladı. Roketatarlar ve bombalarla köy yerle bir ediliyor ve her hareket eden canlıya kurşun sıkılıyordu. Ani baskın, gerillanın köyün içine girmesi ve kaçışanları teker teker yakalayıp öldürmesiyle tam bir katliama dönüştü.

Ortada başkalarını bulamayınca da köyü ateşe verip kaçtılar.

Bilanço korkunçtu.

16'sı bebek ve çocuk, 8'i kadın olmak üzere 30 kişi katledilmişti.

Güvenlik kuvvetleri olayı ancak saatlerce sonra duyabildi.

Olay yerine vardıklarında iş işten geçmiş ve PKK gerillaları çoktan saklanmışlardı.

Olay sadece Türkiye'de değil, uluslararası alanda da büyük yankı yaptı. Özellikle çocukların ve kadınların öldürülmesi, PKK'ya çok paha-

lıya mal oldu. O güne kadar özellikle Avrupa'da Kürt sorununa sempatiyle bakan çevreler dahi şaşırıp kaldılar. PKK dünya kamuoyunda bir katiller örgütü suçlamasıyla karşılaşıverdi. Durumu düzeltebilmek için düzenledikleri arka arkaya basın toplantılarında ise tam aksine son derece sert sorularla karşılaştılar.

O güne kadar kendilerini "bağımsızlık savaşçıları" gibi göstermeye çalışan PKK'cılar birden bire "cinayet işleyen" bir örgüt görüntüsüne büründü. Türkiye'de başlangıçtan beri PKK katil damgası yemişti ancak, Pınarcık olayıyla birlikte uluslararası prestiji hemen hemen yok oldu.

Aynı şekilde kendi içinde de büyük tartışmaların çıkmasına yol açtı. Bir süredir sadece askeri hedefleri vuran PKK'nın, korucuları sindirecekğiz diyerek tamamen sivil hedeflere yönelmesi ve daha da affedilmez olanı, bebek çocuk ve masum kadınları, arkalarından kovalayarak öldürmesinin yarattığı infial büyük oldu.

Peki bu emri kim verdi?

Acaba bu temel bir politika mıydı, yoksa gerillaların o sırada kendi başlarına aldıkları bir karar mı?

Öcalan ile kampta konuşurken işte bu noktanın üzerinde özellikle durdum. Pınarcık katliamının yarattığı tepkilerden bütün örgütün rahatsız olduğu açıkça belliydi?

Çocuklar dahil herkesin öldürülme emrini kim ve neden vermişti?

APO o ana kadarki konuşmamızda genel politikalarını anlatırken son derece memnundu. Yüzü gülüyor ve mümkün olduğu kadar inandırıcı bir tonda, "adalet aradığını" söylüyordu. Eylemlerinin bu adaleti yerine getirebilmek için gerçekleştirildiğini ileri sürüyordu.

".. Ne olursa olsun, herkesin üzerinde durduğu önemli nokta, sizin eylemlerinizde çocukları, kadınları öldürmenizdir. Bunlar cinayet değil mi?" diye sorunca, birden suratı asıldı. Ciddileşti, rahatsızlık duyduğu açıktı. Sorumluluğu gerillaların üzerine attı:

- Böyle birtakım eylemler oldu. Başlangıçta izlenimim şuydu: Bizimkiler bu eylemleri yapmazlar. Değerlendirmemiz de kesinlikle böyleydi. Sonradan anlaşıldı ki, biraz da köylü intikamcılığına benzer bir yaklaşımla içimizden bazıları bu biçim eylemlere girmiştir. Özellikle Mardin'de geçen sene gelişti.

- Pınarcık olayı...

- Daha önceden de böyle şeyler oldu. Onları eleştirdik ve bir eylem durumunun gelişeceğine biz burada ihtimal vermiyorduk. Emrivaki gibi (bir şey oldu...)

- Buna karşı çıktınız mı?

- Rahatsızlığımızı bildirdik. Sonra da tedbir almaya koyulduk.

- Ne gibi tedbirler mesela?

- Bu eylem anlayışını ve sorumluluğunu alacağız.

Yani böyle bir şey yapan bundan sorumlu mu tutulacaktı?

- Hem sorumlu olacak, hem de görevden alınacak. (Ancak) o tedbirlerimizi tam başarıya ulaştıramadık.

- Neden? Hakim değil misiniz?

- Hayır hakimiyetten değil. İletişim meselesi. Bir müdahalenin kendine göre koşulları vardır. İşte ona ulaşmanın, onu düzeltmenin süresi vardır.

- Şimdiye kadar bu nedenle sorumlu tutulup cezalandırılan kimse oldu mu veya görevden alındı mı?

- Bu tip şeyler olur.

Oldu mu?

- Bu konuda müdahaleler oldu. Olmasa zaten kan gövdeyi götürür. Bu bizim eylem biçimimiz olamaz. Ama şunu da gözönünde tutmak gerekiyor. Bu politikayla millet intikamcı anlayışa yöneldi. Bizi en kritik yerden vurdular. En can ciğer arkadaşını yol göstererek öldürüyor. İhbarla. Bu korkunç bir şeydir. Bunun altında koruculuk sistemi vardır. (bu sistem) savaşın yönünü tamamen saptırdı. Birbirlerinden intikam alma. Adam şimdi 'eviyle birlikte yok etsem de rahat olamam' diyor. Yani sırf basit bir maaş uğruna bu kadar değerli yoldaşı katletti, diyor. TC aslında bu koruculuk politikasının sonuçlarını hiç düşünmedi. Bu korucuların ailelerine fazla dokunmamak gerekir. İşbirliği edenler ayrı. Çoluk çocuk kadın doğru değil.

- Yani (bu yaklaşım) bitmiş midir diyorsunuz?

- Gelişmemesi gerekiyor. Mesela son Mardin'deki olaya bu biçimde yaklaştık.

Ben sorularımla APO'dan kesin ve somut bir yanıt almaya çalışıyor-

dum. Kadın ve çocuk öldürülmesine kendinin emir vermediğini, bunun sahadaki gerillaların yaptıklarını söylüyor ve sorumlulukları onların üstüne atıyordu. Ancak yanıt pek kesin değildi. Bir kaypaklık veya net yanıt vermeme eğilimi vardı. Bunun için sürekli üstüne üstüne gittim.

- Cezalandırdınız mı?

Yazılara da geçti. Bunu yaparken kendilerini de önemli oranda tasfiye ediyorlar. Çünkü böyle bir eylem anlayışı kişiyi fazla geliştirmez.

- Bu tip eylemler size zarar vermedi mi? Özellikle halkın gözünde...

- Halkta soru işaretleri yarattı. "Hain" dediler. Affedilmemesi gerekir. Bu kadar ilerletilmesi iyi değildir. Bu rahatsızlık vardır.

- PKK'nın yabancı ülkeler veya örgütlerle ilişkilerinde de ters sonuçlar doğurdu mu?

- Evet. Kendi direnişçi saygınlığımıza leke getirdi. Biliyorum, bu işlerden zevk alınmıyor. Burada eleştirdik. Görevden aldık, çok sert gittik bazılarının üzerine. Köylü intikamcılığı da var, işin içinde. Aileler birbirini vuruyor. Bunlar biraz böyle zihniyetle hareket edenlerdir. Yine çıkıyor, tek tük.. Diyorsun, git bir evde korucu mu vurursan vur. Adam diyor, onu şey ederken diğerleri de gitti. Adam gidiyor evine sığınıyor. Görev verilmiş, illa yapacaksın. Bombayı içeriye atıyor. Görevi yerine getirmem gerekir, diyor. Öbürü aileye sığınıyor... Çok kötü bir savaş biçimi. Asker, haydi diyelim karşılıklı çatışır. O ölürse, askerdir. Sen ölürsen militansın. Ama o adam çoluk çocuğun içinde. Millet de fırsat kolluyor, onu cezalandıracak.

APO anlatış şeklinde çoluk çocukların öldürülmesinden pek memnun değilmiş gibi bir hava veriyordu. Olayların bir bölümünün gerillaların intikamcılığından, bir diğer bölümünün beceriksizliklerinden ve nihayet "yol kazalarından" kaynaklandığını ileri sürüyordu. Bazılarının da cezalandırıldığını vurguluyordu.

- Bu söylediklerinizden şu sonucu çıkarıyorum: Demek ki günlük operasyonlara eliniz ulaşmıyor. Yani kontrolünüz yok orada.

- Biz genel anlayışı veririz. Mümkün mü? TC'nin bile muazzam teknik gücüne rağmen onun da kontrolü yok.

- Peki, bu kadar bin insanın ölmesiyle sonuçlanan emirler veriyorsunuz. Bu sizi rahatsız etmiyor mu?

- Yo, ben şimdi bin kişi öldürün emrini vermiyorum. Yani, şunları şunları, demiyorum. Bir yerde bir hareket...

Ancak söyleşi bittikten bir süre sonra yeniden karşılaştığımız (bizi

kampa götüren ve o dönemde Apo'nun Avrupa sözcüsü durumundaki) Avukat Hüseyin Yıldırım, gerçeklerin bambaşka olduğunu söyledi. *

Yıldırım'a göre, Pınarcık dahil bütün emirleri veren tek kişi APO'nun kendisi. Yıldırım "hatta..." dedi "Pınarcık baskınını gerçekleştiren çocuk siz Apo ile konuşurken kaç defa yanıbaşımıza gelip gitti. Yani oradaydı. Eğer cezalandırılmış olsaydı, herhalde yanında dolaştırmazdı"

Avukat Hüseyin Yıldırım Abdullah Öcalan'ın haberi olmaksızın veya emri olmaksızın PKK'da hiçbir şey yapılamayacağını iddia ediyor. "Bu başından itibaren böyle gelmiştir, şimdi de aynıdır." diyor ve örgüt içinde demokrasinin söz konusu olmadığını, aksine her muhalefet yapanın en kısa sürede tasfiye edildiğini ileri sürüyor.

1987 yılı PKK'nın gerçekten patlama yılı olmuştu.

Sivil hedeflere yönelmesi prestijine büyük bir darbe indirmesine ve uluslararası görüntüsünü yıpratmasına rağmen, Türk kamuoyu ve güvenlik kuvvetleri PKK işinin ciddiyetini ilk defa 87'de tüm boyutlarıyla ve tam anlamıyla hissetti.

Bölgede görev yapmış olan komutanlarla bugün konuştuğunuz zaman, askeri yönden güvenlik önlemlerinin katlanarak artışının 87'den itibaren başladığını duyarsınız. "Evet, daha öncelerde de bazı hazırlıklar ve önlemler alınıyordu, ancak helikopterler, özel silah ve timlerin devreye sokulup haberleşme ağının örülmesi 87 ile birliktedir" derler.

Gerçekten de, PKK'nın koruculara karşı giriştiği terör baskınları bir süre sonra meyvelerini verir gibi oldu. Başvurular azaldı, hatta birçok korucu silahını geri verdi.

Buna karşılık devlet de, elindeki diğer silahı kullandı ve koruculara bağlanan maaşlar birkaç misli yükseltildi, yan yardımlar devreye sokuldu. Koruculara parkalar dağıtılıyor, telsizler veriliyor ve helikopter sayısı artırıldığı için de ulaşım kolaylaştığından hayatlarının güvenceye alındığını görmeleri isteniyordu.

Nitekim ilk başlardaki "silah verme" eylemi bir süre sonra durdu, hatta başvurular artmaya başladı. PKK temelinden yok etmek istediği koru-

* Avukat Yıldırım bu söyleşiden bir süre sonra APO'ya karşı bayrak açtı ve hakkında vur emri çıktı. 1989'da Hollanda'da silahlı bir baskında kendini zor kurtardı.

cu sisteminin önüne geçemedi.

APO'ya bu konuyu sordum.

Merakım başarısızlıklarını kabul edip etmeyeceği idi.

- Baskılarınıza rağmen korucu sayısı da artıyor. Sizin açınızdan bu başarısızlık değil mi?

- Değil. Korucular konusundaki tehlikeli gelişme 1985 yılındaydı. Devletin tüm gücünü seferber ederek 12 bin kişi oldu değil mi? 12 bin değil bir sene içinde 100 bine tırmandırılmaları gerekirdi. Eğer devlet gerçekten bula bula bu kadar buluyorsa, muazzam bir etkinsizlik içindedirler. Çoğu korucudan bize haber geliyor. Yüzde 75'i 'zorlandık' diyor. Gazetelere de yansıdı. Bütün Lice'den korucular geldi. Ağlıyorlar. Zor altında kalmışız, kastımız yok, diyorlar. Eskiden MHP'nin bunun on katından fazla militanı vardı.

- Korucuların içinden size yardım edenler oluyor mu?

- O kadar abartıldığı kadar değil. Fakat o silah iyi kullanılabiliyor... Biz, dağla orduyu karşı karşıya getirdik. 40 bin kişi dağlarda. Her seferinde kaç kişi intihar ediyor, dökülüyormuş. Görülmüş değil. Genelkurmay inşallah bir gün bunları açıklar. Bir yaprak hışırtısı oluyor, tarıyorlar. Kaldırıyorlar ki bir eşek ölmüş... Birbirlerini de ne kadar vuruyorlar. Karanlıkta tık bir ses çıkıyor, sabaha kadar kurşunlar eksik olmuyor. Yanlışlıkla kaç asker kaç askeri vurmuş. Kaç tim birbirini taramış. Biz bu konuda biraz akıllı olsak, yanıltarak birlikleri karşı karşıya getirme çok gelişebilir. Gerçi önleyebilirler de ama, bu durumlar da var. Savaşta bize coğrafya üstün bir avantaj sağlıyor.

- En büyük avantajınız o mu?

- Çok büyük ancak yalnız o değil. Yarın göreceksiniz, daha değişik avantajlar çıkacak. İran-Irak savaşı, coğrafya, nüfusun durumu, hepsini birleştirebileceğiz.

- Halk desteği olmazsa bunu (eylemleri) sürdürebilir misiniz?

- İmkansız. Bir halk hareketi olmasa imkansız (sürdüremezdik) Eğer halk da bizi yalnız bıraksaydı, ölmüştük. Adımızı bile duyuramazdık.

PKK 1987 yılını çok kanlı bitirdi.

Resmi istatistiklere göre, güvenlik kuvvetleri, halk ve militanlardan 300 kişi hayatını kaybetti.

1988 ve 1989 yıllarında eylemler sürdü. Daha öncekiler gibi sivil hedeflere ağırlık verilmek yerine, askeri hedefler ön plana çıkarıldı.

Faaliyet alanlarını sekiz bölgeye ayırmışlardı.

- Botan bölgesi
- Mardin bölgesi
- Diyarbakır-Bingöl bölgesi
- Dersim-Karakoçan bölgesi
- Adıyaman-Maraş bölgesi
- Antep-Malatya-Erzincan bölgesi
- Kars-Ağrı bölgesi
- Van bölgesi

Her bölgenin bir silahlı birimi, her birimin başında da bir komutan ve bir siyasi komiser bulunuyordu.

Artık örgütlenme daha yerleşmiş ve haberleşme kanalları da çeşitlenmişti. 1980 sonrasındaki sıkışmadan kurtulunmuştu.

Avrupa'dan hiç de küçümsenmeyecek miktarda para geliyor, silahlı militanlar da daha çok Türkiye'den karşılanıyordu. Bazı bölgelerde daha çok silahlı faaliyete öncelik veriliyor, Antep-Malatya-Erzincan gibi yörelerde ise gerilladan çok siyasi çalışma yapılıyordu.

88-89 döneminde ellerindeki silah sayısı ve kalitesi de gelişme gösterdi. Lübnan ve Suriye'de silah bulmak çok kolaydı. Son derece ucuza her istediklerini kolaylıkla elde edebiliyorlardı. Suriye ordusundan büyük bir zorlukla karşılaşmadan el altından silah satın alabildikleri gibi, Lübnan zaten bir açık silah pazarı durumuna girdiği için işleri kolaylaşıyordu...

Buna karşılık hedefleri vurmak eskisi kadar da kolay değildi. Türk güvenlik kuvvetleri de aynı şekilde bölgeye giderek artan biçimde yığınak yaptığı ve stratejik yerlerde karakol, helikopterlerle daha hızlı ulaşım olanağını sağladığı için eskisi gibi vur-kaç'lar kolay gerçekleştirilemiyordu. Kayıpları da giderek artıyordu.

Bu dönemde sık sık hedefler çeşitlendirildi.

Yol yapımında kullanılan araçların patlatılmasından, dağlık bölgenin en ücra köşesinde bulunan birkaç evlik mezraları basmak veya gözdağı verebilmek amacıyla çoban öldürmek, yani güvenlik kuvvetlerinin süratle intikal edemeyecekleri ancak "PKK yine faaliyette" dedirtecek hedefler de seçilir oldu.

Ancak bütün sansasyona rağmen PKK yine de bir bölgeyi tamamen kontrolü altına alamadı. Daha önce saptanmış "sıçrama tahtası gibi kulla-

nılacak yöreler yaratma" gerçekleştirilemedi.

Diğer önemli bir nokta da, genelde halkın beklenen tam desteği vermemesiydi.

Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen yöre halkı hâlâ PKK'nın faaliyetlerini seyrediyor, kimi zaman korkusundan, kimi zaman çıkarını korumak için belirli bir sempati ve destegin ötesine geçmiyordu. Hele bekledikleri "Halk ayaklanması" gerçekleşmemiş, bundan da öteye en ufak bir işareti dahi görülmüyordu.

Yöre halkı PKK'ya karşı değildi. Zaten böyle olsa, Apo'nun dediği gibi barınmalarına imkan olmazdı. Özellikle en fakir ve ücra köşelerdeki köylülerden iki destek sağlıyorlardı. Biri yiyecek, diğeri de geliş gidişlerine göz yummak. Yani ihbar mekanizmasını işletmemek.

Bu çekimserliğin temelinde Türk devletinin yıllar sonra bölgedeki mevcudiyetini -tüm sakıncalı ve hatalı yaklaşımlara rağmen- hissettirmesi de yatıyordu. Köylü için bir yanda helikopteri, silahı, her şeyiyle devlet vardı, öte yanda ise ne zaman ve nerede biteceği bilinmeyen bir mücadele. Birçok bölgede, özellikle Kürt entelektüelleri arasında PKK sempatiyle gözetiliyor, hatta korunuyordu ancak hareket sadece silahlı alanda kaldığı ve yasal bir politik akıma dönüşmediğinden dolayı olduğu yerde sayıyordu.

Sıkışma sadece eylemlerin sayısı ve getirdikleri ses yönünden değil, silahlı mücadelenin siyasi bir sonuca varamamasından da kaynaklanıyordu.

Hatta zaman içinde Türk kamuoyu dahi PKK eylemlerine alışmaya başlamıştı. Artık eskisi gibi "haber niteliği" taşımaz olmuşlardı.

O zaman da halkın bakışı ister istemez biraz daha soğuyor veya TC devletinden yana kayıyordu.

İşte Abdullah Öcalan ile kampta karşı karşıya konuşurken bütün oluşumların bir değerlendirmesini yapmak, onun bu gelişmeleri nasıl gördüğünü öğrenmek istiyordum.

Silahlı mücadele ile nereye kadar gidebileceği, halkın tam desteğinin neden alınamadığı, gerillaların giderek artan biçimde kayıplar vermeleri ve bu mücadelesinin geleceğinin ne olacağı..

Sadece gerilla yetiştirip insan öldürmekle gidilebilecek yer besbelli ortadaydı. Türk Güvenlik Kuvvetlerini yenmesi de söz konusu değildi.

Yine akşamüstünü bulmuştuk.

Artık yorgunluk hem bende, hem de onda görünmeye başlamıştı.

Durmadan konuşulan ve sürekli konsantre olup ardı ardına soru-yanıtla geçen sıcak saatler de bunaltıcı havayı arttırmıştı. Buna rağmen dayanamadı, tahrik olmuş gibi konuşmaya yeniden girdik:

- Şiddet şeyleri (eylemleri) yüzde birdir. (Kadroların) ağırlıklı görevleri eğitimdir: İkna temelinde örgütlenme, yani. Bu konuda asıl rahatsızlığım var. Çok önemli örgütsel görevleri var önlerinde. Gerçekten de halk bu konuda çok uygun. Bunu yapamamaları beni rahatsız ediyor. Bugün en çok uğraştığım konu bu. Yeni eylem ve propaganda özgürlüğümüzü yaratma. Böyle bir yaklaşımım vardır. Sadece dar bir eylemciliği kabul etmiyorum. Bunu aşmak için çok büyük çabalarım var.

Yani silahlı eylemle çok uzun mesafeye gidilemeyeceğini mi söylemek istiyorsunuz?

- Tek başına olmaz tabii. Ne sonuç alınır? TC'nin silahları çok daha fazladır. Mücadelenin politik örgüt cephesi çok daha fazla önemle haizdir ve dikkat edin böyle bir önderlik olmasa, bu kadar kitle ilişkisi yaratılamazdı. Türkiye'de bir çok silahlı gruplar çıktı. Çok kısa sürede tasfiye oldular. Çizgi olayında ısrarlı olmalıdır. Bizde bu işi iki günde bitirmek isteyenler çoktu. Silahlı bir mücadele grubunun ömrü taş çatlasa altı ay olur. Ama işleri, hep doğru siyasi örgüt anlayışına çektiğimiz için, iş sürekli gelişme kaydediyor. BİZ, SİLAHLI EYLEME, SİYASAL GELİŞMEYİ KORUMA VE KOLLAMA GÖREVİ VERİYORUZ. Gerilla daha kaliteli olmalı. Bize göre gerilla dağ kurallarına uygun bir savaş düzenine geçmelidir. Bunlar da üzerinde durduğumuz, tam başarısına ulaşmadığımız şeylerdir.

Apo ilk defa başarısız kaldığı önemli bir noktayı anlatıyordu. Çok ilgimi çekti. Siyasi hiçbir güce dayanmaması, tüm silahlı eylemlerinin havada kalmasına yol açıyordu. Zira sonuç alabilmenin yolunun SİLAH olmadığını, Türk ordusunu yenemeyeceğini kendi de kabul ediyordu. Silahın baskısı sonucunda bir yere ulaşabilmek için ise siyasi bir parti veya örgüte dayanmak gerekliydi. Bundan dolayı da bir sıkışma açıkça görülüyordu. Bu durumda siyasi eylemlerin kullanılması sonu görünmeyen bir tünelde yürümek değil miydi?

- Devrimci siyaseti, devrimci ideolojiyi korumanın yolu buradan (silahlı eylem) geçer. Daha 1976'da kaç yerden vurulduk. Biraz daha propaganda yapsak, kıskıvrak olacağız. Türkiye'nin gerçeği odur. Kesin. Ya sapacaksın, ya vazgeçeceksin. Silah burada devrimci politikayı sürdür-

menin aracıdır.

- Türk güvenlik kuvvetlerini yenebileceğinizi sanıyor musunuz?

- Türk ordusunu askeri yollardan yenmek gibi aşırı iddialarda bulunmak yerinde değildir. Yani Türk ordusunu yeneceğiz, iki ordu karşı karşıya geldi, 'ya onlar kazanır ya biz' gibi iddialar içinde değiliz. Baştan da, şimdi de mücadele eden bir halk gerçeğine ulaşalım, dedik. Şimdi bu amaçlarımıza ulaşıyoruz. Ulusal sorunun Türkiye ortamına konulması bir orduyu yenmekten de önemlidir.. Geniş siyasal gelişmeler geneli etkilediği gibi, silahlı mücadeleyi de etkiliyor. Silahlı mücadelenin iş yapma olanağı yüksektir. Daha da gelişir. Kentte köyde gelişir, yaygınlaşır. Türkiye eğer şöyle bir beklenti içindeyse yanılır: Ordu güçlüdür. Kimse yenemez. PKK istediği kadar ordu kursun, yenemez... Hayır böyle beklentiler yanlış. Bizim silahlı mücadeleden beklentimiz bu değil. Bir kere o kadar çok asker vurmak diye bir şeyimiz yok. İstesek çok vurabiliriz. Başlangıçtan böyle bir emir vermiş olsaydık, binlerce asker giderdi. Hatta arkadaşlarımın askerleri vurmama gibi bir kuralları vardı, uzun süre bu takip edildi. Peşinde olduğumuz şeyler değişikti. Örgütlenme yapacağız, gerekirse askeri kazanacağız gibi..

- O zaman silahlı gücünüzü gösterip taraftar arttırmayı mı planlıyorsunuz?

- Silahlı propagandanın etkisi barizdir. Prestij sağlar. Namusu var. Bilmem çok düzgün bir işlevi var. Bunu genelleştirirsek elbette silahlı bir grubun etkili olacağı, itibar güç toplayacağı açıktır... Zaten devlet de bunu farketti. Şimdi silah dağıtıyor.

Silahlı eylemlerin taraftar kazanmasına yardımcı olduğunu söylemesine rağmen, Apo en büyük sorununun halkla ilişkilerini istediği ve beklediği gibi geliştirememek olduğunu, yöredeki koşulların ve eline gelen gerillaların bir türlü istediği gibi eğitilememesinden kaynaklandığını vurguladı.

Konuşmamız artık öylesine derinleşmişti, havanın yavaş yavaş kararmaya başladığını dahi farkedemedim. Yine top atılır gibi ses çıkaran jeneratörün çalışmasıyla anladım.

Yöre halkıyla ilişki denince ilk akla gelen de aşiretlerle ilişkiler. PKK bunlardan bazılarıyla çatışıyor ancak bazılarıyla iyi geçiniyordu. Bir başka deyişle aşiretleri kullanmak istiyordu:

"Aşiret örgütlenmesine kesinlikle fazla saygılı değiliz" diyerek diplomatikçe yanıtladı sorumu. "Ama kullanmak istedikleriniz de var" diye ıs-

rar ettim.

- Kürtler hep aşiret içindedirler. Herkes bir mensubiyet duygusu içindedir. Bu kaçınılmazdır.. Bizimkine 'kullanma' denmez. Bütün adamlar aşiret içinden geliyor. Yani bizde toplumsal bir özelliktir. Aşireti olmayan adam yok ki. Adam geldi mi, sen de haliyle aşirete bulaşmış oluyorsun. Hakkari'de bir aşiretten bir adam almak için savaş yürütecceksin. Ya hepimiz diyor, ya hiçbirimiz. Adam senin yanına geldi mi, taraf oluyor. Devlet de bunu bildiği için adamı affetmiyor. Sadece aşiretin başındaki adamı esas aldın mı, aşiret senindir. Bundan dolayı da örneğin devlet Tahir ağayı ödüllendiriyor. Kolordu komutanıyla Kuşadası'na, Güvercinlik havaalanına götürebiliyor.

- Bu durum sizin işinizi güçleştiriyor mu?

Güçleştirmez olur mu? TC'nin aşiretçiliği ayakta tutmasının temel nedeni bu. Aşiret çok kolay yönetim tarzıdır. Onların elc başılarını kontrol et, oldu bitti bu iş.

Konuşmanın bu aşamasında aklıma geldi.

Kampta karşılaştığım gerillaların önemli bir bölümü, beşbelli saf ve içine girdiği işin gerçek anlamını tam kavrayıp kavrayamadığı konusunda şüphe uyandıran Anadolu çocuklarıydı. Bazılarının bakışları boştu. Açıkça durumun derinliğini kavrayamadıkları ortadaydı.

Komutanlarından biriyle sohbet ederken sormuştum. "Bakıyorum da, buraya gelenlerin önemli bir bölümü cahil. Nasıl başa çıkıyorsunuz?"

Yanıtı çok ilginçti:

- Bize en çabuk ve iyi uyum sağlayanlar tam cahil olanlar. Hiç okuma yazma bilmeden gelenlere çok kısa sürede eğitim veriyoruz. Neyi, nasıl ve ne zaman yapması gerektiğini öğretiyoruz. Zira bir şeyler öğrenmişler ancak tam anlamıyla öğrenemediklerinden dolayı karıştırıyorlar... Asıl zorlanmamız lise mezunlarında oluyor. Zira onlar her şeyi kendilerinin daha iyi bildikleri kanısındalar. Cahıklı erkan-ı-harp diye nitelendirilenlerden oluyorlar. Üniversite mezunlarında bu sorun daha da artıyor. Adamlarla neredeyse mücadele edeceğiz. Bu nedenle biz eğitilmiş değil, daha çok eğitilmemiş ve bizim kendi başımıza eğitebileceklerimizi tercih ediyoruz."

Söylemesi kolay da yapması acaba aynı şekilde kolay mı?

Güneydoğu Anadolu'nun en ücra köşelerinde doğmuş, köyünden başka bir şey görmemiş, dünya ile ilişkisi yok, tek eğitimi aileden aldıkları olan bir gence gerilla taktikleri öğretmenin ötesinde "Kürt" olduğunu be-

nimsetme, bir kişilik uyanması yaratmak, bunu Marksist-Leninist bir çizgiye oturtmak ne demek?

Herhalde dünyanın en güç işi.

Bir sabah kampı dolaşırken özellikle bu noktayı incelemiştim.

Sabahları gruplar halinde yapılan eğitime katıldım.

Sınıflara, gelenlerin düzeylerine ve görevlerine göre ayırım yapılmış. Sırtlarında zilahlarıyla kadınlı erkekli gruplar sabah cimnastiği ve kahvaltıdan sonra küçük gruplar halinde dağılıyorlar.

Ellerindeki defterleri önce "askeri taktik" dersinde kullanılmak üzere olduğunu sanmıştım. Meğer resmen siyasi dersler için kullanılıyormuş.

Katıldığım derste hayretler içinde kaldım. Zira Kürtçe değil, Türkçe konuşuluyordu. Ağırlıklı olarak Türkçe, arada bir de Kürtçe. Daha çok, Suriyeli Kürt gerilla ve Türkiye'den gelmiş olup da hiç Türkçe bilmeyenlere de tercüme ediliyordu.

Hiç okuması yazması olmayanlardan başlanıp, kısa sürede kimin neye daha eğilimi olduğu anlaşılıyor. Kampta hem gerilla hem de siyasi-askeri komutan yetiştiriliyor. Bazen bir defalık eğitim ve 1-1.5 ayda istenileni elde edebiliyorlarmış. "Bazen da birkaç defa gelmesine rağmen kafasına bir şey girmeyenlerle de karşılaşıyoruz tabii" diyorlar.

Kamptaki bazı binaların duvarlarında, resmen "duvar gazeteleri" var. Elle yazılmış, basit karikatürler hatta resimler dahi konmuş. Bunların da bir bölümü Türkçe, diğer bölümü Kürtçe.

Sizi bilemem ancak ben PKK kampında -yani bağımsız bir Kürdistan kurma mücadelesi verdiğini söyleyen bir örgütün kampında- zorla dahi olsa sadece Kürtçe konuşulur veya öğretilir sanıyordum.

Yanılmışım.

Apo da Türkçe'ye ağırlık veriyor. Etrafındakilerle konuşurken "Benim birinci zarfım Türkçe, ikinci zarfım Kürtçe" dermiş. Zaten kendinin bir Kürt milliyetçisi olmadığını açıkça da söylüyor.

Yepyeni bir insan yaratmanın peşindeymiş gibi bir izlenim bıraktı bende. Güneydoğu Anadolu'nun o cahil insanından yepyeni bir insan yaratmak hırsında. Önce bu adama "kişiliğini, benliğini" öğretiyor. "Kürt olduğunu" iyice aklına sokuyor.

Ardından "Kürtlüğünü yaşatabilmek için" halkını kurtarması gerektiğini ve bunu gerçekleştirebilmek için neler yapması gerektiğini öğretmeye çalışıyor.

Nihayet bütün bu oluşumu iyice benimseyebilmesi ve bir teoriye otur-

tabilmesi için de Marksizm-Leninizmin ne olduğunu, ilkelerini benimsettirmeye çalışıyor.

Kamptaki eğitim ünitelerini dolaşırken, bağdaş kurmuş ve büyük bir dikkatle, karşısındakinin "Marks ve Lenin'in dünyayı nasıl gördüğünü" anlatan "diyalektik materyalizmin çelişkileri" üzerindeki görüşlerini dinleyen gerillalar hiç gözümün önünden gitmedi. Kimi bomboş bakıyor, kimi ise her verileni bir anda yutuveriyordu.

Ancak bu "eğitim" temposuyla acaba nereye kadar varılabilirdi.

APO'ya işte bu konuyu açtım: "Benim için islahtan önce eğitim gelir" diyorsunuz. Fakat sizin elinize gelen insan hammaddesi, ne olursa olsun bir yerde cahil bir hammadde değil mi? Siz bu cahil hammaddeyi, daha A'yı B'yi bilmeyen insana bir de komünist ideolojiyi öğretmeye kalkıyorsunuz. Bu güç olmuyor mu?

- Çok büyük engel. En büyük sorun şimdi orada.

- Ne oranda başarılı oluyorsunuz?

- İlk eğitim çok önemli. Bunları savaşımızın dezavantajları olarak görüp belirtiyoruz.

APO'ya göre, her yönden eğitimde istediği noktaya varılamaması PKK'nın en başta gelen sorunu. Bölge halkıyla ilişkilerden tutun da, genel politikaların, askeri taktiklerin gerektiği biçimde uygulanamamasına kadar giden bir dizi sorunu beraberinde getiriyor:

- Hatalar var, onları aşmaya çalışıyoruz. Biz çizgiyi tam uygulayamadık. Uygulatamadık. (Türkiye'den) uzak oluşum bir etkendir belki ama, çok nedenleri var. PKK, çizgisini uygulatmayı tümüyle başarmış değildir. Ben çizgiyi oluşturuyorum. Yönetim esaslarını da önemli oranda belirliyorum. Bunu militanın eline veriyoruz. O ise kendi yapısına uyarlıyor. Bazen bir ağa gibi davranıyor. Savaş, şimdi bu konuda çok şiddetli. Eğitimimizin ana konusu buradadır. İç eğitimi çok yoğunlaştırdım. Hatta daha fazlasını istiyorum. Bazıları fırsat bulunca çok ileri boyutlara çıkmışlardır. Böylece partinin güçlenme imkanını kendi kişiliğinde yaşamaktadır. Bir ağa gibi olmayı düşünüyor. Bir de eskiden köle olduğunu, şimdi binlerce insanın hazırol vaziyetinde onun emrinde olduğunu görüyor. Deli oluyor adam. Gerçekten kültürsüzse, feodal değer yargısı içinde yetişmişse, onda kesinlikle bir ağalık durumu gelişiyor. Aydınsa çok ucuz bir bürokrat olup çıkıyor. Bunlar bizde çok yaygın. Son zamanlarda tüm gücümü buna veriyorum. Çizgiyi kesinlikle uygulatabilecek adam şu anda benim için çok önemli. Bunlar sağlandığında, devletin açmış olduğu özel

savaş tedbirleriymiş, karşımızdaki fosil aşiret yapılarıymış, dışardan darboğazlar içine sokulmuşuz, bunlar son derece tali engeller olarak değerlendirilmelidir.

- Bu konuda ileri gidebildiniz mi bari?

- Son bir yıl içindeki çabalarımla hemen hemen sonuçlanmak üzere. En azından savaşı kesintisiz sürdürecek durum sağlama alınıyor. İçte engelleme yaratacak ögelerin tasfiyesi tamamen başarılmıştır.

- Çok ince bir ipte yürüdüğünüzü biliyor musunuz?

- Onu bırak. İpte mi yürüyorum, kılıcın ucunda mı farkında değilim. Benim ruhsal durumum değişiktir. Fakat başarılı yürüyorum.

- Zaman zaman hiç "başaramıyorum" duygusuna kapıldığınız olmuyor mu?

- O duygu içine hiç girmedim. Bilakis engeller dayattıkça, ben de cellallenme gelişir. Yarın son olabilir ancak hiç ölmemek de var.

Apo'ya göre kadrolar yeterince eğitilebilse engeller çok kolaylıkla aşılabilecek. En başta gelen engel de, bölge halkıyla olan ilişkiler.

Konuşmamız sırasında, yöredeki muhtarların, Doğulu parlamenterlerin ve nihayet halkın PKK'ya bakışının, onun açısından nasıl göründüğünü sordum:

- Devlet bunları (muhtar/parlamenter) etkisiz duruma getirmiş. Belediyeler öyle. Muhtarlar öyle. Bizim için zorluklar ne kadar fazlaysa, mahalli otoriteler için de, devlet için de o kadardır. Hatta bizim avantajlar daha fazla. Aşiret üyeliği çok gevşek. Devlete bağlılık var mı, yok mu belli değil. Dine bağlılığı da öyle. İlişkilerde muazzam bir çözülme ve yıpranma var. Bizim gibi kendini toparlamış bir grup felaket sonuç alır. Bu bizim avantajlı yönümüz. Olumsuzluklar sadece bizim değil, devletin de aleyhinde sonuçlar çıkarıyor. Gevşek bir aşiret örgütlenmesini sürekli canlı tutmak ne demektir? Bir işbirlikçi parti kursa böyle oturaklı liderleri var değil mi? Köy örgütlenmeleri de var. Bu bizim işimizi güçleştirmez mi? Güçleştirir. Fakat biz adamı iki lafla, rahatlıkla hizaya getirebiliyoruz. Hatta biraz zoru gördü mü, "ben de sendenim" diyor.

- Bunu neye bağlıyorsunuz?

- Bu yapıyla ilgilidir. Biraz iyi davranabilsek biz tümüyle harmanlarız.

- Nasıl "iyi davranabilmek" yani...

- Silahın etkisini çok iyi kullansak. Aşiretlere biraz tatlı dille gidebilsek. Çocuğu (gerilla yapmak için) hemen öyle alma yerine, daha kabul e-

dilebilir yollar bulunsa. Silahın zoru da iyi kullanılsa, daha çok sonuç alınır.

Öcalan'ın sözlerinden sorunlar kendi kendine ortaya çıkıyordu. Hemen her söyleşimizde verdiği yanıtlar, gerilla ile yöre toplumu arasındaki iletişimin beklendiği gibi gelişmediği sonucunu çıkarıyordu.

- Gerilla halkla iyi bir ilişki kuramıyor, eline silahı alınca bambaşka bir insan durumuna giriveriyor, adeta eski kompleksleri ortaya çıkıyor ve eski ezilmişliğinin etkisi altında bu defa o diğerlerini ezmeye başlıyordu.

Verilen emirleri ve taktikleri tam anlamıyla uygulayamıyor ve bu durum da yönetim ile sahada çarpışan birimler arasındaki kopukluğu gösteriyordu.

Apo'ya göre bu aksaklıklar yüzünden birçok kayıplara uğranılmıştı. Örnek olarak da 1988'de Nusaybin'de Türk güvenlik kuvvetlerinin eline düşen oldukça büyük bir PKK grubunun yok edilmesi olayını gösterdi. Bir grup PKK'lı baskına hazırlanmak üzere bir süre bir dağda kalmış, hatta bölgede kendini göstererek dolaşmış ve sonunda pusuya düşmüştü.

Adam silahlı oldu ya, gidip üstün durumunu köyündekilere gösterme sevdasında sanki bölgede yaşıyormuş gibi bir havayla aylarca o dağda kaldılar. Kesin bir hataydı. Partinin böyle bir taktiği yok. Üstelik kendilerini savunacak bir yer de değil. Bu, taktikten sapmadır. Yöneticinin hatasıdır. Sonunda bunun sorumluları şehit düştüler.

- "Kurtarılmış bölgeniz" var mı?

- Şimdi kurtarılmış demesek de, bayağı etkinlik var.

- Hiç değilse yüzde 90 kontrolünüzde olan bölgeniz var mı?

Öyle şeye (orana) vurmak değil de, partinin otoritesinin çok yüksek olduğu yerler var.

- Neresi?

- Botan bölgesi biraz böyledir. Mardinli arkadaşların söylediklerine göre, ilişkilerimizin olmadığı, etkimizin sürmediği yer neredeyse çok az.

- Yani istediğiniz yeri istediğiniz gibi vurabilecek güçte misiniz?

- Vurmak değil, girebilecek durumdayız yani. Biz faaliyetleri vurma ile sınırlandırmıyoruz.

- Ama bir üçgene sıkışmış durumdasınız.

- Hayır üçgen değil. Botan bölgesi sadece bizim için bir bölgedir. Üçgen dediğiniz yer orası oluyor. Hareket var. Bütün bölgeler temsilcilerine kavuşmuş durumda.

- Ama şimdi şöyle bir manzara var; hem bir bölgede sıkışma, hem de

mesela gece bir çobanın öldürülmesi, ne bileyim korunası olmayan yerlere saldırılar var.

- Oralarda diyeceksiniz, meralarda bir sıkışma daralma olmayacak mı? O yönde bir şey olmakla birlikte grupların hareketi eskisinden az değil. Botan'daki durumu izlemek lazım. Hareket kabiliyetleri eskisinden daha fazla.

Bir ara, PKK'nın bundan böyle kentlere ve önemli hedeflere yönelceği söylentileri çıkmıştı. Hatta bazı dernek ve yayınlarında da buna benzer tehditler görülmüştü. Dağlık yörelerde sorunlarla karşılaşan PKK'nın kentlere kayıp kayamayacağını herkes merak ediyordu.

Bunu sorduğumda APO "bu işin pek kolay olmadığını" hissettirdi.

Kentlerde gerekli potansiyele ulaşmamız gerekiyor. Gerçekten örgütlenmenin çok geri bir aşamasındayız.

Yani daha örgütlenemediniz mi?

- O biliniyor. Onu görmek zor değil ki. Gelişen ilgi örgütsüzdür.

- Bundan sonraki aşama ne olacak?

- Savaşın eskiden daha geri bir konuma düşmesi beklenmemeli. Bizim için 'çember daraltıldı' diyorlar. Gerçek değil. Bizde her yıl bir öncekine göre aşama teşkil etti. 1984 pratiği 1985 tarafından aşıldı. 1985, 1986 tarafından aşıldı. Hem eylemlerin niceliği, hem de nitelği açısından. 86 kesin şekilde 87 tarafından aşıldı. 88'de 87 aşıldı. Çünkü daha büyük çatışmalar oldu. Gün boyu süren çatışmalar oldu.

- Karşılaştırmayı neye göre yapıyorsunuz? Eylem sayısına göre mi?

- Bir defa hareketin birikimi bunu mümkün kılıyor. Oluşmuş destekler var. Hiçbir bölgede savaşçı tasfiye olmadı. Kitlenin desteğinde hiçbir zaman azalma olmadı. Yurtdışındaki emekçilerin desteğinde gerileme yok. Kadrolarda bir yetkinleşme var. Pişme var. Siyasal ilişkilerde PKK'yı daha bir ciddiye alma var. Bütün bunlar var olduğuna göre, ileriye doğru atılımlar da taktik hakimiyetten geçer. Devletin değerlendirmelerinde de durum böyle. Tümüyle artan taktiklerin çatışmasına bağlı. Yalnız devlet alacağı taktikleri almış. Yapacağını yapıyor. Mesele bence, bizim yapıp yapamayacağımıza bağlı. Devlet bir savaşçı taraf olarak elinden geleni yapmıştır. Daha fazlası bana son derece lüks gibi geliyor. Çizginin uygulama gücünü biz kendimiz ilerletirsek, savaşın boyutları biraz daha genişler. O da bize bağlı. Devletin engellemesini ben yüzde 5 bile görmüyorum. Kesinlikle yüzde 95 bizim durumumuza bağlı. Yani iç eğitimden tutalım, taktik önderliği hakim etmeye kadar bize bağlı... Soru şu

olmalı: Bu kapsamlı gelişmeleri yeterince örgütleyebilecek misiniz?

Yurtdışında ve yurtiçinde bu görevlere hakim olabilecek kadrolarınız çıkabilecek mi? Bu yeteneği gösterebilecek misiniz? Bu da çok belirleyicidir. Tüm gücümüzle onu başarmaya çalışıyoruz.

Belirleyici olan silahlı mücadelenin artması değil. Çok sayıda silahı, çok sayıda adamı bir araya getirme değil. Savaşın yönetimi yalnız silahlı savaşımda değil. Onun yönetimine tam ulaşmadığımızda bilin ki yeni gelişmeler çok daha yoğun ve büyük boyutlu olabilir. Biz savaşın gelişimini daha çok buna bağlıyoruz. Savaşın yönetimini sağlama aldık mı, bu işe ilerde devletin tüm engellemelerine rağmen, bizim sayımızın azlığına rağmen işleri çok rahat geliştireceğiz... (önümüzdeki yıllarda) yapımız biraz daha istikrar kazanacak. Devlet bizi tasfiye edeceğini söylüyordu. Bu tehlike atlatıldı. Öyle bir tasfiye mümkün değildir.

- Silah altında yeteri kadar adamınız var mı?

- Şüphesiz arzulanan hedefler ileridir. Mevcut durum geridir. Ama örgütlenmek istesen, silah temin etmek istesen bu iş yürür, gelişir. Ama ne kadar? Tam kestirmek güç. Bizim hareketimizin 90'lara kadar boğuntusu yok, imhası yok. Her düzeyde, belli gelişmeler halinde varlığını sürdürmesi kaçınılmazdır. Biz de programımızı böyle geliştirdik. Bütün çabalarımız bu hükümet dönemi politikalarını karşılamaya yöneliktir. Eğer hükümet bazı yeni politik durumlar çıkarırsa, bizim de şöyle ya da böyle işleri yeniden ele alma ihtiyacımız doğar. Ama bu Özal hükümeti dönemini karşılayacak tedbirlerimiz var. Öyle bir yerde darbe indirmekle, bizden yüz kişi, iki yüz kişi vurabilirler. (Ancak) bu sene bu işin önünü kesinlikle alamazlar. Hatta daha da alevlenme gelişiyor. Bir isyan havasına bürünme var. Yani vurma ile önlenemez. Devletin taktiği doğru değil. İşler o noktayı aşmış. Yani biz bu etkileri örgütleyebilirsek, gelişmelerin belirleyici yanı ortaya çıkar. Kozakçıoğlu'nun o özel savaşının geliştirilmesi bence lükstür. Hem de çok korkunç bir lükstür.

Partinizin kaç üyesi var?

Valla sayısını ben de tam olarak bilemem. Ama bizde güçlü elemanlar çıkarma yeteneği var. Kayıpların yerini telafi edebilecek, örgütü her düzeyde oluşturabilecek durumdayız. Bu bizim için çok önemli. Bu bir örgütlenme arayışı yaratıyor.

Aslında bu söyleşiyi yaparken, Abdullah Öcalan'ın parti ile ilişkilerini derinleştirmeyi unuttum. Daha doğrusu çok düzeysel sorularla yetindim. Diğer konuların fazla ağır basmasından olacak... Oysa Öcalan'a bu konuda epey eleştiri var. Örgütü tamamen kendi elinde tutmak istediği, muhaliflerine söz hakkı tanımadığı ve sık sık "temizlik hareketlerine" giriştiği söylenir.

Bunlardan en sonuncusu da Avukat Hüseyin Yıldırım'dır. 1988'e kadar PKK'nın Avrupa'daki tek sözcüsü konumunda olan, Apo'nun en çok güvendiği kişilerden biri diye tanınan Yıldırım, Apo'yu "diktatörlükle" suçlayanların başında. Hatta bir ara hayatını kaybetme pahasına...

Parti ile liderlik arasındaki ilişkiler son derece karışık.

Edinebildiğimiz bilgilere göre, üç tip parti üyesi var.

Bir bölümü Türkiye'de olanlar. Diğer bir bölümü Avrupa'da bulunanlar ve nihayet bir de Abdullah Öcalan ile birlikte çalışanlar. Bütün partililerin birbirleriyle haberleşmeleri, birlikte politika oluşturmaları imkansız. Bu durumda da liderin yakınında kim varsa onun sözü daha fazla geçiyor.

Apo tek ve tartışılmaz lider.

Söylediği söz yasa niteliğinde.

Etrafındakilerle belki tartışıyor ancak sonunda son söz yine ona ait. Özellikle 1986 kongresindeki büyük "temizlikten" sonra, Apo'ya muhalefet edecek kimsenin kalmadığına dikkat çeken birçok eski PKK'lı, liderin "tek adam" politikası uygulandığını ileri sürüyor.

Kampta dolaşırken benim de çok dikkatimi çekmişti.

Bazı duvarlarda Apo'yu bulutların da üstünde kartal gibi gösteren resimler yapılmıştı. Hele bir resim vardı ki, Apo önünde durduğu zaman tam kartal gibi, kanatlarıyla temsili bir duruş alıveriyordu. Başka bir yönden baktığınız zaman, resimde özgürlüğe koşan insanlar ve onları yönlendiren Apo...

Aynı şekilde PKK'nın yayın organlarında çıkan yazılar, atılan başlıklar veya "okuyucu mektuplarının tümü" Apo'yu muazzam yüceltici nitelikte. Sadece parti ile Öcalan'ın birleşmeleri değil, aynı zamanda bir kişisel övgü kampanyası göze çarpıyor.

Abdullah Öcalan ise bütün bu iddiaları ve kendine yakıştırılan sıfatları reddediyor. Bu çabaların tamamen kişiliksiz kişilerin çabalarından kaynaklandığı, kendiyle hiçbir ilgisi olmadığını söylüyor. Ancak görüldüğü kadarıyla da, durdurmak için büyük bir çaba harcamıyor... Yine aynı resmin aynı yerinde resim çektiriyor.

Parti için muhalefeti susturmasının da söz konusu olmadığını, kendinin tam bir demokrasi içinde çalıştığını söylüyor. Cezalandırılanları (ki bunların arasında Hüseyin Yıldırım'ı da sayıyor) tamamen davaya ihanet edenler, partiyi yoldan ayırmaya çalışan, kişisel çıkarcılar olarak niteliyor.

Söyleşimizin artık son aşamasına gelinmişti.

Bir günü daha devirmiştik.

Hava kararmış, yorgunluktan tempo düşmüş ve birimizden birimizin "yeter artık" demesini bekler duruma girmiştik.

Kapının dışında bir kapırdanma oldu.

Işık azaldığından dolayı kolayca görülemiyordu.

Öcalan birden döndü.

"Kim o?"

Odanın içindeki koruması bir isim söyledi.

"Ne arıyor orada?"

"Çay ister misiniz diye sormaya gelmiş."

"Gerek yok, gitsin..."

Yine hafif bir kuşku sezmiştim.

Kalktık. Dışarda biraz dolaşıp hava almak ve yemekten önce vücudumu hareketlendirmek istedim.

Dikkat ettim, koruyucuları hemen Apo'nun etrafını alıverdiler. Bir dakika bile yalnız bırakmıyorlardı. Gözleri üstündeydi. Böyle bir örgütün başındaki insanın hayatının her dakika tehlikede olması doğal ancak kampın içinde dahi böylesine dikkat edildiğine göre, daha önce bazı tatsız olaylar yaşanmış olacak ki, şimdi aynı duyarlık gösteriliyordu.

Biraz ilerimde koruyucularının ortasında başkalarıyla konuşuyordu. Yanına yaklaştım.

- Çok ihanete uğradınız mı?

- Çok. Beklenmedik, çok değerli arkadaşların şeyi var...

- Semir olayı, PKK'nın dışına taşmış en önemlisiydi. Avrupa'da PKK timleri tarafından öldürüldüğüne inanılırdı. Apo'nun yakını olduktan sonra bir gün yok olmuş ve ardından da vurulduğu haberi çıkmıştı. Bunu merak ediyordum.

- Semir olayı nedir?

- İhanet ve döneklikler konusunda Avrupa'da girişimler vardı. Semir Seher, derdik biz. Bu Yıldırım'ın bacısı oluyordu. O zamanlar hapishanelerle telefonla görüşüyorlar. Tek teke konuşuyorlar. "Her şey bitti, bir şey kalmadı, sen de dön" diyor. Sonra bunlar açığa çıktı. Bu ciddi bir provakasyon idi. 1982-83'te gelişti. Rahatsızlığı hissetmiştim. 1982'de biz hareket edin diyoruz, onlar bambaşka şeyler söylüyorlar. Çalışmıyorlar. Biz Türkiye'ye girmekten söz ediyoruz, onlar Avrupa hayalleri geliştiriyorlar. Ben burada, mezar kadar yer açmak için her şeyimi ortaya koymuşum. Bu yemek içmekle uğraşıyor, değerleri savunmakla uğraşıyor.... Bir süre iyi niyetle yaklaştım. Düzelirler, diye bekledim. Ama tam 1983'te ülkeye yönelmemiz başlıyordu ki, bir baktım isyan bayrağı çekiliyor. "Hakkari'ye gitmeyin hepiniz yok olursunuz... Demokratik bir PKK oluşturacağız..." gibi sözler söylüyorlardı. İçerde de PKK'yı savunmama gibi bir tavır içine giriyorlardı. Tabii bu en kritik anda içerden hançerlenmeydi. Bu bizi zorladı.

- Yani Semir'i siz mi öldürttünüz?

- Semir nerede görülse vurulacaktı.

- Hiç idam cezası verdiniz mi?

- Cezalandırmalar oldu. Yalnız bu tip adamlar değil, TC'nin gönderdiği adamlar oldu. MİT bir yığın insan yolladı. Kötü oldu. Bunların hepsini tespit edebildik.

- Size en yakın ihanet örneği hangisiydi?

Bazen korumaların arasından çıktı. Benim korumamı yapan biri bir anda ortadan kayboldu. Aradılar, bir kayanın altında buldular. Kafatası parçalanmış şekilde ölüydü. İntihar etmişti. Sonra araştırdık, içimize sızdığını anladık. Geldiği köyün çoğu işbirlikçiydi. Komployu gerçekleştiremedi. Yapsa kendisi ve sülalesi için hiçbir umut ışığı görememiş. Çıkış yolu bulamayınca da intihar etmiş... Benim çok yakınıma kadar gelip, 'Ben seni gözlüyor, devlete de bilgi veriyordum. Silahım da vardı ama vurmaya cesaret edemedim' diyenler de oldu.

- Kaç kişi çıktı böyle?

- 10-15 kişi var. Bazılarını da cezalandırmadık. Bir ikisini serbest bıraktık. Birisi kaçtı. Birisi yanımızda kaldı, onu Avrupa'ya yolladık. Askerdi...

- Korumanızı kendiniz mi örgütlüyorsunuz, yoksa sizin dışınızdan mı?

- Birlikte oluyor.

- Kurşuna dizdikleriniz de oluyor mu?

- Oluyor tabii. Çok çıkıyor. Elimizde böyle sağ olan unsurlar var...

- Halen içinizde şüphe ettikleriniz var mı?

- Haliyle olacaktır. Bir de örgütün çizgisiyle oynayanlar var. Tasfiye şeklinde sonuçlanıyor. O konuda da çok mücadelemiz oluyor.

- Arafat sık sık yer değiştirdiğini söylemişti bana. Siz de de böyle bir durum var mı?

- Yer değiştirme sık olur. Bir de dışarı çıkmam. Günlerce böyle bir odada kalırım. Çıktığım zaman da zaten tanıdık simalar dışında fazla kimse yoktur. Tanımadığım insanlar zaten yakınıma kadar gelemezler. Üstümüze gelmek isteyenler bu konuda hayli çekiniyorlar. Devletin bu konuda girişimleri var. Mesela tim geliyor buraya. Çok deneme oldu. Elemanları elimize geçti.

- Kaç defa oldu?

- Çok oldu. Bu Mehmet Eymür'ün dairesine (MİT) bağlı olduğu söyleniyor. O bu işin sorumlusuysa, onun başarısızlığını asıl burada aramalı. Bir dergide gördüm, adamlarını buraya iki nedenle göndermiş. Asala ve PKK ile ilgili olarak. Belki Asala'ya bir şeyler yaptılar, onu bilemem. Bize yönelik olarak da belki bazı şeyleri ülke içinde yapabilirler ancak buraya gelenlerin hepsi feci bir sonuçla karşılaştılar.

- Bugüne kadar (1988 Haziran) tüm çarpışmalarda kaç elemanınızı kaybettiniz, kaç yaralı verdiniz?

- Kayıplarımız 500'ü geçer. Bizde yaralı olmaz. Teslim olmamak için ölürler.

- Siz kaç kişi öldürdünüz?

- Bizim belli bir rakamımız yok ama herhalde 2000 kişi vardır.

Biz konuşurken, yakınımızda bulunan PKK'lılar (kimi korumacı, kimi ise en yakın adamı) dikkatle dinliyorlardı. Kendilerini en çok yakından ilgilendiren konuydu.

Böylece bir günlük konuşmayı daha bitirdik...

Apo, etrafını saran korumalarıyla birlikte küçük evine doğru ilerlemeye başladı. Evin yakınına dahi gitmedim. İçinin nasıl olduğunu göremedim. Sadece uzaktan bakınca, damındaki makineli tüfek ile uçaksavarın karışımı silah göze çarpıyordu. Etrafı ağaçlık olduğundan dolayı hemen

hemen toprağa gömülmüş gibiydi.

Küçük odamıza ve masanın etrafına döndük.

Bütün gün konuşma ve hareketsizlik, bunların üstesinde zengin bir yemek vücudumu hantallaştırmıştı. Bir yandan da ertesi günkü dönüş yolunu düşünüyordum.

Hesaplarıma göre, söyleşi 3. gün tamamlanacak ve yine Şam üzerinden İstanbul'a uçacaktım. Daha önceden uçak saatini de öğrenmiş ve tüm önlemleri almıştım.

Ancak içimde bir sıkıntı vardı.

Bütün gün boyunca sık sık "dönüşümüz için gereken önlemleri aldınız mı?" diye sormuş ve her defasında da "merak edecek bir şey yok" yanıtı almıştım.

Yıllarca süren bu tip gidiş gelişlerin bana verdiği önsezi, bir şeylerin eksikliğini hissettiriyordu. Adeta PKK'lılar geri dönüşümüzün çok kolay olacağına inanmışlar ve Suriye hududunda gereken önlemleri almamışlardı.

Unutmayalım ki, buradaki kampa gelirken Suriye'den çıkış sırasında vizemiz kullanılmış ve iptal edilmişti. Yani geriye dönüş vizemiz yoktu. Tek çıkış yolumuz, Suriye hududundaki adama rüşvet vermekti. PKK'nın da bu konuda pek becerikli olmadığını gelirken gözlemiştim. Adamlar bu sınır kapısını hemen hemen hiç kullanmadıklarından, dağı aşıp yürüyerek kampa geldiklerinden dolayı galiba örgütlenememişlerdi. Kendi işlerini halledebiliyorlardı da, bir yabancı ile başa çıkamazlarmış gibi bir hisse kapılmıştım.

Şam'dan çıkış yapamadığımız takdirde, geriye sadece Beyrut kalıyordu ki, dağları aşıp Beyrut'a inmek bir macera (zira çatışmalar tüm gücüyle sürüyordu), Beyrut'un içinden geçip havaalanına ulaşmak (Hizbullah ile Amal grubu en kanlı savaşlarını yapıyorlardı) bir başka maceraydı. Bütün bunları aşabilsek dahi, Beyrut havaalanının ne zaman açılıp ne zaman kapanacağı bilinmiyordu. Karşı dağlardan sürekli ateş geldiği için, aralıklarla uçak iniyor ve bazen de günlerce kapalı kalıyordu. O dönem, Beyrut'taki iç hesaplaşmanın en kanlı savaşlarının yapıldığı günlerdi.

"Herhalde bir bildikleri vardır. Bizi kampın dışına bırakıp, başımızın çaresine bakmamızı söyleyecek değiller ya..." diyerek bu kötü düşünceleri kafamdan atmaya çalıştım.

O sırada da Coşkun Aral çektiği bazı filmleri PKK'nın yayın kolundan olduğunu tahmin ettiğim bir elemanına gösteriyordu. Basit V-8 bir

Sony ile yaptığı çekimlerden bazılarını kendi güvenlikleri açısından sakıncalı buldukça, "Şurayı çıkaralım" diyor ve aynı makinenin içindeki edit bölümünde bunlar siliniyordu.

Resim ve film yönünden PKK çok iyi örgütlenmiş.

Sadece APO değil, kamptaki tüm faaliyetler sürekli biçimde hem filme çekiliyor (amatör video kamerayla) hem de resimleniyor. Bu işle özel görevli olanlar var.

Meğer kendi arşivlerini tamamlıyorlarmış.

"Ayrıca, Almanya'da yayınlanan gazete için de gerekiyor" dediler. Başka ülkelerdeki PKK gruplarına "Apo'nun faaliyetleri" bu filmlerden düzenlenen kasetlerle iletiliyor. Bazen siyasi talimatlar da, yine bu kasetlerle yollanıyor. Türkiye'deki gruplarla bile bu şekilde iletişim kuruluyormuş.

Sürekli yurtdışında kalan ve kimselere görünmeyen lider, hakkında çıkarılan "öldü-ölüyor" söylentilerini de yine bu şekilde yalanlayabiliyor.

Gece 21.00'e doğru haber geldi.

Apo kamptaki bazı çadırları dolaşmamıza izin vermiş.

Yanımıza yine baştan beri bizimle dolaşan genç geldi.

Dışarısı kapkaranlık, ancak pırıl pırıl yıldızlı bir gökyüzü vardı.

"Önce kızların koğuşuna gidelim" dedim.

Kampta bulunduğum süre içinde omuzlarında silahlarıyla dört kız militan görmüştüm. Beklentilerin aksine yemek veya bulaşık işlerinde çalışmıyorlardı. Diğerleri gibi sabahları erkenden kültür fizik çalışmasına katılıyorlar, ardından ateşli tatbikatta görülüyorlardı.

Kaldıkları yer taştan küçük bir odaydı.

İçeri girdiğimde yatakların özellikle büyük bir itina gösterilerek yapıldığının farkına vardım.

Sırayla konuşuyorlardı.

Önce ne diyeceğimi şaşırdım.

"Kızım günah değil mi, annen ve baban şimdi ne üzülüyordur" denir mi?

Kararlarını vermiş ve buralara kadar gelmiş 17-25 yaşları arasında insanlar.

Onlar da sinir içindeydiler.

Neden geldiğimi, ne yapmak istediğimi tam çıkaramamışlar. Kendi kendilerine herhalde "casus mudur, nedir?" diye soruyor olmalılar.

Doğrusu yarım saati aşkın konuşmamız böylesine katı ve soğuk bir

hava içinde geçti. İçlerinden bazıları biraz daha çekimser ve fazla konuşmak istemeyen, bazıları ise belli pişmiş ve partinin çizgisine göre konuşmayı öğrenmiş.

Bana Lenin'in yarattığı dünyadan başlayarak, Kürt sorununun kökenlerine, kadının özgürlüğünden kamp hayatından duydukları memnuniyete kadar bir dizi söz söylediler.

Doğrusu bütün zorlamalarıma rağmen, kişisel görüşlerini alamadım. Bir süre sonra konuşmalar durdu.

Ardından, bitişik tepede bulunan çadırlardan birine geçtik.

Tırmanma hiç de kolay olmadı.

Kayaların içine doğru giren bir kovuk, üstü ve önü kapatılarak korugan haline getirilmiş. Üstü dallarla kaplı. Dışardan görmek oldukça güç. Yerler halı ve hasır kaplıydı. Ortada da, gazla işleyen bir fener yeterince ışık veriyordu.

Hemen yer açtılar, silahlarını kenara koydular.

Düşmanca bakışlar bekliyordum, yerine merak ve hayret dolu suratlarla karşılaştım. İçlerinden sadece biri Türkçe bilmiyordu. Onun da fazla ilgi duymadığı açıktı.

Köşede konuşmalara karışan, son derece yakışıklı, masmavi gözlü, gerilladan çok film artistine benzeyen bir gencin de, PKK'lı olmadığı ortaya çıktı.

"Ben başka bir gruptanım" dedi. Grubunu açıklamadı ancak, PKK'nın eğitmek üzere işbirliği yaptığı solcu bir Türk örgüt olduğu izlenimini edindim.

- İnsan öldürmek sizi rahatsız etmiyor mu?

- Hayır zira biz öldürmesek karşımızdakiler bizi öldürecek.

Uzun uzun karşılaştıkları güçlükleri anlattılar.

Çekinme veya kendilerini saklamaya çalışmak gibi bir tutkuları yoktu. Çoğunluğu Coşkun resim çekerken kendini dahi saklamadı.

- Çoluk çocuk ve masum sivilleri de öldürüyorsunuz. Halk ile ilişkilerinizde bu durum sorun yaratmıyor mu?

Pınarcık katliamı henüz sıcaklığını koruyordu. Bu sorum üzerine duraladılar. Bir süre sonra kabul ettiler; "İsteyerek yapmıyoruz ki.... Karşıdan ateş gelince biz de ateş etmek zorunda kalıyoruz. Yine de halkla ilişkilerimizi zedeliyor tabii..."

Dolaştıkları yörelerde halkın kendilerine nasıl davrandığını sordum: "Benim izlenimim halkın henüz tam güvenini elde etmiş değilsiniz. Size

hâlâ uzaktan bakıyor. Doğru mu bu gözlemim?"

Hiç çekinmeden "Doğru" dediler. Halkla ilişkilerini düzenlemek için daha çok çalışmaları gerektiğini anlattılar.

Adları, nereden geldikleri, PKK hakkında ne düşündükleri hakkındaki sorularımı yanıtsız bıraktılar.

Konuşurken kollarındaki saatler gözüme çarptı.

Büyük bir bölümünün saat camında Apo'nun resmi vardı.

"Bu bir tanınma işareti mi" diye sordum." Hayır, başkana duyduğumuz sevginin simgesi yanıtını aldım.

Tam o sırada da çadırın örtüsü açıldı ve Apo içeri girdi.

Gördüğü manzaradan memnun bir hali vardı. Hemen gerillalar ayağa kalktılar. Aralarında birçoğunun başkanı bu kadar yakından ilk defa gördüğü hissine kapıldım. Merakla üstünü başını inceliyor ve söylediklerini ilgiyle izliyorlardı.

"Her şeyi istediğiniz, dilediğiniz gibi anlatın arkadaşlar" dedi. "Burası demokratik bir yer. Biz tartışarak bir noktaya varacağız."

Aslında Apo'nun gelişiyle birlikte bizim söyleşimiz de bitti.

Diğer çadırlardan bazılarına da uğradık.

Hemen hemen hepsi aynıydı.

Fazla konuşmadan ayrıldık.

Gece yarısından sonra saat tam kaçtı bilemiyorum, uyandım.

Tuvalete gitme ihtiyacım vardı. Tuvalet olarak kullanılan kulübe de, oldukça çetrefil bir yamaçtan inilip ulaşılabilen bir yerdeydi... Karanlıkta nasıl yolumu bulabileceğimi düşünerek dışarı çıktım.

Yine yıldızlar vardı.

Etrafta sadece cırcır böceklerinin ötüşleri duyuluyordu.

Birden garip bir his geldi içime. Kendi kendime "burada ne arıyorum ben" dedim.

Nasıl olmasın ki, dünyanın en sıcak çatışmalarının yapıldığı, en tehlikeli örgütlerinin yaşadığı Lübnan'ın Bekaa vadisinin ortasında, hem de PKK kampındaydım.

Aklıma konuştuğum kızlı erkekli gerilla gençler geldi.

Birgün bir başka ortamda karşılaşsak hiç tereddüt etmeden gözünü kırpmadan silahını çevirip beni öldürebilecek insanlarla oturup sohbet e-

diyordum. O gencecik insanların Türkiye'ye gittükten sonra bir daha dönemeyeceklerini düşündüm.

Acaba kafalarından neler geçiyor?

İntihara gittüklerinin farkındalar mı?

İnsanı ürperten bir sessizlik.

Karşı tepelere baktım, hiçbir kıpırdanma yok.

Biraz sonra, Apo'nun kaldığı yere yakın bir köşede kıpırdanma oldu... Tuvalete doğru ilerlemek istedim, önümü doğru dürüst görmem imkansızdı.

Başka çarem kalmamıştı. Küçük ihtiyacımı, gecenin karanlığından da yararlanarak kaldığımız odanın taş duvarının kenarına yapacakum.

Tam hazırlanıyordum ki, birden yanıbaşıma koca bir taş gibi bir şey düştü ve aynı anda bir silaha mermininin sürülme sesini duydum.

Korkudan ölüyorum, sandım.

Biraz dikkat edince, yere düşenin düşmediğini, atladığını anladım. Silahını çevirmiş bana bakıyordu.

O da hemen toparlandı.

- Özür dilerim, başkası sandım...

Bizi korumakla görevlendirilmiş gerillalardan biriymiş.

Tahmin edersiniz ki, ne tuvalet ihtiyacım kaldı, ne bir şey.

Odama geri döndüm.

Sabaha kadar da uyuyamadım.

III. AYRIM
BAŞKA ÜLKELER VE ÖRGÜTLERLE İLİŞKİLERİ

Sabah yine aynı senaryo ile hayat başladı. Erken saatlerden itibaren kampın ortasındaki sahada bütün gerillaların katıldıkları kültür fizik çalışmaları ve "Yaşasın PKK, Yaşasın Apo" diye biten yorucu eğitim.

Artık son güne girmiştik.

Kahvaltımızı getiren genç, Apo'nun daha önce verdiği bir haberi tekrarladı.

- Bugün sizin için ateşli bir tatbikat yapılacak. Hakiki mermiler kullanacağız.

Programı çok erkenden başlatmamız gerekiyordu.

Aksi halde Şam'a gidiş ve oradan Türkiye'ye hareketimiz sorun yaratabilecekti.

Elimdeki notlara baktım. Geriye PKK'nın Suriye ile ilişkileri, orada hangi koşullar altında yaşadıkları, başka ülkelerle özellikle Sovyetler Birliği'nc, ABD ve Avrupa'ya bakışı ilişkileri kalmıştı.

Tabii bir de, Talabani ve Barzani ile ilişkilerini de henüz yeterince irdelememiştik.

Özellikle Suriye beni çok meraklandırıyordu.

Yolda gelirken, çok açık biçimde Suriye'nin (Muhaberat diye adlandırılan, sivil istihbarat ajanları PKK kampına giden yolların önemli kavşaklarında çadırlar kurmuş oturuyor ve tüm trafiği kontrol ediyorlardı. İstedikleri anda PKK'yı kıskıvrak bağlayabilecek durumda. Bir başka deyişle PKK, bir yönden Suriye'nin tutsağı olabilir.

Suriyeliler'in hiçbir gerillanın silahlı şekilde kamp dışında dolaşmasını istemediğini ve bu konuda kesin direktif verdiği de biliniyor. Sadece PKK'ya değil, diğer örgütler için de geçerli olan bir yasak bu...

Ayrıca PKK'nın Bekaa vadisindeki kampının dışında böyle kullanabildiği geniş başka hiçbir yerinin olmadığı da biliniyor. Birkaç konaklama noktasının dışında her şey Suriye kontrolü altındaki Bekaa'da Korkmaz Akademisi'nde toplanıyor. Geriye bir de, Şam'daki büro olarak kullanılan ev kalıyor.

Abdullah Öcalan'nın Suriye ile olduğu gibi, diğer ülkelerle ilişkileri de tamamen kendi başına yönlendirdiği ve başkalarına bırakmadığı biliniyor.

Buradan nasıl Türkiye'ye geçiyorlar?

Bölgede nasıl dolaşıyorlar?

Bunlar da pek bilinmeyen konular.

Apo yine randevusuna hiç gecikmeden geldi.

Belli ki, Türkiye radyosunu BBC'nin Türkçe servisini dinlemiş, ülkede ne olup ne bittiğini öğrenmişti.

1. BÖLÜM:

Suriye, İran, Irak ve Sovyetler'den Yardım

Suriye Apo'nun Şam'da oturduğunu ve PKK'nın da kontrolü altında bulunan Lübnan topraklarında kampı olduğunu hiçbir zaman kabul etmemiştir.

İki ülke arasındaki ilişkileri en çok zehirleyen noktalardan biri budur. 1986 yılında başbakanlık döneminde Özal'ın yaptığı "Su anlaşması" sırasında beraberinde Şam'a götürdüğü Türk güvenlik yetkililerinin adres dahil bilgi vermelerini Suriye resmi yetkilileri boş gözlerle dinlemekten öteye gitmemişlerdi.

Suriye toprakları üzerinde Filistinli örgütler de var. Hatta Arafat'a karşı gruplar bir ara harekatlarını, İsrail ile savaş durumundaki bu ülkeden yönetmişlerdir.

Aynı şekilde, Suriye'nin bir Kürt toplumu da var. Irak'a karşı mücadelesinde bu grupları kullandığı biliniyor.

Böylesine karışık ilişki çeşidi içinde, Türkiye'yi bu kadar rahatsız eden PKK'ya verdiği "oturma ve dolaşma" desteğinin kendine özgü ne-

denleri var.

PKK ile ilişkileri de son derece garip.

- Suriye ile ilişkiniz ne zaman başladı?

- Suriye'den ziyade bizim Iraklılarla ilişkilerimiz oldu. Suriye ile ilişkilerimiz dolaylıdır.

- Şam'a ilk defa ne zaman geldiniz, orada oturmaya başladınız?

- Ben oturmadım. Hiçbir zaman **resmen** Suriye yetkilileriyle (resmi görüşmeye) oturmadık. Şam'ın bir ilkesi vardır. Sanırım 1982'de, Dev-Yol'dan gelenler oldu. İlişki kurmak istediler ama beceremediler. Suriye bu konuda gayet ihtiyatlı. Kendine özgü bir politikası var. Bizim Filistinliler'le ilişkilerimiz Şam'a on defa gidip gelmeme imkân hazırladı. Her hafta bir otobüs Beyrut'tan kalkar, Şam'a gider. Şimdi Filistin kimliğimiz var zaten. Kimlik önemli tabii. Kimliklerimizi aldık. O kimliklerimizle hududa kadar gidiyorduk. Filistinliler kendileri de gidiyorlar. Bir sürü Kürt getiriyorlar oradan. O statüyü elde etmişler. Yani bir Arap ülkesinde kimlikleriyle özgür dolaşmaları yasal bir hak. Şimdi biz de bu hakkı genişçe kullandık. Zaten başka yoldan gelemezdik. O önemli bir destek. Baştan itibaren bu kimlik imkânını yakaladık. Suriyeliler bunu bilmiyordu, ya da biliyordu da üst düzeyde "Kürtlere burada ihtiyacımız var, güzel çalışıyorlar, disiplinliler" diyerek, göz yumdular.

- Yani Suriye size dokunmamayı kendi lehine mi gördü?

- Sanıyorum. Şu rol oynuyor: Gerçekten örgütlerle anlaşması var. Herhalde ona daha çok değer veriyor. Bize özel değil. O örgütlerle olan anlaşmasına saygı gösteriyor.

- Suriye'nin sizi hiç uyardığı oldu mu?

- Oldu tabii. Çoğu yerde oldu. Bazı yasaklarla karşılaşma durumu oldu. Çok sert tavırları oldu. Hâlâ çok sert bir talimatları vardır. Hududa yaklaşmayacaksınız diye çok sert bir talimatları vardır.

- Nasıl geçiyorsunuz o zaman?

- Fazla geçmiyoruz aslında. Bu konu öyle bilindiği gibi değil.

- Yani Suriye hududunu kullanmıyorsunuz?

- Çok az.

- Nereyi kullanıyorsunuz?

- Bilindiği gibi kamplar vardır. Suriye bu konuda Türkiye'ye karşı çok iyi niyetle hareket etmek istemiştir.

- Duyarlı mıdır Türkiye'ye karşı?

- Kesin duyarlılığı var. Ve bu konuda da sanıyorum Suriye samimi.

Türkiye'de Suriye'nin samimi olmadığına inanılıyor.

- Ama Suriye istese sizi durdurur?

- Kesin. Özel bir kararla durdurabilir.

- Yok edebilir.

- O zaman politika devreye girer.

- Nedir hesabı sizce?

- Şimdi, Türkiye'yi rahatsız etmeme anlamında dayatması kesin. Bu nedenle, mesela ben hududa bir defa gitmiş değilim. Gitsem, çok daha fazla sonuç alabilirim. Yine resmi olarak tek bir arkadaşımız gelemiyor.

- Gizlice gidebiliyor mu?

- Sınırlı. Eskiden daha iyiydi. Fakat geçen yılki anlaşmadan (Başbakan Özal'ın 86 Temmuz'unda yaptığı Şam ziyareti) sonra epeyce daraldı. Sert bir sıkışma var. Biz, gerekirse hiç bulunmamaya kadar gidebiliriz dedik. Yani Özal'ın dedikleri gibi, Türkiye'nin dedikleri yerine getirilirse bizim de tedbirlerimiz var. Burada da durmayız. Fakat burada durmamız herhalde Ortadoğu dengesi için uygun geliyor. Suriye'ye...

- Suriye size telefonla konuşmak imkanı veriyor.

- O her yerde var.

- Burada (Bekaa'daki kamp) yok mesela?

- Suriye'nin bunu bize vermemesi sözkonusu değil. Bütün herkese veriyor. Bize özgü alçakça bir karar çıkarma küçüklüğüne niye girsin? Kırk türlü örgüt var. Kürt örgütü dahil. Hatta onlar daha rahat kalıyorlar. Hatta hudutta aileleri var. Hepsi evlenmişler. Yani bize değil, diğerlerine daha fazla tolerans var. Politik durum yaratan biz oluyoruz da ondan.

- Suriye'nin politikalarıyla kesişme var ki size göz yumuyorlar?

- Bu fazla bir olanak değil. Örneğin bir Yunanistan'dan tut İsveç'e kadar. Şimdi telefonlaşmalar, pasaportlu insanların gidip gelmesi, bir sürü böyle faaliyet var. Suriye'ninki bundan fazla değildir. "Suriye Ortadoğu'dadır. Coğrafi açıdan Suriye'de olmak önemlidir" diyeceksiniz. İranlı da olmak çok önemli. Iraklı da olmak çok önemli. Biz, her küçük olanaktan epey yararlandık. Dedim ya, dolaylı bir ilişkiyi, muazzam bir gelişmeye döndürebildik.

- Suriyelilerle hiç üst düzey görüşmeniz oldu mu?

Yok. Suriyeliler o kadar ilkelidir. Suriye, Kürtler sözkonusu oldu mu, Irak kanalı üzerinden denerler bunu. Kürt politikaları resmi anlamda Kürtlerle Irak üzerindedir. Onlarla ilişkileri de, yine Iraklı kendi yandaşları olan örgütler vasıtasıyladır.

- Size bir şey söyleyecekse, Barzani, Talabani ile mi haber yollarlar?

Yok öyle değil. Bir Kürt şeyi varsa, onlarla ilişki içinde olursunuz, olmazsınız. Bir de dediğim gibi Filistinliler vasıtasıyla olabilir. Statümüz misafirlik statüsünü geçmez.

- Suriye içinde üssünüz var mı?
- Üs yok. Arkadaşların kaldığı evler var.
- Suriye'deki Kürtler sizin için önemli bir temel oluşturuyor mu?
- Evet. Çok tutarlar bizim partiyi.

IRAK VE İRAN İLE İLİŞKİLERİ...

- İran'la ilişkiniz nasıl. İran'ı kullanıyor musunuz yani?
- Çok sınırlıdır. Bilmiyorum bu aşamalar ne olacak? Bu Halepçe katliamından sonra, özellikle Türkiye'nin bu konularda politik, diplomatik girişimleri aşırıydı. Yani bizim durumumuza bakarak gerçekten belirlediği bir politika değildi.
- Peki Irak'la ilişkiniz?

İlişki yok.

- Siz o savaşa girmiyorsunuz galiba?

Hayır... Biz Türkiye'nin Irak'la geliştirdiği o tampon bölge yaratma girişimine karşıyız.

- Türkiye üç harekat yaptı. O sırada orada mıydınız?
- Yok.
- Yani bir zayiat vermediniz mi? Üçünde de yok muydunuz?
- Gerçekten, diyorum.
- Barzani mi zayiat verdi?

-Yok, yok. Kimse fazla zayiat görmedi. Hatta o zaman birkaç hayvan telef olmuş, ikiyüz kişi gitti falan dediler.

"ÜLKE DIŞINA BİR DEFA ÇIKTIM!"

- Buradan çıktınız mı hiç? 1979'dan beri bölgeden ayrıldınız mı?
- Yer değişikliği yaparım.
- Ülke değişikliği yapar mısınız?
- Fazla değil, az. İstediğim gibi olmadı. Her an Doğu'ya, Batı'ya gidebilirim. Fazla bir engel yok. Gitmek olabilir, ama istediğim gibi olmu-

yor.

- Avrupa'ya çıkmadınız mı hiç?
- Eskiden bir denemem oldu.
- Almanya'ya mı?
- O yörelere. İki tarafa da diyelim.
- Korktunuz mu?
- Gerçekten çekindim. Yakalanma durumu çıkabilirdi.
- Ne pasaportuyla gittiniz?
- Türk pasaportu ile...
- Kendi adınızla mı gittiniz?

Yok.

- Sahte pasaportla mı gittiniz?
- Evet. Sahte değil de. Birisinin yerine ben kullanıyordum.
- Polisle veya gümrükte hiç ters bir durum oldu mu?
- Olmadı. Çok kısa kaldım.
- Bir toplantıya gittiniz diye biliyorum.
- Fazla şey olmadı. İstediğim gibi gelişmedi yani. İstersem geliş gidiş imkânlarım var. Fransa bu konuda uygun görebilir sanıyorum.
- En uygun sizce Fransa mı, İsveç mi?
- İsveç de bu işlerin içine çok girdi. Epeyce ucuz politika yapmak istedi. Gidilebiliyor. Bir Fransa'ya, Avusturya'ya
- Türkiye'ye hiç gittiniz mi?
- Gitmedim.
- Zaman zaman geldiğinize dair söylentiler çıktı?
- Öyle diyorlar. Ama gerçek değil.
- Gitmek ister misiniz?
- Nasıl?
- Türkiye'ye?
- Çok ciddi bir olaydır yani. Herhalde Haydar Kutlu'lar gibi olmaz. O nasıl bir iştir? Hava indirme harekatı mıdır? Böyle bir komünist partisi sekreterinin böyle bir örneği var mıdır? Böyle emrivakiyle iniş yapması. Niye bu seviyesizlik yapıldı?

MOSKOVA VE TKP'YE TEPKİ...

Neden kızdınız?

- Birçok değerle oynama var orada. Çok hayasız, uyumsuz, seviyesiz, bırak komünizmi, sosyalizmi, bir aydın onuru ile bile bağdaşmayacak bir davranış.

- TKP'ye çok tepki gösteriyorsunuz. Niçin? TKP size zamanında destek vermedi mi?

- Yok. Hep karşı çıktı. Baştan itibaren çok şiddetli bir çekişme vardır. Çok sorumsuz bir gruptur. Bir defa 70 direnişçimize saldırdılar. TKP'nin o yıllardaki gelişmesi, son derece saldırgandır. Küfür ettiler, her biri birer kahraman olan bu değerleri, maceracı, goşist, provakatör gibi kelimelerle nitelendirdiler. Bu da bizim baştan (onlara karşı) tavır almamıza yolaçtı. Amaçları, bir eylemi geliştirmek, ona yiğitçe önderlik etmek değil. Var olan bir direniş odağına önce sızmak, sonra ele geçirmek, sonra da basit amaçları uğruna harcamak. Bu konuda daha çok şey söylenir. Çok daha sert mücadeleler olacaktır. TKP, biz PKK'ya karşıyız, diye resmen demeç verirdi. Sözüm ona Türkiye'ye şirin gözükecek. Şuraya, buraya. Bu konuda bir yığın olumsuzlukları var. Örgütü bölüp parçalamaya kadar. En ufak bir saygı duymadan. Ben bu kadar emek harcamışım. Harcadığım emek bugün tarafların dostluğu ile sonuçlanıyor. İnsanlar seviyorlar. O, saldırı yetkisini, dağıtma yetkisini kendinde görüyor. Solun tek temsilcisi benim, gidip pazarlığa oturacağım diyebiliyor.

- Şimdi bu söylediklerinizle, bir yerde Moskova ile olan ilişkilerinizi de aynı kefeye mi koyuyorsunuz?

- Temelde giriyor tabii. O ilişkilerde biz çok ilkeli davrandık.

- Moskova sizi desteklemedi mi. Çok sert demeçleriniz oldu Moskova'ya karşı...

- Daha serti de vardır. Bugünlerde çıkar. Hareketi etkisiz hale getirme çabaları vardır.

- Moskova'nın mı?

- Yani direk olmasa da, en azından sert tavır koyamadığı için, en azından huzursuzlukları önlemede üzerine düşeni yapmadığı için sorumlu görürüm.

- Destek vermedi mi size? Bir tek silah bile vermedi mi?

- Hiç. Bu konuda CIA'nın herhalde yanlış hesapları var.

- Hiç temasınız olmadı mı?

- Filistinliler arasındayken bazı adamları geliyordu. Ziyaretçileri geliyordu. O kadar. Yardım falan diye bir şey yok. Tenezzül etmedim.

- Peki, Sovyetler Birliği'nden nerede ayrılıyorsunuz?

- Büyük oranda TKP meselesinden kaynaklanıyor. TKP kendi başına ortaya çıkmış bir olay değil. Başına buyruk olma var. Uzlaşma var. Sınırsız düşkünlükler var. Biz hesap soracağız. TC affetse de, anlaşsa da biz affetmeyeceğiz. Bizim kendi gücümüzle verdiğimiz bir çabamız var. Önce bu çabaya saygı gerekir.

- Sovyetler bu saygıyı göstermedi mi?

- Görmedik veya belki biz farketmedik... Dediğim gibi, (Moskova) duyarlı olsaydı, TKP (üzerimize) bu kadar seviyesiz gelmeseydi, bu kadar insanın kanı akmasaydı, bu kadar insanın emeğini bir çırpıda boşa çıkaracak havalara girilmeseydi durum daha farklı olurdu. Bir de utanmadan, bilmem "Apo nerede yaşıyor, dağda" bilmem "nasıl yaşıyorlar" gibi edebiyatları var. Bizim militanlarımız gerçekten çok bağlı insanlardır. Benimle onlar arasında fark yok. Üstelik kendisi de (Moskova) doğrudan saldırmıyor. Bir örgüt oluşturmuş, ona saldır icazetini vermiş. Bir Peşeng'i bela etti başımıza. Buradan Avrupa'ya kadar hepsi afyon ticareti ile uğraşıyor.

- Siz hiç uyuşturucu işine girmediniz mi?

- Asla. Tek gram bizim için, insanlık için bir yüzkarasıdır. Çok şiddetli bir tavrımız vardır. Fakat onlar bunu son derece meşru bir kazanç kaynağı olarak görüyorlar Kürt hareketi içinde.

- Yani Moskova'nın desteklediği gruplar mı yapıyor bunu?

- TKP'nin. Geçen gün KUK Sekreteri Mustafa Gişli'nin İtalya'da seksen kilo uyuşturucu ile yakalandığı yazıyordu. Bütün merkez bu işin içinde yakalanmışlar. Hududa adamlarını yerleştirmişler. Van'a yerleştirmişler. Kürtçülük adına tam bir esrar şebekesi. Gözlerimle gördüğüm şeylerdir bunlar.

- Siz tamamen bağımsız, bağlantısız bir hareket olarak mı kalmak istiyorsunuz? İdeolojinizi komünist ideoloji ile mi oluşturmak istiyorsunuz?

- Bir defa Sovyetlerde gerçekleşen sosyalizme eleştirilerimiz vardır. Zaten sosyal demokratlara da açık eleştirilerimiz, tavrımız vardır. Yaratıcı sosyalizm uygulamaya çalışıyoruz.

- Yani yeni bir sosyalizm mi yaratmaya çalışıyorsunuz?

- Yeni değil. Nasıl Lenin ilkelerini Rusya koşullarına adapte ettiyse, bizim de bunu kendi koşullarımıza adapte etme hakkımız var. Ve kimse bu konuda empoze yapmamalıdır.

- Sovyetler Birliği'ni hangi yönde eleştiriyorsunuz?

- Dış politikadan, ülkede oluşturulan Sovyet insanının şekillenmesine

kadar her alanda ciddi eleştirilerimiz var.

- Kendinizi nereye yerleştiriyorsunuz?

- Biz bir (yeni) sosyalizm yaratma iddiasında değiliz. Sosyalizmi, toplumun değişiminin en bilimsel ifadesi olarak tanımlıyoruz. Emekçi sınıfların çıkarlarını esas alan bir çözümlemedir. Ezilen ulusların kurtuluşunu da bu temelde gören bir yaklaşımdır. Biz Çin, Sovyet, Arnavutluk deneyimlerine saygı gösteririz. Gerçekleşen sosyalizmden birer parçadır bunlar... Burada belirleyici olan, ilkelerin doğru uygulanmasındaki esasiyettir.

- Siz Sovyetleri yeterince devrimci görmüyor musunuz?

- Devrimci görüp görmemekten ziyade, Sovyetler'in bugünkü durumu nedir, köklü değerler ne oluyor, Ekim devriminin başına neler geldi, onun mirası tam korunuyor mu, bunları tartışmak gerekiyor. Bu tartışma Sovyetlerin içinde de var.

Gorbaçov'un bugünkü çıkışı gerçekten emelleri olan bir çıkıştır. Yeni bir cila değildir. Buna göre bu çıkış gelişmeliydi. 1980'lere doğru geldiğimizde büyük bir tıkanmanın olduğunu kabul etmek gerekiyor.

- Gorbaçov'un bütün söylediklerini kabul ediyor musunuz?

- Bunlar tarihsel tabii. Sovyet tarihi kesinlikle açılmalı. Baştan aşağı açılmalıdır. Hatta daha da öteye Sovyet devleti, bütün kusurlarıyla sevaplarıyla ortaya konulmalıdır. Gorbaçov da böyle bir ihtiyaçla söylüyor. Güncel toplumdaki tembellik, ilgisizlik, ahlaksızlık, rüşvetçilik, bunlar çok tehlikeli hastalıklardır. Sovyet toplumunda bunlar gelişmiştir... Sovyet sosyalizmi sistemi getirebileceği yere kadar getirdi. Bir tükenme demeyeceğim ama, bir aşamanın tamamlanması sözkonusu. Şimdi buna yeni bir müdahale gerekiyor. Sanıyorum Gorbaçov'un iddiası bu... Bana göre çok sarmadı. Altüst konusunun daha köklü olması gerekiyor. Ama bazı çevreleri tatmin etmek için değil. Stalin'i tartışmaya sunmak, son derece güncel bazı tatminleri sağlamak amacına yönelikse, son derece çapsız olur. Yine sırf elindeki bazı zirveleri kurtarmak, onları biraz ilerletmek içinse, yine aynı. İçerde muhalefete biraz söz hakkı tanıma, seyahat, gösteri, basın özgürlüğü tanıma gibi, Amerika'nın bazı eleştirilerine karşı taviz vererek durumu kurtarmak istiyorlarsa, bu bizim umduğumuz köklü ele alış değildir. Ama öyle değil diyor. Ne kadar köklü olduğunu bilemem. Önümüzdeki dönemde öyle olur diye düşünüyorum. Ama inanıyorum. Sovyetlerin birçok şeyi göze almaları, yeni bir devrimci atılım yapmaları gerekiyor. Ulusal sorundan demokrasiye, devletin yeniden yapı-

lanmasından ekonomiye kadar...

Bizim Sovyetler'i eleştirmekten korkumuz yok. Aman toz kondurmayalım, sonra aramız bozulur diye bir endişemiz yok. Ne ucuz övgücülük, ne ucuz yergicilik durumunda değiliz.

- Sovyetler'in artık sizin yaptığınız tipteki eylemci grupları eskisi gibi de desteklemediğini söylüyorlar. Yani elini ayağını çekiyor mu?

- Bizden elini çeken, sosyalizmden elini çeker. Yalnız kalır. Biz, Sovyetler bize abicilik yapsın, himayecilik yapsın demiyoruz. Sosyalizmde de bunun olmaması gerektiğine inanıyoruz.

- Bir yerde Sovyetler'in geri çekildiğini hissediyor musunuz?

- Bir büzülme, daralma var.

- Rahatsız etmiyor mu bu sizi. Hareket açısından?

- Tabii ki, bizim sosyalist sistem beklentisi içinde, hareketi yükseltme durumumuzla karşılaştırdığımızda, hayal kırıklıkları yaratır. Yaratmaması mümkün değildir. Ama sosyalizm anlayışını savunmada bizi fazla güç duruma düşürmüş değildir. Bu büzülmenin, daralmanın, adaletin yaşanmaması gerekiyordu. Şimdi kendileri araştırıyorlar. Epey kafa yoruyorlar.

- Sovyetler Birliği, eskiye oranla dengeleri daha fazla gözeten bir ülke durumuna girmedi mi?

- O korkunç. Yani bunun ne Marks'la ne Lenin'le ilgisi var. Evet Lenin de bazı tavizler vermiştir. Ama, o yıl hatta o ayki durum çok farklıdır. Şimdi Sovyetler dev gibi bir güç haline gelmiş mi, gelmemiş mi? Gelmiş. Yani Türkiye'nin herhangi bir hükümetinin birazcık rahatsız olmaması için o kadar ince eleyip sık dokumasının anlamı ne?

- Bizim ilkemiz başkalarının içişlerine karışmamaktır, diyorlar.

- İlke bu mudur? Peki ulusların kaderlerini tayin ilkesi, peki enternasyonalizm nedir? İçişlerine karışmamak diyorlar. Peki TKP'nin marifetleri nedir?

- O zaman "işine gelmeyen konuya karışmıyor" mu diyorsunuz?

- Gayet tabii. TKP'yi bir alet olarak kullanmak. Onunla bazı sonuçlar almak istiyor... Yani "Türkiye ile ilişkilerini dürüst olarak götürüyor veya Türkiye için müthiş kötüdür" demiyorum. Fakat "içişlerine karışmıyoruz" görüşü de doğru değildir.

- Bir anlamda siz, Sovyetler Birliği'ni ilkelerini çiğneme pahasına denge peşinde olmakla mı suçluyorsunuz?

- Tabii. Kesin politik çıkarını öne alma var.

- Türkiye'yi tercih ediyor, sizi etmiyor mu?

- Yalnız bizi değil. Ama bu konu iyi ki böyle oldu.

- Niye?

- Niyesi var mı? Böyle olmasaydı, biz akıntıya kürek sallasaydık mahvolmuştuk. Benim en isabetli konularımdan birisi de bu oldu... Kendi konumuzda bağımsız kaldık. Sosyalizm anlayışında biz üstte kaldık. Sosyalizm ve dolayısıyla ulusal kurtuluş pratiğini geliştirmede üstte kaldığımız bir gerçektir.

- Bugün için üstte kaldınız ama, aynı zamanda da yalnızsınız...

- Bazıları hep böyle güçlü politik merkezlere ve hatta dünya yaşam tarzlarına dayanarak nefes alabilir. Benim böyle bir durumum yok. bu alanda yalnız olabiliriz yani. Abicilik, dayıcılık hoşuma gitmiyor.

- Buna rağmen de kazanabileceğinizden emin misiniz?

- Orası o kadar önemli değil. Bakıyoruz, biz güçlüyüz. Aynı zamanda pratiğimiz çok. Umut vericidir. Çok yaratıcıdır ve güçlendiricidir. Bir ilkenin galebe çalması gerekir. Bunu biz Sovyetler'e de kabul ettirirsek, kendimizi mutlu görürüz. Şimdi dedik ki, acaba Sovyetler'in bir Kürt politikası var mıdır? Dedik ki, Sovyetler eziliyor, büzülüyor, daralıyor, aman zarar görmeyeyim diye çıkarcı bir devlet politikasına yöneliyor. Gerçekten Sovyetler'in Kürt politikası nedir? Ben şimdiye kadar hiç de adına layık devrimci bir Sovyet Kürt politikası görmedim. Belki onların bu konuda önemli, ilginç yaklaşımları vardır. Ama ben bilemiyorum. Cahilliğime bağışlasınlar. Benim gördüğüm TKP'nin bazı ilişkileri, sonuçlarıdır. Bu da sürekli esrarla, ahlaksızlıkla uğraştıklarıdır. Ben bunları gördüm. Benim sosyalizm anlayışımda da bunlara kesin yaşam hakkı yoktur.

AVRUPA VE ABD İLE İLİŞKİLER

- Peki Batı'ya nasıl bakıyorsunuz? Avrupa'nın, Amerika'nın size yaklaşımını nasıl buluyorsunuz? Avrupa parlamentosunda, Avrupa Konseyi'nden (Kürt konusunda) çeşitli kararlar çıkıyor?

- Batı için Türkiye'nin bayağı bir öykünmesi var. Tanzimattan bu yana bayağı tipler yaratmış. Türk insanı önemli ölçüde etkilenmiş zaten. Bu son zamanlarda daha da yoğunlaşıyor. Türkiye üzerinde ilginç planları var. Biraz istedikleri noktaya da getirdiler. Batının bu noktada Kürt hareketine yaklaşımını kavramak gerekiyor.

- Nedir o?

- Türkiye'yi biraz çekti. Türkiye'yi biraz çekerken de, Türkiye'nin Doğu problemlerinden, Kürdistan probleminden çekindiğini tesbit etti.

- Şunu mu demek istiyorsunuz: Batı Avrupa ve Amerika, Türkiye'yi kullanmak için Kürt politikası varmış gibi mi hareket ediyor?

- Batı-Kürt sorununa yaklaşımında bir defa Türkiye'yi sınırsız desteklemesinin onu zor duruma düşürebileceğini görüyor. Diğer yandan Türkiye'yi kontrol altına alabilmenin bir aracı olarak görüyor. Türkiye'nin kendine yaklaşımının ilkesizliğini çok gördü. Neden bir dili yasaklamış. Ona göre bu kendi uygarlık sistemi içinde olmaması gerekken bir şeydir. Bu çok törpülenmemiş, çok gözü kara bir politika. Ama Türkiye'nin bundan duyduğu korkuyla Türkiye'nin kendisine nasıl sarıldığını da çok iyi (Batının Kürt akımlarını desteklemesi) anlıyor NATO.

- Batı, Kürt kartını mı kullanıyor Türkiye'ye karşı?

- Büyük ihtimalle. Bu meseleyi kullanacak. Bu meseleye el atmıştır. Hem de Sovyetler'den daha fazla el atmıştır.

- Sovyetler'e göre önceliği mi aldı?

- İnisiyatifi daha güçlü. Sovyetler'in inisiyatifi daha çok Irak Kürtleri üzerindeydi. Onları Ortadoğu politikasında kullanmak istiyordu. Batı da zaten biraz ona yöneldi. Sovyetler'in elinden almak istiyor.

- Batı ve Doğu'nun politikaları bölgede bağımsız bir Kürt devleti kurdurmaya kadar gider mi?

- Şimdi şunu koymak gerekiyor: Batı'nın Kürt ögesini daha yakinen görmesi, Batı'nın bazı rahatsızlıklarıyla bağlantılıdır. Bunların hepsini kötü emperyalist emeller olarak da koymamak gerekir. Batı'nın köklü demokratik gelenekleri var aslında. Asıl (bu politikaların) altında yatan etken, Türkiye'yi kontrol altında tutmak, kendine bağlamak.

- Yeşil ışık yakmaya kadar gider mi bu?

- Bunu çıkar sınırı belirleyecektir.

- Sizce çıkar sınırı nerede?

- Bana göre (Batı) fazla ilgiyi geliştirmeyecektir.

- Yani sınırlı bir destekle mi götürecektir?

- İlgisi sınırlı kalacaktır. Bu biraz da Kürdistan'daki duruma bağlıdır. Bizim gibi radikal bir gelişme onu epeyce ilgisiz bir duruma sokacaktır. Çünkü bizim sistemimize göre Batı'nın kendini çok yönden düzeltmesi gerekir. Mesela Iraklı Kürt güçleri gibi, biz bu işlere balıklamasına dalmayacağız. Zaten uzun süre bizi gözetlemeye çalıştılar. Her gün faaliyetleri var. Şu anda bizim sorumluluğumuz altında gelişen hareketin böyle

kontrolu zordur. Onun için tavır aldılar. Ne bileyim İsveç, Almanya başladılar.

- Bir taraftan da Avrupa Konseyi'nde, Avrupa Parlamentosu'nda kararlar çıkartıyorlar?

- Biraz ölgün. Biraz inanmadıkları bir durumu savunurlar Türkiye'ye karşı, "biraz hizaya gel, biraz bizi hesaba kat" demek için. O nedenle bu meseleyi canlı tutacaklar.

Yani ümidinizi oraya da bağlamamış durumdasınız?

- Hiçbir şekilde. Yalnız Amerika bu konuda daha gerçekçi. Batı biraz daha demokratik geçinir.

Yani bir gün hesap yapar mı dersiniz?

- Yapabilir. Kürtlük-Türklük dengesi.

- O denge mi, yoksa genel bölge dengesi mi?

- Bölge dengesine de bakar. Kürtlük faktörü önem kazanıyor. Kesinlikle ilişkilerini en az Türkler kadar Kürtlerle de geliştirmek isteyecektir.

Yani siz, "Hareketimizde çok ileri gidersek, onları arkamızdan sürükleriz" mi demek istiyorsunuz?

Amerika gerçekçidir. Rusya'dan daha gerçekçidir. Kendi politikasında da daha atılgan, daha dinamiktir. Amerika girişkendir. Durumlara girebilir.

NEREDEN GELİYOR?

- Peki, Suriye yok. İran, Irak yok. Rusya yok. ABD, Avrupa yok. O halde nereden geliyor bu değirmenin suyu?

- Nereden geliyor var mı? Biz geçen sene Almanya'da bir kampanya düzenledik. Arkadaşlar iki milyon marka yakın yardım topladılar. Şimdiye kadar bir PKK'lının gayrımeşru bir işten yakalandığını duydunuz mu? Libya'daki Kürtler de dahil, gerçekten çok yardım yapılıyor.

- Silahları siz kendiniz mi alıyorsunuz?

- Tabii.

- Kolay oluyor mu?

- Var silah.

- Ne menşeli oluyor bu silahlar?

- Batı, Doğu farketmiyor. Mesela bugün Irak hududunda silah trafiği çok güçlüdür. TC'nin silah ticareti dediği bir olay var. Şimdi bu kadar da değil. Bir güzel ticaret yapıyorlar. Sanki bunu karakollar bilmiyor mu?

- Bazuka da satın alabiliyor musunuz? Havan topu?

- Bilemiyorum. Onlar da bulunabilir. Hele İran, Irak sahasında herhalde daha çok bulunur.

ASALA İLE İLİŞKİLERİ

- ASALA ile ilişkiniz oldu mu?

- Birkaç görüşme oldu.

- Birlikte hareket etmediniz mi?

- Sivillere yönelik eylemlerinin zararlı olduğunu gördük. Dolayısıyla da 1982'lerde olmaz dedik, bırakık... Öyle fazla bir beraberlik yok. Bir iki acele toplantı dışında, bir ilişki yoktur. İlişki geliştirebileceğimiz bir örgütlenme değildir aslında. ASALA olayı da çok abartıldı Türkiye'de.

- Güçsüz bir örgüt müydü sizce?

Tabii. Fazla güçlü bir şey değildi. Fakat onun dağıtılmasında, parçalanmasında bir provokasyondan bahsedilebilir.

- Ne gibi?

- Bir müdahale vardır. Ama kim yaptı, nasıl yaptı, bilemiyorum. Ondan sonra da çok güçsüz düştü.

- Hangi yılda oldu bu?

- 1983 veya 1984.

- Kim vurdu darbeyi, kendi içlerinden mi?

Tabii kendi kendilerini vurdular. Her düzeyde üç dört adam gitti o zaman. Agopyan'ın ayrılması falan o döneme denk geliyor. O zamanlarda onlarla ilişkimiz bitmişti.

- ASALA hareketini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Bir Ermeni olgusu inkar edilemez. Türkiye'de 1960'lardan itibaren bir Ermeni hareketi gelişti. Aralıksız 1980'lere kadar geldi ve büyük bir tasfiye ile sonuçlandı. Onlar bu yıllarda umutlarını tamamen Batı'ya bağladılar. Böylece bir çözüme gitmek istediler. Çözüme gidemediler. Neden gidemediler? Çünkü Doğu'daydılar. Batı'da olsalardı, örneğin Balkanlarda olsalardı, diğer Balkan ulusları gibi sonuç alabilirlerdi. O sıralarda kendi hataları da vardır. Son derece hayalci yaklaşımları vardır. Ama Osmanlı İmparatorluğu'na karşı bir ulusal harekettir. Ve katliam da çok şey...

- Ermenileri öldürenler Kürtlerdi ancak...

- Evet ama, yönlendirici güç imparatorluktu. İttihat Terakkiydi. Kürt-

ler kullanıldı. Hamidiye alayları Abdülhamit tarafından Ermeni katliamında kullanıldılar. Bir de, Kürt hareketinin doğmayışında veya bastırılışında rol oynadılar. Bir taşla birkaç kuş vurma. Ondan sonra zorla tasfiye edildi. Nasıl ki, Kürtler'in ayaklanması bastırılarak, üzeri betonlaştırılarak tasfiye edildiyse... Ermeniler ise yurtdışına gittiler. Değişik ülkelere yerleştiler. Bir haksızlık olduğu açık.

- Peki, 1970'lerden sonra giriştikleri kanlı cinayet ve eylemlere ne diyeceksiniz?

Bu, mücadeleye zarar verir. PKK'nın da aynı şeyi yapmak istediği söylendi. Biz öyle yapmadık. PKK bireysel terörü esas almak istemeydi biz de yapardık. Bizim için, **"kendilerinden ayrılanları ajanprovokatör deyip vuruyorlar"** diyorlar. Biz her zaman şunu söyledik: Bir nefsi savunma durumu vardır. Bizi tasfiye etmek isteyenleri nerede olursa olsun, Doğu'da da olsa, Batı'da da olsa, bunu yaparız. Ama, Türkiye Cumhuriyeti'nin mensuplarına karşı böyle sistemli, giderek gelişen bir şiddet anlayışı bizde pek revaç bulmamıştır. Bizim yaklaşımımız şöyle olmuştur: Siz kendi sorunlarınızı ortaya çıkarmak istiyorsanız, bize bu yollar pek tutarlı gelmiyor. Bu konuda doğru yollarla mücadele etmek uygundur, dostluk geliştirmek uygundur. Yurtdışındasınız. Yine insanca, kardeşçe ilişkiler içinde olabilir ama, bu yöntemle sadece şovenizm güçlenir.

Yani ASALA'nın eylemlerine karşı mıydınız?

- Dediğim gibi, mücadeleye zarar verecektir. Ermeni halkından da bu biçimde tasvip alınması zordu. Ve gerçekten de sonuç vermeyen bir yoldu.

- Ermeniler'in de sizin istediğiniz aynı yerlerde gözü var. Buna ne diyeceksiniz?

- Ona fazla şey bulmak istemiyorum. Yani, burası Türkiye'nin midir, Kürdistan'ın mıdır, Ermenistan'ın mıdır? Bu kavramların üzerinde durmak bana fazla gerçekçi gelmiyor. Ben devrim olayı ile uğraşıyorum. Devrim olayını karış karış toprak parçası meselesi olarak görmek bana pek çekici gelmiyor. Devrim bir sosyal olaydır. Ermeniler varsın gitsinler, doğru yolda devrim için mücadele etsinler. Özgür toprak parçaları demek, onun içinde özgürce yaşamak, dilini, kültürünü, ekonomisini geliştirmek demektir. Başka halklarla eşitlik temelinde olursa, bu en iyisidir. Yani Ermeni halkı, kendilerine çeşitli gerekçeler bularak kendileri iddia ediyorlar, o konuda mücadele etme gücünü gösterebiliyorlarsa, mücadele imkânı tanınır. Türkiye'de de varlar, İstanbul'da da varlar. Bunların ken-

di sorunlarını ortaya koyma gücünü göstermeleri gerekir.

- Hiç koalisyona gitmediniz mi?

- Yok.

- Yani Ermeni-Kürt-Kıbrıs Rum koalisyonu olmadı mı?

- Benim önderliğim altında böyle bir şey olmadı.

- Yunanistan destek verdi mi size?

- Hayır. Yunanistan sanıyorum sizin (Atina'daki) gazete ve büronuza ne kadar destek verdiyse, bize onun kadar vermemiştir. Kesin emin olabilirsiniz.

- Ama orada basın toplantıları yapmanıza izin veriyor?

- Sizin çalışma özgürlüğünüz çok daha fazla... Yunan-Kıbrıs Rum kesimi yardımı (söylentileri) çok abartmalı.

2. BÖLÜM:

PKK'nın Diğer Kürt Örgütlerle İlişkileri

Apo'nun diğer Kürt örgütlerine bakışı oldukça katı. Celal Talabani, Mesut Barzani ve öldürülene kadar da Kassumlu'yu genelde "kendi çıkarları için çalışan, kendi halklarını kişisel amaçlarına yönelik kullanan kişiler" olarak görüyor. Haklarında özel konuşmalarında son derece sert şekilde eleştiriyor. Nitekim PKK yayınlarında da "satılmışlar" diye kelimeler kullanılıyor.

Tarihsel yönden baktığınızda Kürt örgütler daima birbirleriyle sürtüşmüşler, hatta zaman zaman savaşmışlardır. İran ile Irak kürtleri sevişmez, Suriyeliler ise kendi hayatlarını yaşarlar. Bütün bunların Türkiye'deki Kürtlere bakışları da farklıdır. Her biri, diğerinin işine karışmadan kendi işleriyle uğraşmak isterler. İşbirliğine girmeyi hiç sevmezler. Bunun başlıca nedeni de, işbirliği dendiğinde diğer Kürt örgütlerin denetiminin altına girmek veya liderliklerinin sarsılabileceğini düşünmeleridir.

APO'nun 1982-84 döneminde Mesut Barzani ile yakın ilişkilerine daha önceleri değinmiştik. Ancak bu ilişki dizisi bir "ilke birliği veya mücadelenin birlikte yürütülme arzusundan değil, zorunluklardan doğmuştu.

Zira PKK'nın en uygun şekilde Türkiye'ye silah ve gerilla yollayabilmesi Irak üzerinden, gerçekleşebiliyor. Bu geçiş noktaları da gelenceksel olarak Barzani'nin kontrol altında tuttuğu yerlerdi.

Mesut Barzani PKK'ya karşı Türkiye'nin sert tepkisi üzerine, Irak hükümetiyle savaş halindeyken bir de Türkiye'yi kendine düşman edip üzerine çekmek istemediğinden dolayı bu işbirliğini bıraktı.

1985'ten itibaren de Barzani ile APO'nun yıldızları hiçbir zaman barışmadı. Aralarındaki ilişki de tamamen kalktı.

Türk basınında sık sık Barzani-Apo işbirliğinden söz edilmesine rağmen, işin gerçeği bu iki liderin mümkün olduğu kadar birbirlerinden uzak durmaya çalışıklarıdır.

Mesut Barzani ve Celal Talabani için, Türkiye'den önce Irak'taki Kürtler otonomilerine kavuşmalıdır. Hem sayıca daha geniştirler, hem de Kürtlere ait bölgeler çok geniştir. Üstelik bu bölgeler uzun yıllar Kürt kontrolü altında kalmış, halen de nüfusun tamamı Kürttür.

Barzani, Türkiye'nin (babası gibi) karşı cepheye alınmamasına inanmıştır. Bu yaklaşımı 1989 yazında Irak ordularının büyük saldırısı sırasında Türkiye'nin sınırlarını aşıp Barzani'ye bağlı 60 bin Kürt'ü topraklarına kabul etmesiyle karşılık görmüştür.

Barzani ve Talabani İran ile savaşını bitiren Irak'ın büyük askeri harekatıyla birlikte Kuzey Irak'tan çıkıp, Peşmergeleriyle birlikte İran'a geçmek zorunda kaldılar. Şimdi, İran ve Suriye'den destek görüyorlar. Peşmergeleri (Kürt savaşçıları) İran topraklarında (Dalampar dağları civarında) kamp yapmakta, kendileri de Şam ve Tahran üzerinden dış dünya ile temaslarını sürdürüyorlar.

Aslında ne Barzani ne de Talabani'nin temel politikaları İran ile uyuşmuyor.

Kürtler İran'ın 1975'te Saddam Hüseyin ile anlaşma yapıp Barzani'yi yalnız bırakmasını hâlâ unutmuş değiller. Tahran'ın o dönemde kendilerine ihanet ettiğini ve yine her an "satabileceğine" inanırlar. Kürtler, Irak'ta bir demokratik yönetim kurulabildiği takdirde seslerini duyurabilecekleri ve haklarını elde edebileceklerine inanırlar, İran ise İslami yönetim kurulmasını ister. Kürtler Ulusal Kurtuluş savaşı yaptıklarını söylerler, İran sadece İslami Kurtuluş hareketine inandığını vurgular.

Dolayısıyla bu gruplarla İran arasındaki işbirliği "zoraki bir geçici nişan"dan ileri değildir. Bütün taraflar günün birinde bu durumun biteceği-

ni ve herkesin eski yerlerine döneceklerini bilirler. Birbirlerini kerhen desteklediklerini ve görüş ayrılıklarına rağmen "koşullar gerektirdiği" için işbirliğini sürdürdüklerini açıkça söylerler.

Abdullah Öcalan ile yaptığımız söyleşinin bir bölümünü Barzani ve Talabani ile ilişkilerine ayırdık. Apo'nun yaklaşımı, bu iki lidere karşı tutumunun en açık işaretleriyle dolu:

- Celal ile dostane ilişkiler vardı, aslında. 80'lerde böyle bir yaklaşım oldu. Fazla sürdürülemedi. Sonra ilişkiler tekrar yumuşadı... Irak Kürtleri'nin mücadelesine çok eleştirilerimiz olmasına rağmen ilişkileri geliştirmek isteriz. İlişkiler bu veya şu düzeyde olur. Biz, üs versinler silah versinler diye değil. Tek birleşik bir ordu (kurmak) bu aşamada zordur. Fakat birbirine zarar vermeme, birbirine saygı temelinde bir çalışma olabilir.

(Apo'nun sözünü ettiği çatışmalar, Barzani ile bozuştuktan sonra iki grubun gerillaları arasında çıkan silahlı sürtüşmelerdir. PKK, 1984'ten itibaren Barzani ve Talabani'nin kuvvetleriyle birçok çatışmaya girmiş, karşılıklı esir almaya kadar giden önemli güç gösterileriyle karşılaşılmıştı.)

- Bir ara Barzani ile çok yakın ilişkileriniz vardı, sonra ne oldu?

Türkiye devreye girdi. Bilemiyorum. Bizimle bozuşması temelden başlar. Yerel aşiret reisleri, beyler, KDP (Barzani'nin grubu) ile uzlaşmaları vardır. Gelenekseldir. Biz bu uzlaşmaya karşıyız. (Biz) bir de Irak Kürtleri'ne alternatif geliştirdik... (bizim) hareket gelişiyordu. Çıkarları epey bozuyor. Bunu görüyorlardı. Bir de sanırım daha çok kendi kontrollerine önem veriyorlar.

- Sizi kontrollerine mi almak istediler?

- Bu çabaları vardır. 'Durun önce burayı halledelim, sonra oraya el atılır' gibi. Bütün Kürtler önce bize hizmet etmeli, diye düşünürler. Biz bunu kabul etmedik... (Mesut Barzani ile) karşılaştık, tanıştık. Yakınlaşmamız 1982'lerde başladı, 1985'te koptu.

- O zaman (Türkiye'ye) giriş çıkışlarınız onların bölgesinden mi oluyordu?

- Evet, onların bölgesinden oluyordu.

- Barzani sizi durdurmaya çalıştı mı?
- Tabii çok sert durumlar yaşadık.
- Çatışma oldu mu aranızda?
- Sınırlı çatışma oldu, yakalama oldu.
- Onlar mı yakalattı?

Birkaç sefer birkaç yaralıyı Türkiye'ye teslim etmiş. Biraz Türkiye'nin hoşuna gitme çabaları vardı. Türkiye'ye karşı dürüst davrandıklarına dair radyolarında propaganda yaptılar.

- Anladığım kadarıyla, Talabani ve Barzani "önce Irak Kürtleri'nin işini halledelim, sonra Türkiye" diyorlardı.

Tabii. Bizim görüşümüz, coğrafya, nüfus, sosyal gelişme açısından Türkiye Kürtleri mücadelesini bağlı kılmazlardı. Her türlü kardeşçe dayanışmaya evet, ama böyle bir durdurma, boyun eğdirme kabul edilemez.

- Talabani ile yakınlaşma ne zaman oldu?

1980'lerde.

- Onunla ne zaman koptu?

(Talabani) Irak ile görüşmelere girince doğal olarak tecrit durumu yaşadı.

TALABANİ, PKK'YI VE APO'YU NASIL GÖRÜYOR?

Celal Talabani, bugün Orta Doğu'daki (Türkiye dışında kalan) Kürt grupların liderleri arasında, hem en eski mücadele edenlerden, hem de dış dünya ile en çok ilişkisi olanlardan biridir.

Barzani ile 1940'lardan itibaren Irak'ta mücadelesine başlayan Talabani bugün Kürt Cephesi'nin de başındadır. Özellikle son yıllarda Irak Kürtleri'nin sözcüsü durumuna girmiştir. Yıllardır süren mücadelesinde Arap liderle muzakerelere girmiş, Batılı çevrelerle temaslar yapmış ve en "görmüş geçirmiş lider" konumuna gelmiştir. Kendi deyişiyle "Kürtlerin en gerçekçisi, neyin olabilip neyin olamayacağını" bilen ve bunu da sakınmadan söyleyen bir insandır.

Talabani bazı Kürt çevreler tarafından kişisel çıkarları için mücadele eden, diğerleri tarafından ise en ağırlıklı lider, olarak nitelendirilir.

Bu kitabın yazılması sırasında kendisiyle Londra ve Paris'te görüştük. Hem PKK ve Abdullah Öcalan ile ilişkileri, hem de süper güçlerin Kürt sorununa bakışını içeren kapsamlı söyleşiler yaptık. Bu söyleşilerimizden birinde, İran'daki Kürtlerin lideri olan Dr. Kassumlu da bulunuyordu.- 1988-1989 dönemindeki bu söyleşilerden bir süre sonra Dr. Kassumlu, İran ajanı oldukları kuşku duyulan kişiler tarafından öldürüldü. Ardından da, Irak'ın büyük taarruzu sonunda, Talabani (Barzani ile birlikte) Irak'tan ayrılıp İran'ın koruması altında, Irak hükümetine karşı mücadelesini İran topraklarından yapmaya başladı.

Aşağıda, bu uzun söyleşilerden bazı bölümleri bulacaksınız:*

- PKK ve APO ile ilk temasınız ne zaman oldu, sizde bıraktığı izlenim neydi?

- Önceleri bizim Türkiye'deki PDKD-DDKD ile ilişkilerimiz vardı. Necmettin Büyükkaya, Kemal Burkay'ı tanırdık... PKK ile ilk temasımız 1979 yılında Şam'da oldu. 1981 yılında da Apo ile yine ilk defa Beyrut'ta karşılaştık. Gencecik bir insandı. Hiçbir deneyimi yoktu. Politikacı değil zaten. O dönemlerde diğer Türk gruplarla arası son derece kötüydü. Sürekli şekilde kavga içindeydiler. Ben aracılık ettim ve görüş ayrılıklarını gidermeye, hiç değilse kavgayı durdurmaya çalıştım. Sonra, zaman içinde dost olduk. O dönemlerde göçmen durumundaydılar. Etraflarındaki adamlarına başlarını sokacak bir yer arıyorlardı. Onu tanıdığımız Filistinli gruplarla ve bazı liderlerle tanıştırdık. Yerleşmelerine yardımcı olduk... 1982-1983 döneminde Irak komünist partisiyle ilişki kurdular. Biz ise o sıralarda Irak hükümetiyle görüşmeler (daha geniş haklar elde edebilmek için) yapıyorduk. Bizi sert şekilde eleştirmeye başladılar. Faşist Bağdat rejimi ile uzlaşıya girmekle suçladılar. Bize karşı açıkça bir kampanya başlattılar. Biz buna yanıt vermedik.

Bizim gözümüzde PKK genç, heyecanlı ve deneyimsiz bir gruptu. Bunlara sabırlı olmak gerektiğini düşündük. Zamana ihtiyaçları vardı. Mücadelelerini görmek gerekiyordu... Oysa onlar Irak Komünist Partisi'yle birlikte bize karşı açık bir mücadeleye girdiler.

Neyse bunlar artık geride kaldı...

1986'da (Bu tarihte PKK Barzani ile de bozuşup, Türk sınırı bölgelerinden çıkarılmıştı) Abdullah Öcalan bana bir mektup yazdı. İkimizin dost olduğunu, her iki grubun da ilerici bir mücadele içinde bulunduğunu,

* Bu söyleşi 1989 yılında Londra ve Paris'te yapılmış ve tamamı banda alınmıştır.

işbirliği yapmamız ve birbirimizi görmemiz gerektiğini bildirdi.

Ben ona yanıt yazmadım, bir arkadaşımla haber yolladım. Irak'tan çıkamayacağımı, istersc kendinin gelmesini söyledim. O sıralarda Beyrut ve Bekaa arasındaydı.

Bu karşılıklı, aracılarla yapılan mesajlaşmalar 1987'ye kadar sürdü. Sonunda bir heyet yollamasını istedim. Başka türlü olmuyordu. Sorunlar çözülemiyordu.

(**NOT:** 1987 PKK'nın Türkiye'de en kanlı ve en büyük suikastlerini yaptığı yıldır. Pınarcık katliamı da aynı döneme rastlar. Bu dönemde Türk ordusunun Barzani ve Talabani kuvvetlerinin yaşadıkları bölgeleri bombalaması ve PKK kamplarını vurma operasyonları artmıştı. Her iki Kürt örgütü ile PKK'nın ilişkileri daha da sertleşmiş ve aralarında sürtüşmeler de başlamıştı)

1987'nin Ekimi'nde PKK heyeti geldi. İki önemli noktada itirazımızın olduğunu, bu iki noktada anlaşmamız gerektiğini söyledim. Birincisi, PKK'nın tüm terörist hareketleri kınaması gerekiyordu. Apo'nun teröre karşı olduğunu açık biçimde belirtmesini istedim. İkincisi de, bundan böyle çoluk çocuk ve kadınları da içeren sivil hedefleri vurmaktan vazgeçmesi idi.

Zira PKK'nın bu taktiği genelde Kürt sorununa zarar veriyordu. Türk hükümeti Avrupa'ya "İşte Kürtler terör yapıyorlar" diye yayıyordu. Oysa tam o sıralarda Avrupa kamuoyunda Kürt sorunuyla ilgilenme başlamıştı. Eğer PKK bu tip girişimleri sürdürürse, Avrupalı aradaki farkı bilmediği için tüm Kürt hareketine karşı çıkacaktı. Kürtlerin çocuk ve kadınları öldürdüğü, Palme'yi öldürdüğü izlenimi doğacaktı.

Üzerinde durduğumuz diğer nokta da, PKK'nın diğer Kürt gruplara karşı tutumunu değiştirmesiydi. Diğer Kürt gruplarla sorunlarını barış içinde çözmeleri gerektiğini belirttim.

(**NOT:** Talabani'nin anlattığı bütün bu gelişmeler yaşanırken, Türk güvenlik kuvvetlerinin inancı ve Türk basınında çıkan haberler, tam aksine APO ile Barzani ve Talabani'nin son derece yaygın bir işbirliğine girdiği yönündeydi. Bu işbirliğinin neden, na-

sıl başladığı ve neden bittiği tam olarak anlaşılamamıştı.)

- Diğer Kürt gruplarla (özellikle Barzani kastediliyor) sorunları neler-di?

Kendinin dışındaki diğer Kürt grupları vatan haini veya ajan olarak niteliyordu. Örneğin, KDP (Barzani'nin partisi) Amerikan istihbarat servisi CIA ve Türk MİT'in ajanı, PUK (Talabani'nin partisi) ise İngiliz ve Fransız emperyalistlerinin ajanıydı. Kemal Burkay'ın Sosyalist partisi Almanlar'ın ve MİT'in ajanıydı.

- Silahlı çatışmalar da oldu mu aranızda?

1983'te oldu. Sonradan duruldu.... Eğer diğer Kürt örgütlerine karşı bu suçlamalardan, silahlı saldırılardan vazgeçer, Türk hükümetinin terörizm diye nitelediği eylemleri bırakırsanız, sizinle iyi ilişkiler içine girebiliriz, dedik. Bize karşı bu politik suçlamalardan vazgeçmesinin ön koşul olduğunu belirttik. Bundan sonra ilişkilerimizin normalleşebileceğini ve bazı alanlarda işbirliğine gidebileceğimizi söyledim.

Heyetin tepkisi ne oldu?

Hemen kabul ettiklerini, zaten kendilerinin gerçek politikasının da bu olduğunu, şimdiye kadar yanlış anlaşıldıklarını söylediler.

Gittikten sonra bize bir de mektup yazdılar. Görüşmeden memnuniyetlerini, liderlerinin de aynı hisleri taşıdığını ve yakında bir açıklama yapıp, bizim üzerinde durduğumuz noktaları net şekilde ortaya koyacaklarını, ardından da ortak bir açıklama yapılabileceğini bildirdiler.

Ben çok memnun oldum. Olumlu yönde bir adım atılmıştı.

Tam bir ay sonra Avrupa'da yayınlanan Serxwebun adlı gazetelerinde bir makale yayınlandı. Bizimle yaptıkları temas tamamen yalanlanıyor. İngiliz Fransız ajanlarıyla görüşmelerinin söz konusu olamayacağı belirtiliyordu.

Şaşırdık.

Aradan bir ay kadar daha geçti, bu defa APO bizden bir delegasyon yollamamızı istedi. Ben de bir temsilcimi yolladım. Lübnan'da buluştular. Kabul ettiğini söyledi. İlişkileri normalleştirmekten, işbirliği yapmaktan, başka Kürt gruplara karşı silah kullanmamak ve bir daha terörizm olarak nitelendirilen hareketlere girişmemekten yana olduğunu söyledi. Avrupa'daki gazetede çıkan makalenin, gerçek durumdan haberi bulunmayan biri tarafından yanlışlıkla yazıldığını, söyledi.

Biz de kabul ettik, zira Kürt hareketi için bu önemliydi.
Mayıs ayında da bu ortak açıklamayı yaptık.

(**NOT:** Bu anlaşma ancak 1.5 yıl hayatta kalabildi. 1989'da Apo tarafından feshedildi. Talabani'ye göre, PKK yazılanlara uymadığı için anlaşma işletilemedi. Apo'ya göre Talabani PKK'nın hareketlerine kısıtlama getirmek ve hem Türk hem de dış emperyalist çevrelerle müzakereye girdiği için işletilemedi.)

- Mesud Barzani ile ilişkileri nasıl bir çizgi gösterdi?

Irak'a küçük bir grup olarak gelmişlerdi. Sonradan büyüdüler... Mesud Barzani ile de 1986 sonunda ilişkilerini kestiler. 1987'de tamamen bitti. Barzani, PKK'yı sözlerinde durmamakla suçladı. Apo da Barzani'yi Türkiye ile gizli müzakereye girmekle suçladı. Mesud'un PKK'yı topraklarından çıkarma yönünde söz verdiğini ileri sürdü. Buna karşı da Türkler'in Barzani'ye saldırmayacağı sözü verdiğini ileri sürdü.

Mesud bunun üzerine, PKK'nın topraklarından çıkması emrini verdi. Bütün parti üyelerine köylülere de, PKK'nın hiçbir üyesine yardım etmemeleri, köylerine almamalarını söyledi.

Bütün bu söylediklerinize karşın PKK'dan herkes söz ediyor. Siz onlardan daha eski olmanıza rağmen daha çok Apo ön planda görülüyor. Nereden kaynaklanıyor bu durum? Daha güçlü olduklarından mı?

Hayır güçlü değiller, ancak Kürt örgütler içinde en popüler olanlar onlardır. Güçlü olabilmek için, güçlü bir örgütlenmeniz, güçlü bir liderlik ve iyi silahlanmış bir askeriniz olmalı. Bu yönden güçlü değiller ancak öte yandan destekleri var. Örneğin Avrupa'da çok Kürt var. Sessizce seyrediyorlar. Aktif Kürtler'in çoğunluğu arasında ise Apo'nun prestiji büyük. Aynı şekilde, Barzani bölgesinden uzaklaştırdı ancak oralardaki halk gizliden gizliye destekliyor. Suriye'deki Kürtler arasında da Apo'nun prestiji yüksektir. Lübnan'dakiler de tanır. Evlerine gittiğinizde resimlerinin asılı olduğunu görürsünüz.

- Sizin bölgenizde de durum aynı mı?

- Hayır. Bizdeki durum değişiktir.

Eğer Türkiye'de halkın arasında destekleri olmasa ayakta kalamazlardı... Öte yandan bugünkü yaklaşımlarını değiştirmedikleri ve diğer Kürt

örgütlerle ilişkilerini normalleştirmedikleri takdirde de dayanamazlar. İlerde düşerler.

- Apo'nun bir gün popülaritesini arttırıp bütün Kürt grupların liderliğini almasından korkmuyor musunuz?

- Hayır korkmuyorum, zira bizde kimse bir diğerinin işine karışmaz.

Yani Iraklı bir Kürtün Türkiyeli bir Kürt lideri takip etmeyeceğini mi söylemek istiyorsunuz?

Hayır katiyyen böyle bir şey olmaz. Bizim için Kürdistan'ın her parçasının kendi koşulları vardır. Üstelik PKK bizlere karşı olduğunu da hiç saklamıyor.

- Sizler PKK'nın silahlı mücadeleyi bırakmasını mı istiyorsunuz?

- Bizim dışımızdaki bir Kürt grubun liderine ne yapması gerektiğini ben söyleyemem. Başkalarının rollerini biz saptayamayız. Ancak eğer ben bir Türk Kürtü olsaydım başka türlü hareket ederdim. Her şeyden önce de Türkiye'deki Demokrasiyi desteklerdim. Demokrasinin kurulması için elimizden geleni yapardım. Askerin iktidarı almasına karşı çıkardım. Zira bizim görüşlerimiz insan hakları ve demokrasinin güçlü olduğu ülkelerde yeşerir. Türkiye demokrasiye doğru gitmektedir. Sesimizi orada daha rahat duyurabiliriz. Oysa İran veya Irak'ta duyuramayız.

Demokrasiye destek verirken, Türkiye'deki tüm Kürt grupları organize eder ve siyasi bir güç durumuna girmeye çalışırdım. Eğer cunta elini çekmek istemezse, işte o zaman silahla yanıt verirdim. Yani, bir elimde demokrasi, öbür elimde de gerektiğinde kullanacağım silah olurdu. Türkiye'deki demokrasinin ayakta kalması hepimiz için son derece önemlidir. Onun yıkılmaması için destek vermemiz gerekir. Biz aynı şeyi 1958'den 1961'e kadar Irak'ta yaptık. Demokrasi ve insan hakları uygulamada kaldığı sürece biz de elimize silah almadık...

- APO da sizin yaklaşımınızın yanlış olduğunu, sadece otonomi ile yetinip işbirliğine dönük bir uzlaşı ile yetineceğinizi ileri sürüyor.

- Eğer PKK bütün Kürdistan'ı kurtarır ve bağımsızlığına kavuşturabilirse, o zaman hepimiz onu başkan olarak tanırız. Ancak hiçbir şey yapamaz. Biz de onun yaşında ve mücadelesinin bugünkü aşamasındayken aynı sözleri söylerdik. Tam bir bağımsızlığa kavuşmamız ve birleşmemizden söz ederdik. Ancak bir süre sonra neyin yapılabileceğini anladık. Geçirdiğimiz deneyimler bunun şimdi gerçekleşemeyeceğini bize gösterdi. Biz şimdi Irak'ta kendi kaderimizi kendimizin tayin etmesi hakkını sağlamaya çalışıyoruz. Bunu elde ettikten sonra diğer ülkedekilere bu du-

rumu göstereceğiz ve ileri gideceğiz.

Bunun yerine, Irak hükümeti, Türk hükümeti, İran ve Suriye ile savaşacağız demenin ne anlamı var?

Her şeyin başında yapamayız. Ayrıca neden dört bir yanımıza cephe açalım? Türkiye'de de, dışarda yaşayan bütün Türkleri birleştirmeye çalışan insanlar var. Neyi başarabildiler acaba?

Bütün Kürtleri birleştirmek çok mu kolay sanıyorlar?

- Öcalan kesinlikle reddediyor. Sizce Sovyetler'in PKK'ya desteği nedir?

- Bence Moskova ile ciddi bir ilişkileri yok. 70'inci (ihtilalin) yıldönümünde Moskova'daydım. PKK'dan kimse yoktu. Ruslar Türk Kürdistan'ı Sosyalist partisinin genel sekreteri Kemal ve M.Ali adında PKK'nın genel sekreterini çağırmışlardı. Gerçek adını bilmiyorum. Biliyorsunuz DDKD ikiye bölününce, Ruslar bu iki partiyi davet etmişler. Üstelik Kürt olarak değil "Türk güçleri sol ittifakı" adı altında çağırmışlardı ve bu iki Kürt de delegasyona dahil edilmişlerdi. Yani Moskova bu kadar dikkatliydi... Üstelik PKK Sovyetler Birliği'ni açıkça eleştiriyor. Ayrıca PKK Türk Komünist Partisi'ne kesinlikle karşı. Şimdi Irak ve Suriye Komünist partilerine de karşı çıkıyorlar. Yani dört ülkenin Komünist partilerine karşı yalnız kalmış durumdalar. O zaman da Ruslarla nasıl ilişki kurabilir?

-.O zaman Suriye'nin desteğini nasıl elde edebildi?

- Bunun başlıca nedeni, sizin Suriye ile sorunlarınız var. Suriyeliler'in görüşüne göre baş düşmanları olan Müslüman kardeşler örgütüne Türkiye destek veriyor, göz yumuyor hatta eğitiyor. Ardından Fırat sularını kesmekle tehdit ettiğiniz izlenimi içindeler. Ayrıca Irak ile de çok iyi ilişkileriniz var. Oysa Suriye Irak ile düşmanlık içinde. Bence Suriye'nin PKK'ya gösterdiği kolaylıklar bunlardan kaynaklanıyor...

- Sovyetler Birliği'nin genelde sizlere (bölgedeki Kürt sorununa) bakışları, destekleri nasıl?

- (Gülme) Sovyetler herkesten çok daha gerçekçidirler. Siz Bulgaristan'daki Türkler'den söz ettiğinizde, onlar da Kürtler'den söz ederler... Geçmişte dahi ne zaman karşılaşsak bize sabırlı olmamızı tavsiye ederlerdi. Daima "yapılamayacak şeyler istemeyin. Yapabileceklerimizi isteyin" derler. Bize Irak'ta kendimize federasyon veya otonomi formülleri bulmamızı, Türkler'in veya İranlılar'ın kendi sorunlarını halletmelerini önerirler.

Biz ne zaman, Kürdistan Bağımsızlık Cephesi kurmak istesek, hakkınız var ancak bu gelecek çağın işi delerdi.

- Cömert midirler? Yani sizlerin silah ve cephane gereksinmenizi yeterince karşılarlar mı?

Yooook. Biz gençlde bu tip gereksinmelerimizi Irak ordusundan, Irak'tan karşılarız.. Bir de unutmamak gerekir ki, süper güç olarak onların sloganlarına, konuşmalarına çok inanmamak gerekir. Çıkarlarına bakmamız lazım. Ne zaman Türkiye ile ilişkileri kötüleşse o zaman Kürtler'e daha fazla destek verirler. Ne zaman Türkiye ile ilişkileri iyi olsa, o zaman hemen sessizleşiverirler.. Size çok açıkça söylüyorum, Sovyetler sizin Kürtler'e haklarını vermenizden memnun olurlar ancak bunun Türkiye'nin bugünkü sınırları içinde gerçekleşmesini isterler. Türkiye'den bir bağımsız Kürdistan'ın ayrılmasını arzulamazlar. Bizle konuşurken, Türkiye'deki Kürt grupların söylediklerinin gerçekçi olmadığını açıkça söylüyorlar. Bağımsız bir Kürdistan istemelerinin hiç gerçeklerle bağdaşmadığını belirtiyorlar.

Siz Amerika'ya da gittiniz. Amerikalılar'ın genel Kürt politikalarında ne gibi bir değişiklik var?

Amerika Kürt sorununa yaklaşımını giderek değiştiriyor ve yeni politika arayışları içine giriyor; Her şeyin başında, Orta Doğu'da 20 milyon Kürt var. Küçümsenemeyecek bir rakamdır bu...Üstelik Kürtler son derece hareketli bir toplum. Ermeniler gibi, oturdukları yerlerden çıkmış değiller. İran'da, Irak'ta, Türkiye'de milliyetçi hareketler sürdürüyorlar... Diğer bir nedeni, Amerika'nın Sovyetler Birliği'nin çekilişiyle ortaya çıkan boşluğu doldurma isteği. Bundan dolayı da Kürtlerle iyi ilişkiler kurmaya çalışıyorlar... Unutmamak gerekir ki, Amerikalılar Sovyet kampına karşı en büyük ve etkili silahın insan hakları olduğunu gördüler ve bu alanda bastırıyorlar. O zaman da Kürtler'in haklarını görmezlikten gelemezler...

- Türkiye'deki duruma nasıl bakıyorlar. Ziyaretiniz sırasında bu konuda nasıl izlenimler edindiniz?

- Amerikalılar'ın genel Kürt sorununun çözümü konusunda kesin ve tek bir görüşleri yok. Ancak özellikle Pentagon çevrelerinde bir eğilim var. Bu da, Türkiye'yi Ortadoğu'daki Kürt sorununun kontrolünü elinde tutan bir konuma gelmesini öngörüyor. ABD, eskiden Ortadoğu'nun İran veya Araplar tarafından değil, Türkiye ve Pakistan ve Suudi Arabistan tarafından kontrol edilmesini istiyorlardı. Ancak son yıllarda bu eğilim

Türkiye'yi ön plana çıkarmaya başladı. Demokratik bir Türkiye'nin bölgedeki tüm Kürt sorununu, belirli bir otonomi altında kontrolü altına alıp çözmesini düşünüyorlar. Irak, İran ve Suriye'deki Kürtler'in birleşmesinden oluşacak otonom bir Kürdistan'ın Demokratik bir Türkiye'ye katılması ve onun güvencesinde yaşayabileceğini ileri sürüyorlar. Eğer böyle bir şey gerçekleşirse, Türkiye bölgenin en güçlü ülkesi durumuna girer. Böylece hem Kürt sorununa Sovyet etkisi bir daha giremez... Amerika'da yaşayan ve yönetimle iyi ilişkileri olan bir dostuma bu yaklaşımdan söz etmişler, hatta fikrini dahi sormuşlar.

Süper güçlerin sizlerle ilişkileri çok ilginç. Bazen yanınızdalar, bazan sırt çeviriyorlar. Siz nasıl görüyorsunuz?

Hepsiyle ilişkilerim var. Bir kapıyı kapatıyorlar, bir pencereyi açıyorlar. Bunun başlıca nedeni de, Kürtler'in Ortadoğu'da üçüncü büyüklükteki nüfus olduğunu biliyorlar. Haritaya bakmak yetiyor. En büyük grup Araplar, ikinci büyüklükte Türkler, üçüncü durumda da biziz. Farslılar'dan daha büyüğüz.

- Sizce Kürtler, süper güçlerin Ortadoğu'da kullanmak istedikleri en önemli kart mıdır?

- Bence bütün süper güçler Kürt sorununu "oyun kağıdı" olarak kullanmak istiyorlar. Ancak bu durumu Kürtler de artık anladı ve kendilerini oyun kartı gibi kullandırmak istemiyorlar.

- Peki anahtar kimin elinde?

- Anahtar Kürt halkının cebinde. Batıda ise herkes bu anahtarı almaya çalışıyor. Avrupalılar bunu açıkça söyleyemiyor. Amerikalılar ise gittikçe cesaretlenmeye başladılar. Kimseden korkuları da yok. Amerika'nın Irak'a ihtiyacı yok. Iraklılar'ın ihtiyaçları var. Türkiye'ye ihtiyaçları yok, Türkiye'nin Amerika'ya daha çok ihtiyacı var. İran için de durum aynı... Amerika artık Ortadoğu'daki etkinliklerini arttırmak konusunda kesin kararlılar. Bundan dolayı da Kürt sorununa yeni bir yaklaşımla giriyorlar.

- Gerçekten bir gün bağımsız birleşik bir Kürdistan olabileceğine inanıyor musunuz?

- Ben gerçekçi bir insanım. Rüyalarda yaşamam. Olmayacak işler peşinde koşmam. Şair değilimdir. Ben bağımsız, birleşik bir Kürdistan görebileceğimi sanmıyorum. Ancak bu ilerde mutlaka gerçekleşecektir... Eğer hepimiz (tüm Kürt örgütler) gerçekçi olursak, neyi elde edebileceğimizi iyi hesaplayıp onun peşinde koşmalıyız. Biz, Ortadoğu'daki sınırları değiştiremeyiz. Süper güçler de kendi aralarında anlaşmaya varmadan

değiştiremezler. Lübnan'a, Filistin'e, hatta Kıbrıs'a bakın... Biz ne yapabiliriz? En iyi yapabileceğimiz, içinde bulunduğumuz yerlerdeki hayat koşullarımızı yükseltmektir. Eğer büyük sözler eder, büyük ve birleşik Kürdistan'dan sözler edilirse, boşu boşuna Türkiye'yi karşımıza alırız, İran'ı üzerimize saldırtırız. Irak ile zaten savaş halindeyiz.

Kürt grupların hemen hemen tamamı, "Birleşik Bağımsız Kürdistan" fikrini hayalci ve çok ileri tarihlerde gerçekleşebilecek bir düş olarak görüyorlar.

Hemen her biri, kendi işiyle yani yaşadıkları ülkeden istediklerini elde etmek, ondan sonra bu büyük düşü gerçekleştirmeyi planlıyorlar. Birleşmelerinin, ortak bir strateji uygulamalarının olanaksızlığını görüyorlar. Bu yaklaşımda, kendi liderliklerinin tehlikeye düşme olasılığı, aşiret ilişkileri, kişisel çekememezlikler de rol oynuyor. Birleşemediklerinden dolayı da, mücadelelerinde zayıf kaldıklarını biliyorlar. Ancak henüz hepsini bir araya getirebilecek bir liderin olmadığını da kabul ediyorlar.

Talabani ile bu söyleşimizi yaptığımız 1989'da Türkiye'nin Iraklı Kürtlere bakışına da burada değinmekte çok yarar var.

Türk hükümeti için, Türkiye'deki Kürtlerle Irak'takiler arasında pek büyük fark yoktu. Nitekim daha önceki bölümlerde de anlattığım gibi, Ankara, Iraklı Kürtlere karşı sürekli olarak Bağdat ile işbirliği yapar, Bağdat ne zaman Kuzey Irak'a karşı bir askeri harekata girişse, Türkiye zaman zaman sınırlarını kapatarak katkıda bulunurdu.

Diğer bir uygulama da, Kuzey Iraklı Kürtlerle hiçbir üst düzey resmi temas yapılmamasına yönelikti. Barzani'nin Türkiye'deki Kürtler üzerindeki etkinliği bilindiği için, tümüne karşı kuşkulu gözle bakılırdı. Bu resmi yaklaşımın tek istisnası, MİT elemanlarıydı. Bunlar Talabani ve Barzani'nin yakınlarıyla temas ederler ve varsa resmi mesajları iletirlerdi.

İşte bu 1989 görüşmesi sırasında Talabani özellikle bu noktaya değindi. Özal, başbakan olarak ilk defa Kürt politikasını değiştirme işaretlerini vermeye başladığı bir dönemdi.

Talabani konuşmamızın sonuna doğru, odada kim varsa dışarı çıkarttı. Baş başa kalmamızı istedi. Herkes gittikten sonra da, beni hayretler içinde bırakan, ancak bugün düşündüğümde ilginç bir politikanın devamı olarak değerlendirdiğim bir öneride bulundu:

- Sayın Birand, sizin aracılığınız ile Başbakan Turgut Özal'a bir mesaj yollamak istiyoruz. Saddam Hüseyin İran ile savaştan çok hırpalanmış olarak çıktı. Yakında Kuzey Irak'a saldıracaktır. Zira bizim bu kadar güçlenmemizi istemiyor. Bizim için en önemli güvence ise, Türkiye'dedir. Eğer Türkiye bize destek verirse, biz de Ankara'ya Kuzey Irak'ın kapılarını açabiliriz. Türk ordusunun elinden tutarız ve Kerkük'e kadar götürürüz. Bu bölgedeki petrol yatakları son derece zengindir. Bu şekilde Türkiye, bölgedeki Türkmenler'e de sahip çıkar, Kürtler'in de hamiliğini üzerine alır. Bu mesajımı Turgut Özal'a götürmenizi rica ederim.

Donup kalmıştım.

Bir Kürt lider açıkça Türk ordusunu Kuzey Irak'a davet ediyor ve müdahale etmesini istiyordu.

"Aman yapmayın, ben gazeteciyim. Bu tip mesajların aracısı olmak istemem. Eğer isterseniz bu söylediklerinizi yazın ve Türk elçiliğine yollayın ancak beni araya sokmayın" dedim.

Talabani güldü. Özal ile aramızın hiç iyi olmadığını bildiğini ancak yine de "Siz çok etkin bir isimsiniz. Bu mesajımı rahatsızlık yaratmayacak şekilde yerine iletirsiniz" demekle yetindi ve başka konuya geçti.

Üstelik bu sözlerini açık olan banda da kaydettirmişti.

Türkiye'ye dönüşümde, o sırada dışişleri bakanı olan Mesut Yılmaz'a gittim.

Talabani'nin sözleri öylesine önemliydi ki, bunları "İlkelerime sığmaz" diyerek kendime saklamam ne kadar garip olacaktıysa, kalkıp gazeteme de manşet attırıp kamuoyuna açıklamam da aynı oranda ters gelişmelere yol açabilecekti. Nitekim Talabani de, yanından ayrılırken "Bu mesajımı gazetenize değil, başkasına verdiğimi lütfen unutmayın. Size çok güvendiğim için, konuşmaktan hiç kuşku duymadım" demişti.

Mesut Yılmaz'a durumu anlattım.

Çok şaşırdı.

"Bunu Özal'a aktarmalıyım" dedi.

Kendisine Talabani'nin en kısa sürede yanıt beklediğini de söyledim ancak hemen de ekledim:

"Ancak beni kullanamazsınız. Talabani'nin bu sözlerini de ilkeme aykırı olmasına rağmen, çok önemli gördüğüm için getirdim."

"Merak etme" dedi ve ayrıldı.

Sonra bu mesajlaşmanın başka kanallar ve daha sonra da başka gazeteci dostlarla yapıldığını öğrendim...

Talabani ise, ısrarla beni arar olmuştu. Bir gün Şam'dan, bir gün Londra'dan telefon edip "ne oldu, ne haber var?" diye soruyordu. Kendisine, alacağı yanıtın başka kanallardan geleceğini söyledimse de, Talabani işin ucunu bırakmadı.

Bu ilk Londra görüşmemizden sonra, elinizdeki bu kitabın hazırlanması için Paris'te, birkaç hafta arayla İran Kürtleri'nin lideri Kassumlu ile randevum vardı.

Kassumlu 1992'de İran istihbaratı tarafından öldürülen, son derece iyi eğitimli ve ılımlı bir insandı. Kürt tarihini onun kadar iyi bilen bir lidere rastlamamışımdır.

Kassumlu, İran istihbaratının bir suikast girişimini daha o yıllarda hissetmişti. "Heran gelebilirler" demişti.

Amacım, İran Kürtleri'nin durumunu öğrenmek ve PKK ile ilişkilerini anlayabilmekti. Tam söyleşiye başlayacaktık ki, Kassumlu "Size bir sürprizim var. Dün Kürdistan'dan dönen Talabani'de Paris'te ve buluşacağımızı duyunca, sizinle 15 dakika dahi olsa mutlaka konuşmak istediğini söyledi. Kıramadım. Bir sakınca yoksa, gelebilir mi?" dedi.

Talabani'nin neden beni görmek istediğini tahmin edebiliyordum. Ancak verecek bir yanıtım yoktu. "Gayet tabii görüşürüm" dedim.

Talabani heyecanla sordu:

Hiç yanıt yok mu?

- Ben bilmiyorum. Dışişleri bakanına söylediklerinizi yansıttım. Artık top onlarda. Bir gazeteci için çok güç olmasına rağmen, bu önerinizi gazetecme de vermedim. Beklemekten başka çareniz yok.

Kassumlu ile birlikte Ankara'nın genel tutumundan şikayet etmeye başladılar.

- Türkiye Irak Kürtleri'ne sahip çıkmadığı sürece, biz Amerikalılar'ın, İngilizler'in, Fransızlar'ın eline düşüyoruz. Açıkçası onların oyuncağı oluyoruz. Bizimle herkes konuşuyor. İngilizler'den tutun, Almanlar'a, Amerikalılar'a kadar tümüyle resmi düzeyde diyaloğumuz var. Sadece Ankara bize sırt çeviriyor. Tek temasımız, arada bir MİT ajanlarıyla oluyor, o kadar. Türk elçiliklerindeki MİT temsilciliklerinin üzerinde siyasi nitelikli kimseyle temas edemiyoruz. Oysa bilmeleri gereken gelişmeler var. Bizim görüşlerimiz var...

Kassumlu daha da ileri gitti:

"Siz Kürt sorununa böylesine sırt çevirdikçe, Suriye'nin İran ve Irak'ın etkinliği artıyor. Onlar sizinle oynuyorlar, farkında değil misiniz?

Eğer siz Kürtlere sahip çıksanız, bütün bu ülkeler sizin elinize bakacaklar ve sizin oyuncağınız olacaklar."

Talabani de çok dertliydi....

"Kendi ülkemizde bir Kürt sorunu ve görmemezlikten geliyorsunuz. Ancak böyle devam edemezsiniz. Bu soruna sırt çevirdikçe PKK'ya güç kazandırıyorsunuz... Hele bir de bizleri umursamadığınız sürece, olayın bölge genelinde elinizden kaçtığının farkında değil misiniz?"

İki Kürt liderin o günlerde bana söylediklerini hâlâ hatırlarım.

Haklıydılar.

Ankara yanlış bir politika izliyordu.

Hem içerde, hem de dışarda. Bunun faturasının ne kadar ağır olacağını o günlerde gören insanların sayısı azdı.

Ne zaman "Kürt sorununa sırtımızı dönmeyelim." diye yazı yazsam, başta basında olmak üzere birçok çevreden ters tepkiler çıkıyordu.

Türkiye tam anlamıyla kafasını kuma gömmüş ve "Kürt" kelimesini taşıyan her gelişmeye gözlerini yumuyordu.

Yıllar yılları izledi, köprülerin altından nice sular aktı ve sonunda Türkiye uyandı.

Ne yazık ki, oldukça geç kalınmıştı.

Bu görüşmemizden aylar sonra, Talabani'nin Tahran'da, Kassımlu'nun da Paris'teki Türk büyükelçilikleriyle ilk defa "Resmi olmayan" birer görüşme yaptıklarını duydum.

Demek bir çark dönmeye başlamıştı.

Yıllar sonra Talabani'nin Türk pasaportu taşıyarak dünya gezilerine çıkacağını, istediği anda Ankara'ya gelip Hilton'larda kalacağını ve her defasında başbakan ve cumhurbaşkanı tarafından kabul edileceğini tahmin edebilir miydi?

Hep aynı senaryo.

Türkiye nihayet geç kaldığını anlamış ve arayı kapatma telaşıyla bu defa da kollarını tümüyle açmıştı...

* * *

IV. AYRIM: **TÜRKİYE'DEN NE İSTİYOR?**

Öcalan ile konuşurken, kapıda korumalardan biri göründü. "Hazır Başkan" dedi ve gitti. Apo'nun gözlerinin içi gülüverdi. "Sizin için ateşli bir tatbikat hazırladık. Gidelim, isterseniz" diye yerinde doğruluverdi.

Gerçek mermiler kullanılacakmış ve birkaç bölümden oluşuyormuş.

Bizim dışarıya çıkışımız, gösterinin başlayacağı işaretini verdi. Etraftan gerillalar koşturmaya ve yerlerini almaya başladılar. Apo ağır ağır, korumalarıyla birlikte kampın öbür yanındaki bölgeye doğru yürürken hazırlıklar tamamlanmış ve katılacak olanlar yerlerini almışlardır.

Tatbikatın yapılacağı bölgeye hakim, küçük bir tepenin üzerine çıktık.

Hemen arkamızdaki tepecikte de diğer gerillalar doluşmuştu. Ancak onlar bizim ve Apo'nun bulduğu tepeye tamamen hakim durumdaydılar ve bizim tamamen arkamızda kalıyorlardı. Daha önce de sözünü etmiştik, tam ateş başlayacaktı ki, Apo'nun korumalarının başındaki adam geldi ve arkamızdaki tepeyi boşalttırdı. Bütün gerillaların yandaki tepeciğe geçmeleri için işaret verdi.

İster abartılı, ister fazla titizlikten kaynaklansın, açıkça bir "serseri kurşundan" korkuluyordu. Öyle olmasa, kampın içinde ve kendilerini bir kelimesiyle ölüme gönderen ve buna seve seve uyan gerillalar arasına girmiş olan bir ajanın başkanı arkadan vurabileceğinden korkulmasa, böyle hareket edilir miydi?

Yerlerimizi almamızla birlikte harekat başladı.

Önce, bütün Filistin kamplarıyla ilgili filmlerde veya başka askeri kamplarda gördüğümüz, iple bir yerden öbürüne geçiş, iple tırmanma ve engellerin altından üstünden geçiş... Hemen ardından ateşli engellerin içinden geçiş başladı. Elinde makineli tüfek bulunan biri de, her geçen gerillanın ayaklarının arasına ateş ediyordu.

Hem de gerçek mermi.

Bir santim yana ateş etse adamın vurulmamasına imkan yok. Ben donup kaldım.

Apo her şeyin muntazam geçmesinden memnundu.

Makineli tüfekli adam, kurşunu bittikçe şarşörü değiştiriyor ve yanıbaşından sürünerek geçen gerillaları taramaya devam ediyordu.

Ardından baskın sahnesi canlandırıldı.

Önce yoldaki bir Türk güvenlik kuvvetlerinin minibüsüne baskın yaptılar.

Yavaş yavaş ilerleyen kamyona sağdan ve soldan açılan ateş, ardın-

dan arabanın hareketsiz hale sokulması ve nihayet esir alınmaları.

Bu arada Coşkun Aral bir elinde kamera, öteki elinde fotoğraf makinesi ile hangi birini çekeceğini şaşırmış durmadan çalışıyordu. Kanter içinde ve gerçek mermilerin atıldığı bir alanda, hem de PKK'lıların arasında böyle bir işi yapabilmek için de ancak Coşkun olmak gerekir.

Gösterinin son parçası ise, PKK'ya karşı direnen bir evin (bu güvenlik kuvvetlerinin karargahı da olabilirdi) yok edilmesiydi

Önce ev uzaktan çevrildi.

Ardından megafonlarla içerdekiler uyarıldı ve teslim olmaları istendi.

Buna karşı silahla yanıt alınınca yoğun bir makineli tüfek ateşi başladı.

Tüylerim diken diken olmuştu.

Birden bire kendimi Pınarcık'ta veya bir başka olayın tam içinde sandım. Dağlarda silah sesleri yankı yapıyor ve birkaç misli artıyordu.

Apo bana açıkça "güçlerini" göstermek istiyordu.

Makineliler ateş kustukça, kulakları yırtacak şekilde yankılanma büyüyor ve evin duvarlarından kurşunlar sekiyordu.

Bir süre sonra evin içindekiler teslim bayrağını çektiler. Ateş kesildi.

Elleri havada dışarı çıkanlar evden uzaklaşırken gerillalardan zafer haykırışları başladı ve uzaktaki bir havantopundan çıkan tek atışla, ev havaya uçuruldu.

Karakol veya ev olarak hedeflenen bu hane yok edilince, harekata katılan gerillalar ellerinde PKK bayrağı ile bizim bulunduğumuz tepeye doğru koşmaya başladılar.

"Yaşasın Başkan..."

"Bici Partiye Karkeren Kürdistan..."

Bütün gerillalar ayağa fırladılar ve Başkan'ı çılgınca alkışladılar.

Sonunda da bir geçit töreni ve tebrikleşme yapıldı.

Apo tatbikata katılanları teker teker tebrik etti.

Eve doğru dönerken "nasıldı?" dedi.

Sesinden, kendine ve grubuna çok güvendiği ve hiçbir eleştirisel bir söz istemediği izlenimi edindim.

Söyleyecek bir şeyim de yoktu.

Çok rahatsız olmuştum.

Sustum.

Artık ayrılma zamanı gelmişti.

Bizi Şam'a götürecek beyaz Mercedes tekrar gözüktü.

Apo ile kapanış konuşmamızı ve genel bir değerlendirme yapacaktım. Ancak hâlâ aklımın köşesinde bir kuşku kurdu vardı.

Dayanamadım "Suriye'ye giriş vizemiz yok. Gereken önlemleri alacağınızı söylemiştiniz. Tamam mı? Sınır kapısındaki adam bekliyor mu?" diye sordum.

Kendilerinden son derece emin şekilde "hiç merak etmeyin. Her şey tamam" dediler. Adama rüşvet verilecek ve biz Şam'a gidecektik. Zaten başka bir çıkış yolumuz da yoktu.

Apo aynı yerini aldı.

Ben aynı şekilde karşısına oturdum.

Yine çiftler teypler açıldı.*

- Bütün dünya dengelerine bakıp, silahlı eylemlerin vardığı noktayı düşünerek ileriye doğru bir tahmin yaptığınızda, bölgede bağımsız bir Kürt Devleti'nin kurulabileceğine inanıyor musunuz?

- Bunu millet çok soruyor. Bağımsız bir Kürt Devleti olayından ziyade, daha önemli durumlar yaratmak gerekiyor. Bu da mümkün. Çoğu, bizim bir devlet olsun da ne olursa olsun, düşüncesinde olduğumuzu sanır. Ben bir devleti bazen bir aşiret birliğinden daha kötü görürüm. Daha değersiz görebilirim. Şimdi Ortadoğu'da yaratılması gereken çok daha önemli şeyler vardır. Nasıl bir demokrasi, nasıl yeni bir insan ilişkisinden tutalım, siyasi ilişkilere kadar. Bir devlet kurma durumundan daha fazla tatmin ediyor. Yani insanlar arasında sağlıklı ilişkiler kurmak da en azından bir devlet ilişkisine kadar hayli hizmet isteyen, hayli büyük çaba isteyen, karakter isteyen, tutum isteyen bir sorundur. Bununla uğraşıyoruz. Devlet belki federal olur. Ortadoğu gerçeği içinde şaşmamak gerekir. Belki hızla da gündeme gelebilir. Ortadoğu'nun çelişkileri son derece kararsız bir durumdadır.

- Sizin idealiniz o değil mi? Bağımsız bir Kürt Devleti kurmak değil mi?

- Bağımsızlık anlayışımız tek bir devlet sınırını içermiyor. Yani içermekle birlikte son derece federatif durumlara götürebilir. Kendi çevresindeki halklarla böyle ilişkilere götürebilir... Karşı tarafın haklarında benzer eğilimler gelişirse, şüphesiz gelişir. Bugün Türk halkında bile daha demokratik, daha bağımsız ve kendi iktidarının olduğu bir eğilim gelişir-

* Bu bölümdeki söyleşinin tümü alınmamış, konuyla ilişkin olanları seçilerek bir araya getirilmiştir. Parantez içindeki kelimeler, cümlenin anlamını iyi anlatabilmek için daha önceki bölümlerde olduğu gibi bizim tarafımızdan eklenmiştir.

se, fedratif bir şey olur. Çok açıktır. Bunu tespit etmek kolay değil. Avrupa'da bile bunu açıkça görüyoruz. Bunun daha kolay örneği Iraklılar. Irak'ta daha kolay yapılabilir. İran'dakiler de (Kürtler) bunu daha kolay yapabilirler.

Bir Avrupa birliğini gözönüne getirin. Bir Sovyet Federasyonu'nu, Yugoslavya'yı, İsviçre'yi. Arap Birliği vardır. Afrika Birliği vardır. Niye Ortadoğu'da böyle bir şey gelişmesin? Bir ülkede birbirine bu kadar yakın, bu kadar iç içe geçmiş halkların ulusal toplumsal gelişmelerine en uygun federatif bir sistem olabilir...

Türkiye'de şöyle bir gelenek var. 'Bir devletimiz olsun da, nasıl olursa olsun' Mustafa Kemal'in deneyiminde de bu var. Türk Devleti olsun da nasıl olursa olsun, şeyi (yaklaşımı) güçlüdür... O zaman Türk ırkı bir tehlike içindeydi. Devlet onu koruyacak tek organdı. Onun için devletçilik müthiştir. Devletin olsun da, ne olursa olsun. Ben bunu bilmiyor değilim. Devlet bir korumadır. Milliyeti geliştirir, kültürü geliştirir. Devlet önemli bir olaydır. (Ancak) bir de nasıl olursa olsun bir devlet olsun gayet değildir. Devletin biçimi kadar, biçimleri kadar muhtevası çok daha önemlidir....

(PKK karşı silahlı mücadelede) zayıfsınız bu konuda, ben ne yapayım? Herkes bizi zor durumda, her an bitti bitmek üzeredir sanır. Ben bu konuda bilakis sizlerin durumunuzun çok zayıf olduğunu görüyorum ve üzülüyorum. Durumunuz böyle... Kesinlikle siz bu durumdan iftihar edemezsiniz. Kendisine saygısını yitirmemiş bir Türk yöneticisi de bu durumla iftihar edemez. İşte bunu bilmem hikayenin teröristliğine, bilmem ayrımcılığına bağlayarak da kendini rahatlatamaz. Biz sadece sorunları gözlerin önüne koyduk.

- Sizin için "kazanmak" nedir?

- İnsanın yaşadığı topraklar üzerinde maddi manevi alanda yaşamını gerçekten kazanmışsa, bizim için devrim de budur, devlet de budur, insanlık da budur. Bir toprak değil yani. Dediğim gibi, toprak şeyi ancak son anda ifade eder. Bu insanların kendi kaderlerini özgürce tayin sahası gerekir. Şimdi ondan önce dediğim gibi, bunun için böyle insan bilincinin yüreğinin ayaklandırılması gerekir. Ve bunlar illa 'Biz Türklerden ayrılacağız' gibi bir şeyle yola çıkılmıyor. Dikkat edilirse bizim baştan beri koşuyumuzda kesin bir ayrımcılık olayıyla bu işe girilmemiştir. Hayır, yazılar değerlendirilirse, yüzde doksanından çoğunun içeriği sosyal ilişkiler, ekonomik ilişkiler, siyasal ilişkilerde bir canlanma, bir dirilme, anti feo-

dalizmi aşma, Türk ulusu ile ilişkilerde eşitliğe ulaşma değil midir...

Bazı değerlerin kendimizde yücelmesini sağladık. Bu zenginlik ve güçlenmeyi yaratıyoruz... Kürtlerin kendi konumları çok geri. Sahipsizlikten de öteye, çok kötü durumda bırakılmışlar. Onlar da buna artık razı mı edilmişler, onay vermiş demeyeceğim, meşru görülmüş demeyeceğim ancak o konuma getirilmişler. Türkler de bu sorun karşısında o kadar çağdışı bir konumda kendilerini tutuyorlar ki. 'Meseleyi halledelim' adı altında aslında her türlü tehlikeye açık dinamit sahaları yapılmış işte hududa... Tellerden bahsediliyor. Çok ilginç teller, usturabaşı hepsi diyorlar. Burdan şuraya kadar. Geniş 30 kilometre. Onu da söyleyeyim 30 kilometrelik o telleri geçmenin yöntemi de bulundu. Fakat yalnız bu mu, hendekler var. Başka tel engeller var. Bir de 50 metrede bir kuleler yükseltilmiş. Ondan sonra Alman köpekleri hep hazır. Ayda yılda 2-3 kişi ya geçer ya geçmez. Şimdi bunun tutarlı bir politikayla ne alakası var yani? Şimdi bu büyük bir hayal değil de nedir? Kaç milyon, milyar masraf yapmışlar? Yalnız buna diyor geçen sene 60 milyar ayrılmış. 3-4 adam için. 800 kilometreyi de öyle kapatacaklar. Biz bu sefer Irak'ın içinden geçeceğiz. Bu yöntemleri aşmak kolay. Fakat Türkiye'nin bu yatırımlarını kavramak çok zor. Ve yalnız orada mı, değil. Hapishaneler inşa ediyorlar. Yüksek ha yüksek yatırımları. Milyarlarca. Geliştiriyor; yarın her kasabaya büyük bir hapishane, doldur. Şimdi yalnız o mu diyelim. İşte dedim ya zırhlı araçlar alıyorlar. Yatırım yapıyorlar. 1700 tane daha alacaklar. Şimdi al ha al. Türkiye'nin bu politikaları bitmez. Bizim de eylemlerimiz bitmez. Bunlar çıkış yolu değil. Gerçekten değil. Şimdi Türk halkı aydınlar, her türlü demokrat bu işleri biraz daha değişik yollarla geliştirmek isteyenler, bu kör politikalara bu kadar seyirci kalamazlar....

- Silahlı eylemlerinizle bir yere varabileceğinizi sanıyor musunuz?

- Şimdi ben bizim silahlı eylemlerin önemini şöyle koydum: Biz başlangıçta gerçekten demokratik çözüm için çok şeydik (istekliydik). Ama ilk başladığımızda karşımıza çıkan olay şu: 'Yaklaşırsan yakarız.' Açıkça 'yaklaşırsan yakarız'. Buna karşı biz de 'Yakılmamak için bir şeyler yapmalıyım. Yakılmamak için beni yakmak isteyenleri ben de yakmalıyım' (demeye başladık). Basit mantıktır biliyorsunuz, bu tip şeyler gelişir...

Sizin probleminiz ağır. Bence bizden daha fazla, sizlerin bu meseleyle uğraşmanız gerekecek. Yani işte (bu sorunla) uğraşmasanız biz ne yaparız? Benim yapmam gereken işin en önemi burada. İlişkilerine kadar sorunu hissetmeniz için meseleler çıkaracağız. Şimdi biraz masraf yaptınız.

Biraz değil yani... Her ne kadar 100 milyar diyorlarsa, bana göre trilyona ulaşır. Sırf PKK'ya karşı değil de, onun dolaylı etkilerine karşı da. Şimdi (biz) biraz daha çapı genişletirsek, (bu masraf daha da) artar. Hele birbirine kötülükte sınır tanımama şeyi bir metot olarak gelişirse, Lübnan gibi olru. 'Vur ha vur'. Bu daha tehlikelidir. Çünkü ülke çok geniş. Çünkü insanlar bu konuda çok kindar. Biz bunları, kin şeyini silahlı eylemc dönüştürürsek. Bazıları imkansız görebilirler, ama o kadar imkansız değil. Biz çok basit olanaklardan bu durumu yaratabildiğimize göre, (daha yaygın eylemi) kesin yaratabiliriz. Ve benimle ilgili bir olay değil. Şimdi millet bu işe alıştı. daha fazla yapabilirler. Geliştirebilirler. Fakat çok zevklendiğim bir çözüm yolu da değil.

'Maharetimi kullandım, vay bu kadar adam öldürdüm' demiyorum her gün. Bundan rahatlık duymam mümkün değil.. Bu işi sürekli Türkiye'deki gelişmelere, halktaki gelişmelere bağlıyoruz. Bir denge, bir şey durumunda bakarsın iyi gelişmeler olur. Erkenden bu işler çözüme doğru gider. Ama çok aşırı bir dengesizlik olursa, bu iş devam eder. Yani devlet kaskatı o politikayı devam ettiririm, biz de devam ettiririz ve sürer gider."

BU SÖYLEŞİYİ NEDEN YAPTI?

Ben büyük bir sabrın, büyük bir emeğin sonuçlarını size aktarırken gerçekleri çok yalın anlattım. Belki de hiçbir mücadele arkadaşıma bile açamadığım konuları bile açtım. Çekinmeden en iyi cevapları vermeye çalıştım. Bu tabii çok ciddi bir meseledir. Çekinerek, korkarak da bunu yapmadım... Ben, yakın zaferler görmek niyetinde de değilim. Fazla sıkıntılarım da yok. Kendime yarattığım formasyon beni bu çerçevede idare ettirir...

Bir politika çözümü biraz daha güncelleştirmekte yarar vardır. Ama bu çaba da bir tartışma imkanı da sağlayabilir. Halbuki benim ilkelerimle ne kadar çelişiyor? Bakalım, çelişiyorsa sonra gereken düzeltmeyi yaparız...

Şimdiye kadar çok çarpıtılmış, haddinden fazla yanlış değerlendirmeler oldu. Bu bir açıklamadır. Türkiye kamuoyuna saygılı olduğumuzu göstermek zorundayız. Türkiye'yi yönetenlere de ne olduğumuzu göstermek diyorum. Zaman itibariyle uygundur ve olası gelişmeler, bazı sağlıklı çözümlere ulaşma durumunda olanlar için bazı açıklamalar yapıyoruz.

Yani bunu da hemen bir günde yaptık demiyorum. Muazzam bir çabanın ürününü böyle açıklıyoruz. Ciddi bir sorumluluk.

- Bir şey beklemiyor musunuz?

- Kamuoyuna bir rapor. Bütün açıklığı ile bir rapor. Bu rapor ne kadar gerçekçi olabilir? Onun bütün öğeleri var. Uluslararası kamuoyu için var. Bölge için var. Türkiye için, zaten ağırlık noktasıdır, var... Bir çözüm bizden beklerlerse, buna tahammülleri varsa, söylenebilir.

- Yani ne bekliyorsunuz? Ne istiyorsunuz?

- Şimdi köklü olarak durumu koyduk. Şimdi de pratik birkaç şey daha söylensc... Türkiye halkı, Türkiye insanı, kadını erkeği, yaşlısı genci, yönetileni, yöneteni itibariyle biraz bu anlatımlar çerçevesinde bir olguya objektif düşünme hakkını vermeli....

Yani Türkiye yasalarına göre bu olguyu düşünsünler. Bu bir suç teşkil etmez. Hemen tavır koysunlar demiyorum. Hakkımızı hemen olduğu gibi teslim etsinler demiyorum. Bir düşünceyi okumalıdırlar. Adam en azından hâlâ dinlemek istemiyor. Ne olduğunu bilmeden karalaması, yalancı olduğunu gösterir. Ben sırf bu konuda kendi payıma düşen açıklığı yerine getirmek için, sır bile olabilecek birçok şeyi açıkladım. Dürüstlükle ve kişisel endişeleri, örgüt endişelerini bir kenara bırakarak.

Niçin?

Varsa düşünme gücü biraz kafasını zorlasın diye. Ve yine bizim hakkımızı, hukukumuzu şöyle versin. Ama hiç olmazsa kendi ulusal çıkarları için, Türkiye insanına özgü dar bir çevrenin, fanatik bir inancın çıkarına göre değil. Türkiye insanı daha az kavgalı, daha olgun, daha barışçıl, biraz daha yükselmiş Türkiye insanı için düşünsün.

Kamuoyunda bir şeytan imajı yaratılmak isteniyor. En büyük katil, en büyük kötü deniyor. Kesinlikle iftira. Bunun için de gerçekleri alabildiğine açıklıkla ortaya koydum. Ucuz taraftarlık istemem ama böyle ucuz düşmanlık da bana çok basit geliyor.

Türkiye hakkında bir iki şey daha söyleyeceğim.

Haklı olarak bize ilişkin bir yığın soru soruldu, şimdiye kadar. Ve büyük acılar da yaşandı. Bizim yaşantımızın düşünüldüğü gibi kolay geçtiği şöyle kalsın, çok az insanın cesaret edebileceği bir durum yaşıyoruz. Varsa, kuru bir vicdandan bahsetmiyorum, böyle bir şey yok desin. Türkiye insanının kendini büyütmesi, çelişkilerine doğru yaklaşması için biraz vicdanını çalıştırabilmeli. Biraz yürek büyüklüğü gösterebilmeli. Türk yurdunun öyle bölünüp parçalanabilmesi bana her zaman basit bir olay o-

larak gelmiştir. Hemen iki de bir, o şeyi ortaya çıkarıyorlar. Gerçek, eğer kalplerin birliği ise, gerçek eğer halkların çıkarlarının birliği ise, bunların eşitlik temelinde olması isteniyorsa, gerçek birlikçiler biziz. Birliğin bundan başka tanımını da kabul etmem. Bu, 'bölecekler -şöyle yapacaklarböyle yapacaklar 'yaklaşımları da doğru değil. Kökü dışarda diye çok söylendi. Hiçbir akım bizim kadar Türkiye'deki halkın çıkarını yaşamaz. Mesele fiziksel bir yaşama değil. Köklü hayatın çıkarlarını yaşamaysa, bu yurtseverliktir, bu demokrasidir. Bu kavramların aleyhine en ufak bir zarar doğurtabilecek bir duruma yönelmek ne demektir? Tam tersine bunlara alabildiğine yücelik verebilecek çok şey yapılmıştır. Takdir edilmesini, kavranmasını bekliyoruz."

"TÜRKLERLE BİRLİKTE YAŞAMAK İSTİYORUZ"

"Bizim istediğimiz Türkiye halkıyla birlikte nasıl yaşama? Şimdi tabii kardeşçe yaşamaktan yanayız. Fakat şunu düşünelim, acaba Türkiye halkı kendi temsilcileriyle, kendi reyiyle bir kardeşlik istiyor mu? Açık söylüyorum yani, "benim şöyle ezik büzük de olsa, zayıf da olsa, yüzsüz de olsa bir kardeşim vardır" diyor mu? Demiyorsa, bu defa böyle birisinin olduğuna inanmalı. Yoktur dersc, Doğu olayı, sürgün olayı geriliktir diyen kim? Mahrumiyet bölgesidir, öcü gibi bakılan, korkulan ve bunu hep diyen kim? Demek ki, bir şey var, kardeşim diyecekse, böyle geri bıraktığı, çok değer vermediği bir şey vardır. Biz bu kardeşi biraz kendini savunma, biraz ben de varım, deme durumundayız. Ben de varım, benim de bu aile içinde birtakım haklarım vardır dediğinde kızma, öfke oluyor. Var, gerçekten binlerce yıldır yaşamış, çalışmış, halen de kör topal yürümeye çalışan biriyiz. Buna sahip olmalıyız. Türkiye halkı buna saygılı olmalı ve eğer kardeşine bir değer veriyorsa, buna kimlik hakkını, adını bile kendisine vermeyecek kadar küçük görmemeli. Türk diyorsa, hiç olmazsa bir Türke yaraşır gibi bakılmadığını herkes biliyor. Burada ikiyüzlülük kaldırılmalıdır. O sahte Türklük teorileri Türklüğü bulandırıyor. Şunu söyleyim, Türklüğün itibarını düşürüyor. Türk halkının da güzellikleri olduğuna eminim. Gerçekten biz et ve tırnak gibi Türk halkının değerleriyle içiçeyiz. Kesinlikle, Türkler işgalcidir, istilacıdır derken, burada bizim kastettiğimiz şeyler belli. Sınıf temelleri, onların şoven yönlerini görmüşüz. Fakat Türk halkının gerçekten tarihinden günümüze kadar değerleri var. Bu değerleri ile kaynaşmak bizim rahat yaşamamız demektir. A-

çık belirteyim benim için bile, bu değerler içinde daha rahat yaşama imkanı olabilir diyorum. Ve bu dünyada da fazla yok. Ve mesela şu sosyalist ülke, şu bilmem Batı ülkesi, hatta şu Ortadoğu ülkesinde rahatlık var demiyorum. Hatta ben bunu da söylerken, yaşamak kudretinde değilim. Büyük sabırla, tek başına, ama orada daha rahat yaşama imkanı var.

Şimdi Türkiye halkı, durumu kökten bir yoklamalı. Her ne kadar kendi egemenleri tarafından son derece koşullandırılmış bir durumu yaşıyorsa da bir kardeşin uyarma durumu gerçekleşiyor ve hesap sormaya kalkıyor. Yanlış vuruyor, az vuruyor bu o kadar önemli değil, bir isyan durumuna yöneliyor. Daha fazla kavga edilmesi istenmiyorsa, gerçekten Türk halkı kadar, bu halkı da, bu topraklar için, bu vatan için kan dökmüştür, ter dökmüştür. İstanbul'undan tut, sınırına varana kadar ter dökmüştür. Bunu da görmek durumunda. Dolayısıyla, bu isyanın daha fazla kan dökülmeden ve adil bir biçimde sonuçlanmasını istiyorsa, öyle büyüklük kompleksine tutulmadan aman ben şöyle bölünürüm de, parçalanırım da demeden kendini uygarca bir tartışmaya, sorunları uygarca bir koymaya hazırlanmalıdır. Batıdaki Türk halkı bu konuda gerçekten kendini gözden geçirmek durumundadır. Ve gerçekten biz çok mecbur olduğumuz için, yalvardığımız için değil, kendisinin esenliği, daha sağlıklı bir yaşamı için bunu yapmalıdır. Buna biraz da mecburdur. Yapmasa, gene en çok kendi evlatlarını toprağa verecektir. Şimdi birkaç yüz, bin kişi verdi. Yarın çok fazla sayıda verecektir. Bunu ben gerçekten istemiyorum ve gerçekten bu insanlara acıyorum. Tabii bizden daha fazla gider, bu mesele değil, ama orada öyle bir tek Anadolu çocuğunun gitmesi bile gerçekten acı verici... Biz ne diye o fukarayı vurduk. Bunu önleyecek yol halkın kendisinin elindedir.

Biz, Türkiye halkıyla halledemeyeceğimiz hiçbir meselemiz olmadığına inanırız. Halkın parlamentosu, halkın yönetimi, halkın yargısını, halkın emniyetini paylaşmak konusunda özgür bir tartışmaya sonuna kadar varız. Özgün bir meselenin halline sonuna kadar varız. Biraz daha fazla Türk halkının da olsa, en azından bizim de ihmal edilmiş, geri kalmış bir kardeş de olsa onun da biraz kendine geldiği bir ortam kabul edilmelidir. Eğer, "Asarız, keseriz" diyen politika gözden geçirilirse buzlar biraz çözülmeye başlar... En temel sorunlara biraz bakılması sağlanmalıdır. Şu anda muazzam bir fedailik durumu gerçekleşmiştir. Ölüm bir yerde kurtuluş durumuna geldi. Biz yarın bunu parti için yaptık, bugün yarın bütün halk için yapacağız. Ama şu anda ölüm bir kurtuluş değildir. Daha güzel

bir yaşamı kimler zehir etmiştir. Daha doğru bir yaşamı, ölüme korkunç tehditlerle, yöntemlerle yaklaşmamızı bile önleyen kimlerdir? Kendi toprağını, kendi tarihinin kendi kültürünün yanına bile yaklaşmayan bir kimseye, kimse yaşıyor demez. Kendi kimliğini bile söylemeyecek kadar insanlıktan çıkmış birisinin yaşamdan bahsetmesi kesinlikle mümkün değildir. Bize de atılan budur. Şimdi, bir keçiye sen koyunsun, illa sen koyun olacaksın denilse, keçi kendi gerçekliği içinde bunu kabul etmez. Bize de dayatılan bu. Bu anlamsız politikada ısrar, büyük bir tepkiye yol açacaktır. Şimdiden açmıştır, ilerde daha fazla açabilir. Bunu burada göstermek istediğim çok büyük bir geliştirme değil de özellikte. Bunun çıkış yolu olmadığını kanıtlamışsak, Türkiye kamuoyu için bu gerçekten bir hizmettir. Bu şiddet çatışması ortamı iyi bir ortam değildir. Ordumuza güven gelir, bu konuda bilmem elimizde şöyle silahlar vardır. Buna fazla güvenmeyelim. Yoksa ezeriz, biraz daha üzerine gideriz, gitmelidir. Bundan sorumlu ben değilim. Bundan sonra doğacak, yüzlerce binlerce kişinin ölümünden ben sorumlu değilim. Politikamı yürüteceğim, çözüm deniyorsa, buyrun. Bu temellerde kim kendinde şey görüyor? Bir aygıt var, askeri aygıt vardır. Sorunların çözümünde kim kendini güç merkezi, çözüm odağı olarak görüyorsa, sözümüz şüphesiz onlaradır. Öyle herhangi bir politik öneri değildir bu. Sorunlar üzerinde bir defa düşünme cesaretini göstermelidirler. Adam muazzam okumuş, akademilerden geçmiş uluslararası okullarda epey diploma almış ama, kendi gerçeğine bakmaktan korkuyor. Bunun hiç de bir yiğitlik olmadığını söylemeliyim.

- Yoksa bu iş sürecek diyorsunuz?

- Sürer. Ben bundan sonraki tüm hünerimi bu olağanüstü şeye açacağım. Kimisine göre, bu iş bununla başladı, bununla biter. Büyük bir yanılgı. Baştan dedim ya, yarın ölecekmişim gibi bu işe el uzatmışım, direnme olanakları arturılmıştır. Çelişkiler açığa çakırılmıştır. Çözüm yolları da gösterilmiştir. Çözüm tıkanmak istendiğinde çelişkiler zorla halledilecektir. Politik çözüm zorla engellendiğinde, biraz zor gelişecektir. Nitekim gelişmeler bunu gösterdi. Dahası gelişip gelişmemesi bize bağlı değil. Çünkü biz önce zora başvuran değiliz. Çünkü biz önce devlet değildik. Önce silah elinde olan biz değildik. Önce bilmem örgütte olan da biz değildik. Örgütsüz yakalamak. Onları zayıf yakalamak, günü geldiğinde ucuz kullanmak, günü geldiğinde yerle bir etmek insani bir politika değildir. Ve bu kurnazca dahiyane bir politikacılık da değildir. Ben bunun derin etkisi altında bir politika oluşturuyorum. Bu zayıflığı giderebiliriz. Fa-

kat giderirken de Türklüğün canına da okuruz gibi bir şeyim yok. Yine böylesine bir temelde çözümleri canlı tutmakta ben de yarar olduğuna inanıyorum. Bu konuda, çeşitli partiler, kişiler, buna Türkiye'nin bütün demokratik gelişmesini isteyen, Türkiye'nin bütün bağımsızlığını isteyenler liberalinden tutalım, sosyalistine kadar, askeri görevlisinden tutalım, sıradan bir bekçisine memuruna kadar bu temelde bir düşünme bir çözüme kendileri meyilliyse, sanırım bizde de gelişecek olan eğilim budur. İhtiyatlı yaklaşacağız. Çözüme kendini en yakın gören partiler, demokratik kuruluşlar, bizden kesinlikle destek bulur. Onların imkanları daha fazladır. Onların yöntem geliştirme, araç sağlama imkanları daha geniştir. Onlar bu adımları atmaya cesaret etmelidirler. Siz günlük olarak nefes bile alamayacak koşullarda mücadele ediyoruz. Yani illa bu başka şeyler düşünemez mi? İşte düşüncemizi böyle ortaya koymuş oluyorum. Böylelikle sizlere de tekrar bu görüşlerimizi kamuoyuna başta Türkiye olmak üzere, Kürdistan'a dünya kamuoyuna iletmek için göstermiş olduğunuz çabaya tekrar teşekkür etmeliyim. İlk defa sizle böyle bir röportaj, geniş bir açıklama durumu ortaya çıkmıştır. Bizim de önem verdiğimizi gösteriyor. Umarım ki sizler de bundan doğru bildiğiniz doğrultuda azami sonuçları çıkarırsınız. Saygılarımla.Ve Apo sustu.

Derin bir nefes aldı.

Sanki söylemek istediklerinden hepsini söylememiş veya söyleyememiş ancak ilk defa bir Türk gazetecisi ile karşılıklı oturup hesaplaşmış, içini dökmüş olmanın verdiği bir hisle bana ve etrafımızdakilere baktı.

Video kameraları hâlâ işliyordu.

Apo'nun bu siyasi açıklaması karşısında benim de bir şeyler söylemem ve hem onlara hem de kendi kamuoyuma karşı tüm yanlış anlamaları yok etmek istiyordum.

Buraya neden geldiğimi, amaçlarımı sadece ses bandına değil videoya da girmesi için hemen konuşmaya başladım:

"Sizinle ilk konuşmaya başladığım sözlerimi burada tekrar özetleyip kısa bir açıklama yapmak isterim."

Ben buraya sizi dinlemeye geldim. Buraya sizi sempatik göstermeye veya sizi desteklemeye gelmedim.

Bütün bu röportaj boyunca siz kendi görüşlerinizi ortaya koydunuz.

Bunlara katılmıyorum ancak ben buraya sizinle tartışmaya gelmedim. Buraya, sizi dinlemeye geldim. Çünkü PKK'cı değilim. Eylemleri tasvip etmiyorum.

Ben Türklüğümle iftihar ediyorum. Türk topraklarının bölünmemesini istiyorum."

Bir ara Apo'nun gözlerinin içine baktım.

Kendi kendime "acaba bu kadar ileri gitmek gerekli miydi? Karşımdakini tahrik mi ediyorum?" diye sordum. Ancak söylediklerim gerçekten hissettiklerimdi. Onun da bunları benim ağzımdan ve hiçbir kuşkuya yer olmayacak biçimde duymasında yarar vardı.

Devam ettim...

" Fakat daima bir şeye inanmışımdır. Karşımdaki insan düşman dahi olsa, onu tanımak (görüşlerini öğrenmek) lazım. Tanıyalım ki, o insanı doğru dürüst değerlendirebilelim..."

Ayrıca yaptığımız bu söyleşinin hem gazetede, hem de bir kitap halinde yayınlanmasını planladığımı, bundan dolayı tümünün aynen (kelimesi kelimesine) çıkmasının söz konusu olamayacağını, ayrıca Türk yasalarına ters düşecek bölümlerinin yayınlanmayacağını da açıkça söyledim.

Buna karşın, kısaltmalar yaparken veya cümlelerin strüktürünün düzeltilmesi sırasında hiçbir şekilde çarpıtılmayacağından da emin olması gerektiğini söyledim.

Buna yanıt olarak da, beni hiçbir zaman PKK sempatizanı olarak görmediklerini sadece konuşmalarının saptırılmadan yayınlayacağımıza inandığı için konuştuğunu belirtti.

Bantlar kapandı.

Videolar sustu.

Artık yola çıkma zamanı gelmişti.

Bundan sonra başımıza nelerin geleceğini bilmeden Coşkun ile birlikte eşyalarımızı toplamaya başladık.

V. AYRIM:
GERİ DÖNEMEYECEK MİYİZ?

Bizi Şam'dan alıp buraya getiren Halit ve beyaz Mercedesi hazırlandı. Eşyalar arka tarafa yerleştirilirken, Apo vedaya geldi. Yine her zamanki gibi etrafındaki koruyucuları ve yardımcılarıyla, gülümseyerek yanıma yaklaştı:

- Geldiğinizde eşinizin bir sözünden bahsetmiştiniz. 'Bilmediğin adamların arasına giriyorsun. Tavuk keser gibi insan öldürüyorlar' demiş. Bakın biz sanıldığı gibi insanlar değiliz. Eşinize söyleyin, Türkiye bizi bunca yıldır tutsak yaşatıyor; biz sizi birkaç gün tutmuşuz önemli mi?

Kampa baktım, etraftaki küçük tepelerden meraklı bakışlar artmıştı.

Eller sıkışıldı ve yola koyulduk.

Saat 11.00'i bulmuş ve sıcaklık 40 dereceye yaklaşmıştı.

Bekaa vadisinin en kavurucu günlerinden biriydi.

Aynı şekilde, belirli kavşaklarda Suriye'nin istihbarat elemanlarının kontrollerinden geçip, kıvrılarak Lübnan-Suriye sınırına vardık.

Daha önceden temas edip hazırlıkları tamamladıklarını söylemişlerdi. Nitekim, önce Lübnan polisinden çıkışımızı kolaylıkla yaptık. Zira Lübnan'a giriş ve çıkış sadece verilecek paraya bağlı.

Lübnan ile Suriye sınırı arasındaki bölgeyi aşıp, öbür tarafa yaklaşıp beklemeye başladık.

Plana göre, Suriyeli polise parası verilecek ve o da bize. 12 saatlik giriş iznini sağlayacaktı.

Yarım saat sonra durum tehlikeliydi. Halit geri geldi:

- Garip bir şeyler var. Daha düne kadar her dediğimizi kabul eden adam şimdi reddediyor.

- Ne yani, vize vermiyor mu?

- Hayır. Yanıma daha yaklaşmayın diyor... Bir şeyler olmuş.

Bakıyorum ki iş batağa gidiyor. Pasaportları alıp bu defa içeri birlikte girdik. Polisin başındakilerin gidişini yarım saat kadar bekledikden sonra "Ne oluyor, neden giriş vermiyorsun?" diye sorabildik.

Adamın gözleri açıldı. Yüzü sapsarı oldu.

Vize'yi verecektim. Önceki gün Şam'a sadece isimlerinizi verip rutin bir mesaj yolladık. Sırf dosyada bulunsun diyerek. Sadece 12 saatliğine geçiş vereceğimi bildirdim. Bu çok normaldir. Yanıt gelmez ve biz de buradan veririz. Ancak dün gece yarısı buraya acele bir mesaj geldi. Şam sizi görmek dahi istemiyor. Vizeyi reddettikleri gibi, sizin adınızdan dahi söz edilmesini istemiyor. Gelen emir kesinlikle giremezler şeklinde.

- Aman yapma kardeşim, akşam üstü uçak var. Onunla hareket edeceğiz.

- Siz dediğimi anlamıyorsunuz galiba, Şam'ın kesin emri var. İkinizin girmesini kesinlikle reddediyor.

- Peki biz ne yapacağız şimdi?

- O sizin sorununuz.

Gerçekten de tam ortada kalmıştık. Lübnanlılara rüşveti verip ülkelerinden çıkmış, Suriye'ye de girmemiştik. Cehennem sıcağının altında ve iki ülkenin arasında kalıvermiştik.

- Bari bir iyilik yapın. Şam'a, Türk Büyükelçiliğine telefon etmemizi sağlayın.

Adam Allah'tan 'Lübnan'a geçip jeton satın alıp gelin' demedi.

Arkadaki odaya götürdü bizi.

Durum yavaş yavaş ortaya çıkmıştı.

Suriye bizim ne amaçla geldiğimizi, Apo ile röportaj yaptığımızın haberini almış ve kendini mümkün olduğu kadar işin içinde göstermemeye çalışıyordu. Bunun da en kolay yolu, bizim hiç değilse çıkışımızın Şam üzerinden olmamasını sağlamaktı.

Beni en çok telaşlandıran nokta, Şam olmadığı takdirde geriye sadece Beyrut'un kalmasıydı. Oysa Beyrut'a giden yollarda sürekli çatışmalar oluyor, ayrıca Beyrut'un içinde de İran yanlısı Hizbullah ile Amal grubu arasında da (Havaalanı civarında) amansız bir savaş sürüyordu. Yani Beyrut'a ulaşmamız çok güç olacağı gibi, Beyrut'a girmemiz de kuşkuluydu. Uçak seferleri kesik, çatışmalara ara verildiğinde birkaç tanesi havalanabiliyordu. Kısacası, Şuf dağları ile Beyrut havaalanı arasında sıkışıp günlerce kalabileceğimiz gibi, son derece büyük bir risk de alacaktık. Oysa bir an önce Türkiye'ye doğru, Lübnan'ı terk etmemiz gerekiyordu.

Aklıma Büyükelçiliği arayıp, onlardan yardım istemek gelmişti.

Oldukça güç çıktı, ancak sonunda Şam'daki telefon çalmaya başlayınca rahatladım.

Bu defa oradan ses yok. Baktım, öğle saati.

Tam kapatmak üzereydim ki, telefon açıldı.

Karşımda Büyükelçiyi bulmak tam bir şanstı.

- M.Ali Bey siz nerelerdesiniz. Herkes burada sizi arıyor ve bekliyor?

Geldiğimde anlatırım. Şu anda hudutta sıkıştık ve içeri giremiyoruz. İçişleri veya Dışişleri Bakanlığından bizim girişimizi sağlayabilir misiniz?

- Geldiğimde anlatırım.

- Bugünün cuma olduğunu ve öğleden sonra da burada kimselerin bu-

lunamayacağını galiba unutuyorsunuz. Ben dışarıdaydım şimdi geldim. Öğle yemeğine davetliyim. Akşam üstü ararım, ancak kimseleri bulabileceğimi sanmıyorum.

- Aman beyefendi burada günlerce beklememiz olanaksız. Acaba "imkânsızı" gerçekleştirebilir misiniz?

- Nasıl olur M.Ali Bey...

Büyükelçinin bu işi yapamayacağını veya yapma olanağının pek bulunmadığını anladım.

Telefonun dinlendiğinden emindim.

- Biz burada bekliyoruz, dedim.

Suriyelilerin peşimize düşüp elimizdeki resim ve teypleri alabileceğini düşündüğüm için bir beyaz yalan söylemek zorundaydım. Oysa orada kalmaya hiç mi hiç niyetim yoktu.

Nitekim telefonu kapattıktan sonra, yine bol rüşvetle Lübnan'a geri döndük.

Suriye Muhaberat'ının (istihbarat örgütü) eline düşmemek ve Lübnan'dan çıkmak gerekiyordu.

Halit "Sizi şimdi kampa da götürmem. Zira Şam'a gitme emri aldım. Önce bizim otele gideceğiz. Siz orada beklerken ben başkana durumu anlatacağım" dedi.

Kabul etmekten başka çaremiz yoktu.

Savaşın izlerini taşıyan, daracık yollardan geçtik ve bir saate yakınyol gittik. Nerede olduğumuzu tamamiyle kaybetmiştim.

Saat 14.00'ü bulmuştu.

Coşkun ile birlikte her tarafı sıkı sıkıya kapalı ve dışardaki günlük güneşlik havaya rağmen, gaz lambasıyla aydınlandığımız bir eve girdik. Burası PKK'nın otel gibi kullandığı bir yer. Adı Barlias Otel. Duvarları Apo'nun resimleriyle süslü. Hemen yiyecek, içecek verdiler ve beklemeye başladık.

Herhalde hayatımın en uzun üç saatini orada geçirdim.

Birara baktım ki başka çare yok, notları çıkarıp Apo söyleşisinin ilk planlamasına başlamıştım ki, Halit bu defa iki araba ve dört kişiyle birlikte geldi.

- Başkanın mesajı var. M.Ali Bey görsün Suriyelilerin yaptıklarını. Özal'ın buradan geçişinden sonraki baskılar giderek artıyor. Ancak bizim konuklarımızdır, Beyrut'a kadar götürecekler.

Gerçekten de başka çare kalmamıştı.

Dağdan geçerek Suriye'ye girmenin riski büyüktü. Bu defa havaalanından çıkarken yakalanıp "casusluk" diye bir damga yiyerek Suriye hapishanelerine düşmek de vardı.

- M.Ali Bey, başkanın bize kesin emri var. Coşkun Beyle birlikte sağ salim uçağa bindirilene kadar bizim korumamız altındasınız. Hemen hareket ediyoruz. Eğer yolda durdurulur ve kontrolden geçersek, sizin bizim örgütten olduğunuzu söyleyeceğiz.

Bir an aklıma PKK gerillası olarak Şuf dağlarına tutuklanma veya iç hesaplaşmaların arasında kalma dahi geldi.

- O zaman bari biran önce yola çıkalım.

İlk işleri, ellerindeki makinalı tüfekleri ve tabancaları koltukların altına ve bagajın özel bölümlerine saklamak oldu. Bir yandan da söyleniyorlardı. "Suriyelilerin yüzünden oluyor bunlar. Silah taşımamız yasak."

Üstlerinde hiçbir silah bırakmadılar. O zaman aklıma "ya bir saldırıya uğrarlarsa nasıl savunacaklar kendilerini?" sorusu geldi. "Bir dakika, bagajdaki silahımı alayım" mı diyecekler.

İçlerinden biri bizi sürekli bilgilendiriyordu. "Biri durdurursa hiç konuşmayın. Bize bırakın. Sizin salimen uçağa binmeniz bizim de hayatta kalmamıza bağlı..."

Bu son sözün anlamını tam anlayamamıştım.

İki araba halinde Şuf dağlarına tırmanmaya başlarken, şöyle bir arkama baktım. Güneş Bekaa vadisinin üzerinde batıyor ve pusun kapladığı büyük vadi içinde beslediği gruplarla geceye hazırlanıyordu.

Herkesin ve her şeyin kol gezdiği, kimsenin kimseyi tam olarak kontrol edemediği bir bölge...

Dikkat edin, ilk kontrole yaklaşıyoruz.

Suriyeli asker, yaklaşınca durmamızı ve kenara çekmemizi işaret etti.

Zaten yol kum torbalarıyla kesilmişti ve ancak aralarından geçip devam edilebilirdi. Biz kenara yanaşırken, yanımızdan büyük bir hızla üç araba geçti. Ortadakinin perdeleri çekili, ön ve arkada bulunanların içi ise, tırnaklarına kadar silahlı korumacılarla doluydu. Küçük bir harekette kurşun yağmuruna hazır etrafı izliyorlardı.

Bizi durduran asker selam çaktı ve onlar rüzgâr gibi uçup gittikten sonra, ve Halit'in uzattığı PKK kimliklerini incelemeye başladı.

- Kimsiziniz siz?

Arapça konuşuyorlardı.

O zaman diğerlerinin Arapça bilmediklerini anladım.

Arkamızdaki araba da, herhalde kuşlandırmamak için bizi izlememişti. Çok gerilerimizde kalmış, içindekiler de bir yandan manav gibi bir yerden elma alıyor, öte yandan da gizlice bizi izliyorlardı.

Asker kartı elinde evirdi çevirdi. Pek bir şey anlayamamış gibiydi.

- Nedir bu grup?

- PKK

- Siz de kimsiniz? Yeni mi çıktınız?

Bu soruya hayret ettim.

Açıkçası PKK'nın bu dağlarda fazla tanınmadığının bence en belirgin işaretiydi. Zaten adamların bizi Beyrut'a götürmek üzere yola çıkışımızdaki hafif heyecanları da bu hissi doğruluyordu.

- Yıllardır varız ve Kürtler için savaşıyoruz.

- Öyle mi, haydi bakalım geç.

"Bekaa'da daha neler göreceğiz" der gibilerinden bir işaretle bize yol verdi.

Baktım aynı muamele diğerleri için de tekrarlandı.

Şuf dağlarını geçerken, sık sık yoldan ayrılıp küçük köylerin arasından geçmek zorunda kalıyorduk. Kimi zaman Suriyeli askerler yolumuzu değiştiriyor, kimi zaman o bölgeyi kontrol eden gruplar. Her seferinde, ilerde bir çatışma olduğunun haberini alıyorduk.

Birara dev bir Suriye askeri konvoyunun geçişini bekledik. Birara ilerimizdeki yolun açılması için çatışmaların bitişini...

Bu dağlardan geçerken Lübnan'ın nasıl parçalandığını, nasıl amansız bir iç savaş içine düştüğünü ve Ortadoğu'nun o canım ülkesinin nasıl parçalandığını çok daha yakından görebildim.

Şuf dağları, yükseldikçe havası değişen, Ortadoğu sıcaktan kavrulurken, buraların serinliği, yemyeşillikler arasındaki harika tabiatı insanı büyülüyor.

Birbirinden güzel villaların çevrelediği bu dağlar silsilesi şimdi ölü. Geçtiğimiz yerlerdeki savaş izleri inanılır gibi değildi.

Birara bu güzellikleri seyretmek, ardından yeni kontrollerden geçerek yüreğimiz ağzımızda ve her an bir olay ile karşılaşmanın gerilimi içinde, normal olarak 2 saatte gidilecek olan yolu yaklaşık 5 saatte alabildik.

Gecenin karanlığı çöktükçe, bizde de yorgunluk çöküyordu. Sağolsun Coşkun Aral da, bu tip yolculuklar için bire bir insan. Hiç durmadan Lübnan'da başından geçen felaketleri anlattı. Savaşın en hareketli dönemlerinde, büyük bir cesaretle Beyrut'ta çalışan ve yıllarını Lübnan'a vermiş

bir insan için belki bu hikâyeler çok ilginçti ancak, ne ben ne de şoförümüzün kaldırabileceği cinsten değildi. Kimin nerede ve nasıl öldürüldüğünden tutun, kimin nerede ve nasıl kaçırılmasına kadar.

- Coşkun Allah rızası için daha iç açısı bir şey anlatamaz mısın?

Her defasında güzel gülümsemesiyle "Peki, peki" deyip konuyu değiştiriyordu.

Halit derin bir nefes aldı.

- İşte Beyrut.

Gözlerime inanamadım.

Karşımızda pırıl pırıl ışıklar içinde bir şehir vardı.

- Çatışmalar sürdüğü için yolu değiştirmek zorundayım. Önceleri bizim doktorun evine gideceğiz. Zira orada kalacaksınız?

Birden bire yerimden fırladım.

Yok size zahmet olmasın, biz oteli tercih ederiz.

Kesinlikle olmaz. Başkan, ülkeden çıkana kadar sorumluluğunuzu bize verdi. Eğer size bir şey olursa biz ağır ceza görürüz.

Bu tartışmalarla geldiğimiz bir mahallenin en kuytu köşesindeki evi görünce, zaten o yorgunluğun da verdiği sinirle patlayıverdim.

- Bak Halit, hepimiz büyük insanlarız. Başkan ne derse desin, biz otele gideceğiz. Her şeyden önce eve gazeteye telefon edip haber vermemiz gerekir. Merak içindedirler.

Bu tartışma gittikçe uzamaya başladı.

Kesinlikle bırakmıyorlar ve "Bizi anlayın. Sizin güvenliğiniz bizim hayatımızla eş önemde" diyorlardı. Sonunda, bir orta yol formülü buldum.

- Gelin otelde bizim misafirimiz olun. Masraflarınızı ben karşılayacağım. Böylece hem biz, hem de siz istediğinizi yapmış olursunuz.

- Ancak otelin gecesi 200 dolar.

O bizim sorunumuz, sizin değil.

Beyrut'un tek güvenilir oteli Summerland. İçeri arabayla girilmiyor. Otelin adamları arabanızı alıp boşaltıyorlar ve arabanın içinde bomba bulunup bulunmadığını kontrol ettikten sonra garaja kendi elleriyle bırakıyorlar. İstediğiniz zaman da yine onlar getiriyorlar.

İstediğiniz takdirde, adam başına 1000 dolardan havaalanına kadar silahlı eskort veriyorlar, zırhlı araba ile ve salimen şehirde dolaşmanızı sağlıyorlar.

Otele doğru giderken, 10 yılı aşkın süredir savaş içinde yaşayan, tele-

vizyonda sürekli bombardıman altında gördüğümüz Beyrut'un yine belirli bir canlılığını kaybetmediğini, hayretler içinde izledim.

Günlerden cumartesiydi ve deniz kenarındaki o güzelim korniş tıklım tıklım insan ve arabayla dolu, şarkı söyleyenler, eğlenenler ve aralarında dolaşan silahlı Suriye askerleri, Lübnanlılar veya koltuk altlarındaki makinalarıyla çeşitli grupların gerillaları.

Hemen birkaç mahalle ötede ise, makineli tüfek veya havan topu sesleri içinde savaşın sürdüğünü duyabiliyordunuz.

Yine kornişteki o canım binaların yarısı yıkık, yarısı bakımsızlıktan çökmüş ancak hayat her şeye rağmen sürüyordu.

Otelden içeri girince, bütün resepsiyon Coşkun'un boynuna atladı.

Ne de olsa eski gözağrıları geri dönmüştü.

Ve en büyük şansımızı orada öğrendik.

Ertesi günü Ordadoğu Hava yollarının İstanbul'a bir seferi vardı. Çatışmalar çıkmazsa, hareket edecekti.

Bana bundan daha güzel bir haber verilemezdi.

Yine hayatımın en güzel duşunu orada yaptım. Günlerdir derime yapışan toz toprak ve terden kurtulmanın verdiği mutlulukla hemen Cemre'yi aradım.

- Ne kadar beklerim?

- 4 ile 8 saat arasında bağlayabiliriz sanırım.

- Aman yapmayın, ben o süre sonunda zaten Türkiye'de olacağım.

- İsterseniz, saniyesi 20 dolardan uyduyla arayabilirsiniz.

Artık parayı düşünecek durum yoktu.

Cemre sesimi duyunca, derin bir nefes aldı. Sadece "Lütfen bir daha bunu bize yapma" dedi.

O sırada Beyrut'ta olduğumu söylemekten korktum.

Coşkun'a şirin görünmek için, tam yüzme havuzunun yanındaki bir oda vermişler. Camlı kapıyı sürüp açtınız mı, nefis aydınlatılmış bir havuz, biraz ilerde Latin Amerikan müziği çalan bir orkestra ve coşku içinde bir evlenme töreniyle karşılaştım.

İlerden hâlâ makinalı tüfek sesleri geliyor, burada ise son derece romantik şarkılar çalıyor, nefis bir mehtabın altında insanlar hayatlarının en güzel gününü geçiriyorlardı.

PKK'lı koruyuculara baktım.

Onlar da "Biz burada ne arıyoruz? Burası neresi?" gibilerinden şaşkındılar.

Gece yarısı birara dışarı açılan kapıda bir tıkırtıyla uyandım. Bir şeyler oluyordu.

Gidip kapıyı açınca ne göreyim... Koruyucularım 200 dolarlık odayı bırakmışlar, her biri kapıların önüne uzanmışlar.

Açmamla birlikte Halit ayağa fırladı.

- Ne yapıyorsunuz burada?

- Aklımız burada kaldı. İyisi mi kapıda bekleyelim, dedik.

Başkan'ın verdiği emrin yerine getirilmesinin ne derece önemli olduğunu, emir yerine gelmediği takdirde nasıl cezalandırılabileceği hissini işte orada anladım.

Ertesi sabah, şans yüzümüze gülmeye devam etti.

Havaalanı kapanmadı. Uçak da iptal edilmedi.

Alana girerken, PKK kampından hatıra diye aldığım boş kurşun kapsülleri yüzünden tam bir saat yukardan aşağıya aranmamız ve her damga vurana rüşvet dağıtmamız dışında başka bir engelle karşılaşmadık.

Beş saatlik rötar, bana yarım saat kadar kısa geldi.

Coşkun'a durmadan "Havalanmadan tam rahat edemem" diyordum.

Uçak pistin dibine geldi... Havalanmak üzere hızlandı.

Pistin öte yanındaki yola gözüm takıldı.

Halinden belli, az kullanılan, trafiği pek olmayan bir yan yoldu... Uçakla birlikte bir araba farlarını yaktı ve hızlandı.

Uçağa paralel gidiyor ve selektör yapıyordu.

Birden daha dikkatli baktım.

Bizi getiren Beyaz Mercedes'ti.

Uçak büyük bir hızla havalandı.

Altımızda önce Beyrut, bir süre sonra da yine pusların altından Şuf dağları ve Bekaa vadisi göründü.

"Kimbilir şu sıralarda kim neyi hazırlıyordur? Kim kimi öldürmeyi veya kaçırmayı planlıyordur?" diye düşündüm.

Koltuğuma gömüldüm.

Birden bire yorulduğumu hissettim.

Kısa sayılacak bir süre içinde bir insanın hazmedebileceğinden çok daha fazla bilgi almanın, sürekli stres içinde kalmanın yorgunluğu idi.

Coşkun'a döndüm.

- Galiba başardık...

- Çok harika bir iş oldu abi;

İşte bir gazetecinin tüm yorgunluğunu, bitkinliğini unutturan söz buy-

du: "Harika bir iş oldu..."

Yaptığımızdan memnun, gözlerimi kapatın derin bir uykuya doğru kendimi bıraktım.

Artık her şeyin bittiğini sanıyordum. Aslında çok uzun ve çok daha yorucu bir başka sorunun içine düşeceğimden, gazetelerin toplatılacağından, mahkemelere verilceğimizden habersizdim.

Yaptığımdan memnun, yüzümde küçük bir gülümseme çizgisi ile koltuğun yan tarafına kıvrılıp, kendimi yumuşacık bir uykunun kollarına bıraktım.

VI. AYRIM
3 YIL ÖNCE
3 YIL SONRA

Abdullah Öcalan ile Bekaa vadisindeki görüşmemizden sonra başıma o kadar büyük sorunlar çıkmıştı ki, kendi kendime "bir daha bu konuya değinmeyeceğim" diye söz vermiştim.

Gazetecilik yapmak için yola çıkmış ve az daha Devlet Güvenlik Mahkemelerinde 15 yıl hapis yeme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştım.

Mahkemeye verilmem beni çok sarstı.

İnançlarımı kaybettim. Oysa o zamana kadar tam bir mistik havaya büründürülen ve hakkında riyavetler dolaştırılan Apo'nun da basit bir insan olduğunu göstermek ve görüşlerini yansıtmayı amaçlıyordum. Karşı tarafın ne düşündüğünü iyi bilen bir toplumun çok daha sağlıklı kararlar vereceğine inanıyordum.

İlk hücum da Başbakan Turgut Özal'dan çıkmıştı.

Söyleşiyle ilgili anonslar Milliyet gazetesinde çıktığı gün, Başbakan da Atina'dan dönüyordu. Etrafımdakiler sonradan bana anlattılar. Atina gezisi beklediği gibi olmamış ve uçağa çok canı sıkkın biçimde girmiş. Yerine oturur oturmaz da önüne gazeteler ve bazı telgraflar konulmuş.

Kendinin Atina ziyaretinin Milliyet'te iki sütun gösterilip Apo söyleşisinin 8 sütuna yayıldığını görünce suratı asılmış. Bir de telgrafları okuyunca tepesi daha beter atmış. Telgraflar Güneydoğu'daki bazı güvenlik yetkililerindenmiş. Nasıl olur da bu adamın röportajı yayınlanır, çığlıkları ve derhal durdurulması istekleri...

Özal hemen uçağın arka tarafından Milliyet başyazarı ve Genel Koordinatörü Altan Öymen'in yanına gidip patlamış:

- Altan olur mu böyle şey kardeşim. Biz neler yapıyoruz, siz bu herifin reklamını yapıyorsunuz. Ankara'ya iner inmez bakacağım, eğer yetkimiz varsa durdurtacağım...

Bu söz Başbakanın uçağı Ankara'ya varmadan DGM başsavcısı Demiral'ın masasına ulaşınca, yeşil ışık anlamında bütün mekanizmaları harekete geçirmeye yetmiş tabii.

Ardından MİLLİYET'in toplatılması, gazeteye baskın yapılıp geri kalan nüshaların durdurulması ve benim de, gazete yazışleri müdürüyle mahkemeye verilmemiz.

O günleri hiç unutmam. Ankara'daki bütün resmi kapılar kapanıvermişti. Eksiden "canım kardeşim" diyerek beni karşılayan nice bürokrat telefonlarıma yanıt vermez olmuştu.

Daha da ilginci toplumun bir bölümünden de tepki almamdı.

Bu da iki nedene dayandırıldı.

Bu da iki nedene dayandırıldı.

Biri, söyleşinin anonsları yapılırken Apo'nun Galatasaraylı olduğunu açıklamamız ve "GS yenilince bir çatışma kaybetmiş gibi üzülürüm" demesini vermemiz, diğeri de Apo'nun "güvercinleri severim" sözünü birinci sayfadan göstermemizdi.

Meğer bu şekilde Apo'yu insancıllaştırıyormuşuz. Onu sempatik bir hale sokuyormuşuz.

Oysa hiç ilgisi yoktu. Bizim amacımız, söyleşideki ilginç bölümleri aktarabilmek ve okuyucunun merakını celbedebilmekti.

Bunca silahlı saldırıyı düzenleten bir insanı Türk kamuoyu önünde sempatikleştirmenin yolu herhalde bu değildi.

Sadece Türk kamuoyundan olsa neyse...

PKK'nın tüm yayın organlarında da alçakça bir kampanya başlatıldı. Yazdıklarımın yanlış olduğu, Apo'nun sözlerinin çarpıtıldığı ileri sürüldü.

Oysa konuşma baştan sona, hem benim tarafımdan yayınlanıyordu. Sadece Türkçeleri düzeltilmişti. Zira Apo'nun Türkçesi düzgün ancak teybe konuşurken cümleleri son derece düşük çıkıyor. Kendisine de, bu şekliyle yayınlanamayacağını ve bir editing'den geçmesi gerektiğini söylemiştim.

Meğer, ben farkında değilim, bu söyleşi sadece Türkiye'yi değil PKK'nın içini de karıştırmış. Apo'nun bazı sözleri içerde tepkiler toplamış. "Bizi Türkiye'ye satıyor" diyenler bayrak kaldırmışlar ve Apo da savunmayı beni yalanlamakta bulmuş.

Bu kampanyanın başını çeken Avukat Hüseyin (Bekaa'ya birlikte gitmiştik) bir süre sonra Hollanda'da bir kahvede otururken kurşunlanmasına rağmen,hayatını kurtarabildi.

Kendimi iki ateş arasında bulmuştum.

Bir yandan Türkiye'deki tepkiler, öte yanda PKK içi çatışmalar.

Bunca dertten sonra PKK ve KÜRT dosyalarını bir kenara itmiştim.

Ancak onlar beni bırakmadılar.

1991 şubatında 32. Gün için Şam'da Dışişleri Bakanı Şara ile randevu alınmıştı.

Yine şeytan dürttü ve Apo'ya, Almanya'daki basın büroları aracılığıyla haber iletttim.

- Mutlaka bekliyorum, demiş.

Doğrusu bu ya, ayaklarım geri geri gitti ancak bir de gazetecilik me-

rakı var.

Bir yandan 3 yıldan bu yana geçen dönemdeki değişiklikleri, öte yanda Apo'nun ve PKK'nın durumunu merak ediyordum.

Şam'da yine 3 yıl önceki otele indim... Ve yine beklemeye başladım. Ancak bu defa eskisinin aksine hiç gecikmediler. Kısa bir süre sonra beni almaya geldiler.

Arabayla Şam'ın dış mahallelerine doğru yola çıktık.

Yaklaşık 15-20 dakika kadar yol aldık. Eski bir mahalle ancak yine de yüksekçe apartmanlardan birinin kapısında durduk.

PKK'nın Suriye başkentindeki birkaç yerinden biri olduğu hiçbir halinden belli olmuyordu. Ne konuşma, ne bir şey. Benim en çok dikkatimi çeken, üçüncü kata çıkana kadar diğer dairelerde başka kiracıların yaşamasıydı. Birinden bağıra çağıra bir Arap aile çıktı. Diğerinin içinden müzik sesleri geliyordu. Sorduğumda onlar da saklamadılar.

- Biz en üst kattayız. Diğerleri başka kiracılar.

Bu kiracılardan bazılarının Suriye istihbaratına bağlı olup olmadıklarını merak ettim ancak öylesine bir curcuna içindeydiler ki, istihbaratçıya hiç benzemiyorlardı. Her kapının üstünde de oturanın adı yazılıydı.

Garip geldi bana doğrusu...

En üst kata vardığımızda kapının zilini çaldık ve içeri girdik.

Apo yan odadaydı.

Diğer odalarda 3-4 PKK'lı ayağa kalktılar. Hepsi genç ve yeni suratlıydılar.

- Hoşgeldin, dedi. Senin başına epey iş açtık.

Davalardan söz ediyordu.

Dikkatlice bakınca, Apo'nun eski Apo olmadığını farkettim.

Sinüsleri doluydu. Durmadan burnunu temizlemek zorunda kalıyordu. Rahatsız olduğu besbelliydi.

Daha teybi açıp konuşmaya başlamadan önce kafasının içinde 5 önemli sorunun dolaştığını söyleyiverdi.

İlki, dünyadaki gelişmeler ve yeni uluslararası düzenin ne olacağı.... İkincisi Kuzey Irak'taki gelişmeler, üçüncüsü örgüt içindeki çalkantılar, dördüncüsü Başbakan Özal'ın başlattığı yeni Kürt politikalarının ardında ne olduğu ve nihayet Suriye'nin politikaları....

Konuştukça kendini adeta köşeye sıkışmış gibi hissettiğini anladım.

Bekaa vadisindeki güçlü, etrafa emirler dağıtan, ateşli tatbikatlar yaptıran Apo gitmiş, yerine büyük belirsizliklerle karşı karşıya olan bir insan gelmişti.

Değişen koşullar Apo'yu da değiştirmişti...

Şöyle bir düşündüğümde, gerçekten, arada geçen bu 3 yılda dünya çok değişmişti....

HER ŞEYİN ALT ÜST OLDUĞU YILLAR

Tüm dengeleri bozan ve yeni bir düzen getiren olaylar, 1985'te Sovyetler Birliği'nde Gorbaçov'un başlattığı "Glasnost" (Açıklık) ve "Perestroika" (Yeniden yapılanma) politikalarıyla su yüzüne çıktı. Marksizim-Leninizm'in geleneksel değerleri yıkılırken, Doğu Bloku üyesi ülkeler birer birer kabuklarını kırmaya başladılar.

1989'da komünist yönetimlere başkaldıran Doğu Avrupa ülkeleri, 1990 yılı boyunca art arda seçimlerle Sovyet sisteminden ayrılıp, çoğulcu demokrasi saflarına geçtiler. Komünist partiler yönetimden uzaklaştı. Komünist partilere tepki, merkez ve merkez-sağ partilere yönelimi doğurdu. 40 yılı aşkın bir süredir uygulanan merkezi ve planlı ekonomiden, serbest piyasa ekonomisine geçiş hızlandı.

Bu gelişime direnen komünist yöneticilerin sonu ise facia oldu. Romanya'da 1989 Aralık ayında patlayan darbe ve halk ayaklanması, Çavuşesku'ların kurşuna dizilmesiyle sonuçlandı.

2 Ekim 1990'da Batı Almanya ile Doğu Almanya'nın birleşmesi, büyük değişimin sembolüydü.

Doğu Avrupa bu şekilde çözülürken sıra Sovyetler Birliği'nin kendisine geldi. Sovyetler'de katı kuralların yumuşatılması, piyasa ekonomisine yönelen ekonomik reformlar, bir anda patlak veren siyasal gelişmelerin gerisinde kaldı. 15 Mart 1990'da Gorbaçov, ülkenin kaderini değiştiren sürecin dönüm noktası olan bir dizi kararı, Halk Temsilcileri Kongre-

si'nden geçirmeyi başardı.

73 yıllık düzene son veren bir karar ile Sovyet Anayasası'nın 6. maddesi değiştirildi ve Komünist Parti'nin tekeline son verildi. Artık Sovyetler Birliği'nde de çok partili yaşamın yolu açılmış oluyordu.

Bu, Leninist sistemin çöküşünü belgeleyen tarihsel bir olaydı.

Ve "milliyetçi patlama" çok geçmeden Sovyetler Birliği'ni de sardı. Mart 1991'de Baltık ülkelerinin isyanı, Azeri-Ermeni çatışması, 19 Ocak 1990'da Kızılordu'nun Başkent Bakü'yü tanklarla ezerek gerçekleştirdiği katliam, 30 Ağustos 1991'de Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, büyük dönüşümün sancıları oldu. Sovyet Cumhuriyetleri, birer ikişer bağımsızlıklarını ilan ettiler.

Gerçi, Gorbaçov yönetimi, bu bağımsızlıkları tanımıyordu ama, imparatorluk artık dağılma sürecine girmişti.

Boris Yeltsin'in 12 Haziran 1991'de Rusya Federasyonu'nda ilk kez yapılan serbest seçimlerle devlet başkanlığına seçilmesi de dönüm noktalarından biri oldu.

Gorbaçov, sancılı süreç içinde, değişimin tansiyonunu kontrol etmeye ve birliği korumaya çalışırken 19 Ağustos 1991 günü, beklenmedik bir darbeyle karşılaştı. Komünist Parti'nin, Kızılordu'nun ve KGB'nin tutucu kesiminin başlattığı darbe sırasında Gorbaçov göz hapsine alındı. Ancak, halk, yaşadığı tüm ekonomik sıkıntılara ve belirsizliklere rağmen, özgürlüğün ve demokrasinin tadını almıştı.

Darbeciler, duruma hakim olamadılar. Komünist yönetimden bıkanların başında belki de Kızılordu geliyordu. Ordu da değişim istiyordu. Nitekim darbecilerin Moskova'ya gönderdikleri ordu birliklerinin bir kısmı, muhalefet saflarına katıldı. Askerler halka ateş açmaktansa, özgürlüğün sembolü haline gelen Boris Yeltsin'e katılmayı tercih ettiler.

Ve böylece Yeltsin, darbe için gelen tanklardan birinin üstüne çıkıp, darbecilere meydan okuyabildi. Ardından başta Moskova ve Leningrad olmak üzere birçok kentte halk sokaklara döküldü, darbecilere meydan okudu.

Darbe üç gün içinde fiyaskoyla sonuçlandı. Gorbaçov Moskova'ya geri getirildi. Ancak, artık, darbeye engel olamamış, başarısız bir liderdi. Rusya Federasyonu Başkanı Yeltsin, tüm SSCB'nin güçlü adamı olarak sahneye çıktı.

İpler, bundan sonra Yeltsin'in ve hızlı reformcuların eline geçti.

Sovyetler Birliği'nin çözülmesi, bu başarısız darbe girişiminden sonra

daha da hızlandı. Darbe, amacının tam aksine, komünizmin çöküşünü çabuklaştırmaktan başka işe yaramadı. Darbeciler, Birlik'ten ayrılmak isteyen cumhuriyetleri, merkeze daha sıkı bağlamayı amaçlıyorlardı. Oysa tam aksi oldu.

19 Ağustos'tan sonraki bir hafta komünizmin ve Leninist sistemin adeta cenaze töreniydi.

Tarihi kararlar, peşpeşe geldi.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi lağvedildi. Tüm mal varlığına el kondu. 73 yıldır Kremlin'de dalgalanan orak-çekiçli bayrak indirildi. Rusya Federasyonu, merkezi hükümetin hemen hemen bütün yetkilerini devraldı.

Gorbaçov, artık olayların çok gerisinde kalmıştı. Çaresizdi. Parti liderliğinden çekildiği gibi, Merkez Komitesini feshetti, parti faaliyetini durdurdu.

Ardından, Cumhuriyetler Birlik'ten koptular.

9 Aralık 1991'de Rusya Federasyonu Ukrayna ve Beyaz Rusya, ortak bir kararla 74 yıllık Sovyetler Birliği'ni tarihe gömdüler. Yerine "Bağımsız Devletler Topluluğu" (BDT) adıyla daha gevşek bir sistem kurdular.

Bu topluluğun merkezindeki güç ise Rusya Federasyonu'ydu.

Sovyetler Birliği'nin tarihe karışmasıyla, dünya "iki kutuplu dünya" olmaktan çıktı. 1991'in sonunda tek kutup vardı: Batı. Batı'nın önderi ABD.

DEĞİŞİM, TÜRKİYE'Yİ NASIL ETKİLEDİ

Sovyetler Birliği'nin dağılması, iki kutuplu dengenin bozulması ve yeni güç odaklarının kurulması, Türkiye'yi tahmin etmediği bir konuma getirdi.

Soğuk savaş yıllarında, tüm hesaplarını Sovyet tehdidine göre yapan ve bu çerçevede kendine Batı'da ve NATO'da yer bulan Türkiye'nin soğuk savaş yıllarındaki stratejik önemi azaldı.

Buna karşılık, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla "yeryüzüne çıkma" fırsatı bulan Kafkasya ve Ortaasya'daki Türkî Cumhuriyetler Türkiye'nin önüne yeni fırsatlar sundu. Türkiye, bu ülkelerle bağlar kurarak, sınırlı ölçüde de olsa, uluslararası platformda güç ve ağırlık kazanmaya çalıştı.

Aynı şekilde Türkiye'nin Balkanlar'da ve Ortadoğu'daki ağırlığı da oransal olarak artmaya başladı. Ankara, Ortadoğu, Balkanlar ve eski Sov-

yetler Birliği üzerinde önemli rol oynayabilecek "bölgesel bir güç" durumuna geldi.

Ekonomik ve siyasi açıdan çok yönlü düşünmek zorunda kalan Türkiye, askeri açıdan da stratejisini gözden geçirmek zorundaydı. Soğuk savaş döneminde Türkiye'nin savunma stratejisi Sovyetler Birliği'nden ve Varşova Paktı'ndan gelecek saldırı varsayımı üzerine kuruluydu. Asker sayısından silahların namlularına kadar her şey, bu stratejiye göre hazırlanmıştı.

Türkiye, bütün bu gelişmelerin sonucunda, gözlerini güney sınırlarına çevirdi. Ve yeni savunma konseptini, "Güneyden gelen tehdit" beklentisi üzerine kurma gereğini hissetti.

KÖRFEZ SAVAŞI VE TÜRKİYE

Avrupa'da duvarların yıkılması ve Sovyet İmparatorluğu'nun parçalanması, Ortadoğu'da büyük bir boşluk yarattı. Özellikle Sovyetler'in çekilmesinden sonra meydana gelen boşluğu doldurmak için ABD ve İsrail harekete geçtiler.

Dünyada iki kutupluluğun gölgesindeki denge bozulunca, Ortadoğu'da da yeni arayışlar ve yaklaşımlar ortaya çıktı. ABD'nin devreye girmesiyle birlikte İran ve Suriye, katı tutumlarını yumuşatıp Batı'ya yanaşmanın işaretlerini verdiler. Buna karşılık ABD, ilk kez Filistin Kurtuluş Örgütü FKÖ'ye sıcak bakmaya başladı.

Ancak 1989 ve 1990'da genel olarak dünyada, özel olarak Avrupa'da esen barış ve yumuşama rüzgarları, Ortadoğu'ya ulaşamadı. Arap-İsrail çatışması ve 8 yıl süren Irak-İran savaşı ile zaten diken üstünde duran Ortadoğu, petrol kavgaları da eklenince savaşın tam ortasına düştü.

Tüm dünya soğuk savaşın sona ermesinin keyfini yaşamaya hazırlanırken patlayan Körfez Savaşı, her şeyi alt üst etti.

Irak, 2 Ağustos 1990 günü, küçük komşusu Kuveyt'i birkaç saat içinde işgal etti. Bağdat'taki Saddam Hüseyin yönetimi, Kuveyt'in OPEC kararına aykırı olarak petrol fiyatlarını düşük tutup Irak'ı zarara uğrattığını öne sürüyor, Kuveyt'ten tazminat talep ediyor ve Kuveyt'ten Bubiyan ve Verba adalarını istiyordu. Gerçi petrol fiyatlarıyla ilgili tartışmaları Arap ülkeleri arasında sürmüş, Irak-Kuveyt anlaşmazlığı çözülür gibi olmuştu, ancak Irak'ın Kuveyt sınırına 100 bin kişilik bir kuvvet yığması, amacının "üzüm yemek değil, bağcı dövmek" olduğunu gösteriyordu.

2 Ağustos günü dünya şok oldu. Irak Cumhuriyet Muhafız birlikleri Kuveyt'te kontrolü ele geçirip kukla bir hükümet kurdular. Emir El Sabah ve ailesi Suudi Arabistan'a kaçtı. Saddam Hüseyin birden bire muazzam bir kumar oynamış ve tüm dengeleri bozmuştu.

Irak, Kuveyt'te kaldığı takdirde, Suudi Arabistan'ı da tehdidi altında tutabilecek, böylece dünyanın petrol kaynaklarının neredeyse yarısına yakınını kontrolüne alabilecekti.

Irak'a bu kadar büyük bir güç verilemezdi. Sadece bölgede değil, dünya çapında bir kuvvet konumuna girmesine göz yumulamazdı.

Aynı gün Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Irak'ı kınayan ve kuvvetlerini geri çekmeye çağıran kararı oybirliği ile onayladı. ABD Körfez'deki gemilerini harekete geçirdi. Birçok ülke BM kararını desteklediler.

ABD bir hafta gibi kısa bir sürede Suudi Arabistan'a yüzbinlerce asker ve silah yığdı.

Asıl ilginç olan ABD ve SSCB'nin, o güne kadar görülmemiş bir uyum içinde, ortak bir bildiri ile Irak'a karşı çıkmalarıydı.

7 Ağustos'ta BM Güvenlik Konseyi Irak'a karşı ekonomik yaptırım kararı aldı. Irak'ın dünyadan dışlanması süreci başlamıştı artık.

Ancak Bağdat, tüm bu gelişmelere rağmen, dünyaya meydan okudu ve 9 Ağustos 1990 günü Kuveyt'i ilhak ettiğini açıkladı.

"Burası benim 19. vilayetim oldu" dedi. Saddam, Arap halklarını cihada çağırdı. Bu, anlamsız bir cihad çağrısıydı. Çünkü, işgal ettiği Kuveyt de Müslüman bir ülkeydi ve bu oldu bitti ile Müslüman devletleri de bölmüştü.

Başını Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in çektiği ve Arap ülkelerinin çoğunu kapsayan Saddam'a karşı blok; Irak'ın yanında yeralan Libya, Yemen, Filistin Kurtuluş Örgütü ve Ürdün gibi Saddam'dan korktuğu için pek seslerini çıkaramayan Arap Ülkeleri....

ABD ve İngiliz savaş gemileri ambargonun uygulanıp uygulanmadığını denetlemek için Körfez'de devriye gezmeye başladılar.
Kriz, Ortadoğu'daki dengeleri ve ittifakları bir anda altüst etti.

Irak, başka cepheleri kapatmak için, son 8 yıl süresince savaştığı İran'la anlaştı. Aldığı toprakları ve esirleri geri verdi. Böylece İran cephesindeki 300 bin askerini güney cephesine kaydırma olanağı buldu.

İran, Batılı ülkelerle eski düşmanlıkları kapatıp, ilişkileri normalleştirme fırsatı buldu. ABD, o güne kadar "terörist ülke" olarak gördüğü Suri-

ye'ye yanaştı ve onu Saddam'a karşı koalisyona kattı. Sovyetler, ilk kez Suudi Arabistan ile ilişkiye girdi. İsrail ile Sovyetler arasındaki buzlar çözülmeye başladı.

Ortadoğu'da yeni ittifaklar oluşurken, dünya gergin bir bekleyişe girdi. Diplomatik çözüm arayışları bazen umut verdi, bazen söndü.

29 Kasım 1990'da BM Güvenlik Konseyi, Irak'ın 15 Ocak 1991'e kadar Kuveyt'i terketmemesi halinde güç kullanılmasını öngören karar tasarısını kabul etti.

Saddam BM ültimatomunu reddetti. Tüm siyasi girişimler sonuçsuz kaldı. 12 Ocak 1991'de ABD Kongresi Başkan Bush'a kuvvet kullanması için yetki verdi. 14 Ocak'ta Saddam Irak halkını ölünceye kadar savaşmaya çağırdı.

17 Ocak gecesi, ABD ve müttefik hava kuvvetleri Başkent Bağdat'a füze yağdırmaya başladılar. Irak anında İsrail'e attığı 8 Scud füzesi ile müttefiklere cevap verdi. Hava akınları 24 Şubat'a kadar sürdü. Teknolojinin harikaları sayılan uçaklar, roketler, füzeler, elektronik sistemlerin kullanıldığı bu akınlar sırasında ülkenin askeri ve ekonomik tesisleri büyük ölçüde tahrip edildi.

Irak bu dev koalisyona ve muazzam ateş gücüne dayanamazdı. Nitekim 28 Şubat 1991 günü teslim oldu.

3 Mart'ta imzalanan anlaşma ile Irak ve müttefiklerin ateşkes şartlarını kabul etti. Savaş bitti.

Körfez Krizi ve Savaşı, Türkiye'yi dünyanın gözünde dikkat çekici bir yere getirdi. Irak'la komşu tek NATO ülkesi olan Türkiye'nin konumu savaş boyunca önemini daha da arttırdı.

Türk Hükümeti, daha krizin başlangıcında tavrını Irak'ın aleyhinde koymuştu. Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını keserek, Irak'a uygulanan ekonomik ambargoya katıldı. Büyük mali kayıplar pahasına Irak'a açılan Habur sınır kapısını kapattı. Zaten başka şansı da yoktu. Irak'ın karşısında oluşan gelmiş-geçmiş en büyük uluslararası koalisyonu görmemezlikten gelmesi mümkün değildi.

Ancak, kriz uzadıkça Türkiye'nin daha aktif bir tutum alması, beklentileri değiştirdi. Meclis'ten gerektiğinde Körfez'e asker gönderme ve Türkiye'de yabancı asker bulundurma konusunda yetki veren kararın çıkarılması, bu aktif tavrın en çarpıcı örneği oldu.

Savaş başlayıp da, İncirlik üssü, Irak'ı bombalayan ABD ve müttefik uçaklarına açılınca, Türkiye bir anlamda Irak'a karşı sıcak savaşın içine

girdi.

"Muhtemel bir Irak saldırısına karşı" gerekçesiyle Güneydoğu sınırına yapılan askeri yığınağı Türkiye'nin durumunu biraz daha netleştirdi. Çatışma çıkmasa da bu yığınak ile ikinci cephe açılmış ve Güney'deki müttefik kuvvetlerin yükü azaltılmış oluyordu.

Türkiye böylece Körfez Savaşı'nda fiili çatışmaya girmese bile son derece aktif bir rol aldı. Politikasını hep, Saddam'ın devrileceği hesapları üzerine kurdu. Ve bu hesapların savaşın sonunda tutmadığı görüldü.

Irak yenildi, ancak Saddam yerinde kaldı.

Üstelik Türkiye, aylar süren krizden büyük maddi kayıplara uğrayarak çıktı.

Ancak Türkiye için asıl önemli olan, savaştan hemen sonra Kuzey Irak'ta patlak veren Kürt ayaklanmasıydı.

1 Mart 1991 günü Başkan Bush'un Irak halkına yaptığı ayaklanma çağrısından 24 saat sonra 2 Mart günü güneyde Şiiler, kuzeyde Kürtler, isyan ettiler. Kürt isyancılar hızla ilerleyerek başta Süleymaniye olmak üzere Kuzey Irak kentlerinde kontrolü ele geçirdiler.

12 Mart'tan itibaren Irak ordusu güneyde Şiilere, kuzeyde Kürtlere karşı saldırı başlattı. İsyanın bastırılması acımasız oldu.

Irak ordusunun tanklı, toplu, uçaklı katliamından kaçan yüzbinlerce Kuzey Iraklı Kürt, Türkiye sınırına dayandı.

Kızılca kıyamet de işte o zaman koptu.

Türkiye, 1988'de de Saddam'dan kaçan 65 bin peşmergeye sınırlarını açmıştı. Onları barındırmış, yedirmişti. Zengin ülkelerden, bu yükü paylaşmalarını istediğinde ise yalnız bırakılmıştı.

Bu kez öyle yapmadı. Sınırlarını Iraklı Kürtlere açmadı. Hem 1988'de yaşadığı acı deney, hem de bu kez kaçanların sayısının en az 400 bin olması Türkiye'yi katı bir tavır almaya zorladı.

Üstelik, Kuzey Irak'ta bu dram yaşanırken, Kürtleri ayaklanmaya çağıran ABD'nin de diğer Batılı ülkelerin de sesi çıkmıyordu.

Türkiye'nin direncine ilk tepki de yine o ülkelerden geldi. Başta İngiltere olmak üzere birçok ülke, Türkiye'ye, Kürtler'e kapılarını açması için baskı yapmaya başladılar.

Sınır fiilen açıldı ve yüzbinlerce Kürt mülteci can havliyle Türkiye'ye

girdi. Tehlike büyüktü. Bu insanlar geri dönmezse, fiilen Irak Kürdistanı Türkiye topraklarına yerleşecekti.

Öneri önce Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dan geldi. Özal, Kuzey Irak'ta Kürtler için "güvenlik bölgeleri" oluşturulmasını istedi.

Özal'ın önerisine Batı HAYIR diyemedi. İngiltere sahiplendi, AT destek verdi. Önce pek sıcak bakmayan ABD, Özal'ın Bush'a baskısı sonucu güvenlik bölgeleri önerisini benimsedi.

Aslında, Türkiye'nin niyeti 400 bin Kürtü geri göndermekti. Ancak Batı dünyası TV kameralarında birden bire Kürt gerçeği ile karşı karşıya kaldı. Adeta Kürtleri keşfettiler. Bu defa bütün dünya ayaklandı ve "Bu zavallı insanları korumamız gerekiyor" diyerek harekete geçti.

Kuzey Irak'ta güvenlik bölgeleri oluşturulması girişimi, Türkiye'de muhalefet tarafından "bağımsız Kürt devletine giden yol" olarak nitelenerek eleştirildi. İngiltere ve ABD'de ısrarla, amacın sadece "insani" olduğunu, bağımsız devlete yönelik bir düşüncenin bulunmadığını vurguladılar.

Oysa Kürt liderler, güvenlik planının, özerklik ve federe devlete doğru bir adım olduğunu söylemekten çekinmiyorlardı.

12 Nisan'da ABD sürpriz bir kararla, Irak'ta 36. paralelin kuzeyinde kalan bölgeyi Irak ordusuna yasakladı. Ve Türkiye'de konuşlanan ABD birlikleri, 21 Nisan'da Habur sınır kapısından Irak'a girdi.

Kuzey Irak'ta, Irak ordusunun bulunmadığı bir Kürt bölgesi yaratılması işte böyle başladı. Geçici yerleşim birimleri kuruldu.Türkiye'de barınan Kürt mülteciler, Kuzey Irak'a döndüler.

"İnsani yardım" amacına ulaşmıştı.

Ancak, sorun asıl bundan sonra başlıyordu.

Yardım harekatının ilk aşamasının tamamlanmasından sonra Kuzey Irak'taki birlikler geri çekildi. Arkasından Türkiye'de bir miktar kuvvetin konuşlandırılmasıyla ikinci yardım harekatı başladı. Türkiye, ABD, İngiltere, Fransa, İtalya, Hollanda birliklerinden oluşan ve bir Türk birliğinin de katıldığı güce izin verdi.

"Çekiç Güç" olarak adlandırılan 5 bin kişilik bu askeri kuvvetin komutanlığı İncirlik'te, kara ve hava unsurları ise Silopi ve Batman'da konuşlandırıldı.

Bu ikinci yardım harekatının 30 Eylül 1991'de biten süresi, daha sonra iki kez uzatıldı.

Çekiç Güç'ün kara unsuru lağvedildi, sadece İncirlik'teki ABD, İngil-

tere, Fransa ve Türkiye'ye ait uçaklardan oluşan hava kuvveti ile Pirinçlik'teki merkezi koordinasyon kurulunun devam etmesi kararlaştırıldı.

ÇekiçGüç'ün koruması altında Kuzey Irak, Bağdat'ın tehdidinden uzak, kendi kaderini tayin etmeye başladı.

Bundan sonrası, dünyanın herhangi bir yerinden çok, Türkiye'yi ilgilendiriyordu.

SURİYE'NİN SIKIŞTIRMASI...

İşte Abdullah Öcalan ile ikinci görüşmemiz böylesine farklı bir dünyada yapılıyordu. Üç yıl sonra her şey değişmişti. Hatta Öcalan dahi değişmişti.

Karşılıklı oturduğumuzda öylesine güçlükle konuşuyordu ki, dikkatimi çekti.

- Ne oldu da bu kadar soğuk aldınız?

Ben bu soruma alacağım yanıtın altından çok önemli bir gelişmenin çıkacağını tahmin etmiyordum.

Gülümsedi ve başladı...

Biliyorsunuz bizim Bekaa'daki kampa gitmek için biz yıllardan beri sınıra yakın bir bölgeyi kullanırız. Hatta davet ettiğimiz gazetecileri de oradan geçiririz. Hiçbir zaman gözetleme yoktur. Bir hafta önce, kampa gitmek üzere hareket ettim ve yine aynı yerden geçiyordum ki, birden bire karşımıza Suriye istihbaratının adamları çıktı.. Kimliklerimizi sordular. Verdik. Allah'tan yanımda silah filan yoktu.

Tam bu sırada ardı ardına telefonlar yağmaya başladı. Almanya'daki bürolarından ve diğer yerlerden "ne olduğunu" soruyorlardı. Verdiği yanıtlar kısa ve "ne yapalım, bunu da aşacağız." şeklindeydi.O zaman olayın önemini ve Apo üzerindeki etkisini daha iyi anladım.

Apo ilk defa Suriye istihbaratı tarafından tutuklanmış, hem de iki gün süreyle hapiste tutulup serbest bırakılmıştı. Bu olaydan da kimsenin haberi yoktu. Çıkalı da 48 saat olmuştu.

- Hapse attılar. Bir süre kimseler gelmedi. Sinirlenip sıkılınca sinüslerim tutar. İşte bundan dolayı burnum akıyor... Sonunda ise, kusura bakmayın yanlışlık olmuş, diye serbest bıraktılar.

Apo Suriyeliler'i çok iyi tanıyordu. O güne kadar hiç dokunmayan, hiçbir kısıtlama yapmayan Suriye'nin şimdi böyle bir tutuma girmesi hayra alamet değildi. Bir mesaj vermek istiyorlardı.

Acaba neydi bu mesaj?

İşte bunu tam anlamıyla bilemiyor, eliyle tutamıyor ve bu belirsizlik onu çok rahatsız ediyordu.

Kafasının ardında denklemini kurmuştu. Suriye'nin, SSCB'nin yıkılması ve Körfez Savaşı'ndan sonra Amerika'nın tartışılmaz tek süper güç konumuna girdiğini görüp Batı yanlısı bir politikaya kaydığının farkındaydı. Batılı bir politika demek de, Türkiye ile iyi geçinmek, hiç değilse, Ankara'yı çok rahatsız etmemek demekti.

Washington'dan mutlaka bir mesaj gelmişti.

Hafız Esat, Amerikalılar'ın istedikleri gibi "terör yapan gruplara destek vermemek veya vermiyormuş gibi görünmek" istiyordu.

Suriye'nin bu politika değişikliği, Abdullah Öcalan'ın tutumuna yansımakta gecikmemişti. Açıkça itiraf etmese de, Şam yönetimi ile ilişkilerinin eskisi gibi olmadığını kabul ediyordu.

- Suriye, etrafınızdaki çemberi daraltıyor gibi bir izlenim var. Nedir bu durum?

- Birbirimize ilkeli, dostluğu esas alan bir yaklaşım içinde olmak istiyoruz. Tabii ki, onlar kendi politikalarını esas alırlar, biz kendi politikamızı esas alıyoruz. Bu, bazen tartışmalarla, bazen sertlikle, bazen yumuşaklıkla halledilyor.

Öcalan'ın Suriye ile ilişkiler konusunu görüşürken seçtiği kelimeler, ses tonu, mimikleri ve altını çizip vurguladığı noktalar bile, duyduğu rahatsızlığı açıkça gösteriyordu.

- Ama siz Suriye'nin kontrolünde değil misiniz? Nereye gitseniz, ne yapsanız, güçlü Suriye istihbaratının kontrolünden uzaklaşamazsınız.

- Buna gücü var. Kontrol edebilir. Fakat mesele bununla bitmiyor. Beni, şahsımı kontrol altında tutabilir. Dağlardaki PKK'yı, Avrupa'daki PKK'yı, zindandaki PKK'yı, Kürt halkının tümünü kontrol edebilir mi?

- Peki Suriye sizin hareketlerinizi hiç kısıtlamadı mı? "Şunu şöyle yap, bunu yapma" demedi mi?

- Şunu şöyle yap, böyle yap demez. Bu konuda seviyelidir. Hatta, Türkiye'nin düşündüğü gibi, Türkiye üzerinde şöyle entrikalar çevirelim de demez. Türkiye aleyhinde sinsi faaliyetleri yok. Suriye biraz ağırlıklı bir politika uyguluyor. Hem politik değerimizi görüyor ve hem de dostluğumuzun kıymetini biliyor.

- Yapma da demiyor.

- Demez. (PKK'nın Türkiye'ye karşı tutumu) onun sorunu değil. Bu

onu ilgilendirmez. Ne diye yapma desin? Yani Suriye'nin bu konudaki politikası gerçekten ağırlıklı ve oturaklı. Ne Türkiye aleyhinde fitnefesat çevirme (politikası uyguluyor) ne de bizi kendi politikamızdan uzaklaştırmaya çalışıyor. İsteseydi çok zarar verebilirdi Türkiye'ye. Bunu yapmıyor. Fakat bize, "Siz Türkiye'ye zararlı oluyorsunuz, buradan çekilin gidin" de demiyor.

- O halde, Suriye istihbaratı sizi neden tutukladı?

- Suriye kendi kanunlarıyla çelişti mi, ben değil, kim olursa olsun tavır koyar.

- Peki, neden bugüne kadar yapmıyordu da şimdi bu tavrı koydu?

Abdullah Öcalan'ın bu soruya cevabı, biraz aşağıdan alır, biraz da "Suriye bize mecbur" der gibiydi. Suriye Kürtleri'nden destek gördüklerini söylemeye çalışıyordu.

Kabahat biraz bizde. Daha dikkatli davranmalıydık. Kusuru Suriye'de değil, kendimizde aramalıyız. Suriye'nin hoşgörüşünü zorlayan biraz biz oluyoruz. Suriye dostluğun değerini bilen bir ülkedir. Hafız Esat önderliği yabana atılmaması gereken bir önderliktir. Politikadan, dostluktan anladığı kanısındayım. Avantajımız şudur: Suriye Kürtleri bize olağanüstü dostluk sunuyorlar. Aslında siz bunu Suriye'den biliyorsunuz ama bu biraz Kürt halkının dostluğudur. Suriye Kürtleri'nin dostluğunu, Suriye yönetiminin durumuyla karıştırmamak lazım. Suriye'yi sorumlu tutamazsınız, bizi desteklemeyebilir de. Hudut boylarındaki Kürt halkı bizi destekliyor. Bunu doğru koymak gerekir. Hudut boylarındaki Kürt halkının desteğini, Suriye'nin tavrı olarak yorumlamamalı.

- Peki, Suriye size ne sağlıyor?

- Aslında sağladığı kolaylık, 72 örgüte sağladığı kolaylığa benzer bir kolaylıktır. Yani, Suriye'de her milletten örgüt var. Bu konuda kendine özgü bir politika uyguluyor. Onlara ne sağlıyorsa, bize de onu sağlıyor. Avrupa'da iltica neyse, Suriye'de de odur.

- Tutuklanmanız, size verilmiş bir sinyal değil mi?

- Kesin bir şey söylenemez. Bu konuda abartmalara gitmemek gerekir. Tesadüfen de olabilir. Bize zarar vermek isteseler, çok zarar verebilirler. Ama yine de söylüyorum, kusur varsa, fazlası bizdedir. Bunu, bir politik tutum olarak değil, bir vicdan borcu olarak söylüyorum.

- Gitmeye kalksanız Suriye sizi bırakır mı?

- Vallahi şimdiye kadar bu soruyu ne sordum, ne de gereklerini yaptım. Sanmıyorum, engellemez yani. Bu konuda da oturaklıdır. Daha çok

biz muhtacız. Burada kalmaya biz muhtacız.

- Kuzey Irak'a geçmeyi düşünüyor musunuz? Orası sizin için daha müsait değil mi? Saddam döneminde Barzani, sizi sokmuyordu Kuzey Irak'a. Şimdi bir şey değişti mi?

- Çok önemli bir değişiklik var. Irak'ın kuzeyi bizim için çok sağlam bir cephe gerisi. Özellikle hududa yakın bölgeler. Şu son bir yıl içinde, Körfez Krizi'nden beri, Kuzey Irak, çok önemli bir güçlenme, taktiğimizi oturtma alanı oldu. Silahlı (veya) genelde parti faaliyetlerimizin çok sağlam bir üssü durumunda.

Bir yerde hareketlerinizin ağırlık noktası Kuzey Irak'a mı taşınmış oldu?

- Şunu diyebiliriz. Lübnan (Bekaa Kampı) önemini yitiriyor. Hatta Suriye ile ilişki de biraz önemini yitiriyor diyelim. İran da önemini biraz yitiriyor.

Aslında, Öcalan'ın sözünü ettiği, bir süre önce başlayan bir sürecin koşullarını kabul etmekten başka bir şey değildi. PKK'nın ağırlığını Kuzey Irak'a vermesinin bir nedeni, Türkiye'nin Güneydoğusu'na daha yakın olmaktan, diğer nedeni de eldeki seçeneklerin azalmasından kaynaklanıyordu.

Suriye ile balayı bitmek üzereydi. Öcalan, Suriye'nin olumsuz tavrını artırması halinde, bu ülkeden gidebileceklerini söylüyordu ama, kendisi de biliyordu ki, Şam'ın sağladığı temel yapıyı ne Kuzey Irak'ta ne de bir başka yerde bulabilirdi. Türkiye dahil, dünyanın her yeriyle konuşabilme olanağı, Batılı veya Doğulu ülke temsilcileriyle gerektiğinde temas edebilme kolaylığı, her türlü yayın ve haberleşme fırsatları, kimlik kartı gibi, bir örgüt için hayati önemdeki gereksinmelerin karşılandığı yer Suriye'ydi. Ne Kuzey Irak'ın dağları ne de, ne zaman nasıl bir kısıtlama uygulayacağı kestirilemeyen İran, PKK için, Suriye kadar avantajlı olabilirdi.

Ancak, artık Suriye defteri kapanıyor gibiydi.

Konuşmaların bir arasında Suriye Dışişleri Bakanı Şara ile randevum olduğunu söyleyince, hemen atıldı:

- Sorsana bu adama, benim hakkımda ne düşünüyormuş?

- Gayet tabii soracağım. Zira sizin burada bulunmadığınızı söyleyip duruyorlar. Sizi tanımadıklarını ileri sürüyorlar. Oysa şimdi tutukladıklarına göre herhalde tanıyorlardır.

Tabii ben Apo'nun merakını gidermek için değil, kendi kamuoyumun

merakını tatmin etmek için soracaktım.

Ancak Apo'nun bu yaklaşımı çok ilgimi çekmişti. Demek ki Suriyeli yetkililerle teması yoktu.

Nitekim kendi de bunu doğruladı. O tarihe kadar ne Hafız Esat, ne de üst düzey bir Suriyeli yetkili kendisiyle görüşmemişti. Çok alt düzeyde, yani istihbarat teşkilatı düzeyinde örgütle bazı temaslar oluyordu, o kadar.

- Peki, kendinizi mahpus gibi mi hissediyorsunuz?

- Mahpus muyum, neyim onu anlamak istiyorum. Şu aşamada zorlamak istemiyorum. Yine kampa gidersem belki yine tutuklarlar. O zaman işler daha da bozulur.

Söylemek istemiyor ancak kendini açıkça sıkışmış hissediyordu. Nitekim bu söyleşimizin ilk yarısını kısa kesmek zorunda kaldık, zira benim Şara ile randevumun vakti gelmişti.

Kapıdan çıkarken "Aman döner dönmez beni arayın" dedi.

Şara ile söyleşi tahmin ettiğim gibi geçti.

Apo'nun Şam'da oturduğunu ve bunun da Türkiye tarafından son derece olumsuz karşılandığını, rahatsızlık yarattığını söyledim ve "ne yapmayı düşünüyorsunuz?" dedim.

Şara şaşırdı.

- Apo mu? Ben böyle bir insanın adını ilk defa duyuyorum, demez mi?

Bu defa benim tepem attı. Karşımdaki insan Suriye Dışişleri Bakanı olabilirdi, ancak hepimizi aptal yerine koymasına da hiç gerek yoktu.

- Sayın Bakan, Apo burada, Şam'da oturuyor. Hatta biraz önce kendisini gördüm. Resimlerini ve filmini çektim. Söyleşi yaptım. Bu programda göstereceğim.

(Nitekim aynı programda Apo'nun oturduğu yerdeki filmini de gösterdik) Ayrıca sizin istihbarat teşkilatınız da sınırı geçerken tutuklamış ve birkaç gün hapiste tutmuş.

Şara hiç kılını kıpırdatmadı.

- Bilmiyorum ben, demekle yetindi.

Söyleşiden sonraki kahve sohbetinde dayanamadım.

- Apo'yu bilmediğinizi mahsus mu söylüyorsunuz, yoksa gerçekten bilmiyor musunuz?

Gülümsedi.

- Size biliyorum desem o kadar çok sorun çıkacak ki... İyisi mi yavaş

yavaş bu işi bir rayına sokmayı planlıyoruz.

- Peki Apo ve PKK'nın faaliyetleri konusunda bir kararınız yok mu?

- Halen yok. Yakında bazı gelişmeler olabilir.

Tahmin edebileceğiniz gibi, otelime geri döndüğümde üç PKK'lı yine bekliyorlardı.

- Başkan sizinle çok acele görüşmek istiyor.

Apo merak içindeydi. Suriyeli bakanını ne dediğini sordu.

Aynen naklettim. Zaten saklanacak bir durum yoktu, zira şimdi söylemesem birkaç gün sonra Milliyet'te yayınlanacak yazılarımda okuyacaktı.

Sıkıldı.

Suriye Dışişleri Bakanı Şara'nın "önemli gelişmeler" dediği olaylar, izleyen aylarda hızlandı ve PKK'nın Suriye'deki varlığı kritik bir noktaya geldi.

Körfez Savaşı sonrasında, Ortadoğu'da oluşan yeni dengeler, o güne kadar, uluslararası platformlarda adı "terörist ülke" olarak anılan Suriye'nin Batı, özellikle ABD ile yakınlaşması, Türkiye-Suriye ilişkilerinde de yumuşamaya yol açtı.

Türkiye, PKK'ya karşı yoğun bir diplomatik atak başlattı.

14-19 Nisan 1992 tarihleri arasında İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in Suriye'ye yaptığı ziyaret adeta bir dönüm noktasıydı. Suriye, sanki aniden bambaşka bir ülke olmuştu. İçişleri Bakanı Sezgin, Şam'da devlet başkanları için yapılan törenle karşılandı. Suriye Devlet Başkanı Hafız Esat, o güne kadar yapmadığı bir şey yaptı ve Türkiye'nin İçişleri Bakanı ile tam 4,5 saat görüştü. Sezgin'in gidişi öncesinde Öcalan, Şam dışına çıkarıldı. 500'e yakın PKK'lı gözaltına alındı.

Sezgin'le Suriye İçişleri Bakanı Harba arasında imzalanan "sınır güvenliği" protokolü, Suriye'nin PKK'ya karşı tavır değişikliğinin ilan edilmesiydi.

Sürekli, PKK ve Abdullah Öcalan'ın Suriye'deki varlığını inkar eden Şam, bu protokolle, adını anarak PKK'yı "yasadışı örgüt" ilan etti. PKK militanlarının yakalanmaları halinde tutuklanıp yargılanmaları hükme bağlandı. Ve protokolün uygulanmasını denetlemek için izleme komiteleri kurulması kararlaştırıldı.

21 Nisan günü Ankara'da basın toplantısı düzenleyen Sezgin, "Sanıyorum ki, PKK'nın Suriye'deki varlığı artık son bulmuştur. PKK'nın belini kırdık" diyordu.

Protokol, Türkiye'de hükümet ve basın çevrelerinde bir zafer olarak yorumlandı.

PKK'ya karşı Türkiye-Suriye yakınlaşması, Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in 1-2 Ağustos 1992 günlerinde Şam'a yaptığı ziyaret ile daha da hızlandı. Suriyeliler, Çetin'e Apo'nun Suriye'de olmadığını söylediler. PKK kamplarının temizlenmekte olduğunu bildirdiler.

İsmet Sezgin'in Suriye ile imzaladığı "sınır güvenliği" protokolü ile başlayan yumuşama sürreci içinde, en önemli adım, PKK'nın Bekaa'daki kampının kapatılması oldu. Örgütün en önemli silahlı eğitim merkezi böylece elinden çıkıyordu.

Türkiye'de "Bekaa kampı kapatıldı mı, kapatılmadı mı?" tartışmaları sürerken, Lübnan ordusundan küçük bir birliğin, boşaltılmış olan PKK kampına girdiği görüldü.

Acaba Suriye PKK'ya tamamen kapılarını kapattı mı?

Biz sanmıyoruz.

PKK ve APO'nun Suriye toprakları üzerindeki faaliyetleri belki eskisi gibi rahat olmayacak, belirli bir kısıtlama içine alınacaktır, ancak Şam PKK'yı hem kendi topraklarından, hem de kontrolü altındaki Lübnan'dan tamamen silmeyecektir.

Bunun başlıca nedeni de, Suriye'nin elindeki önemli bir kozu kaybetmek istememesidir.

Türkiye'nin Suriye'ye karşı kozu Fırat'ın sularıdır.

Suriye'nin Türkiye'ye karşı kozu da, PKK'dır.

PKK'nın hem Türkiye, hem de Kuzey Irak'ta kurulma aşamasına giren Kürt Federe Devleti açısından ne kadar önemli olduğunu bilen Hafız Esat, elindeki bu önemli kartı yok etmek istememektedir. Zira PKK Suriye toprakları üzerinde, kısıtlı dahi olsa faaliyet gösterdiği sürece Hafız Esat bir yandan Türkiye'ye su konusunda pazarlık marjını elinde tutabilecek, öte yandan da Kuzey Irak ve genelde de bölgedeki Kürt sorununda söz sahibi olabilecektir.

Türkiye Suriye'nin isteklerini ne oranda yerine getirebilirse, Suriye de PKK'yı o oranda baskıya alacak ve karşılıklı alış verişi sürdürebilecektir.

Bu kitap yazıldığı sırada Suriye Bekaa Vadisi'ndeki kampın kapatıldığını belirtmişti. Ancak bunun da resmi bir kapanma mı, yoksa eski sahiplerine geri verilmemi veya Lübnan ordusuna bırakılma mı, ne olduğu doğru dürüst ortaya çıkarılamadı.

Suriye'nin amacı Türkiye'yi kendine düşman etmek değildir. Zaten

İsrail ile başı dertte olan bir ülkenin bir de arkasındaki büyük bir ülkeyi tahrik etmesi zaten düşünülemez. Üstelik özellikle Amerika'yla ilişkilerine çok önem vermeye başlayan Hafız Esat, Türkiye ile ilişkilerini de daima kol temasıyla sürdürecek ve gereksinme duydukça da PKK'yı kullanacaktır.

Suriye'nin bu yaklaşımı değerlendirildiğinde, Apo'nun kendine daha elverişli topraklar arama sürecine girmesinin nedeni de daha iyi anlaşılıyor. Yani PKK için yeni tutunma noktası olarak Kuzey Irak ve bir ölçüde de İran ortaya çıkıyor.

PKK KUZEY IRAK'TA

Körfez Savaşı herhalde en çok PKK'nın işine yaradı.

Saddam Hüseyin Kuveyt'e ordularını yolladıktan sonra ilk iş olarak yardımcısı Taha Yasin Ramazan'ı da Ankara'ya gönderdi. Amacı, Türkiye'nin Batı cephesine girmemesini, hiç değilse tarafsız kalmasını sağlamaktı.

Taha Yasin, 5 Ağustos 1990 günü Özal'ın karşısına oturduğu zaman hayal kırıklığına uğramakta gecikmedi.

Özal, Irak'ın silahlanmasının giderek Türkiye'ye karşı bir tehdit oluşturduğuna inanmıştı. Hele Saddam Hüseyin'in Fırat suları konusunda Arap dünyasını ayaklandırması ve Türkiye'ye ters bakışı Ankara'yı çok rahatsız etmişti. Özal için Saddam'ın belinin kırılması Türkiye açısından da yararlı olacaktı ve bunu da sadece Amerika yapabilirdi.

Taha Yasin ile görüşmesi sırasında "Akıllılık edin ve bir an önce Kuveyt'ten çıkın. Aksi halde fena tokat yiyeceksiniz. Size bunca petrolü kimse bırakmaz" dedi.

Saddam için en kötü haberlerden biri buydu.

Ancak Irak liderinin değerlendirmesi çok farklıydı. Amerika'nın ve Batılı ülkelerin Kuveyt için askerlerini öldürmeyeceklerine inanmıştı. Savaş beklemiyordu.

Kararını vermişti. Kuveyt'te kalacaktı.

İşte bu noktadan hareket ederek Türkiye'yi cezalandırmak için PKK'ya kollarını ve topraklarını açtı.

PKK, uzunca bir süredir Bağdat-Ankara işbirliği nedeniyle giremediği Kuzey Irak'a yerleşmeye başladı. Yeni kamplar açtı ve Saddam'dan önemli bir silah yardımı elde etti.

1990'a kadar kendi parasıyla bulabildiği ve Lübnan'ın kaçak piyasalarından elde edebildiği hafif silahlar yerine Irak ordusunun ağır silahları devreye girdi.

Kuzey Irak PKK için adeta cennet idi.

Türkiye'ye çok daha kolaylıkla sızabiliyorlar, bölgenin son derece dağlık oluşundan yararlanıp rahatça saklanabiliyorlardı. Türk ordusunun ulaşması güçtü. Ayrıca, Iraklı Kürtler arasında dolaştıklarından dolayı, Suriye'dekinin aksine rahatsız da edilmiyorlardı.

1990 Ağustosundan başlayarak ortaya çıkan otorite boşluğu kısa sürede PKK'nın Kuzey Irak'ta yerleşmesini daha da yaygınlaştırdı.

Krizin ilk aylarında Bağdat'ın desteği ile Kuzey Irak'a yerleşen PKK, Saddam'ın savaşı kaybetmesiyle başlayan kargaşada durumunu daha da güçlendirdi. Bölge baştan başa Talabani ve Barzani'nin denetimine kalınca hareket yeteneği de büyük oranda arttı.

Körfez Savaşı PKK'ya bulunmaz bir olanak getirmişti.

Aynı dönemlerde PKK genel stratejisini de değiştirdi.

Eskiden küçük gruplar ve hafif silahlarla daha çok yerleşim noktalarına hücum edilirken, birden bire sayıları 300-400 kişiyi bulan gruplar, roket ve havan topları desteğinde saldırılar başlatır oldular.

Hedef de değişti.

Önceleri, kendilerine tam tabi olmayan köy veya meraların basılması, ıssız konaklama noktalarına saldırı ve köy korucularının aileleriyle birlikte katliamıyla sınırlı tutulan operasyonlar, bu defa Türk Silahlı Kuvvetleri'ne döndü.

Koruması en az olan karakollar gece baskınlarının en önemli hedefi durumuna girdiler.

1990'dan itibaren PKK adeta topyekün savaşa girdi.

PKK'nın ilk ciddi baskınları yaptığı Ağustos 1984 yılından itibaren, Türk güvenlik güçleri, PKK militanları ve sivil halktan ölenlerin sayısı, ürkütücü bir tablo oluşturuyordu:

GÜNEYDOĞU'DA ÖLÜ SAYISI

Yıllar	Türk Güvenlik Güçleri	PKK'lı	Sivil
1984	28	16	16
1985	69	99	66
1986	41	32	77
1987	60	89	234
1988	55	124	124
1989	139	156	178
1990	157	342	211
1991	277	399	277
1992 (9 ay)	255	900	147

Bu kanlı savaşta ölenlerin dağılımı ise şöyle:

Subay	: 52	Muhtar	: 39
Astsubay	: 54	Öğretmen	: 32
Er, erbaş	: 723	Sivil	1235
Polis	: 49		
Uzman çavuş	12	Toplam	1306
Korucu	190	PKK'lı	1923
Bekçi	1		
Toplam	:1081	Genel Toplam	: 4310

1991'de meydana gelen 1165 olayda 399 PKK'lıya karşılık 1992'nin ilk 9 ayında 900 PKK'lı öldürülürken 240'ı sağ olarak yakalanıyor ve 130'u kendiliğinden teslim oluyordu.

Köy baskınlarını da sürdüren PKK, kitlesel öldürmelere de ağırlık verdi. 24 Kasım 1989'da Yüksekova'nın İkiyaka köyüne yapılan baskında 28 kişi öldürüldü. 10 Haziran 1990'da bu kez Şırnak'ın Çevrimli köyü basıldı. Sonuç 27 ölü. PKK'nın köy katliamları, 1 Ekim 1992'de Bitlis'in Cevizdalı köyünde 55 kişinin öldürülmesiyle doruk noktaya çıkacaktı.

Toplumda asıl şaşkınlık yaratan silahların polislere, koruculara ve askerlere çevrilmesi oldu. Artık havanlarla, roketatarlarla donatılmış olan PKK'lılar, askeri birliklere pusu kuruyor, karakol basıyor ya da uzaktan roket atışlarıyla askeri araçları imha ediyordu.

Başlıca karakol baskınlarında Türk güvenlik güçlerinin kayıpları şöyle oldu:

28 Haziran 1989 Şırnak'ta pusu	11 Şehit
1 Eylül 1990 Diyarbakır polis karakoluna baskın	2 Şehit
8 Mayıs 1991 Bitlis'te askeri konvoya roketli saldırı	7 Şehit
3 Ağustos 1991 Şemdinli Samanlı karakoluna baskın	9 Şehit
20 Ağustos 1991 Silopi Görünlü karakoluna baskın	5 Şehit
10 Eylül 1991 Yüksekova Çobanlar karakoluna baskın	7 Şehit
7 Ekim 1991 Çukurca Tekevler karakoluna baskın	11 Şehit
25 Ekim 1991 Çukurca'da iki karakola baskın	17 Şehit
15 Kasım 1991 Siirt Pervari karakoluna baskın	: 5 Şehit
25 Aralık 1991 Şırnak Dereler karakoluna baskın	: 9 Şehit
15 Mayıs 1991 Uludere Taşdelen karakoluna baskın	: 27 Şehit
26 Mayıs 1992 Çukurca Üzümlü karakoluna baskın	: 7 Şehit
28 Mayıs 1992 Iğdır Gürpınar karakoluna baskın	: 8 Şehit
22 Haziran 1992 Yüksekova karakoluna baskın	: 6 Şehit
3 Temmuz 1992 Şırnak Taşkonak karakoluna baskın	: 6 Şehit
21 Temmuz 1992 Çukurca Sivritepe karakoluna baskın	10 Şehit
30 Ağustos 1992 Şemdinli Alan karakoluna baskın	10 Şehit
13 Eylül 1992 Şemdinli Aktütün karakoluna baskın	: 9 Şehit

Daha az kayıp verilen ya da kayıpsız atlatılan daha birçok karakol baskınını da bu tabloya eklemek gerekiyor.

PKK eylem planlarını gerçekleştirirken üç amaca yöneldi:

1- Terörü Güneydoğu'nun dışında büyük kentlere yaymak.

2- Güneydoğu'da, taban bulduğu inancından hareketle halk ayaklanmasını yaratmak.,

3- Uluslararası platformlarda destek ve tanınma sağlamak.

Örgüt, bu amaçlara tamamen ulaşamadıysa da, her üçünde belli bir mesafe katetmeyi başardı.

Büyük kentlerde birçok baskın, bombalama, kundaklama, suikast eylemleriyle daha büyük sansasyon yarattı. Güneydoğu'daki olayları yakından izlemekle birlikte kendini doğrudan konunun içinde görmeyen büyük kentlerdeki kamuoyu, böylece işin içine girmiş oluyordu. Türk-Kürt karşıtlığının, Türk kökenlilerin büyük oranda yaşadığı kentlerde filizlenmeye başlaması, işte bu eylemlerden sonra oldu.

APO NE DÜŞÜNÜYOR?

Bütün bu gelişmelerin ortasında, APO ile Şam'daki söyleşimize dönelim.

Aslında dış görüntüye bakınca PKK muazzam bir dev gibi geliyordu. ancak APO ile söyleşimiz sırasında bambaşka bir gerçekle karşı karşıya idik. Belki geçiciydi ancak PKK'nın Başkanı en güç ve belirsiz bir dönemdeydi.

Şam'ın dış mahallelerinden birinde, 2-3 odalı bir dairede, karşımızda 1-2 telefon cihazı ve konuşmaya devam ediyorduk....

- Durmadan yalnız olduğunuzu söylüyorsunuz. Nasıl bir yaşantınız var?

- Bazı değerlerden koparak yaşadın mı, en büyük yalnızlık. Milyonlarca kalabalık içinde olsan da yalnızsın. Fakat genel değerlere bağlandın mı, 40 yıl bir mağarada kaldın mı en büyük zenginlik ve yalnız olamama durumunu da sen yaşıyorsun. Bunu biraz kendi pratiğimde iyi gördüm yalnız olamamak için temel değerlere bağlı kalacaksın ve nitekim bu böyle olduğu için bugün coşkuyu ve zenginliği rahatlıkla kendimde yaşadığımı söyleyebilirim.

- Yalnızlıktan söz ediyorduk, liderin yalnızlığı nedir?

- O soruya rahatlıkla şöyle karşılık verilebilir. Lider her zaman mev-

cut durumu statükoyu aşmasını bilendir. Aştıkça da yalnızlaşır. Yeni değerlere ulaşmak ister. Yeni değerlere ulaşmak için eski değerlerden kopuş gerekir. Kopuş başlı başına bir yalnızlıktır. Yeniye ulaşmak bir zenginliktir. Ama o da bir süreç işidir. Bütün bu süreçte, yalnızlık beraberlik süreçleridir. Daha zenginlik beraberliğe ulaşmak için daha yalnızlığı yaşamak gerekir. Büyük oluşumlara yol almış beraberlikler, liderlikler hatta peygambersel çıkışlarda bile inzivada yalnız başlarına geçirirler. Daha sonra milyonların kucaklayıcısı ve ayağa kaldırıcısı olurlar. Bizim de buna benzer yaşadığımız süreçler var. Büyük yalnızlık büyük birlikteliklere götürüyor.

- Peki PKK gibi bir örgütün lideri olarak birçok insanın ölümüne karar vermekten hiç korkmuyor musunuz?

- Başlangıçta bir siyasetçi ile en büyük ürküntüyü duyanlardanım, bir tabanca sesi dehşetli gelirdi. Ama şimdi PKK adına gerçekten tam bir savaş yaşanıyor. Vuruyor ve vuruluyoruz. Nasıl katlanabiliyorsun diyorsun? İşler biraz doğru politikaya doğru öngörüye dayandı mı ve o da kaçınılmaz olarak bütün gücüyle seni inandırdı mı? Ölmek veya öldürmek fazla zor olamıyor ve hatta düşünmüyorsun bile ama gerçekten burada derler ya askerlik politikanın yoğunlaşmış ifadesidir ve bir politikada sınıfların ulusların halkların en uzun vadeli çıkarlarının bilimsel ifadesidir. Eğer bu bilimsel anlatım tamsa uzun vadeli çıkarlar gerçekten iyi ortaya konmuşsa askerlik biçiminde bir yoğunlaşmada vurmaktan ve vurulmaktan korkmamak gerekiyor. PKK gerçeğinde de olanca açıklığıyla gerçeği görüyoruz.

- Siz, "Ben bir Kürt milliyetçisi olarak bu işe başlamadım. Ben bir inancıl görev için buna girdim." diyorsunuz...

- Kesinlikle bilimsel yanı ağır basan bir faliyettir. Bunu belki biraz değişik sormak gerekir, bilimin namusuna onuruna inanan birisi eğer bu sosyolojikse, eğer bu siyasal bilimlerse kesinlikle bu meseleye ilgi duymak zorundaydım. Aksi halde bilime saygısızlık etmiş olurdum. Benim bilimlere felsefelere ilgim vardı. Bilimsel incelemeyi esas aldım. Daha sonra bu meseleyi vurgulamaya çalıştım. Sonuçta bu mesele ile uğraşmaktan kaçınılamayacağının sonucuna vardım. Kaçmak demek namussuzluktur, tek kelime ile. Her türlü insani değerlerden yoksun kalmaktır. Bilime olan saygınlığımdan vazgeçmekti, bunlar da beklenemezdi, benim gibi bir insandan beklenemezdi.

- Siz, bir yerde inanç yüzünden mi bu işe girdiniz?

- Şu anlamda derseniz doğru, dinlerin temel bir gerçeği var, felsefenin temel bir gerçeği var, bilimlerin temel bir gerçeği var. Eğer buna sonuna kadar bağlı kalmak diyorsanız ben gerçekten en büyük inanççılardan biri olup çıktım.

- Siz temelde Kürt'ü değiştirmeye çalışıyorsunuz. Kolay mı bu?

- Dünyanın en zor işlerinden biri, çünkü Kürt gerçekten taşlaşmış bir insan durumuna gelen biridir. Yüzyılların hatta bin yılların taşlaşmış insanı oluyor. Bir kenarda unutulan bir köşede sıkıştırılmış olan, kendine yabancı, ulusuna yabancı, halkına yabancı insanlar yabancı demektir. Bu insanı değiştirmek sanıldığından daha fazla bir vicdan meselesi, büyük bir insanlık borcu. Ben bunu göze aldım. Ben bunun o kadar zor olduğuna ve fakat o kadar da zevkli olduğuna inanıyorum.

- İster istemez herkesin aklında bir soru var. Böylesine bir silahlı mücadeleyi insanların ölümü ile sonuçlanan bir silahlı mücadeleyi sürdürürken ne hissediyorsunuz?

- Bunu bir tek durum ortaya koyar. Eğer o silahlı mücadeleden başka hiçbir şey insanlığı kurtarmıyorsa, o silahlı mücadeleden başka hiçbir şey normal ulusal, siyasal, toplumsal gelişmeye yol açmıyorsa, o silahlı mücadele kabul edilebilinir. Bunun dışında hiçbir gerekçe ile silahlı mücadele kabul edilemez. Tam kabul edildikten sonra duyulacak her türlü duygunun içine girilecek her türlü zorluğun belli bir yere kadar kaçınılamayacağını iyi bilirsin.

- Karşınızda koskoca bir ordu var, karşınızda silahlar var. Büyük bir toplum var. Ben kazanamayacağım, kazanmama imkan yok diye düşünmüyor musunuz?

- Eğer bizim yürüttüğümüz silahlı mücadeleyi anlasaydınız müthiş kazandırdığını görecektiniz.

- Nedir kazandırdığı?

- Silahlı mücadele yalnız silahların patlaması değildir. En yüksek ideolojik yoğunluğa ulaşmaktır. Bana göre politikayı en gerçekçi kavrayıştır. Silahlı mücadeleden bahsediyorum. Sizin veya başkalarının kavradığı biçimde değil ve biraz da Kürtler için de böyledir. Bunları tek adam edecek ilaç, bu araçtan başka bir gelişme yolunun kendilerine tanınmamasından ileri geliyor. Niye anlamıyorsunuz bunu. Bunu biraz daha iyi anlayın. Bu araçtan başka hiçbir şey onların insanlığını kurtaramıyor. Bırak ulusal toplumsal özgürlüğünü, hiçleşmiş, tükenmiş, ayakta gezen bir ölü. Kaybedecek zincirleri de yok o acıdan sizin bu acaip gördüğünüz sorunun ce-

vabını rahatlıkla verebilirim. Yani bu araçsa bizi adam edecek olan ve bunun dışında her şey ölümümüzse bundan daha kötüyse, elbette bütün ordu bütün dünyayı karşında görürsen üzerine yürümekten başka çaremiz yok. Ve büyük şahadeti yüzlercesi geçen yıl son kurşunu son bombayı kendi elinde patlatıyor. Onlar buna erişmişler; bunun dışında yaşam ölümsüzdür. Teslim olmak, ölümlerden daha kötüdür.

- Silah kullanmasını değil bilmek, silahın yanından bile geçmezdim diyorsunuz. Peki şimdiye kadar hiç silah kullanmadınız mı?

- Yok. Hiç kullanmadım.

- Yine söyleşilerinizde koyu Galatasaraylı olduğunuzu söylüyorsunuz. Bunda bir çelişki yok mu?

- Bu kadar amansız bir dava içindeki adamın bu kulüp sevgisi, Galatasaray sevgisi nasıl oluşuyor? Gerçekten maçları kaçırmamaya çalışıyorum. Benim çevrem bunu çok yadırgıyor, ama böyleyim.

- Nasıl izliyorsunuz?

- Radyodan izliyorum.

- Heyecanlanıyor musunuz?

- Tabii ve hatta oldukça sorumsuz davranışlarda antrenörden daha fazla tepki veriyorum. Onun kulağından tutup şöyle yapılmalı, diyorum. Kendimi bu kadar yetki ve hak sahibi görüyorum. Kulübüme bağlılığın gereği olarak.

- Peki nereden geliyor bu kulübe bağlılık?

- Ortaokuldan beri, sanırım bunda oyundaki adamların rolü var. Hatırlatma yapayım Metin Oktay abimiz sporda onurun temsilcisi idi. Onun o stili ve topa vuruşu harikaydı. Bir güzelliktir değil mi? Ben bu güzelliğe aşık olmuşum ve bu futbolu biraz bu temelde değerlendiriyorum.

- G.S. gol atınca, yerinizden fırlayıp heyecanla "Gol" diye bağırabiliyor musunuz?

- O sevinci yaşayabiliyorum ve o gün moral yükselmiş bir şekilde faaliyetlere geçiyorum.

- Dikkat ediyorum siz kendinizi Kürt değil, Türk olarak görüyormuş gibi konuşuyorsunuz.

- Kendime biraz milliyetler üstü bakma şeyim var. Fakat ulusal onuru da kolay kolay çiğnetmem yani.

- Bu konumda olan bir insanın çok gaddar ve hislerinden uzak olması gerekir. Çünkü zamanında kendi arkadaşlarınızı dahi idam ettiriyorsunuz? Zaman zaman bu rahatsız etmiyor mu sizi?

- Ben yersiz bir bitkinin bile çiğnenmesini büyük tepki ile karşılıyorum. Hâli hazır durumda, birisi bir bitkiye basıyorsa derhal, yapma, diyorum. Eğer yaparsa ona öfke duyuyorum. Yapma diyorum, ona basmayacaksın, diyorum. Tekrar basarsa tavır koyarım. İnsanın güzel biçimlenmesine büyük bir tutkum var.

- Son zamanlarda çok tehlike geçirdiniz mi? Suikast tehlikesi?

- Hayatımın kendisi en büyük tehlike. Münferit tehlikelerden ziyade hayatım büyük tehlike. Şimdi 42 oluyorum. Şimdiye kadar hep böyle oldu.

- Bu mücadelenin sonunu görebilecek misiniz?

- Daha şimdiden birçok şeyi görüldü, az değil.

- Bir yerde günü gününe yaşıyorsunuz.

- Düşünmüyorum o olayı. Yani ölüm denen olayı düşünmek istemiyorum. Başka yolu yok.

- Bıkmıyor musunuz hiç?

- Mümkün değil.

- Hayatınız şurada bir oda içinde ve bir de kampta geçiyor.

- Korkunç bıktırıcıdır gerçekten.

- Gününüz nasıl geçiyor mesela.

- Ben birçok insanın yaşadığı şeye gülüyorum. Mesela sizin bağlı olduğunuz bazı değerler var. İşte aile değerleridir, hobileriniz var. Bazı arkadaşlara da diyorum, siz kendinizi bazı putlara mahkum etmişsiniz.

- Sizin hiç böyle bir değer yargınız yok mu?

- Hayır karşı değilim. Değer vermiyorum anlamına da gelmez. İlginç bir yaklaşımım var; böyle de olur mu, diyorum. İnsan kendini böyle bağlar mı? Yaşam müthiş bir olay, diyorum. Öyle bir yaşam ki hiçbir şeye bağlanmadan özgür geçmeli.

- Ancak bir yandan da müthiş bir bağımlılık içindesiniz.

- Benimki ilginç bir bağımlılık. Tutmuşum bir yaşam tarzı, onu korkunç değerlendiriyorum. Mesela sizin çok az bir bağımlılığınız var. Ama benim müthiş kitle bağlarım oluştu. Söylediğiniz gibi yenilmeyecek gibi gözüken orduların üstüne sıfırdan, insanlarla yürüme durumunu yaratmak, ona bağlanmak ve daha bunun gibi bir sürü başka bağlılıklar, kafanın zor anlayacağı hafızasına zor sığdıracağı bağlar.

- Bir de şunu merak ediyorum, bütün bu işleri nasıl yürütüyorsunuz? Mesela burda bir tane telefon var.

- Onu da ciddiye almıyorum. Ciddi talimatlar böyle herkesin konuştu-

ğu gibi konuşma şeyim de yok.

- Ama böyle bir mücadele, uzaktan telefonla nasıl idare edilir ki....

- Yürüyor, yani bir şeyini bulmuş yürüyoruz.

- Yürüyor mu yoksa yürümüyor mu?

- Hayır yürüyor, yürüyor. Olamaz olur mu, yürüyor. Bir çok oluşum ortaya çıkıyor. Her gün yeni inanışlar ortaya çıkıyor. Hergün yeni yeni oluşumlar ortaya çıkıyor.

- Tamam şimdi olayı başka yönüyle ele alalım. Eylemler içinde öyleleri var ki, hâlâ masum insanlar, çocuklar öldürülüyor...

- Düşünüyorum da, o eylemleri nasıl kaldırıyorum. Nasıl altından çıkıyorum, biliyor musunuz.

- Bir yerde halkı karşınıza almıyor musunuz?

- Ona karşı görevlerimi nasıl yerine getiriyorum biliyor musunuz. Bir küçük grup gitmişse, ordan bir yeni büyük insanlık yaratılır. Öyle telafi edilir. Kesinlikle ardı bırakılmıyor. Ona yol açan tutum, ona yol açan kişilikler, hepsi ele alınıyor, derinleştiriliyor, çözümleniyor. Yapılması gereken yapılıyor ve böylece ağır vicdan yükü altından kurtulmaya çalışılıyor.

- Bakın on yıldır bu mücadeleyi sürdürüyorsunuz. Ama sonuç yok. Amaç ne?

- Büyük sonuçlar var. İnsanlığın zaferi var önce. Büyük bir Türk şövenizmine bir darbe vurmak, ona karşı insanlığı savunmak, büyük bir zevk işidir. İnsanlığın asla kabul etmeyeceği bir duruma benim karşı koymam benim için büyük bir zaferdir.

TÜRKİYE'NİN KÜRT SORUNUNA AÇILIŞI

Batılı merkezlerde Kürt sorunun giderek ağırlık kazanmasının tek nedeni PKK propagandası değildi kuşkusuz.

Türkiye'nin Türt kimliğini inkar eden 70 yıllık politikası, hızla gelişen olaylar karşısında artık çağdışı kalmıştı. AGİK çerçevesinde ülkeler, insan hakları, azınlık hakları gibi kavramları çağdaş ölçülere bağlayıp sözleşmeler imzalarken, Türkiye'nin bu sürecin dışında kalması beklenemezdi.

Daha 1988'de ürkek bir şekilde başlayan "Kürtçe'ye serbestlik" tartışmaları hızla büyüdü ve tüm kamuoyunda büyük ölçüde destek buldu.

4 Haziran 1989 günü, "Bende Kürt kanı olabilir" diyerek yeni Kürt

politikasına yumuşak geçişin ilk işaretini veren Turgut Özal, Türkiye'de Kürt kimliğinin tanınması sürecinde, hep ilk adımı atan kişi oldu.

Türkçe'den başka dilin kullanımını yasaklayan kanunun kaldırılması Özal'ın girişimiyle gerçekleşti.

Özal'ın başlattığı Kürt reformu ile Türkiye'de değişim rüzgarları hızla esmeye başladı. O güne kadar "Türkiye'de Kürt yoktur" şeklinde özetlenen resmi politika kısa süre içinde geride kaldı.

Cumhurbaşkanı Özal, daha Körfez krizi devam ederken, sürprizini yaptı ve Kürtçe'nin serbest bırakılması için Milli Güvenlik Kurulu'nda düğmeye bastı.

25 Ocak 1991 günkü Milli Güvenlik Kurulu toplantısı, bir dönüm noktasıydı. Özal, bu toplantıda Kürt reformu yapılması gerektiğini vurguluyor, 1975 Helsinki Nihai Senedi ve 1989 Viyana anlaşmalarına Türkiye'nin imza koyduğunu hatırlatıyor, bu iki anlaşmada bölgesel kültürlere mensup kişilere kendi kültürlerini, dil, edebiyat ve din dahil tüm yönleriyle koruma ve gelişmelerini sağlamayı taahhüt ettiklerini söylüyordu. "Körfez Savaşı sonrası bölgedeki gelişmeler için hazırlıklı olmalıyız. Kürt meselesi gündeme geldiği zaman bu konuda hazırlıksız yakalanmamalıyız" diyerek uyarıda bulunuyordu.

Türkiye'nin Kürt konusuna açılması sürecinde en çarpıcı açıklama yine Turgut Özal'dan geldi. Özal 12 Mart 1991 günü Moskova'ya giderken uçakta yaptığı konuşma ile herkesi hayrete düşürdü.

Özal, Irak Kürdistan Yurtsever Birliği lideri Celal Talabani ile Irak Kürdistan Demokrat Partisi Başkanı Mesut Barzani'nin bir adamının 8-9 Mart 1991 günlerinde Ankara'ya geldiklerini, Dışişleri Bakanlığı ve MİT yetkililerıyle görüştüklerini söylüyordu.

Olay bir bomba gibi patladı.

Türkiye'nin, Kuzey Irak'ta PKK ile ittifaklar içinde olan Kürt liderleriyle resmi görüşmelere girmesi sert eleştirilerle karşılaştı.

Talabani, "Ankara ziyareti sırasında Türkiye'nin endişelerini giderdim" dedi.

Dışişleri Bakanlığı, Iraklı Kürt liderlere herhangi bir vaatte bulunulmadığını açıkladı.

Türkiye, Kürt liderlerle temasa geçerken, Irak'ın bölünmemesi, Kürt devleti kurulmaması ve PKK'nın desteklenmemesini şart koşmuştu.

Iraklı Kürt liderler de buna karşılık "PKK ile ilişkileri olmadığı ve olmayacağı" yönünde söz verdiler.

Özal, "Herkes bu liderlerle görüşüyor, biz görüşmezsek, gelişmeleri kontrol edemeyiz, sahanın kenarında kalırız" diyor, Irak'ta bir federasyona sıcak baktığını ima ediyor ve görüşme gerekçesini şöyle açıklıyordu: "Orada (Irak'ta) ne oluyorsa bizi yakından alakadar ediyor. Bunlar vaktiyle bize düşman olan insanlar değil. Bunlarla mümkün olduğu kadar dost olmamız lazım"

Talabani, Ankara'ya, Barzani'nin temsilcisi Dizayi ile Özal'ın daveti üzerine geldiklerini açıkladı. "Ankara, Irak'taki Kürtler ile Araplar arasında federasyonu kabul ediyor, siyasi destek istedik, söz verdiler" dedi.

Dönemin Başbakanı Yıldırım Akbulut, Talabani ve Barzani ile temaslarda, Kürt Devleti kurulmaması ve PKK ile ilişki olmaması konusunda güvence aldıklarını söyledi.

Demirel ise, muhalefette olduğu için daha rahat konuşabiliyordu. Görüşmeyi eleştirdi, hatta, "Çankaya'nın gaflet, dalalet ve hıyanet içinde olduğunu" söyleyecek kadar ileri gitti. Ancak Kasım 1991'de iktidara geçince, Kürt liderlerle işbirliğinin en ileri örneklerini de yine Demirel verdi.

Böylece bir tabu daha yıkılmış oldu.

Talabani ve Barzani, izleyen aylarda sık sık Türkiye'ye geldiler. Resmi görüşmeler yaptılar. Avrupa ve ABD'ye gidiş-gelişlerinde Türkiye'den geçtiler.

Kuzey Iraklı Kürt liderlerinin, Kuzey Irak'ta amaçladıkları yapı ile Türkiye'nin PKK'ya karşı başlattığı atak, Ankara ile Talabani-Barzani ikilisini yanyana getirmişti.

6 Nisan 1991'de Yargıtay Ceza Genel Kurulu, yayın yoluyla Kürtçülük propagandasının oluşması için sadece "Kürt" sözcüğünün kullanılmasının yeterli sayılamayacağına karar verdi.

Türkçe'de başka dillerin kullanılmasını yasaklayan kanun 12 Nisan 1991 günü kaldırıldı.

"Kürt Kültür Vakfı", "Kürt Enstitüsü" gibi kuruluşlara izin verilmesi, Kürtçe gazetelerin piyasaya çıkması, Kürt reformunun somut gösterileri oldu.

Irak'taki muhalif Kürt örgütlerini bir araya getiren Kürdistan'î Cephe, 18 Eylül 1991 günü Çankaya'da, Cumhurbaşkanı Özal'la görüştü.

8-9 Aralık 1991 günlerinde yaptıkları konuşmalarla, Başbakan Süleyman Demirel ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, "Kürt realitesini tanıdıklarını" açıkladılar.

Gerçi Kürtçe yasağının kaldırılması konusunda ilk görüşler SHP'den çıkmıştı. Ancak, bunu hayata geçiren Özal ve ANAP iktidarı oldu.

Karar, hem iç ve dış basında, hem Avrupa parlamentolarında ve Batılı güç merkezlerinde büyük yankı uyandırdı. Türkiye, böylece kendini, uygar ülkeler arasında düştüğü utanılacak bir konumdan kurtarma yolunda ilk adımı atmış oldu.

Milyonlarca Kürt vatandaşa da, dilleriyle bile horlanma döneminin bittiği mesajı bu kararla verildi ve Kürt sözcüğü, Türkiye'de korkusuzca kullanılır hale geldi. Kürt varlığının resmen kabul edilmesinin ardından Kürtler'in diğer kültürel hakları birer birer ön plana çıktı, tartışıldı.

Kürt reformu konusunda yeni fikirlerin sahibi daima Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dı. Büyük tartışma yaratan TRT'nin GAP kanalından Kürtçe yayın yapılması önerisi de yine Özal'a aitti.

APO, TÜRKİYE'NİN POLİTİKA DEĞİŞİKLİĞİNİ NASIL GÖRÜYOR?

Türkiye'nin kısa bir süre içinde Kürt gerçeğini kabul etmesi, Kürtlere kültürel haklar tanıması, Abdullah Öcalan için de şaşırtıcı oldu. Kürt liderlerle Türkiye'nin yakınlaşması da Öcalan'ın pek hoşuna gitmemişti.

Şam'daki görüşmemizde, Türkiye'nin, Kürt gerçeğini görmesini, kendi silahlı mücadelelerinin bir sonucu olarak değerlendirdi.

- Özal'ın Kürt sorununa yaklaşımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Onun içinde bulunduğu durum beni hep temkinli olmaya itiyor. Kendine güvenen bir önderlik, sözünü geçirecek bir gücü var mı? ANAP bile bu durumda olduktan sonra, generallerin hepsi karşı. O zaman bu bir evliya mıdır? Bunun başka güç kaynağı nedir? Haklı olarak bunlar beni düşündürüyor. Tanımak zorundayım.

- Fakat bir yerde Özal'ın bu yaklaşımı yepyeni bir dönemi başlatmış olmadı mı?

- Ben size daha önce şunu söyledim: Sizin bir önderlik kriziniz var dedim ve bu kriz hâlâ çözülmüş değil ben söyledim. Gerçekler neyi doğruladı. Önderlik krizinin olduğunu doğrulamadı mı? Ana Muhalefet partileriniz ne diyor? Biz Özal'ın Cumhurbaşkanlığını meşru kabul etmiyoruz değil mi? Toplumun önemli bir gücü alışamadık diyor. Önderlik krizini çözemediniz ki, biz karşımızda ciddi bir muhatap görüp ona göre bir yaklaşım içinde olalım. Özal'ın yarın ne yapacağı belli değil. Oysa Kürt hal-

ki benim sözümü ölümüne dinler.

- Kürt halkı mı diyorsunuz, PKK mı?

- Kürt halkı.

- Bütün Kürt halkı mı?

- Ezici çoğunluğu

- Yani kendinizi hepsinin lideri olarak görüyorsunuz...

- Hepsi benim sözümü dinler. Bak koşulsuz konuşuyorum. Kesinlikle öyle. Kimse karşı çıkamaz.

- Kendinizi o kadar kudretli olarak görüyorsunuz.

- Tabii kudretli olarak görüyorum. Masa başında konuşacağım şeyler bağlıyıcıdır. Kimse karşı çıkamaz. Hesabını veririm savunurum. Karşı çıkan da, hesabını vermek savunmak zorundadır. Liderlik böyle yapılır. Liderlik bugün söylediğin sözün yarın tersini yapmak değildir. Yalnız anlaşıldım özür dilerim, demek değildir. Sizin, bizim karşımızda muhatap alınacak bir liderliğiniz yok. Devletiniz sağlıklı liderlerin ortaya çıkmasını da oldukça zorlaştırmıştır.

- Sizin durumunuz da pek harika değil. Gerilla içinde muhalefetiniz var. Parti içinde muhalefetiniz var. Sizin sorunlarınız da var.

- Var var, fakat bağlayıcı olabiliyorlar mı? Çok kişi denedi. Karşı çıkmayı çok kişi denedi. Hepsi diş de geçirebilir. Objektif olarak diş geçirenler daha fazladır. Fakat hiçbirisinin gücü yetmiyor önderlik gerektiğinde tek başına taraftarlarını susturabilendir. Tek başına onlara karşı taraf alabilendir. Tek başına onları istemedikleri halde bir tavra yöneltebilendir.

- Yani o zorbalığa girer.

- Hayır, tamamlayayım. Çünkü o anda önder kişi gerçekten temel çıkar görmüşse, o anda onu yakalayabilmişse, gördüğünü de tamamlarsa, despot olmadığı anlaşılır.

- Bir yerde Turgut Özal'ın aldığı kararlar ve sözleri Kürt sorunu ile ilgili yeni bir dönemi başlatmadı mı?

- Geçenlerde harp okullarında bir ders verilmiş. Atatürk'ün çağdaş liderliği diye. Aslında bu görüşte bazı gerçeklik payları vardır. Atatürk'te belli liderlik vasıfları var. Ben bu tiptę liderim, demiyorum kendime. Fakat kendi koşulları içinde liderliği yakalamış bir tiptir. Bunu görmek gerekiyor. Türk devletinde bu kapasitede başka bir lider görmek mümkün değildir... Özal da, bazı şeylere cesaret ediyor. Bunu diğerlerinin körlüğünden daha iyi görüyor, diyorum. Bazı risk paylarını taşımakla birlikte,

adımlar atabiliyor. Aslında onu daha iyi kavramak, onu bu işlere cesaretli kılmak gerekiyor. Yani bu tip atılımları teşvik ettirmek gerekiyor. Biraz da kendine güvenmesi gerekir. Onun bunun borazanı olacağı yerde...

- Kimin borazanı?

- Mesela, Bush'un samimi arkadaşı belki de bir dediğini iki etmez. Belki

- Yani Bush mu yaptırıyor bunları?

- Yani cesaretini ordan alabilir. Herkesin bir akıl hocası bir cesaret kaynağı vardır. Belki Semra Hanım'dan alıyor olabilir. Belki akıl hocası bir general vardır. Ondan cesaret alıyordur. Ee şimdi bu tip akıl hocalarına güvenip tutum alıyorsa Özal, biraz tehlikeli buluyorum. Yani gerçekte bu adam cesaretli işler, riskli işler yapmaya yatkın bir adamdır, böyle atak işler yapmaya yatkındır... Özal'ın başarılı olması bizim geçit vermemize bağlıdır.

- Gücünüzü biraz abartmıyor musunuz?

- Hayır hayır. Özal'ın kaderi bizim elimizde inanır mısınız?

- Sanmıyorum, Özal'ın kaderi bir ölçüde basının elinde olabilir ama...

Asla basının elinde değil. Onun için basın sinek vızıltısıdır. Kaderini bize bağladı. Dedi ya anam Kürt'tür. O önemli bir bağlantı. Anası vasıtasıyla kaderini Kürtler'e bağladı.

- Kuşkulu bakıyorsunuz neden?

- Kuşkulu bakıyorum çünkü ne yapacak diye. Korkak olabilir. Fazla cesur olmayabilir. Liderlik vasıfları fazla gelişmemiş olabilir bir gün oturursanız benim adıma söyleyebilirsiniz. Ağa denen adam sizin hakkınızda böyle kuşkuları besliyor ve öyle şeyden de değil.

- Şu an karşınızda Turgut Özal var ne dersiniz ona?

- Cesur ol derim ona. Bu tabuları yıkmada kendine güveniyorsan, hele o omuzları çok apoletlerden çekinmiyorsan onlardan gelen tehditlere boyun eğme. Bu muhalefet politikacılarının anlamsız eleştirilerine takılma. Yaratıcı düşüncelere daha fazla sarıl.

- Ve "Arkandayım" mı diyorsunuz.

- Korkma biz seni öldürmeyiz diyoruz.

- Peki Özal'ın bu Kürtçe yasağını kaldırmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Türkiye Cumhuriyeti, temel öge olarak Kürtler'e dayanıyordu. Ama 70 yıllık uygulama bunu gözardı etti. Haksız bir biçimde ve aslında Türk'e de yararı olmayacak bir biçimde bunu sürdürmeye çalıştı. Silahtan

başka hiçbir güce güvenmeyenler bunu marifet bildiler. Sonuç Türkiye bugüne geldi. Demokrasisi kuşa çevrilmiş, insan hakları kuşa çevrilmiş. "Biz büyük bir hata yaptık." Sanırım Özal bu cümleyi kullanmış. Biz 70 yıldır büyük bir hata yapmışız diyor. Ama bunu bile kavrayabilmesi için bu son 10 yıldır sürdürülen savaşa ihtiyaç vardı. Silahlı mücadeleye niye bu kadar ağırlık veriyorsunuz deniyor da. Başlangıçta neyimiz kabul edildi ki. (İşte bunun için) silaha sarıldık.

- Silah kullanmasaydık Türkiye bu noktaya gelmezdi mi demek istiyorsunuz?

- Özal dönemi için söylüyorum. Silahlı mücadele bunu ortaya çıkardı. Biz direndik. 90'a doğru geldiğimizde bunu kanıtladık. Şimdi Türkiye Devleti, bunu kabul etmeye uygun duruma gelmiştir: Silahlı mücadeleyi.

- Peki bu noktaya gelince silahlı mücadeleyi bırakacak mısınız?

- Bunu yapamam. Gerillalar için bu bir ispatlama aracıdır. Şimdi şunu söyleyeyim ki, silahlı savaşı geliştirecek imkan olarak da belki yüz kat daha (iyi durumdayız). Türkiye'nin ordusunun dönüşümünü (politika değişikliğini) görmeden, aptal mıyım kellemi uzatayım. Birdenbire silahlı mücadeleye son vermek demek intihardır. Mutlaka arkamızı sağlam tutacağız ki, biraz politik sonuç almayı bileceğiz. Halklar arası, hak arama mücadelesi eşit, özgür koşullara bağlandı mı, silahlara gereksinme kalmaz. Bunun için özgür tartışma, özgür partileşme, özgür demokratik mücadele (hakkı şarttır) ve (bu) silahlara olan gereksinimi kaldırır.

Öcalan, Özal'ın başlattığı büyük değişikliği hem önemli buluyor, hem de kuşkulu bir yaklaşımla küçümsemeye çalışıyordu:

Bizim için, daha politika yapılabilir bir ortam sundu. Fakat ilgimi çeken şu: Ondan bu kadar cesaret beklemiyordum. Acaba bazıları onun kulağına mı okudu, yoksa kendi önderlik yeteneğinin bir sonucu mudur; halen ikilem içindeyim bu konuda."

"Kime güveniyor? Sonuna kadar götürebilecek mi? En önemlisi bu. Yani bu bir blöf müdür veya Kürtler'i kandırmak için bir (mizansen) midir?"

"Haklı olarak bu konuda gelişmelerin sonucunu beklemek gerekir. Fakat yine de kayda değer bir adım attı. Oyun da olsa, aldatmaca da olsa, niyetleri pek dürüstçe olmasa da, önemli siyasi sonuçları olabilecek bir adım attı."

"Özal'ın geleceği şimdi Kürt sorununa bağlanmıştır. Aslında başlangıçta da böyleydi. Özal, Kürdistan'da yürütülen savaşın ekonomiksiyasi

cephesini idare ediyordu. Cumhurbaşkanı olduktan sonra, sorunla kaderinin içiçeliğini gördü. Ve daha ciddi eğilmek zorunda kaldı. Geçen yılki nisan toplantısında ne oldu? Kendi Cumhurbaşkanlığı çok tartışmalıydı. Demirel'i, İnönü'yü Çankaya'ya çekerek, muazzam bir atak yaptı. Neyle ilgiliydi bu? Bizimle ilgiliydi. Yani Kürt sorunuyla ilgili bir toplantıydı. Ve (onların desteğini alarak) bir yılı kurtardı."

Öcalan'a göre Özal, yeni Kürt politikasıyla hem içerde puan toplama taktiği güdüyor, hem de Ortadoğu'ya ilişkin uzun vadeli egemenlik planları yapıyordu:

"Demirel'i, İnönü'yü kendi sansür-sürgün yasasına alet etti. Onların itibarını bitirdi. Şimdi yeni bir taktikle gidiyor. Bu sefer tersine, sansür-sürgün yasasını kendisi deliyor. Toplumda puan alacak taktiklere girişiyor. Demokratlığı da (İnönü'nün, Demirel'in elinden) aldı. Bu küçümsenmemeli. 141-142'yi kaldırıyor, Kürt meselesine (yumuşama) getiriyor. En azından 70 yıllık politikayı aşarak bakıyor. Gerçek niyetlerini, kimden güç aldığını bilemiyorum. Stratejik olmaktan çok taktik bir yaklaşımdır. Eğer bu politika sürdürülürse, çok önemli sonuçlar çıkar. Özellikle, Kürtler'i himaye politikası."

- Ne gibi?

- Irak vasıtasıyla Arap alemi üzerinde, İran Kürtleri vasıtasıyla İran üzerinde, Irak Kürtleri vasıtasıyla Arap alemi üzerinde Türkiye'nin ağırlığı artar. Ve Kürtleri bir koz gibi kullanır artık. Petrol üzerinde, sular üzerinde, iddiaları daha fazla artar. Özal bunu görüyor.

TALABANİ-ÖZAL FLÖRTÜ

Apo'yu rahatsız eden diğer bir konu da Talabani ile Barzani'nin tutumuydu.

Birbirlerinden nefret ettiklerini artık herkes duymuştu. Hatta Şam'da Apo'nun oturduğu yerden iki kilometre uzaktaki bir otelde karşılaştığımız Talabani bana açıkça "o adam hastadır" demişti.

Apo Kuzey Irak'taki durumdan rahatsızdı. Zira savaş sırasındaki avantajını kaybediyordu.

Saddam'dan boşalan bölgeye Batı'nın desteği ile yerleşen Talabani ile Barzani, bu defa Kuzey Irak'ın hakimiyetini ellerine geçirmişlerdi.

Apo bu yönden sıkıntılıydı. Kuzey Iraklı bu iki liderin Ankara'ya gelişleri, Özal ile görüşmeleri açıkça midesini bulandırıyordu. Kendine kar-

şı komplo kurulduğundan emindi.

"Bizim bu geziden haberimiz vardı. Geleneksel Kürt işbirlikçilerinin içine girdiği bir ilişki biçimi vardır. Ve çoğunlukla da halkının aleyhine çalışan bir ilişki. Biz bu ilişkilere karşı olduğumuzu sürekli belirttik. Endişelerimiz var. Talabani'nin ziyareti, işbirlikçilekten normal diplomatik ilişkiye geçişin bir biçimi oluyor. Yine de önemlidir. Özellikle Kürt-Türk ilişkilerini resmileştirmesi açısından çok önemlidir.

Talabani ve Barzani'nin Ankara ile giriştikleri sıkı ilişki, genelde Abdullah Öcalan'ı rahatsız ediyordu. Ancak Apo, Talabani ile Barzani arasında, kendi açısından önemli farklar görüyordu.

"Barzani özellikle işbirlikçiliği henüz aşamamıştır. Eski önemini yitirmiştir. Oldukça yitirmiştir hem de. Bizim için çok zayıf koldadır. Talabani biraz daha farklıdır. Dengeleri gözetir, çok zorunlu olmadıkça, bile bile ihanete sapmaz."

Öcalan'ın Talabani'ye sempatisi, belki de 1988'de onunla yaptığı ittifaktan kaynaklanıyordu.

Ancak PKK söz konusu olduğunda, Apo'nun ikisine de yaklaşımı hemen hemen aynıydı. Kuzey Irak'ta Çekiç Güç'ün şemsiyesi altında, Talabani ve Barzani liderliğinde bir Kürt bağımsızlığı gelişirken, Abdullah Öcalan, PKK'nın bölgedeki ağırlığının ve liderliğinin arttığını savunuyordu:

"PKK'nın önderlik şansı sürekli artıyor. Sadece Kuzey Kürdistan'da değil, bütün Kürdistan genelinde. Onlar (Talabani ve Barzani) kendilerini dar otonomiyle kapatmışlardı. Yine, halka dayanmayı esas almıyorlar. Amaçları ve tabanları açısından darlar. Aşiret etkinliği dayandıkları çevreler içinde güçlüdür. PKK ise, sonuna kadar bağımsızlığa açık, aşiretçi bağlara karşı, modern sosyal ilişkileri esas alır."

Öcalan, Talabani ve Barzani'den farklı yönlerini ortaya koyarken, bağımsızlığa açık oluşunu ön plana çıkarıyordu. Ancak, Kuzey Irak'ta Kürt liderlerin düşündüğü federasyona sıcak baktığını, hatta Türkiye için de bu modeli benimseyebileceğini vurguluyordu.

Halk eşitliği temelinde, Irak bünyesinde demokratik bir yapılanmaya gitmeleri olumludur. Arap, Kürt ve Türkmen federasyonu.

- Ama sizin ideal çözümünüz değil bu.
- Bu bir ara çözümdür.
- Böyle bir şeyi Türkiye için düşünmem diyorsunuz?
- Niye, Türkiye için de düşünürüm. Aynı Irak çözümünü biz Türkiye

için de düşünürüz. Irak için geliştirilecek bir çözüm, bizim için de destek olabilir. Ve destek olması için çaba harcayacağız. Bağımsız ve özgür ilişkileri biz Türkiye'de daha güçlü bir biçimde oturtabiliriz, (Federasyon) geçici bir çözüm olabilir.

Apo'nun ısrarla vurguladığı, Türkiye'de sadece insani değil, ulusal hakların da eşit olarak ele alındığı bir yaklaşımdı. Türkiye'nin iç ve dış koşullar nedeniyle, Kürt politikasını bu çerçeveye oturtmak zorunda olduğunu savunuyordu.

"Kürtlerin bir halk olarak bu pozisyonda yer alışlarının, Türkiye politikası üzerinde birinci derecede ağırlığı vardır. (Tükiye) dış politika üzerinde yol almak istiyorsa, bu bağlılığı (Kürt sorununu) hesaba katmak zorundadır. Bunu yapmadan Türkiye dış politikada adım atamaz. Yine bütün Ortadoğu ülkeleriyle, Irak'la, İran'la, Suriye'yle ilişkilerde (Kürt sorunu) en temel konu olarak etkiye sahiptir Kürt meselesi. Türkiye demokrasisini bir yere oturtmak istiyorsa, Kürt meselesini bir yere oturtmak-zorundadır. (Kürt meselesi), Türkiye'nin demokratikleşmesinin önünde de büyük bir engeldir. İnsan haklarında, kültürel haklarda. Özal 12 milyon Kürt var diyor. Sen bunları insan yerine koymazsan, kendi toplumunu (Türk toplumunu) nasıl değerlendireceksin? Gelinen nokta, Kürtlerin bu sorunlar çerçevesinde kendine yer arama noktasıdır. Yani 70'lerde bu benim kişisel sorunumdu. Ben kişi olarak pozisyon almaya çalışıyordum. Fakat 90'ların başında, Kürt halkı için bir kişilik sorunu, bir pozisyon alış söz konusudur. Türkiye'nin iç ve dış politikası buna bağlıdır."

"Bana şu kadar bağımsızlık verin, şu kadar özgürlük tanıyın demiyorum. Bu vesile ile kamuoyuna hitap ederken bana acıyın, ne kadar zulme uğramışım biçiminde bir yakarma içinde de değilim. Bilimin asgari gereklerine uyulmasını istiyorum. Böyle bir halk topluluğunun (Kürt halkının) varlığı kabul ediliyor. Bu üst düzeyde itiraf edildi. Bunların tarihine eğilmek niye suç olsun. Bunların sosyal-ulusal durumlarını incelemek niye suç olsun? Özgür düşünme, siyasi partileşme, demokratik-mücadele hakkını niye vermeyelim? Kürtü inkâr etmek artık aşıldı. O zaman bu insanların tarihini incelemek, kültürlerini incelemek neden yasak? Demoratik hakları verin. Tartışma ortamı sağlayın istediğim budur."

Apo istediğinin bunlar olduğunu söylüyor ama bağımsız bir Kürt devletine de kapıyı hep açık bırakıyordu.

"Bağımsızlık düşüncesini öyle hemen birleşik bir Kürdistan'la bağlantılı olarak ele almak, otonomiyi tamamen gözardı etmek, benim yaklaşımım değildir. Tam tersine farklı ülkeler içinde de, o ülkelerin coğrafya sınırları değişmeden Kürtler bağımsızlıkta oldukça ileri mesafeler alabilirler... Demokrasi içinde, demokratik bir devlet yapısı içinde halkların ulusal hak eşitliği mümkündür. Ve bu bağımsızlığa aykırı değildir... Ama bu demek değildir ki, biz devlete, Kürt devletinin oluşumuna da karşıyız. Böyle bir amacımız olmadığı anlamına da gelmez."

Apo'nun sürekli sorunu Türkiye veya dünyadaki gelişmelerse, diğeri PKK içindeki kaynamalardı. Özellikle 90-91 dönemindeki iniş çıkışların Öcalan'ı çok sarstığı belliydi.

"Size (üç yıl önce) güçlüyüz, vurduğumuz yerden ateş fışkırtacağız derken, bunu nasıl yapacağımızı ben de pek bilemiyordum. Kimse bana açıkça bir şey söyleyemiyor, eleştiri yapamıyordu, ancak arkamızdan çeşitli yöntemlerle hareketi yozlaştırmaya çalışıyorlardı... Geçtiğimiz dönemde Türkiye Cumhuriyeti ile savaşmaktan çok daha fazla parti içi mücadele yaptık. Çok tasfiye yapıldı. Kadroların dörtte biri tasfiye oldu. Hem gerilladan hem de partiden. Türkiye Cumhuriyeti'nin bize verdirttiği kayıplardan daha fazla kayıp verdik. Bunu yapmasaydık, eline silah verdiğimiz insanlar, rahatlıkla despotizmi kendi içimizde egemen kılacaklardı. Hiçbir partide olmayan mücadele verdim. Parti epey düzeldi. Birlik işi sağlandı. Ancak bitmedi, hâlâ gidilecek yol var."

Anlaşılan PKK içi mücadele Öcalan'ı iyice yormuştu. Liderliğini hedef alan parti-içi muhalefetten sözederken gerginliği yüzünden okunuyordu:

"Son yıllarda aramıza çok insan katılmıştı. Hepsini kontrol edemezdik. Bir başka eğilim de, Apo ortadan kaldırılırsa, PKK daha yasallaştırılabilir şeklinde ortaya çıktı. Ilımlı bir PKK yaratma mücadelesi vardı. Silahı bırakmış bir PKK yaratmak, yeni uzlaşmacı olmaktan yana kişiler çıktı. Pişmanlık yasasından yararlanmak isteyenler bu yolu seçti. PKK'nın direnişini kırmak, silahlı mücadeleyi bırakmaktı amaçları. Son iki-üç yılda bu sorunlarla uğraşıldı. Çok kritik bir dönemden geçtik."

Apo ile bu ikinci söyleşimiz, aralarla iki gün sürdü. Bir defakinin koşulları çok farklı olmuştu. Sarsıntılı bir dönemden geçen PKK'nın aradan 10 ay geçmeden büyük bir saldırı başlatacağına kimse ihtimal veremezdi.

PKK'da en ilgi çekici gelişme 1990'dan itibaren başladı.

Bunun başında da bölge komutanlarının hareket yeteneklerinin giderek artması görüldü. Eskiden her şey Apo'dan sorulur ve onun talimatları altında geliştirilirdi. Bu durum zamanla değişmeye başladı. Bazı komutanların daha fazla özgürlüğe kavuştuğu hatta Apo'nun söylediklerivle çelişir eylemlere dahi girdikleri görüldü.

Bugün varılan nokta, Abdullah Öcalan'dan çok bölge komutanlarının daha ağırlık kazandıkları ve Apo'nun etkinlik alanının eskiye oranla daha azaldığı şeklinde...

Öcalan yine önemli. Yine genel stratejilerde söz sahibi, ancak günlük harekatlar ve taktiklerde karar, bölge komutanlarına ait...

Merkezi yönetimin bölgedekilerin eline geçmesi de, olay sayısının ve niteliğinin artmasıyla kendini gösterir oldu.

Öcalan'ın en çok istediği de PKK hareketinin bir halk ayaklanmasına dönüştürülmesiydi.

Nitekim bunun ilk denemesi 1990 Mart'ındaki Nevruz Bayramı'nda yapıldı.

Her yılın 21-22 Mart günleri kutlanan Nevruz, ayaklanma girişimleri için, en azından halkın ve devletin tepkisini ölçmek için bulunmaz fırsattı.

Daha 21 Mart gelmeden Nusaybin'de olaylar patlak verdi. 17 Mart'ta bir PKK'lının cenazesinden dönen 5 bin kişi güvenlik güçleriyle çatıştı. 1 kişi öldü, 6 kişi yaralandı. Nusaybin'liler daha sonra evlerine kapandı. Kepenkler indi, okullar tatil oldu. Nusaybin'in ekmeği bile Mardin'den getirildi.

Nusaybin'de gerginlik sürerken, olaylar Cizre'ye sıçradı. Nusaybin'de olanları protesto etmek için 19 Mart'ta işyerleri açılmadı. 21 Mart'ta bu kez Cizre patladı. Yaklaşık iki bin kişinin yürüyüşü sırasında çıkan çatışmada 4 kişi öldü. Kentte sokağa çıkma yasağı ilan edildi. İlçenin çevresi askeri birliklerce sarıldı. Komşu ilçelerden takviye birlikler getirildi. Ardından Silopi ve İdil'de kepenk indirme eylemi başladı. Cizre'deki çatışmalar sırasında, caddelerde barikatlar kurulması otomobil lastikleri yakılması dikkat çekiciydi. Kent silah sesleriyle inledi.

Cizre'de olaylar kolay kolay yatışmadı. 23 Mart'ta yine 5 bin kişi, bu kez "Kahrolsun Türkiye", "Kahrolsun Atatürk", "Yaşasın PKK", "Yaşa-

sın Apo" şeklinde sloganlar atarak yürüyüş yaptı. Güvenlik güçleri müdahale etmedi ve büyük bir çatışma önlendi.

1991 Nevruzu'nda aynı bölgelerde aynı sahneler bir kez daha yaşandı. 21 Mart günü Güneydoğu'da yine kan aktı. Teravih namazından çıkan binlerce kişi, Kürt bayraklarıyla gösteriler yapıp sloganlar attılar. Cizre ve Nusaybin'de 5 kişi öldü, birçok kişi gözaltına alındı. Nusaybin'deki gösterilere 15 bin, İdil'deki yürüyüşlere 8 bin kişi katıldı. Camilere Kürt bayrakları asıldı. Adana, İstanbul, Ankara'da da Nevruz gösterilerinde çok sayıda gözaltı vardı. İstanbul'daki kapalı salon toplantısında Türk bayrağı gönderden indirildi, Kürt bayrakları sallandı.

Olaylar sırasında güvenlik güçlerinin de belli bir tavırlarının olmaması dikkati çekiyordu. Ya gösterilere hemen müdahale ediyor, ya da İdil'de olduğu gibi halka kolonya ve şeker dağıtıyordu.

Nevruz gösterileri, Güneydoğu başta olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerinde günlerce sürdü.

Aynı günlerde Kültür Bakanlığı Nevruz'u 1991'den itibaren Türkiye'nin her yerinde resmen kutlama kararı alıyordu.

Asıl büyük ayaklanma girişimi 1992 Nevruz'unda başlatıldı. PKK, yıllardır ektiği tohumları şimdi biçeceğine inanıyordu. Öyle ki, daha 21 Mart tarihinden haftalar önce, bütün ülke, bir "Nevruz psikozuna" girdi.

PKK'nın ve hükümetin karşılıklı tavırlarıyla gerginlik tırmanırken, PKK 4 Mart günü, 21 Mart'ta halkı "ulusal ayaklanmaya" çağırdı. PKK'nın siyasi örgütü Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin (ERNK) yaptığı ayaklanma çağrısı Şubat 1992 tarihli Serxwebun gazetesinde şöyle duyuruluyordu:

"1992 yılına Kürdistan ulusal meclisini kurma şiarıyla giren halkımız, Nevruz'u, her alanda örgütlenmesini güçlendirmiş ve büyük serhildanlara (ayaklanmalara) hazırlanmış olarak karşılıyor. Her gün gerçekleştirdiği yerel ve bölgesel serhildanlarla adım adım ulusal ayaklanmaya yürüyor. ARGK gerillaları, düşmana her gün darbe üstüne darbe vuruyor. Kürdistan halkı, tarihinin en büyük ve zaferi getirecek başkaldırısına hazırlanıyor.

Buna karşılık İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, PKK'nın ayaklanma çağrısı için şu yorumu yapıyordu: "Amaçları bir kaos yaratmaktır. Demokratik düzenle bu işin yürümeyeceği imajını yaratmak istiyorlar."

Başbakan Süleyman Demirel, halkı, "Nevruz sendromuna kapılmamaya" çağırdı ama, tüm ülkeyi korkulu bir bekleyiş sarmıştı.

Demirel şöyle konuşuyordu: "Halkı tahrik ve taciz etme gayretleri var. Devletin halkı üzerine topuyla tüfeğiyle gitmesi nerede duyulmuş, nerede görülmüştür. Ama bazı haberler alıyoruz. Bölgeden bazı bilgiler geliyor. Eğer halk tahrik ve taciz edilir, bazı ilçelerin, illerin yakılması, yıkılması gibi girişimler olursa, bunlara da hazırlıklıyız."

21 Mart günü yaklaşırken gerginlik de artıyordu. Doğu ve Güneydoğu'daki illerle, büyük kentlerdeki polislerin izinleri kaldırıldı. Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan, Nevruz'un aynı zamanda bir Türk bayramı olduğunu, isteyen herkesin yasal ölçüler içinde kutlamalara katılabileceğini söyledi. "Ancak yasadışı eylemlere dönüşürse, buna izin vermeyiz" diye ekledi.

Güneydoğu'da birçok kişi Batı illerine gitti. Ayrılamayanlar ise eşlerini ve çocuklarını Batı'ya gönderdiler.

Yerli ve yabancı basın mensupları, radyo-TV muhabirleri, çıkmasına muhakkak gözüyle bakılan olayları görüntülemek için, Güneydoğu ilçelerinde karargah kurdular.

Ve Nevruz kutlamaları 19 Mart gününden başladı. İlk Nevruz ateşleri yakıldı. Bazı yerlerde güvenlik güçleri havayı yumuşatmak için göstericilerle birlikte halay çektiler. Bazı yerlerde kaymakamlar Nevruz eğlenceleri için davulcular kiraladı, havai fişekler getirtti.

Ama aynı gün güvenlik önlemleri de artırıldı. Cizre'nin çevresindeki önemli noktalara asker ve tanklar yerleştirildi.

Ve Nevruz günü beklenen oldu. Türkiye'nin birçok yöresinde Nevruz törenlerle kutlanırken Şırnak, Cizre, Van, Siirt ve Batman'da isyan havası esti. Çatışmalarda biri polis 24 kişi öldü. Güvenlik kuvvetleriyle çatışanlar bu kez gösterici halk değil, PKK militanlarıydı. Şırnak'ta uzun namlulu silahların kullanıldığı çatışma tam 20 saat sürdü. Şırnak valisi Mustafa Malay, "Tamamen bir savaş içindeyiz" dedi.

Önce Şırnak, sonra da Cizre'de devlet güçleri duruma hakim oldu.

PKK'nın "Askere karşı direnin" çağrısına rağmen halk, güvenlik güçlerine karşı koymadı. Sokak sokak, ev ev yapılan aramalarda çok sayıda militanın gözaltına alındığı, birçok roketatar ve silah depoları bulunduğu açıklandı.

28 Mart günü, Şırnak, Cizre, Silopi'de incelemeler yapan İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, "PKK'ya dersini verdik" diyordu.

Şırnak Valisi Mustafa Malay ise, Şırnak'ta PKK'lıların düzenlediği saldırının, bir isyan provası olduğunu söylüyor ve "Hüsrana uğradılar"

diyordu.

"Nevruz ayaklanması", izleyen günlerde, çeşitli ilçelerde yapılan kepenk indirme eylemlerinden öteye gitmedi.

Belki PKK istediği gibi bir halk ayaklanması gerçekleştirememiş, Türk güvenlik kuvvetlerinin baskısı karşısında istediğini elde edememişti, ancak son derece önemli bir başka gerçeği de ortaya çıkarmıştı...

O da, Güneydoğu'da halkın hiç değilse bir bölümünün desteğini elde edebilmesiydi... PKK taban oluşturmuştu.

İLK KÜRT FEDERE DEVLETİ

Bütün bu gelişmelerin yolaçtığı karmaşa Ekim 92'de Kuzey Irak'ta Kürt Federe Devleti'nin resmen açıklanmasıyla daha da artu.

Türk toplumu bu gelişmeden son derece rahatsız oldu.

Zira bu şekilde bağımsızlığa doğru gidilecek ve Kuzey Irak'ta kurulacak bağımsız bir Kürt Devleti de, Türkiye'deki Kürtler'in kendi devletlerini kurma fikrini arttıracaktı.

Ancak Türkiye'nin bu gelişmeyi durdurabilecek gücü yoktu. Saddam'dan kaçan Kürtler sınırımıza dayandıklarında iki seçeneğimiz vardı. Ya, TV kameralarının önünde bu yüzbinlerce insanı dipçikleyerek geri yollayacak ve Dünya tarafından lekelenecek, hatta aynı insanların Türk toprakları içindeki akrabalarının tepkisi doğacaktı.

Türkiye Amerika'yı ve İngiltere'yi hareketlendirerek bu insanların evlerine dönmelerini sağladı. Zaten ne olduysa bundan sonra ortaya çıktı.

Batı önce Saddam'ın kuvveetlerinin bölgeye girmesini yasakladı. Ardından Çekiç Güç'ü Diyarbakır'a yerleştirdi. Kürtler de bu güvence altında kendilerini organize ettiler. Eğer Çekiç Güç ve Batının bu şemsiyesi olmasaydı Kürtler katiyyen bu adımları atamazlardı.

Ancak Türkiye'nin de başkaca yapacak bir şeyi yoktu. Yani Kürtler köylerine döndükten sonra Çekiç Güç'e HAYIR denilemezdi. Zira yeni bir göç ile karşılaşma olasılığı vardı....

Ankara daha da ileri gitti ve Kürt liderlere önemli destek verdi. Dış dünyaya tek çıkış noktaları Türkiye üzerinden (aksi halde Tahran'ı kullanacaklardı) olduğu için Ankara'ya muhtaç durumdaydılar. Büro açmalarına izin verildi ve önemli gıda yardımı yapıldı. Türk toprakları batıdan gelen yardımların transit sahası oldu.

Aylar geçtikçe de, Kürtler iç çelişkilerini ve anlaşmazlıklarını bir kenara bırakıp devletlerini kurma çabasına girdiler.

Bu yönde adım atacakları biliniyordu.

Nitekim Mayıs 92'de seçimlerini yaparak ilk adımlarını atmışlardı.

Sorulan ve yanıtı bilinmeyen soru, bu adımın ardından gerçek bağımsızlık gelebilir mi?

Batı bugünkü koşullarda bağımsız bir Kürdistan istemiyor. Bölgedeki dengeler çok tehlikeli şekilde bozulacağı için şimdilik "bekle gör" politikası güdüyor. Ancak yarın koşullar gerektirirse, örneğin Saddam'ı devirmenin tek yolu olarak Irak'ı parçalamayı aklına koyarsa bağımsızlığı mutlaka destekler.

Bağımsızlık yolunu tıkayan diğer önemli unsur, Türkiye, İran ve Suriye'nin karşı çıkmaları. Özellikle Türkiye'nin muhalefeti son derece önemli bir unsur.

Yine her şey Irak'taki gelişmelere bağlı.

Eğer bir gün Kuzey Irak'taki bağımsızlık hareketi Amerika ve İsrail'in çıkarlarına uyarsa, kimsenin gözünün yaşına bakılmadan, birkaç saat içinde bağımsızlığı ilan ettirebilirler. Zira her şey hazır.

Hazır olmayan tek unsur, Kürtler'in kendileri.

Tarih boyunca birbirlerine düşmüş ve başka güçlerin oyuncağı olmuş bu insanların bir devleti taşıyabilecek olgunluğa ulaşmış olduklarına inanmıyorum. Sorun çıkarsa, yine kendilerinden kaynaklanacaktır.

Acaba Türkiye'nin tutumu ne olmalı?

Türkiye bu saatten sonra Kuzey Irak'taki bir bağımsızlık hareketini durduramaz.

Ordu mu yollayacak?

Irak'ı istila mı edecek?

Bunları yapması imkansızdır. Daha doğrusu, yapar ancak Ortadoğu bataklığına da batar.

İşte böyle bir manzarada Ankara'nın İraklı Kürtler'in hamisi, babası gibi hareket etmesi, onları korumasının arasına alması çok daha yararlıdır. Yanıbaşımızda küçük dahi olsa bir düşman devlet yaratacağımıza, bu devleti İran ve Suriye'nin ellerine itip bu iki ülkeye Kürt sorununun anahtarını vereceğimize, kontrolü elimizde tutmamız daha akılcı değil midir?

Nitekim bunun ilk denemesi Ekim 92'de yapıldı.

Federe devlet açıklamasından önce ardı ardına Ankara'ya gelen Kürt

liderler Türkiye'ye gerekli güvenceyi vermişlerdi.

- Bağımsızlık olmayacak.

Ancak yeterli değildi.

Ankara, Talabani ile Barzani'den Kuzey Irak'taki kamp sayısı giderek artan PKK'nın bölgeden çıkarılmasını istedi.

Talabani ve Barzani için bundan daha zor bir şey olamazdı. Kürtlerarası savaş anlamına gelen böyle bir girişimin faturası da yüksekti. Her şeyin başında Peşmergeler PKK'dan çekiniyordu. Zira PKK gerillaları gönüllü, gözü daha pek, kaybedecek pek fazla şeyi olmayan kadrolardan oluşmuştu. Peşmergeler ise yılların getirdiği alışkanlıkla paralı asker konumundaydı.

Talabani ile Barzani de her ne kadar Öcalan'ı "hasta" olarak niteliyorlarsa da, yine de çekinirlerdi.

Ancak Ankara çok kesindi.

Ya PKK'ya karşı harekata girişecekler veya Türkiye'den herhangi bir destek beklemeyeceklerdi.

Irak Kürtleri kabul etmek zorunda kaldılar. Zira Türkiye bölgenin ve bir Kürt Devleti için anahtar konumdaydı. Türkiye'nin onayı ve desteği olmazsa bir adım dahi atamazlardı.

Nitekim federe devletin açıklanmasıyla birlikte, Peşmergeler'in PKK kamplarına karşı geniş bir saldırı başlattıkları haberi yayıldı.

Aslında basında ileri sürüldüğü gibi büyük bir harekat değildi. Birazı göz boyama, bir bölümü PKK kamplarının yerini değiştirtmeden ileri gitmeyen bir operasyondu.

Daha önceden hazırlanmış olan planlara uygun şekilde, 15 Ekim 92 günü ordu havadan ve karadan Kuzey Irak'a girdi. Bir yandan önceden saptanmış kamplar veya kampa benzeyen yerleşme noktaları bombalandı, öte taraftan da Türk-Irak sınırında bir güvenlik kuşağı oluşturuldu.

PKK nasıl 1991'den itibaren faaliyetini arttırdıysa, Türk Güvenlik Kuvvetleri de aynı şekilde bölgeye muazzam bir güç yığmaya başladı.

Özel Tim yaygınlaştırıldı.

Komando birlikleri devreye sokuldu.

Gece uçabilen helikopterler ve her türlü haberleşme ağı ile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sayısı yaklaşık 110 bine çıkarıldı.

1992 sonuna gelindiğinde Güneydoğu'da artık açıkça bir savaş yaşanıyordu.

Kimin, ne zaman ve ne pahasına kazanacağı belli olmayan bir savaş...

BATI BASINI DESTEĞİ

PKK, Güneydoğu'da halkın arasında egemenlik kurmak, büyük bir başkaldırı başlatmak ve ortada görünmeden duruma hakim olmak istiyordu. Ancak, bunu başaramadıysa dahi, Türkiye'de olduğu gibi, uluslararası kamuoyunda da son derece önemli bir duyarlık yaratabildi.

1991'de Kuzey Irak'ta Saddam'dan korkup Türk sınırına yığılan Kürtler özellikle Batı dünyasını adeta uyandırmıştı.

Herkes Kürtleri keşfetti.

PKK işte bu bilinçlenmeden yararlandı.

Kimsede "Türk Kürtü" veya "Irak-İran Kürtü" diye bir ayırım yapacak bilinç yoktu. Onlar için Kürt Kürttü... Eğer Kürtler Türkiye'de kötü muamele gördüklerini söylüyorlarsa, onlara inanmak gerekliydi... Eğer Türkiye Kürtleri bombalıyorsa, Ankara ile Saddam yönetimi arasında hiçbir fark olamazdı...

Batı dünyası Türkiye'deki olaylara böyle baktı.

Batı basını için PKK terör örgütü değildi. Siyasi bir partiydi. Onların gözlüğünden baktığınız zaman, Türkiye'de de bir Kürt ayaklanması yaşanıyordu ve buna destek vermek hoşlarına gidiyordu.

İşte bu hava içinde 1991-92 döneminde birçok Batı ülkesi parlamentosunda kıpırdanmalar başladı.

Almanya'da, 92 Nevruz olaylarından sonra silah ambargosu konuldu... Amerikan Kongresi'nde ilk defa "Kürt sorununun çözümü" istendi ve aksi halde Türkiye'nin cezalandırılması önerisinde bulunuldu. Bu öneri etki yapmadan ortadan kaybolduysa da, giderek büyüyen bir buzdağının ilk işaretini veriyordu. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nde Kürt konusu sürekli gündemde tutuldu.

1992'nin sonuna kadar uluslararası forumlarda artık Kıbrıs sorununun yanıbaşında bir de Kürt sorunu maddesi çıkıyordu.

Batı basını ve televizyonları her ne kadar PKK terörü ile Kürt sorununu birbirinden ayıramıyorsa da Batı hükümetleri aynı dönemde yavaş yavaş bir tutum değiştirme aşamasına girdiler.

Fransa başta olmak üzere, İngiltere, Amerika, Almanya PKK'yı açıkça terör örgütü olarak nitelemeye başladılar...

Ancak..

Aynı devletler Türkiye'ye de bir mesaj verir oldular:

"... Bir an önce Kürt sorunuyla ilgili reformlar getirin ki, biz de kamu-

oyumuzdan gelen baskılara dayanabilelim. PKK'nın terör örgütü olduğu görüşünü sürdürebilelim."

Oysa Demirel-İnönü hükümetinin tutumu tam bir kargaşa içindeydi.

Demirel, hükümet olduğu 1991'in son aylarındaki tutumunu değiştirmiş ve sertleşmişti. Başbakan için tek çıkış yolu vardı. O da, önce terörün dibinin temizlenmesi, ardından reformların düşünülmesi.

"PKK'yı yok etmeden harekete geçersek ödün verdiğimizi sanırlar ve sonunu getiremeyiz" dedi.

Yani olay tümüyle askere ihale edildi.

Eskiden olduğu gibi, öncelik silaha verildi.

PKK terörü ile Kürt sorunu birbirinden ayrılmadı.

Eğer bu sorun çözülecekse ancak parlamento çerçevesinde ve demokrasi içinde olabileceği unutuldu.

HEP'liler susturuldu, dövüldü.

Böylece belki de son derece önemli bir fırsat kaçırılmış oldu...

"BUGÜNKÜ" DURUM VE "YARIN NE OLACAK?"

PKK eylemlerinin en önemli sonucu Kürt sorununu önce Türkiye'nin gündemine, ardından da "Türkiye'de bir Kürt sorunu olduğunu" dünyanın gündemine sokmasıydı.

Bunu cinayetler işleyerek, masum insanları vurarak yaptı ancak, hepimizin dikkatlerini üzerine toplamasını bildi.

Türk toplumu olarak, 1984'ten itibaren zorla dahi olsa PKK gerçeğini yavaş yavaş hissetmeye, ardından kabul etmeye ve son birkaç yıldır da şerrinden kaygılanmaya başladık.

Aslında hâlâ Kürt sorunu ile PKK olayını birbirinden ayırabilmiş değiliz. Bu iki sorunu birbirine karıştırdığımız sürece de, sağlıklı bir karar verme ve başarılı tedavi yapma olanağımız son derece güçleşecektir.

Olayların artması ve boyutlarının da giderek büyümesi Türk toplumunu şaşkınlığa itmiş durumda. Sadece şaşkınlıkla sınırlı kalsa neyse, asıl tehlikesi Türk halkının büyük bir çoğunluğundaki sertleşme, kızgınlık ve hızla artan intikam arzusu...

Genelde PKK ile Kürt sorunu birbirine karıştırıldığı için, yavaş yavaş her Kürt bir PKK'li gibi görülmeye başlıyor ve her olayda Kürtler'den hesap sorulma istekleri artıyor.

Bunların en canlı örneklerine de cenazelerde rastlanıyor.

PKK tarafından şehit edilen her Türk asker veya sivilinin cenazesi giderek gösteriye dönüşüyor. "Bırakın beni, sokakta ilk karşıma çıkan Kürtü vurayım" diyenlerin sayıları büyüyor.

Bir kıvılcım, bombanın patlamasına yetecek gibi...

Nitekim, Ege ve Marmara'nın birçok yöresinde Kürt işçi çalışan fabrikalar veya işadamları tehditler alıyorlar. Pamuk tarlalarında sezonluk çalışan Kürtlere "Buraya neden geliyorsunuz? Gidin kendi köylerinizde çalışın" diyenler, ufak tefek tehditleşmeler artıyor.

Kürt asıllı vatandaş çalıştıran şirketlere telefon eden garip insanlar "Türklük" adına bu insanların atılmasını istiyor. Basında dahi bazıları, liberal görüşlü meslektaşlarını "vatana ihanetle" suçlamaya kadar gidiyor. Kısacası Türk Milliyetçiliği korkulu bir tırmanışa geçiyor.

1992'nin ikinci yarısındaki manzara şu: Kızgınlıktan tepesi atmaya hazır bir Türk toplumu, büyük bölümü ne yapacağını pek bilemeyen Kürt vatandaşları, mücadeleyi iç savaş boyutlarına kadar genişletmeyi amaçlayan PKK ve bütün bu gelişmeleri büyük bir keyifle izleyen, kimi müttefiğimiz, kimi komşumuz ülkeler...

Türk toplumu bu gelişmeler karşısında ne kadar şaşkın ise, ülkenin politik güçlerinde de aynı şaşkınlık var. Çok az kimse karşı karşıya kalınan olayın sağlıklı bir tahlilini yapabiliyor. Onlar da azınlıkta kalıyorlar.

Politikacılarımızın cesareti yok. "Saptayacağımız politikalar ya yanlış çıkarsa, biz ne yaparız" diyorlar. Yanlış bir adımın kamuoyundaki tepkisinden öylesine çekiniyorlar ve toplumdaki kızgınlıktan öylesine korkuyorlar ki, hiç hareket etmemeyi ve daha önce de belirttiğimiz gibi sorunu askere havale etmeyi yeğliyorlar.

Bu konuda en cesur çıkışlar yapan Özal da, siyasi kavga içinde, ne söylerse karşı çıkılan bir konuma itilince, Türkiye gelişmeleri seyreden bir duruma giriyor.

Bu kısır döngü çözülemediği, politik kadrolar sorumluluklarını yüklenip doğruyu yapamadıkları sürece maalesef olaylar daha da gelişecek ve kontrolümüzden çıkacak.

Türk toplumu Kürt sorununu hâlâ tam anlamıyla kabul edebilmiş değil. Buz dağının bir ucunu görüp, sadece PKK terörüyle uğraşmanın yeteceğini, sert güvenlik önlemleri ve dış desteklerin yok edilmesiyle sonuç alınabileceğine inanıyor. "Kürt Sorunu" diye bir şey olduğunu, Güneydoğu'da yaşayan milyonların artık bir şeyler istediğini kubullenmiyor. So-

kaktaki adam için "Kürt" hâlâ ikinci sınıf bir vatandaştır ve ağasından bir şeyler istemeye hakkı yoktur.

Politikacılarımız da "Bu insanlara bir şeyler yapılması gerektiğini" anlatmakta çekimser davrandıklarından dolayı, tam bir sağırlar diyaloğu içine düşülüyor.

Hele bir yandan PKK terörü, öte yandan ülkedeki ve nihayet bölgedeki Kürt sorunu öylesine birbirine girmiş durumda ki Türk halkı her geçen gün olayların içinde biraz daha kayboluyor. Bu üç gelişmeyi birbirinden ayırıp sağlıklı bir değerlendirme yapamıyor.

Bir ülkede bu ayırımı hükümet, entelektüel çevreler ve basın yapamazsa, sokaktaki adamdan beklemek çok daha güç değil mi?

ORDUNUN YAKLAŞIMI...

Aslında hepimiz Türk ordusunu sanki ayrı bir kurummuş, bizim dışımızdaki insanlardan oluşmuş bir varlık gibi görürüz. Çoğu zaman onların da bizim gibi düşündüklerini, sokağa çıktıklarından duyduklarında etkilendiklerini unuturuz.

Tarih boyunca Kürt sorunu hep orduya ihale edilmiştir. Şimdi de aynı filmin tekrarlandığını görüyoruz.

Kürt sorununun sadece güvenlik önlemleriyle çözümlenemeyeceğini en iyi bilenlerin başında da yine askerler gelmektedir. Ancak onlara bir görev verilmiştir. PKK terörünü durdurmaları istenmektedir. Türk subayı, düzenli bir ordunun,halktan belirli bir destek alan gerilla ile başa çıkmasının imkânsız derecede güç olduğunu bilmektedir. Ancak artık geri çekilmesine de imkân yoktur.

Ordunun sinirliliği işte bundan kaynaklanıyor.

Bir yandan, verilen emri yerine getirmesi gerekli. Aksi halde prestiji yok olacak. Türk toplumunun gözündeki yeri sarsılacak. Öte yandan, ne eğitimi ne de düzeni verilen görevle bağdaşmakta...

İşte o zaman hırçınlaşıyor.

Bazen sertleşiyor, bazen gereğinden fazla tepki gösteriyor. O zaman da bölge halkının tepkisi artıyor.

Türk toplumunda izlediğimiz sinirlilik aynen Türk ordusunda da sürüyor.

ARADA KALAN BÖLGE HALKI...

Güneydoğu'daki olayların bir analizini yapmak, Kürt sorunu ile PKK terörünü birbirinden ayırmak her geçen biraz daha güçleşiyor.

İlk yıllarda bölge halkının istekleri basitti...

Dünyanın her yerindeki insanlar gibi, onlar da iş, ekmek, eğitim, sağlık, yol, yöneticiler tarafından itilip kakılmamak...

Yani insan gibi yaşamak istiyorlardı.

İşte Türk hükümetlerinin görmedikleri ve PKK'nın kullandığı zayıflıklar bunlardı...

Bölge halkı ilk yıllarda PKK'ya çok daha kuşkuyla bakıyordu... Her şey zaman içinde değişmeye başladı. Türk hükümetleri durumu anlamakta geciktikçe, eğilimler PKK'dan yana kaymaya başladı... Hele 1980'den itibaren devletin attığı her adım PKK'nin işine yaradı.

Önceleri PKK'ya korkudan destek veren halkın bir bölümü bir süre sonra PKK'yı ümit olarak görmeye başladı.

Hele HEP'in kıpırdayamaması, halkın gereksinimlerine sahip çıkmaması PKK'ya kayışı arttırdı. Artık günlük yaşamına isyan eden, çocuğunu okutamayan, doktor bulamayan, işsizlikten eve para getiremeyen her vatandaş hükümete duyduğu muhalefeti PKK'ya destek vererek göstermeye başladı.

Hele hükümetler, halkı yanına çekici, elle tutulur bir çaba gösterneyince, güvenlik önlemlerinin baskısı altında bunalan insanlar adeta istemeyerek PKK saflarına geçmeye başladılar.

Bölge halkının karnını doyurmak ve çocuğuna güvenceli bir hayat sağlamanın dışındaki en büyük şikayeti, günlük yaşamla ilgiliydi... Ana dilini kullanmaması, 12 Eylül döneminde uygulamaya sokulan çocuğuna Kürtçe isim takamamak veya Kürtçe köy adları değiştirme zorunluğu ve itilip kakılması...

Bütün bunlar zamanında gerçekleştirilen önlemlerle düzeltilmedikçe, liste giderek uzadı... Hâlâ da uzuyor.

Halkın PKK'ya bugünkü desteğinin sonsuza kadar süreceğini sanmak da yanıltıcı olur. Ne zaman ki hükümetler halkı yanlarına çekecek adımlar atarlar, o zaman PKK'dan uzaklaşmalar hemen başlar. Bu adımlar ne kadar gecikirse, halk ile PKK'nın bağları o oranda gelişir ve hükümetlerin halkı yanına çekme faturası o kadar ağırlaşır.

Gözle görülen tek gerçek, PKK'nın halk desteği olmadan yaşayama-

yacağı, halkın PKK'ya desteğinin de sadece güvenlik önlemleriyle durdurulamayacağıdır.

Türk hükümetleri, halkı yanına çekecek önlemler almadıkça, yaşamlarının T.C. koşullarında daha iyi olacağına inandıramadıkça bu sorun sürecektir.

PKK'NIN DURUMU...

Bugünkü manzara, PKK'yı dahi şaşırtacak boyutlara ulaşmış durumda. Ne Abdullah Öcalan ne PKK'cılar Türk toplumunda böylesine yankı yaratabileceklerini tahmin dahi edemezlerdi... Bir yandan Türk hükümetlerinin hareketlenmemesi, öte yandan da Körfez Savaşı hep lehlerine çalıştı. Kendi saflarına çektikleri gerilla sayısı arttığı gibi, beslenme kanalları da gelişti. Halk arasında belirli bir taban bulabildiler.

Batının Kuzey Irak'ta Kürtleri keşfetmesi sayesinde uluslararası medyalara önemli oranda hakim olabildiler. Kendilerini "Ezilmiş toplumun savaşçıları" gibi gösterdiler.

Haberleşme kanallarını ve kendi içlerindeki örgütlenmelerini geliştirebildiler.

Türk kamuoyunda, masum çoluk çocuk ve kadınları öldüren "Katil" gibi görünürken ilk yıllarda karşılarında saf almış bazı Kürt çevreleri ve Dev-Sol gibi diğer bazı grupları da yanlarına çekebildiler.

Ancak madalyonun öbür yanı da var...

PKK'nın kendi iç çelişkileri ve iç çekişmelerini bir yana bırakırsak, bizce en önemli sorunu silahla bir yere varamayacaklarını hâlâ görememeleridir. Silahlı mücadele, dünyanın her yerinde, bir sorunun duyulması, algılanması, dikkatleri üzerine çekmesine yarar.

Ancak sadece silah çözüm getirmez.

Çözüm, eli silahlı terör örgütüyle sağlanamaz.

Aksine, çözüm siyaset aracılığıyla gerçekleşebilir.

PKK'nın sorunu işte bu noktadan itibaren başlamaktadır. Zira sahibi olduğunu söylediği Kürt sorununu siyasi platforma çekememekte veya çekmek istememektedir.

Hâlâ silaha ağırlık vermektedir.

Üstelik kendi dışındaki, kendi gibi düşünmeyen diğer Kürt grupları ve siyasi oluşumları da engellemektedir.

Bunun en ilginç örneği HEP'tir.

İster beğenelim, ister beğenmeyelim HEP, Türk halkının gözünde, PKK'nın parlamentodaki temsilcisidir. Ancak PKK'nın HEP'e baskısı bir tuhaftır. Milletvekillerinin tamamen kendi emrinde olmasını ve verilen direktiflere göre hareket etmesini istemektedir.

Oysa HEP'in içinde PKK'nın değil de, kendilerini seçen halkın temsilcisi olmak isteyenlerin sayısı gözardı edilmeyecek kadar fazladır.

İşte, çoğumuzun yapığı bir diğer hata da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu hata da, başından itibâren HEP'lileri konuşturmamak, itip kakmak.

Oysa eğer Türkiye'de bir Kürt sorunu varsa ve bu sorun çözümlenecekse, bunun tek yolu diyaloğ, tek yeri de Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir.

Kürt asıllı vatandaşlarımızın çoğunlukta olduğu bölgelerden gelmiş milletvekilleri bu sorunu parlamentoya taşımalı, bu sorunlar parlamentoda tartışılabilmeli. (Yani diyalog kurulmalı) ve gereken önlemler yine parlamentoda alınmalıdır.

Böyle bir partinin varlığını kabul etmemiz... Bu parti milletvekillerinin söylediklerini beğenemesek dahi, görüşlerini dinleyebilmemiz... Bölgeyle (Yani Kürt sorunuyla) ilgili isteklerini hoşgörüyle karşılayabilmemiz... Ve nihayet oraya tank, tüfek, helikopter yerine halka para kazandıracak yatırımlar yapmamız gerekmektedir.

Bunlar gerçekleştirildiği anda, PKK'nın silahı susmayacak, büyük olasılıkla ateş etmeye devam edecek ancak siyasi parti öncülüğü alacağı için, halkın gözünde PKK ikinci plana düşecektir.

Bugün sorunları ortaya atıp deşecek hiçbir mekanizmayı yaşatmadığımızdan dolayı halk PKK'ya "Belki çözüm getirebilir" ümidiyle bağlanıyor.

Yukarda sözünü ettiğimiz senaryo PKK için uzun vadede tehlikelerle doludur. Zira bu şekilde tek hakim olma konumunu kaybedecektir.

İşte bundan dolayı da, şu ana kadar kendi dışındaki siyasi oluşumlara karşı çıkıyor. Hatta bazı Kürt akımlarını susturuyor.

Apo'nun amacı, PKK'yı Türk kamuoyuna siyasi bir parti olarak kabul ettirmek ve parlamentoya PKK ile birlikte girebilmek.

En büyük yenilgisi de, bu senaryonun yürüyebileceğine inanması.

APO NE İSTİYOR?

Doğrusunu söylemek gerekirse Abdullah Öcalan'ın veya PKK'nın ne istediği net şekilde belli değil.

Bazen "Bağımsız Kürdistan'dan" söz ediyorlar.

Bazen Türkiye'den ayrılmadan haklarını elde etmek. Bazen de Belçika sistemi, yani Walon-Flaman federasyonunu örnek gösteriliyor.

Aslında PKK ve PKK dışındaki Kürt çevrelerine nihai çözüm konusunda kafaları son derece karışık. Hele Kuzey Irak'taki gelişmeler, bölgenin geleceğinin hâlâ belirsiz olması da, bu karışıklığı arttırıyor.

Bu arada tamamen göz ardı edilen diğer Kürt akımlar da var. Onların ne dedikleri dinlendiğinde ise, ayrılmaktan çok Türkiye Cumhuriyeti'yle birlikte statülerini düzeltme isteklerinin ağır bastığı görülüyor.

Sonuç

Yıllardır ayak seslerini duyduğumuz Kürt sorunu. Zamanında hareket edemediğimizden dolayı bugün ülkenin en önemli, en tehlikeli ve çözümü uzun yıllar alacak sorunu olarak günlük yaşamımıza girdi.

İlk başlarda basit bir insan hakları sorunuyken ve ucuz önlemlerle bu boyutlara varmadan durdurulabilecekken, bugün boyutları hepimizi aşmış, ülke sınırlarını da aşıp bir uluslararası sorun olarak karşımızda.

PKK'nın Türk Silahlı Kuvvetlerini yenip istediğini elde etmesi düşünelemez. Türk ordusunun da PKK'yı tamamen silip etkisiz duruma sokması son derece güçtür.

Sorunu kontrol altına almak ve terör ile halk desteğini birbirinden ayırabilmek tek çıkış yolu olarak görülüyor.

Bunu gerçekleştirebilmek de, daha önce defalarca belirttiğimiz gibi temele inen reformlardan geçiyor. Sadece güvenlik önlemlerine ağırlık verip halkın beklentileri karşılanmadığı takdirde bu kanlı mücadele giderek sürer.

Ne zaman ki yöre halkı, çıkarlarının Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde olduğunu anlar veya biz bunu iyi bir biçimde gösterebiliriz, o zaman PKK'nın silahla kurduğu etkinlik giderek azalır.

PKK'nın istediği de, TC'nin silaha silahla yanıt vermesidir. Bu şekilde halkı daha fazla yanına alabileceğini bilmektedir. Bu yolla, Türk-Kürt ayırımı ve gerilimini arttırmak ve ülkeyi bir iç savaşa götürmektir.

Türkiye Cumhuriyeti bu oyuna düşmemelidir.

Türk toplumu kendine güvendiği sürece, sorunun çözümünde bağnazlığı değil, eski hatalarını görüp tekrarlamadığı, her şeyi paylaşmayı kabul ettiği, hoşgörülü davrandığı ve uzun sürecek olan bu mücadalede sabırlı olmayı içine sindirebildiği oranda düzlüğe çıkabilecektir.

Bu ülkenin toprakları kutsaldır, üzerinde yaşayan Türk, olsa da, Kürt olsa da, hepimize aittir.

İÇİNDEKİLER

Amacım Nedir.....7
1. AYRIM
Apo'dan Haber Geliyor.....11
1. Bölüm
Annem Çok Kavgacıydı.....31
2. Bölüm
Kürt Sorununda Nereden Nereye Gelindi?.....49
3. Bölüm
Türkiye'deki Kürt Hareketinde Başrolü Oynayan Kişi: BARZANİ.....65
4. Bölüm
PKK'nın Sahneye Girişi (1969-79).....76
II. AYRIM
Türkiye'den Kaçış (7 Temmuz 1979).....105
1. Bölüm
Dışarda İlk Örgütlenme (1980-1984).....115
2. Bölüm
Gerilla Savaşı'ndan Ordulaşmaya Geçiş (1985-1989).....134
III. AYRIM
Başka Ülkeler ve Örgütlerle İlişkileri.....171
1. Bölüm
Suriye, İran, Irak ve Sovyetler'den Yardım.....175
2. Bölüm
PKK'nın Diğer Kürt Örgütlerle İlişkileri.....190
IV. AYRIM
Türkiye'den Ne İstiyor?.....207

V. AYRIM
Geri Dönemeyecek miyiz?.....221
VI. AYRIM
3 Yıl Önce 3 Yıl Sonra.....233
Sonuç.....287

MEHMET ALİ BİRAND'IN ÖTEKİ KİTAPLARI

OTUZ SICAK GÜN

(1974 Kıbrıs Harekatı, Ardından gelen Cenevre Konferansları Hakkında Yazılmış Tek Kitap)

DİYET

(İkinci Kıbrıs Harekatı ve Sonrasında Türkiye Üzerine Pazarlıklar 1974-1979)

TÜRKİYE'NİN AT MACERASI

(Türkiye'nin 1950'lerden Başlayıp Bugüne Kadar Süren AT İlişkileri, Pazarlıklar, Toplantı Zabıtları)

12 EYLÜL: Saat 04.00

(12 Eylül Harekatı'nın Hazırlıkları ve Nasıl Gerçekleştiği)

EMRET KOMUTANIM

(Türk Subayının Nasıl Yetiştiğini, Ordunun İç Yapısı ve Eğitimini Anlatan İlk ve Tek Kitap)

DEMİRKIRAT

Bir Demokrasinin Doğuşu (Can Dündar-Bülent Çaplı ile)

(Bu kitapta ilk defa, Türkiye'de demokrasiye geçiş adımlarının atıldığı 1930'lardan başlayarak, ilk askeri müdahaleye (1960) kadarki dönemin toplu hikayesini bulacaksınız. İlk defa, ülkemizin en önemli ve en tartışmalı dönemindeki siyasi kavgaları, Demokrat Parti'nin doğuş, yükseliş ve çöküşünü, 27 Mayıs Harekatı'nın iç pazarlıklarını, rol almış veya tanıklık yapmış kişilerin anlatımları yer alıyor. Bu kitap, tek çözümün sertlik değil, uzlaşı, hoşgörü olduğunu; askeri müdahale değil, demokrasi ve temel özgürlükler olduğunu anlatıyor.)

M. Ali Birand 1975'ten bu yana yazdığı kitaplarla Türkiye'nin en önemli iç ve dış sorunlarını ortaya koymuş bir yazardır. Kıbrıs Harekâtı, ardından yaşanan ambargolu yıllar, Türkiye-AT ilişkileri, 12 Eylül darbesi, Türk ordusunun yapısı, Türkiye'nin demokrasiye geçiş sancıları ve şimdi de Kürt sorunu..

Bu kitapta, Kürt sorununun başlangıçtan bu yana nasıl bir gelişme gösterdiğini, Cumhuriyet yıllarından 1970'lere kadar devletin bu soruna bakışını, PKK'nın nasıl kurulup geliştiğini ve bugüne kadarki olayları bulacaksınız.Abdullah Öcalan ile yapılan iki görüşmenin temel alındığı bu kitapta, PKK lideri hem kendini, hem örgütü, hem de diğer güçlerle ilişkilerini anlatıyor.

₺ 35000

ISBN 975–506–110–X